

MAPPE B1

TEKSTER I EN KRITISK PSYKOLOGI

FORÅR 1987 - JANUAR 1990

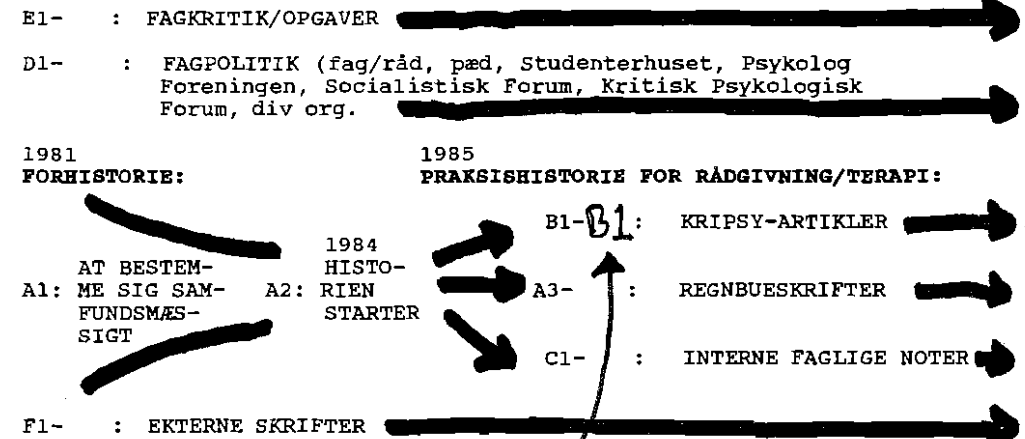
KOLLEKTIVE FORFORMER INCL. UDKAST / FORUM KP 1 FORÅR 87
KOLLEKTIVE FORF. - KORT REF/ INFFUT FORÅR 87
OM ET BEDRE LIV 7. KRIPSY SEMINAR / REF SEM NOV 87

SPIRI-MARX / ART DEC 87
TEORI-PRAKSIS, BERETNING FRA FULDA / FORUM KP NR 2 FEB 88
AT SVARE IGEN MED UDVIKLING / ART. DJURSLAND MARTS 88
KRITISK PSYKOLOGISK FORUM - POLITISK! / ART. MAJ 88

INTROOPLÆG TIL SEMINAR / JAN 89
PERSONLIGHEDEN SOM PROBLEM / OPG. MAJ 91
MENNESKET I DAG / INTROOPLÆG 11. KRIPSY SEM SEP 91
SOCIALISTISK FORUM - OM FAGLIG OVERBYGNING / OPLÆG NOV 89
FAMILIESOC. ANALYSE OG BIOLOGISKE UDVIKLINGSFORHOLD / NOV 89

INDLEDNING TIL PROBLEMER OG PROBLEMBESTEMMELSE / OPLÆGSEM JAN 90
PROBLEMER OG PROBLEMBESTEMMELSE / OPLÆG SEM JAN 90

NØGLE FOR INDELING:

KALLE 8.2.1990

se indledning
bagst.

PROBLEMER OG PROBLEMBESTEMMELSE.

- om misforhold der har betydning for et alment arbejde med problemer. Et bidrag til indkredsningen af det aktuelle livsnerve, samt til udviklingen af nye veje til fremme af selysamfundsmæssiggørelsen.

Udgangspunktet skal tages i eksistensen af de misforhold - arten og mængden endnu usagt - der tilstedelighed er mellem aktuelle problemer og betingelserne for deres praktiske løsninger. Arbejdet hermed vil vise, at misforhold ikke bare er en specifik egenskab ved bestemte problemer, men at det udgør en almen dimension i problemer under de nuværende samfundsmæssige betingelser. I forlængelse heraf skal det begrundes at begrebet om "problembestemmelse" muliggør et historisk adækvat arbejde hermed.

EN FORSVUNDEN GENSTAND!

Generelt er der ikke megen focus på misforhold i sig selv. Og en enkel forklaring synes nærliggende: at i den grad man søger at overvinde misforhold, så forsvinder de til fordel for mere eller mindre veldefinerede problemer. Herudfra er misforhold så at se som en særlig art problemer, evt en specifik konflikttype. Denne bestemmelse sandsynliggøres endvidere af, at det kun synes muligt at finde tendenser, der understøtter den. Men som det er bemærket, så siger udbredelsen af et fænomen ikke i sig selv noget om dets almenhed; og desuden vil det "nye jo ikke straks (optræde) som en massebevægelse" (F.Haug 81,s.25). Desuden viser det sig også, at de tendenser, der kan findes, både er modsatrettede og cirkulære.

FØRSTE FORSVINDING!

Den første tendens findes indenfor det videnskabsteoretiske område, hvor en videnskabsproces kan ses at udvikle sig gennem overvindelse af "anomalier". Et udbredt standpunkt er, at anomalien kun er et "symptom på, at der foreligger et videnskabeligt problem. Problemet er ikke, at vi møder et unormalt fænomen, men hvorledes vi kan forklare denne anormalitet" (U.Juul Jensen 73,s.46 og 98). Dette modsvares også af, at videnskabspraksis nok tager sit udgangspunkt i eksistensen af symptomer, men går bag disse, til de grundforhold, der betinger dem - et standpunkt som blandt andet psykoanalysen har markedsført med stor styrke.

ANDEN FORSVINDING!

En anden tendens findes på den politiske arena. Og i den udstrækning, at der her bevidst arbejdes med misforhold, er det typisk ud fra begreber om uligheder og/eller urimeligheder.

Det kan være gennem en konsensus-tankegang: at vel er der uligheder og urimeligheder i det sociale liv, men kun i fællesskab kan vi arbejde på at overvinde dem; vi skal trods alt alle være her. I den socialreformistiske variant omhandler det, at vi "alle er i samme båd" - som om det samfundsmæssige liv kan reduceres til en sejlads indenfor den af kaptajnen afstukne kurs. Andre taler igen om "en tredje vej, hen over midten", dvs en vej hvor arbejde og kapital arbejder sammen i skøndragtlig fordragelighed. Men man må spørge disse "radikale" kræfter, om de helt og aldeles har glemt at se sig om - for det er det, der allerede gøres, og de sociale forskelligheder tenderer ingen formindskelse. Tværtimod! Dette ligger også i selve "sam"-arbejdet mellem arbejde og kapital, at det kun kan finde sted gennem en berigelse af enkelte på andres bekostning - ellers kan kapitalen ikke fungere som kapital ved at være sit eget formål og motiv.

Overfor konsensus-tankegangen står en konflikt-teoretisk indfaldsvinkel. Selve grundlaget for den eksisterende orden ansues til at være byggende på ulighed og urimeligheder, hvis fortsatte reproduktion begrundes sig på eksistensen af "de andre" - de naturlige fjender, overløberne, forræderne eller dem med den falske bevidsthed - så uden eksistensen af disse ingen problemer, men hermed heller ingen misforhold! Det er heller ikke nogen egentlig løsning at eliminere den ene side i en modsigelse, idet den anden da falder væk, trækkes eventuelt med ud i aktiv glemsel. Resultatet heraf mht misforhold mellem problemer og betingelserne for deres løsninger er således det samme som for konsensus-tankegangen.

EN MELLEMRÆGNING.

De indtil nu beskrevne tendenser indenfor videnskaben og politikens område, der som fælles har, at misforhold som selvstændig genstand generelt tenderer at forsvinde ud af den problemløsende praksis, kan endvidere ses som værende modsatrettet på det område, hvorudfra de både udgår og i sidste instans vender tilbage: nemlig den fænomenale hverdag eller dagligdagen. I videnskabens tilfælde søges bag om, ned under det givne, mens politiken søger hen eller op over selvsamme.

Bemærkelsesværdigt er endvidere det forhold, at de ud over at være modsatrettede tendenser for praksis-bevægelse, også skyr hinanden i forhold til de samfundsmæssige betingelser, som de begge søger at forklare eller forstå. Samlet konstruerer de en - i det mindste begrebslig - tom dimension i det sociale hverdagsliv. Dette kunne pege på et endnu ubegrebet virkelighedsforhold!

TREDJE OG ENDELIGE FORSVINDING.

I den udstrækning de to tendenser af egen kraft - dvs af immanente grunde - søger at favne den helhed, som de indtil da kun begrænset har kunnet gribe fat i, da viser det sig, at de begge, men på hver deres måde, faktisk bliver deres egen anomali respektiv forskel.

I tilfældet videnskaben vil anomalien som et generelt forhold kun kunne indfanges ved overgangen til en energistruktur og/eller et informationssystem. Kybernetikken som videnskabsretning er et bud herpå. Alt, såvel natur- som samfundshistorien, ses som bestående af komplekse og mere eller mindre selvregulerende og dynamiske systemer, hvor netop forskellen elementer imellem er det afgørende: information er netop den forskel, der gør en forskel. Men hermed forsvinder også det for videnskaben drivende - anomalierne - idet disse indgår i de allerede konciperede systemer. Videnskaben taber hermed den forklaringskraft overfor det konkrete, som den er til for at befordre. Den er blevet sin egen forskel eller negative negation. Videnskaben vil heller ikke kunne leve op til eget objektivitetskrav, idet den vil være bestemt af de systemer, som den til enhver tid indgår i, og den vil da træde i modsætning til sig selv - og blive sin egen anomali. Standpunktet for denne bevægelse kan kun være den tomme dimension, der som generalitet træder i stedet for den konkrete virkelighed, der skal udforskes.

Den samme art cirkulær bevægelse, hvor udgangspunktet kommer til at negere sig selv, kan ligeledes konstateres i tilfældet den politiske tendens. Den eneste mulighed for helhedsbestemmelse vil være at kombinere konsensus- og konflikt-teoretiske overvejelser. Dette er også en udbredt metode indenfor centralistiske systemer, men effekten er konstruktion af mere eller mindre fritsvævende og enkeltstående arbejdsgenstande, idet grundlaget for konstruktionen/syntesen er den tomme dimension selv (se til eksempel svenskeren E.Allardt 75). Resultatet praktisk bliver et korthus, der for en tid kan tage sig flot ud, inden dets nedre dele af overvægt skrider ud. Det nyere svenske arbejdsmarked er meget bygget op gennem denne kombinations-filosofi, hvor man i det mindste for en tid har undgået nogen af kapitalismens typiske skavanker omkring høj inflation, arbejdsløshed og stadige virksomhedslukninger. Hvad der ligger af problemer og venter herunder kan meget vel vise sig at være mere alvorligt, end de man tidligere løb fra - hvad der er at huske i den hjemlige debat, hvor der skæves meget over sundet til de dér stedlige arbejdsmarkedsforhold.

Kombinations-filosofien forkaster imidlertid også sig selv af rent virkeligheds-immanente grunde, idet den alene tilbyder en abstrakt løsning på konkrete problemer. Der sker en "forhimling af modsigelser" (jvf W.F.Haug 79,s.8-10), hvorved de faktiske udviklings-drivende forhold bortabstraheres, således at forandring og udvikling blindt sætter sig igennem bag om ryggen på de involverede (se også K.Birck-Madsen 88,s.37). Anvendt er kombinations-filosofien da også med til at uddybe den grund, det skel eller de modsigelser, der kan være mellem den empirisk forefundne verden og den begrebs- og teorimæssige fremstilling heraf. Men hermed er den omvendt, modsat videnskaben der udligner, netop med til at producere nye uforenelige forskelle - eller om man vil: samfundsmæssige anomalier - i virkeligheden.

PÅ VEJ MOD ET GREB OM GENSTANDEN "MISFORHOLD".

Det vil ikke være nogen reel løsning på vores genstandsproblem simpelt at sammenlægge den videnskabelige og politiske tendens - det vil være endnu en ydre og abstrakt løsning; men ikke desto mindre må der i praksis ske en udveksling og sammensætning herimellem, idet hverdagslivet umuligt kan reduceres til den tomme dimension. Vi kan derfor gå ud fra - i kraft af at de både ophæver og skaber den samme essens - at hverdagslivet reproduceres med den ydre sammenføjning imellem de her bestemte tendenser for videnskab og politik.

Men hov! Dette er jo et mis-forhold: et samfundsmæssigt forhold der ikke er et forhold alligevel! Og en første begrebsmæssig tilgang til "misforhold" er givet: misforhold opstår typisk, når der søges løsninger på et grundlag, der ikke tillader reelle livspraktiske løsninger i at tage form. Dette siger ikke noget om, hvad misforhold er i sig selv, væsensmæssigt, men kun noget om under hvilke betingelser det produceres. Nu kan dette "misforhold" ligegyldiggøres, som noget atypisk, der kun sjældent realiserer sig. Hverdagsfilosofisk således: der er så mange gode ting i verden, hvorfor så lade sig forstyrre af de dårlige, der også altid er. Eller det kan naturaliseres som et fælles karmisk forhold, som det i skærpet form lader sig udtrykke gennem selvmordet.

Begge dele, både ligegyldiggørelsen og naturaliseringen, bevæger sig endvidere indenfor den kritiserede abstrakte løsning af konkrete problemer, idet deres grundlag tages for givet. Og et sådant, i sidste instans ahistorisk betingelsesforhold, findes ikke. Den "tomme dimension" må selv ses som historisk produceret.

DEN NØDVENDIGE HISTORISKE LØSNING.

Derfor kan - og må - man søge en historisk løsning: den historiske udviklings vej - hvilket også er den eneste vej praksis kender for løsning af modsigelser (Marx 70, s.695 og 74,s.23). Vi må derfor koble os på den bevægelse, som vores genstand foretager, hvilket også er at lade genstanden selv komme historisk til orde, i perspektivet den kooperative samfundsmæssige produktion. Det er at spejle, hvordan genstanden er bygget op og tilstedelighed bygger sig selv op gennem aktiviteten herom. Det er en løsning, der tager det almene arbejdes standpunkt og perspektiv (jvf W.F.Haug 79a), hvorved bevidst formidlet indgreb ud fra egen iboende interesse muliggøres som samfundsmæssig udvikling af historiske sagsforhold. I modsætning til hidtidig videnskab og politik, der lader sig stille overfor hinanden i et ydre forhold, så fås her en adækvat videnskab, der endvidere er politisk i radikal forstand, idet der tages parti - ikke for det bestående, allehånde parts- og særinteresser - men for selve genstanden og dennes samfundsmæssige udvikling. En sådan videnskab har naturligt også et andet udgangspunkt end den

hidtidige: den fortsætter med at sætte af i den forefundne virkelighed.

1. MISFORHOLD - KONKRETE EKSEMPLER.

Misforhold må - hvis ikke vi skal arbejde på metafysisk og dermed ubrugeligt grundlag som traditionel videnskab og politisk praksis - kunne konstateres ad ren empirisk vej (Marx 74,s.24-25). Og dette er også muligt, ad libitum.

EKSEMPEL 1:

Spitz - en udviklingspsykolog - blev tidligere i dette århundrede, en gang i 50-erne, koblet på et projekt, der gik ud på at forklare, hvorfor spædbørn på spædbørnehjem havde en stor overdødelighed, selv om de blev passet med alt, hvad der for et moderne samfund hørte sig til. Ikke overraskende fandt han ud af, at det ikke er nok, at børn bliver passet mekanisk, serielt og anonymt, men at "de" for at udvikle sig, overleve, har brug for tæt menneskelig kontakt; kort sagt for socialitet: menneskeverd og kollektivitet.

Projektet stod på over flere år; og den erkendelse som Spitz gjorde var heller ikke ny, idet den har ligget i almuen og folket op gennem hele historien. Hvor den ikke har ligget er hos de magthaverne og den øvrighed, der har været med til at skabe betingelserne for isolerede børn; og specielt også et samfund, hvor børn er overflødige som børn, men nødvendige som kommende lønarbejde.

Det misforhold, vi har i dette eksempel, går ikke væsentligst på en klasseløs ikke-viden/viden, men på et over/underordningsforhold, hvor de, der har indholdsmæssig kompetence, ikke har nogen indflydelse. Tværtimod!

Dette første eksempel kan ses som en konflikt mellem parter, der har forskellig interesse, men det kan ikke reduceres hertil, idet det omstridte - livet - slet ikke kommer til sin ret. Ligeså er det ej heller bare en atypisk opgave, hvis løsning skal udarbejdes de involverede parter imellem, idet der ikke er noget fælles samfundsmæssigt, der forbinder dem.

EKSEMPEL 2:

Under feudaltidens opløsning i England fra 1400-tallet kom det til ekspropriering af en stor gruppe af mennesker fra deres livsbetingelser. Og der opstod en stor hord af besiddelsesløse menneskeskabner, et vagabondvæsen, der begyndte at blive så talrigt, at det truede den nye industrielle orden (: manufakturen). Det, man gjorde, var at hange dem. Og på denne konto røg der under Henrik d. VIII i 1600-tallet omkring 72.000 nakke (Marx 74,s.71).

Dette er mange år siden. Men det samme gør sig gældende i dette århundrede. Det er ikke længere så almindeligt at hænge folk åbent, når ikke de passer ind i de udviklingsprocesser, som sættes i værk fra oven, fra et magtcenter - men Kina efter Mao og Sydafrika og også Israel har dog i nyere tid gjort deres til, at associationer bringes i denne retning.

Ligeså eksproprierer man stadig i stor målestok mennesker fra deres naturlige livsbetingelser. Og særlig en institution som Verdensbanken har gjort sig berømt i denne sammenhæng. Der ydes milliarder af dollars i lån til udviklingsprojekter i blandt andet Den Tredje Verden - i størrelsesordenen 115 milliarder, hvor dog over 60% går direkte tilbage til lånerlandene som betaling for konsulentvirksomhed, maskiner, olie mv (M.Colchester 89) - og på præmisser, der ud over at ødelægge landenes egen infrastruktur også nedbryder miljøet. Det er reglen snarere end undtagelse, at de, som projekterne angår, ikke informeres eller tages med på råd, når projekter sættes i værk. En sådan inducering af udvikling fra oven, kombineret med et profitperspektiv, er en farlig blanding; og det er hævet over enhver tvivl, at det destruerer u-landenes egne ressourcer og resulterer i en afhængighed af den industrielle verden - der så i en ny runde kan profitere heraf endnu engang.

Blodpenge kaldes midlerne fra Verdensbanken da også.

I denne sammenhæng er det en krusedulle på historien, at den med kapitalismen forbundne strukturelle nedslidning af arbejdskraften og den permanente arbejdsløshed også idag herhjemme trækker en synlig hær af subsistensløse, invalide- og førtidspensionister efter sig, hvor den eneste forskel fra tidligere er, at det ikke længere er ualmindeligt, at destruktionsprocessen tager fart for de berørte mennesker allerede fra midten af 20-erne.

EKSEMPEL 3:

Der er blevet talt meget om forurening op gennem 70-erne og 80-erne. Og især energiforbruget og brugen af kemiske midler i produktionsprocessen er trukket frem og fremført som en tikkende bombe under fremtidig liv på kloden - i hvert fald i den form det kendes.

Overhovedet vækst-strategien - produktion og forbrug som målet i sig selv, hvilket ikke er andet end kapitalens sociale form - er problemet. Men hvad gøres? Der fortsættes uden synderlig notits, både på den hjemlige front og internationalt.

Senest er en ny overstatslig suprastruktur under udformning. Mest tydeligt handler det om tingen "bilbroer", der kan forbinde næsten hver en spids af Danmark med andre, hvorover tanken er, at særligt København kan blive et internationalt kraftcenter for Norden og Nord-europa - modsat en sund by for beboerne og de arbejdende (se "København på vej", Lærestalernes Fælles Byplankursus 89/90). To forhold er her absurde: For det første

nødvendiggør - af rentabilitetsgrunde - flere bilbroer mere biltrafik, og hvis man skal takle den øgede energiforbrug og forureningen, så skal den private biltrafik ned - hvilket kun kan ske ved at satse på lokal og regional selvforsyning. For det andet vil kraftcenterstrategien udbygge byen - og byer generelt - så at sige "fra oven", a la New York, som et slags himmelsk center for administration af andres jordiske produktion. Et billede er, at i stedet for nu, hvor rigdom, lys og luft specielt er knyttet til geografiske pletter horisontalt - fx Hellerup og Østerbro - så fås også en kommerciel industri og teknokratisk top, der strækker sig ud over alt i omegnen. Dette skaber automatisk igen den "bund", der er forudsætningen for mere udbredelse af narkotika og junk, idet disse, når der ikke er lys forude, netop er deres egen handlemulighed (Stofmisbruget generelt på Vesterbro og tidligere også på det indre Nørrebro er eksempler på denne logik).

Når kapitalens kraftcenterstrategi således er uløseligt forbundet med udbredelsen af narkotikamisbrug, er det da heller ikke forunderligt at møde - selv hos fremtrædende kapitalstats-repræsentanter bla i USA, der på dette punkt altid har været forude i absurde konstruktioner - at krigen mod narkotika ikke kan vindes.

Desuden har det været kendt gennem årtier fra demografiske undersøgelser, at urbanisering ud over en vis grænse - og een af grænserne er byer med et indbyggerantal større end 100.000 - medfører en markant stigning i alle former for psykiske og sociale problemer som kriminalitet, alkohol og stofmisbrug, psykiske forstyrrelser, selvmord mv.

Viden eller ikke-viden hos de bestemmende myndigheder, eller i den befolkning, der trækkes hermed? Sagen er mere kompleks end som så, men tydeligt bliver, at vidensfremskaffelse og informationsformidling ikke på nogen punkter er en tilstrækkelig faktor til at vende billedet - hvilket er at huske i vores informationsteknologiske tidsalder.

EKSEMPEL 4:

Som et fjerde eksempel på misforhold skal nævnes den aktuelle aktivitet omkring "Sundhed for alle", hvor der fra centraladministrationens side lige er kommet en samlet fremstilling af forebyggelsesproblemet frem imod år 2000 ("Regeringens Forebyggelsesprogram", Sundhedsministeriet 89).

Her argumenteres der - blandt meget andet - for en opprioritering af forebyggelsesgrundlaget for muskel- og skeletsygdomme, samt for psykiske forstyrrelser.

Programmet kom i marts 1989. Men allerede i maj vedtog folkettingen en ny sindssygelov "Lov om frihedsberøvelse og anden tvang i psykiatrien" (Lovforslag nr.L76 af 19.maj 89), hvor psykiatriens behandlingskompetence udvides til også at gælde tvangsindlæggelse og tvangstilbageholdelse af

ikke-sindssyge (jvf også C.Andersen 89). Som det blev sagt i bemærkningerne til lovforslaget (Lovforslag L76 af 26.oktober 88), så "udvides (det psykiatriske sygdomskriterie) til udover at omfatte sindssygdomme til også at omfatte tilstande, der kvalitativt og/eller kvantitativt ganske kan ligestilles med sindssygdom, og som i undersøgelsesøjeblikket ikke lader sig skelne fra sindssygdom" (s.12). Argumentet herfor er at bringe lovgivningen i overensstemmelse med gangs praksis (s.13. Og et SIC!)

I en tid, hvor der snakkes forebyggelse, udvider man med andre ord den psykiatriske behandlingsindflydelse indenfor dén psykiatri, der ikke er bleg for åbent at indrømme, at den - med dens somatiske fundament - kun kan symptombehandle (Betænkning nr.809,s.24). SYGT!

Det falder desværre heller ikke svært at begrunde, at hvad der er under udvikling indenfor området er en art "sundhedspsykiatri", der i effekt ikke lader fascistiske regimers racehygiejne meget efter (K.Birk-Madsen 90). Mere forsigtigt tales der dog idag overvejende om "den totale psykiatri" (B.Lihme 90).

Heroverfor er det næsten kun en detalje, at selvsamme centraladministration, der ønsker en opprioritering af forebyggelsesgrundlaget for muskel- og skeletsygdomme, aktivt er igang med at lægge sidste hånd på en ny fritidslov, der fjerner mulighederne for aftenskolekurser i blandt andet motion, yoga og afspænding - kurser der specielt søges af mennesker med stillesiddende og monotomt arbejde og med ryg- og bevægeproblemer. Den offentlige støtte på området skal overgå til de traditionelle gymnastikforbund, der ingen specifik kompetence har på området, samt til behandling indenfor det traditionelt lægestyrede fysiurgiske område, der i årtier ej heller har kunnet fremvise vedvarende resultater for forebyggelse af muskel- og skelletsygdomme.

Og mens vi er på dette overdrev! Der er lovgivningsmæssigt i 80-erne åbnet op for etableringen af privathospitaler, og de første er også åbnet. Det indgår i en privatisering af det sociale- og sundhedsmæssige område, angiveligt for at opnå en bedre økonomisk rentabilitet og behandlingsmæssig effektivitet. Samtidig findes der næppe det barn i Danmark, der ikke ved, at i et land som USA, hvor størstedelen af sundhedsvæsenet er privat, der er sundhedsudgifterne i procent dobbelt så høje (Jvf Christen Sørensen i N.Enrum 89). Grunden er blandt andet øget kontrol fra forsikringsselskaberne - altså endnu flere af de tomme aktiviteter, der forbruger ressourcer uden at skabe brugsværdi - men også at behandlingen bliver dyrere, når profit-motivet bliver drivkraften i lægegerningen. I denne sammenhang er begrebet "nazificering" også blevet brugt - for et "samfund, hvor borgerne ikke er interesserede i hinandens velfærd, kan næppe kaldes et samfund" (Erich H.Lowey i A.Brockenhuus-Schack 89).

2. ET BEGREB OM MISFORHOLD: MANGLENDE SUBJEKTAGTIGHED.

Der er med de indtil nu nævnte eksempler ikke noget at sige til, hvis man er ved at få - eller allerede har fået - nok af problemer, deres art in mente; - Og så er det endda næsten ingenting, der er nævnt ift, hvad samfundshistorien ellers indeholder og kan byde på af absurde og smertelige misforhold, fx de talrige krige, hvor man i kærligheden og frihedens navn myrder og voldtager hinanden.

Alt dette er imidlertid allerede til stede i dagligdagen som et generelt misforhold: på den ene side er det at arbejde med problemer og bestemme den dertil hørende løsende virksomhed, det mest væsentlige ved det menneskelige liv overhovedet, for det er her igennem, gennem det at stille problemer op, at vi udvikler os (jvf også Seidel 76); på den anden side finder vi, at det er muligt at hade problemer, endog at blive beskyldt for at skabe problemer ved at insistere på afklaring af bestemte problematiske forhold eller via analyse af kritiske faktorer.

Der kan her gøres den påstand, at ingen under de nuværende samfundsmæssige betingelser ikke kender til eller handler udenfor ovenstående "mulighedstype" (for dette koncept se Holzkamp 83, s. 551ff); en mulighedstype, hvor det essentielle ved livet bliver sin egen aflagte modsætning, dvs fjende af sig selv.

Misforhold er derved mere end problemer, der er faldet de involverede af hænde som noget afsubjektiveret, og som noget der kan stille sig selv uafhængigt af menneskelig virksomhed. Tvært imod! Ved misforhold er der tale om det yderligere, at det oprindelige samfundsmæssige grundlag for problemer er forvansket til ukendelighed ved at have mistet den særlige kvalitet, der hidtil udgjorde dets centrale bestemmelse. Misforhold fortæller derfor også om mere end om typisk menneskelige konflikter og opgaver eller om særlige problemprojekter under skærpede monotome sociale forhold;

BEGRÆNSETHED? NEJ!

Nu er dette - denne generalitet og eksemplerne ovenfor - kommet til veje ud fra en subjektiv bevægelse, på basis af den fænografiske metode: tydeliggørelsens metode (se Holzkamp 73, s. 21-22) og gjort fra et givet socialt forefundent standpunkt og perspektiv (Ibid, s. 27). Og status og gyldighedsområde for udsagnene kunne således være knyttet til noget internt, i betydningen indsnævret til psykologprofessionen, -standen, -faget, eller til de personer, der vælger at gå ind heri. Men denne begrænsethed er ikke tilfældet. I praksis kommer psykologer og psykologien typisk først ind i billedet, når problemer er tilspidset; og enten så at sige som "sidste led" i en kæde af professionelle ydelser (jvf O. Dreier 89, s. 79), eller som en ekstra forståelsesdimension, når alle andre er udtømte, dvs også på mere eller mindre lige fod med det religiøse,

det magiske oa, men med den forskel, at psykologisk arbejde generelt tillægges aktiv problemløsende karakter.

Det er altså ikke den psykologiske dimension, der skaber det generelle misforhold. Snarere er det fraværet af det subjektagtige - det også at kunne være virksom, handle - der producerer det. Og dette peger tilbage til et hverdagsliv, der i aktiv forstand ikke indeholder muligheder for hverken simpel eller kompleks problemløsning. Den næsten problemforløsende karakter, som den psykologiske dimension kan forlenes med, må da også komme fra en dagligdag, der er gennemskåret af de involveredes inkompetence overfor udviklingen af eget samfundsmæssige liv.

ET PARADOKS.

Misforhold opstår mao når det ikke er muligt at være subjekt for eget samfundsmæssige liv, hvilket med det indtil nu givne er et generelt forhold. Da det aldrig kan stå til debat, om samfundshistorien er objekt eller subjekt, men kun i hvilket specifikt forhold en objektiv bestemthed og subjektiv bestemmelse af samfundsprocessen står til hinanden (jvf Holzkamp 79,s.137), så står vi med et paradoks - for misforhold, karakteriseret ved mangel på subjektagtighed, er et rent objektivt forhold. Det videre må derfor afhænge af, hvordan vi går til værks hermed.

KLASSE-SAMFUNDET SOM HISTORISK LØSNING.

Her må det konstateres, at vi selv har handlet os ind i det. Men den almene reproduktion peger på en dimension af "fremmed magt", der mere eller mindre aktivt forhindrer det samfundsmæssige i at udvikle sig samfundsmæssigt. Den "tomme" dimension er da magtens eksistensform, hvorfor magt ikke er en ting eller en substans, men et system af relationer mellem både modsatrettede og ydre sammenføjede sociale praksistendenser (For magt ifm staten, se N. Poulantzas 81,s.172).

Forskellige konkrete bud på det låsende i "fremmed magt" er eksistensen af kapital, stat og privatejendomsbegrænsning (se Leder 1989). Disse kan ikke have omnihistorisk status, idet en sådan tvang iboende samfundshistorien gør det ubegrundet, hvordan selvsamme samfundshistorie overhovedet da kunne opstå, tage form (jvf U.Holzkamp-Osterkamp 76, s.19). De med tvangen forbundne instanser må derfor ses som specifikke historiske udviklingsprodukter, af noget splittet, der er blevet sammenføjjet, men hvis forening som magt har vendt sig mod sig selv, hvilket kan bestemmes til at finde sted med opståelsen af klasse-samfundshistorien, fra antikken og det asiatiske slavesamfund og frem til idag. Nu er det kun fremvisningen af en nærmere historisk rekonstruktion heraf, der kan begrunde dette på nødvendig videnskabelig måde; og derfor kan det kun her postuleres, at en sådan rekonstruktion også er mulig (se dog K.Birck-Madsen 86).

11

Begrebet om "klasse-samfundshistorien" er altså løsningen på paradokset. Det begrunder både hvordan mennesket kan være subjekt for sit samfundsmæssige liv, og hvordan det samtidig er objekt for den klassekamp, hvis historie det bærer på sine skuldre. Denne objektive dobbelthed ved den samfundsmæssige kvalitet begrunder også, hvordan problemer stiller sig igen og igen uden at kunne blive løst på samfundsmæssig almen måde - for hvordan udvikle noget fælles, når grundlaget er privat!

Den traditionel videnskab og politiske praksis undrer sig ikke engang over dette forhold. De sætter sig simpelt for at løse de problemer, som den historiske proces anonymt kaster af sig, og som de isoleret søger at få et forhold til. Og ved spontant at handle indenfor paradokset er de endvidere med til at reproducere de samfundsmæssige misforhold på en stadig mere skærpet måde. Med Marx ord bygger de på en "uforstandig abstraktion", der tilstadighed ikke kan andet end at trække grundlaget for deres samfundsmæssige kompetence væk under sig selv. Aktuelt har deres spontane virke - disse bevidstløse flyvende zombier imellem - endog nået et punkt, hvor selve grundlaget for samfundshistorien er ved at gå med i købet.

3. PROBLEMBESTEMMELSE SOM FÆLLES PROBLEMUDVIKLING.

Frankfurterskolens kritik, specielt som den er fremført af Adorno, af den positivistiske tradition for, at den ved sin beskæftigelse med det givne, ud fra idealet om målelighed, samtidig objektiverer og yderligere låser det bestående, fanger ovenstående forhold. Det, som ikke indfanges på denne måde - og som kritikken i vid udstrækning sparer for - er greb om det "nye", der peger ud af de bestående forhold, dvs det der specielt ophæver klasse-samfundshistorien. Det "nye" må nemlig også komme fra det givne - hvor skulle det ellers komme fra, på anden end metafysisk vis.

Marx har givet en materialistisk bestemmelse heraf: at kapitalen i sit virke samtidig frembringer de betingelser, der negerer den (Marx 70, s.1061). Og det sker igennem, at den, ved at drive de materielle produktivkræfters udvikling til det yderste, bringer samfundets individer sammen på grundlag af det universelle samkvem - det grundlag hvor man kun har sin arbejdskraft at sælge under staten. Summen af samfundets individer har da kun deres lænker til fælles - men netop dette gør det også muligt at træde i forening med hinanden omkring det fælles mål at omstyrte staten og gennemsætte et samfundsmæssigt liv med hinanden.

FORENET MÅLBESTEMMELSE SOM FØRSTE FORUDSÆTNING.

Men det sker ikke af sig selv. Kun forenet målbestemmelse som problemudvikling fra neden kan fremme en sådan historisk omvæltning - for siden det første klassesamfund har "måludvikling" været monopoliseret af den herskende klasse, hvorved også kun målsætning - det at stille mål op indenfor rammerne og have planer med andre - har kunnet være dominerende. Under sådanne betingelser er bestemmelsen af det væsentlige - hvad det drejer sig om, hvad der skal arbejdes med, hvor man skal hen, kort sagt selve problemprocessen osv - for det første omstridt, og for det andet pga de forskellige interesser ikke til at udarbejde. Der skal en problemudvikling til som en udvikling i de grundforhold, der kan stille problemet op. Dette vil igen sige, at misforholdet mellem et problem og betingelserne for dets løsning eksisterer ved, at der endnu ikke er fundet en social form, hvori overhovedet problemstillingen og dennes divergerende bestemmelser kan gøres til genstand for samfundsmæssigt arbejde.

FELLES PROBLEMUDVIKLING SOM ANDEN FORUDSÆTNING.

Det er derfor den specifikke historiske overgang fra privat, socialgruppeagtig og klassemæssig overgivet målsætning til forenet måludvikling omkring de grundforhold, der som samfundsmæssigt udviklet perspektivisk kan overvinde de magtbestemte begrænsninger i mulighederne for problemløsning overhovedet - for uden adækvat problemløsning ingen langsigtet overflødigiggørelse af misforhold.

Dette kræver imidlertid at de samfundsmæssige grundforhold selv ses i deres historiske bestemmelse; mao som udviklet og udviklelige, altså at det almene selv ses som historisk foranderlig - for uden dette ingen mulighed for koncipering af tilværelsesforhold, fundamentalt forskelligt fra de givne.

Dette har desværre hidtil historisk været tilfældet. Med monopoliseringen af målsætningsprocessen til den herskende klasse har kun en mekanisk og bevidsthedsfilosofisk opfattelse af det almenes udvikling kunnet finde social form. Først med kapitalens fremmarch tager det globalt håndgribelig og synlig form, ved at vokse frem af den naturgroede håbløshed. Men det må have været noget af et chock, for selv fra da af er det generelt blevet set på go' Hegels vis som et "i sig selv" udviklende forhold: en verdensånd! Noget begribeligt erkendelsesmæssigt fremskridt er der dog ikke tale om, denne overgang fra en passiv til en aktiv teleologiske opfattelse, at der er mål med een (jvf ovenfor om mål-sætning). Fremskridtet erkendelsesmæssigt kommer først, når mennesket får øje på, at det er een selv og de andre, dette handler om, og at "omstridtheden" af mål-sætning er et historisk produkt, gjort under tvang. Derved fratager man sig selv evigt liv - det var dog også på andres nåde - men til gengæld fås en sanselig historie, hvor problemer lader sig bestemme med virksomme andre.

Hvis der overhovedet er nogen resson i at operere med almen udvikling "i sig selv", så er det fra det samfundsmæssige standpunkt, netop dér hvor mennesker skriver historie, idet historien ikke kan gå tilbage. Indenfor det klasse-samfundsmæssige er dette nemlig ikke udelukket!

Dette har magthaverne, idag borgerskabet, desværre forlængst indset. Kan man fratage mennesker deres historiebevidsthed - eller få dem til at tvivle på egne historiske erfaringer - da er det muligt at nedbryde en samfundsmæssig fælleshed, hvorved ens magt eller magtforlangende kan overleve endnu en tid. Den generelle statslige strategi har da også været og haft til formål at hindre rum for forening og samarbejde mellem frie og lige individer. Senest gennem decentralisering i ånden af central rammestyring og privatisering, således at lønarbejderen bliver ansvarlig overfor sig selv, for det at være med i konkurrencen indenfor den private markedsorienterede produktion (Et bud i modsat retning er opbygningen af folkestyrede egnsfonde, se T.Højrup 89).

Det bevidste arbejde med at spille de forskellige lønarbejdergrupper - gennem særligt tilståede privilegier - ud mod hinanden er også en gammel arbejdsgiver-strategi. Og den er brugbar, idet den går til nerven: den forhindrer nemlig arbejderen i at se sig selv i sin næste, hvorved den låser den historiske forening samfundets individer imellem til at måtte finde sted indenfor de eksisterende interesseforskelle. Herved forhindres aktivt udviklingen af sociale rum, hvor ud fra fælles mål kan sætte af fra.

Der er politisk kun eet svar herpå, og det er at fritstille sig i forhold til sin klasse-situation og til de magtbestemte sociale institutioner. Det er ikke det ikke at kæmpe klassekamp, men det er det mere, der vinder den: det er det fælles virke mellem adskilte sociale grupper gennem etableringen af samfundsmæssige organiseringer, dvs udviklingen af demokratisk socialistiske overbygningsformer.

FRITSTILLING OG FORENET MÅLUDVIKLING VERSUS MAGT.

Det er dermed begrænsningen i mulighederne for fælles at udvikle mål - dvs gennem kollektiv-personlig måludvikling - der er den egentlige kerne i problemarbejdet under fremmede betingelser. Men uden rum, hvor det er muligt fra en fri position at træde hinanden i møde, da heller ingen forudsætninger herfor - hvorved problembestemmelsen forbliver indenfor de hidtidige udviklede grundforhold. Fremmede betingelser fratager mao den samfundsmæssige problemprocessen sin fælles bestemmelse, hvorfor problembestemmelse først er en almen egenskab ved problemudvikling, når udviklingen af de samfundsmæssige grundforhold er under den bevidst formidlede fælles kontrol, hvilket er betingelser, der har det samfundsmæssige som udgangspunkt og fikspunkt, og dermed procestypen selvsamfundsmæssiggørelse som det spontane virke af bevidst formidlet kooperativ samfundsmæssig produktion.

4. EN KRØNIKE ELLER REVOLUTIONÆR PROCES.

Det kan synes som en slet valgt krønike igen at måtte finde løsninger via det Marx'ske projekt, idet den verden, som generationer har lært at kende gennem akse kapitalisme-kommunisme, på kort tid er blevet en anden. Nu er det dog ikke Marx, der har opfundet de historiske modsigelser - han studerede deres forløb og overgang til nye historiske former - men herudover er der intet i den nuværende situation og sammenhæng, der afkræfter de grundlæggende forhold for kapitalen og verdensmarkedets bevægelse, som de blev bestemt af Marx dengang under kapitalismens første faser.

Det skulle lige være, at kapital, stat og privatejendomsbegær samlet har været mere sejlivet og opfindsom end forudset til at imødegå sin egen transitoriske proces - blandt andet gennem en veludviklet "del og hersk"-politik, der har fjernet noget af drivkraften for etableringen og udviklingen af et revolutionært proletarisk subjekt til gennemsatning af almen samfundsmæssighed. Men dette ændrer intet ved, at kapitalismen netop modner betingelserne for sin egen historiske ophævelse.

DOBBELTMAGTS-STRATEGIEN.

Forudsætningen herfor er, at de samfundsmæssige grundforhold når den udviklingsform, der muliggør, at en fælles problembestemmelse kan finde sted. Ligeså er det foregribelsen heraf - gennem konkrete målbestemmelser - der muliggør den koncentration af fælles kraft, der i sidste instans også lader almenheden sætte sig praktisk igennem. Dette er det springende punkt - og klassers strid står også væsentligst herom. Eksistensen af magt forhindrer dog aktivt, at netop denne problemstilling får lov at modne sig selv.

Fra det almenes standpunkt er derfor kun dobbeltmagtsstrategien - forandring af staten og udbredelsen af det direkte basisdemokrati (jvf Poulantzas 81,s.180) - tilstrækkelig.

OVERSTATSLIGE LØSNINGER.

De nuværende statsdannelser er imidlertid allerede under voldsom omstrukturering. Udenom os er 1989, med fremkomsten af de folkelige bevægelser i Øst-europa, blevet udråbt som "revolutionsår" på lige fod med 1789; men modsat dengang, hvor det borgerlige demokrati blev indført, så hæftes revolution på den opløsningsproces, som den etablerede kommunisme gennemgik.

Snarere end at ville forveksle drøm med virkelighed, så er det mere det "centralistiske system" i Øst-europa og Sovjet, der via folkelige bevægelser og Gorbatsjofs demontering af magten - ved selv at være drivende i magtafgivelsen (se H.Magnus Enzenberger 89) - der er under opløsning - en opløsningsproces, der paradoksalt nok lader den vestlige verden, med dens borgerlige demokrati,

fremtræde som en centralmagt på lige fod med den hidtidige totalitære russiske stat.

Det egentlige nye i 1989 er derfor mere den opløsningsproces af nationalstaterne, som kapitalen trækker med sig - hvad Marx også kom på sporet af: "kapitalen kender ingen grænser". Det gælder også på den hjemlige arena, hvor borgerskabet søger at imødegå dette gennem opbygningen af overstatslige løsninger, centralt gennem en politisk EF-union.

Samtidig søger selvsamme magtklike at sikre sig selv og egne mest muligt: decentralisering og privatisering sker gennem en bevidst uddelegering af statens ejendom og arbejdsområder til de kapitalmagnater og privatpersoner, det selv udgør. Tidligere eksemplarisk gennem oliekoncessionen til Mærsk; idag omkring afviklingen af Kalø Slot, og Landbohøjskolen.

Uvæsentligt er heller ikke, at den nuværende centralmagt det sidste årti ikke er kommet med nogen grundlæggende reformerne af "forretningsgangen" indenfor nationalstaten. Og der er problemer og misforhold nok. Selv ikke særlig megen energi bruges der på at skjule, at man ikke kan løse problemerne grundlæggende. En politikker-lede har udviklet sig - i følge nogen. Måske det snarere handler om, at borgerskabet ikke længere har magten over de samlede sociale processer.

Etableringen af socialistiske overbygningsformer, her centralt udviklingen af en organisk venstreblok af partier, fagpolitiske organiseringer og græsrodder vil have muligheden for at træde ind i denne omstruktureringsproces. Og i den udstrækning, der kan gås offensivt til værks, da vil et folk kunne finde sig selv igen. Første forudsætning: rum for fælles problemudvikling.

DET REVOLUTIONÆRE SUBJEKT.

Opbygningen af socialismen efter oktober-revolutionen i 1917 blev desværre sat i stå med Stalins magtovertagelse. Om det med den imperialistiske trussel fra vest kunne have været anderledes, skal her være usagt. Men under alle omstændigheder kom det til en "statens anden genese" (Haug 81,s.784) og til et socialistisk herskabsforlangende - fremfor kompetence som hegemoni-effekt (Haug 77,s.638) - hvorved kommunismen blev udvandet til et centralistisk system, der ikke lader nogen kapitalistisk virksomhed noget efter - på eet punkt nær: "med"-arbejderne er statens ejendom modsat under kapitalismen, hvor de er markedets.

Med demonteringen af magten i Sovjet vil magtkoncentrationen i Vest automatisk træde tydelig frem - den der med at de små bjerge går man uden om, de store optager een.

Den endelige jævning af disse ursupater, hvis spidse toppe bærer den overnationale stat, kan begynde. Den magt, der må udøves, er også den eneste legitime magt, mennesker kan udøve: isolering af det, der isolerer mennesker fra hinanden.

REFERENCER:

Andersen, C: "Sindssygelovens afløser", Amalie nr.3, 1989.

Allardt, E: "Konflikt- och konsensusteoretiker", 1975.

Betænkning nr.809: "Prioritering i sundhedsvæsenet", 1977.

Brockenhuus-Schack, A: "Markeds-medicinerens drøm om den gyldne Mercedes", Information 21.-22.oktober 1989.

Birck-Madsen, K: "Massakren på subjektet I-III", PsykologNyt nr.2-4, 1990; - "Sanselighed I", Forum Kritisk Psykologi nr.4, 1988.

Colchester, M: "Verdensbanken", Magasinet, Politikken 31.december 1989.

Dreier, O: "Fortbildung im Bereich psychosozialer Berufe als Einheit von Forschung und Praxis", Forum Kritische Psychologie 24, Das Argument Verlag 1989; - "Den kritiske psykologi" (red.), Rhodos 1979.

Enrum, N: "Danmark vil udvikle sig til et amt", Information 31.januar 1990.

Enzenberger, H.Magnus: "Tilbagetogets helte", Information 29.december 1989.

Haug, F: "Dialektisk teori og empirisk metodik", Udkast nr.1, 1981.

Haug, W.F: "Strukturel hegemonie", Das Argument 129, 1981; - "Ideologie/Warenästhetik/Massenkultur", Sonderheft, Das Argument Verlag 1979; - "Standpunkt og socialistisk perspektiv i kritikken af den politiske økonomi", Philosophia 1-2-3, 1979a; - "Zur Dialektik von gesellschaftlicher Basis und politischem Überbau im Sozialismus", Das Argument 106, 1977.

Holz kamp, K: "Grundlegung der Psychologie", Campus 1983; - "Kan der være en kritisk psykologi indenfor rammerne af den marxistiske teori" i Dreier 79; - "Sinnliche Erkenntnis - Historischer Ursprung und gesellschaftliche Funktion der Wahrnehmung", Athenäum Taschenbücher 1973.

Holz kamp-Osterkamp, U: "Motivationsforschung 2", Campus 1976.

Højrup, T: "Lønkapital under folkestyre. ØD-planernes strukturfejl og deres ophævelse", Rosinante/Munksgaard 1989.

Juul Jensen, U: "Videnskabsteori 1 og 2", Berlingske Forlag 1973.

Lihme, B: "Vil vi den totale psykiatri med stadig flere kunder", Information 11. januar 1990.

Lovforslag L76 af 26. oktober 1988: "Lov om frihedsberøvelse og anden tvang i psykiatrien".

Lovforslag L76 af 19. maj 1988: "Lov om frihedsberøvelse og anden tvang i psykiatrien" (Den vedtagne lov).

København på vej: Piece fra Lærestalernes Fælles Byplanlægning 1989/90.

Marx, K: "Kapitalen", Rhodos 1970; - "Den tyske ideologi", Rhodos 1974.

Leder: "Lederrefleks", Forum Kritisk Psykolog nr.5, 1989.

Poulantzas, N: "Staten, magten og socialismen", Rhodos 1981.

Regeringens Forebyggelsesprogram: "Programdel og Dokumentdel". Sundhedsministeriet 1989.

Seidel, R: "Denken - Psychologische Analyse der Entstehung und Lösung von Problemen", Campus 1976.

SKITSE 1: OM PROBLEMER UD FRA SEIDEL: "DENKEN", CAMPUS 1976.

MENNESKET SOM AKTIV PROBLEMSTILLER: AT SÆTTE MÅL OG FREMSTILLE/FREMSKAFTE MIDLER TIL DETS REALISERING.

PROBLEM

Hvis der er en diskrepans eller modsætning mellem mål og midler, da overgår problemstillingen til at være et problem i sig selv.
Betingelserne for problemstillingen må da 1) udvikles, mod 2) en formulering, hvis 3) løsning lader målet realiseres. Det samfundsmæssige arbejde er bærer heraf; og derfor er denne proces også allerede en historisk proces: mennesket griber ind i de allerede udviklede samfundsmæssige betingelsers udviklingsretning - i perspektivet almenudvikling. Dette er kun muligt gennem foregribende virksomhed.

OPGAVE

Hvis der allerede er adækvate og nødvendige midler til rådighed for opnåelsen af målet, da er problemstillingen en opgave.
En opgave kan da ses som det under bestemte betingelser givne mål.

KONFLIKT

Hvis der er modstridende mål - fx ud fra divergerende mål/interesser, da er problemstillingen ikke bare et problem eller en opgave, men en konflikt.

UNDER FREMMEDE BETINGELSER - ELLER I KLASSE- OG STATSSAMFUND - ER MÅLSÆTNINGSPROCESSEN MONOPOLISERET AF DEN HERSKENDE KLASSE: PROBLEMER VIL DA FREMTRÆDE SOM STILLET AF SIG SELV, SOM NOGET AFSUBJEKTIVERET. HERVED TENDERER DET VÆSENTLIGE VED MENNESKELIGT LIV TIL AT BLIVE ET SIMPELT VEDHÆNG VED VIRKSOMHEDEN:

AFSUBJEKTIVERET
LUKKEDE
PROBLEMER:

Uden mulighed for aktivitet omkring målsætning og -udvikling ud fra eget standpunkt, da er det heller ikke muligt at være subjekt for udviklingen af eget samfundsmæssige liv. Dette betyder tab af handleevne - og dermed udvikling af angst.

Den traditionelle teori om problemer, den psykologiske og sociologiske videnskab studerer typisk kun ovenstående fremmedbestemt side ved menneskeligt liv: mennesket er her blot problemløser af rutine-opgaver, stillet af en samfundsproces ude af alles kontrol - hvad der selvfølgelig begrunder eksistensen af en stat, der kan beherske de generelle samfundsmæssige betingelser. Derfor eksisterer der også kun lukkede problemer for underkastet fremmedbestemt virksomhed.

SKITSE 2: OM PROBLEMBESTEMMELSE.

SOM AKTIV PROBLEMSTILLER MEDBESTEMMER MENNESKET,
HVORDAN SAMFUNDSMÆSSIGE MÅL KAN UDVIKLES OG UDVIKLER
SIG.

PROBLEMBESTEMMELSE ER DERMED EN INTEGRAL DEL AF DEN
GENERELLE PROBLEMUDVIKLINGSPROCES.

I TILFÆLDET AF, AT DET IKKE ER MULIGT AT HAVE RADERET
OVER DE SAMFUNDSMÆSSIGE LIVSBETINGELSER MED ANDRE - FX
UNDER FORHOLD MED MODSATRETTEDE INTERESSER - DA VIL
SAMFUNDSMÆSSIGE PROBLEMBESTEMMELSE som fælles
problemudvikling IKKE KUNNE TAGE FORM.

ER BETINGELSERNE ENDVIDERE MAGTBESTEMTE, SÅ VIL DET
IKKE VÆRE MULIGT AT KOMME PÅ HØJDE MED DET PROBLEM,
HVIS LØSNING SKAL BEFORDRES. DE FORSKELLIGE
PROBLEMBESTEMMELSER BRYDES MED HINANDEN, UDEN OGSÅ AT
KUNNE VIRKE I FÆLLES LANGSIGTET PROBLEMLØSNING. OG DE
SAMFUNDSMÆSSIGE GRUNDFORHOLD TENDERER DA AT FORBLIVE
UUDVIKLET. KUN PSEUDO- ELLER SEKUNDÆRLØSNINGER BLIVER
TIL.

MISFORHOLD:

DET KOMMER DA TIL OPSTÅELSE AF ET GENERELT MISFORHOLD
MELLEM EKSISTENSEN AF PROBLEMER OG MULIGHEDER FOR
DERES LØSNING.

UDEN UDVIKLING AF DE SAMFUNDSMÆSSIGE GRUNDFORHOLD VIL
MISFORHOLD BLIVE EN INTEGRAL DEL AF ALLE
PROBLEMSTILLINGER - OG OM NOGET ER DET VEL DETTE, DET
SAMFUNDSMÆSSIGE MENNESKE IDAG ER VIDNE TIL. MED FULD
RET KAN SIGES: MENNESKE, GIV OS MENNESKET TILBAGE.

STILLET HER OVERFOR ER VEL KUN EEN LØSNING:
REVOLUTIONERING AF DE GENERELLE SOCIALE BETINGELSER.

Lørdag

9⁴⁵-10¹⁵

OPLÆG OM PROBLEMER OG PROBLEMBESTEMMEL- SE

oplæg uddelt; overnigt skide
bøger.

Jeg har kunnet en stor del
tid de sidste 14 dage på
at forberede mig til problemer
og problembestemmelse. Og
jeg synes det har været
svært.

Ikke så meget det at få
et overblik over området,
men at indordne det, der
er det væsentlige.

Og her har jeg så læst til-
bage til en gammel grundlæggende
viden fra Kritisk Psykologi. Det

bogen af Rainer Seidl - 'DENKEN',
en psykologisk analyse af
opfattelsen og løsningen af
problemer, ~~Michael Munksgaard~~
den udgave i 1976

Det er en bog, jeg har haft
en stor betydnung; men det er
også en bog der efterfølgende er
blevet mere eller mindre glemt.
Det er i hvert fald sjældent
at den figurerer i littera-
turlister, eller at der refereres
til den.

INDHOLDSMÆSSIGT

Mere indholdsmæssigt er Seidls
tanke dog til stede overalt
i kritisk psykologisk arbejde. Og
det på det mest centrale punkt
at det er et væsenkendetegn

ved mennesket at være ak-
tiv problemstiller : det
at kunne sætte mål for
sin virksomhed ; og for det
andet at udvikle de midler,
der gør det muligt at rea-
lisere målet.

Der kan her skelnes mellem
forskellige typer af virksom-
heder : opgaver, problemer og
konflikter, se skitse 4, første halvdel,
:

Hvis konflikter får lov at
selvstændiggøre sig, så træder
man ind under fremmede be-
tingelser, hvor problemer stil-
ler sig af sig selv, som af-
sløjhtinere. ~~se skitse 4~~

Det at komme ud heraf
især synes at være nogle
problemer, både teoretisk og
praktisk.

Det er i hvert fald et sta-
dig uløst problem.

Eller man kunne sige, at
vi står overfor en problem-
stilling, der ikke er tid-
skæddet tilstrækkeligt.

PROBLEMBESTEMMELSE

En måde at arbejde syste-
matisk med dette er ud-
fra begrebet om "problembe-
stemmelse" — for det er
ikke muligt at udvikle med
at være en aktiv problem-
stiller i en samfundsmæs-

sig sammenheng, ^{hvis} ~~hvor~~
man ikke også kan med-
stemme hvordan mål kan
udvikles og udvikler
sig; slut 2. overste halvdel

NYT PERSPEKTIV ?

Hvis begrebet om problembe-
stemmelse overhovedet
er til noget, så må
det også åbne op for et
fornyet arbejde med gamle
uløste problemer, her særligt
det at komme ud af det
fremmedbestemte, mod det
frie.

Og det synes jeg også,

at det gør. Og derfor et
høj tilbage.

TEORETISK TILBAGEREFLEKTION DET ALMENE

Først et teoretisk tilbage-
blik; tilbage til den tid
som Seidell bog udkom
i. Det var lige før den
første kongres i 1977 i
Marburg, og bogen var
også et af mange teore-
tiske forarbejder for
det at have selve kon-
gressen.

Perspektivet med kongres-
sen var at samle folk,
der havde ~~det~~ ønsket

om grundkategorier for
psykologien, der var inden-
skæbnelige; altså nogle
kategorier der var / er be-
grundet i genstanden på
almen måde.

Det menneske, der prøver denne
måde kan frem, var et ak-
tivt væsen; et væsen, der
handler, er virksom, drøm-
mer, sanser og lever; og
ikke mindst: det er et
menneske, der ud over ak-
tivt at skabe sin verden,
også kan begribe sin
verden, dvs. gribe fast
og ind i de reelle møde

sigelsen, som disse i deres
vilde bevæge og udvikle
sig.

Så meget om det almene

DET EKSISTERENDE FORMBESTEMT

DET ENKELTE KONKRETE

Men herudover har man så
også det enkelte konkrete
det er mennesket under de
nuværende betingelser af
specielt stat & kapital. Det
er det det, der senere med
"Grundlegung der Psychologie"
i 1983 er blevet kendt un-
der overbegræbet det re-
striktive: det at være ind-
fanget og underlagt det

unindødelbare; at tanken og følelsen er splittet, og at man hele tiden må skubbe noget væk, som en slags dynamisk ubalance støv.

FORHØLDET ALMENT / ENKELTE- KONKRETE

Forholdet mellem overstående to størrelser - det almene og det enkelte konkret - har imidlertid altid været et problem. Næppe nogen har ønsket at se det almene som en substans, der udelukker sig af sig selv og

som noget ideelt, kvantitativt det konkrete så at sige er et faktum, et faktisk det konkrete.

A) Men det er meget blevet sådan i praksis: De er mere eller mindre faldet for hinanden. På den ene side har der været et stort arbejde med historisk at begribe de almene betyngninger mere og bedre.

B) På den anden side er det meget ~~h~~ him den problematiske praksis, der empirisk er indfanget. Det omhandler, hvordan mennesker, når de søger at leve i dag, hele tiden handler sig ind i

problemer og konflikter,
der splitter: det er det
at være fjende af sig
selv, af hinanden, selv
om man har samme in-
teresse, for udenfor an-
bejdelsen, hvor racis-
men og fremmedhadet er
begyndt at trives godt.

- Det gælder ligeså uden-
for de miljøer, hvor
man arbejder med kritisk
psykologi: her er der eller
har der været megen in-
sigt i det, hvordan den
konkrete praksis skulle
bevæges og udvikles.

Det, som det har været væ-
rest at arbejde med i
praksis, det er i fællesskab
at befandre en udvikling.

Og skal der lyses noget sam-
let herom, så er det, at
selv en alternativ praksis
meget handler sig ind i
de samme problemer, som
at anden praksis under
kapitalismen. altså at
påpege af et andet per-
spektiv, så er det svært at
befandre en anden ud-
vikling.

EN NÆRLIGGENDE GRUKE

Og en nærliggende
tanke er her, at også
indenfor en alternativ-
eller almen-præmis ~~får~~
kan man ikke ~~få~~ ~~for~~ ^{no} de
grundforhold, hvis
udvikling det drejer
sig om at bestemme.

Det er altså en tanke,
at det mere i at kam-
me til at arbejde med
det almene omhandler, at
den tilgang man hidtil
har haft til problemer, kam-
plikter og opgaver har

været for utilstrækkelig,
for snæver, eller tvært
der er det samme: den
er blevet bestemt for
~~spækket~~ ~~for~~ begrænset; altså
at det ~~er~~ ^{er} derfor at det
idag er småttilgængeligt at
at befandre det almene
udvikling — selv om næppe
noget kan have andre ~~en-~~
sker nderst inde.

MISFORHOLD

Et begreb, der kan fange
naget af det dette er
begrebet om misforhold;
altså at det ikke bare

er simple eller komplekse
problemer, konflikter eller
opgaver, som man grund-
læggende står overfor;
men at det er pro-
blemsituationer af mere
avgribende art.

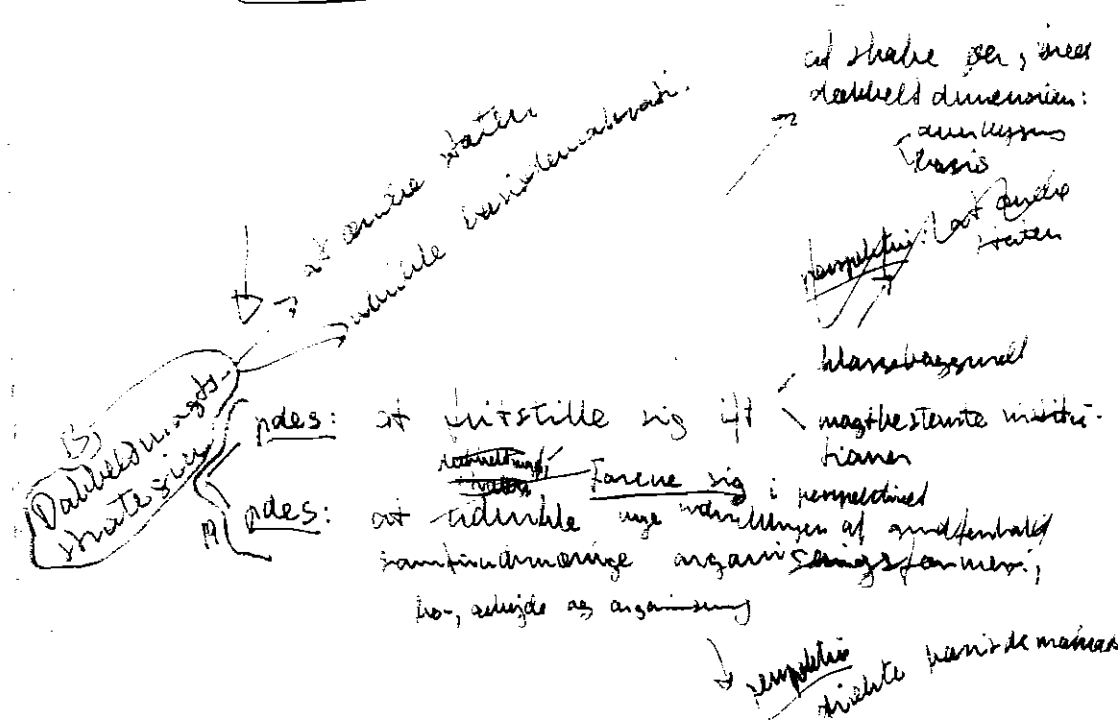
Det er det allerede
i tilgangen til et
problem. ~~Ikke~~ ~~base~~ ~~at~~
~~ikke~~ ~~overfor~~ at stå overfor
et ^{spring, en modsigelse, en kontradiktion} ~~modsigelse~~ mellem problemets
eksistens og muligheder for
dets løsning.

Og måske en vej frem
han være et udsøgt job, hvor

dan misforhold generelt
tager sig ud.

Jeg har længe i opløst,
men jeg synes ikke det er
lykkeligt for dig, men
måske det kan give dig
et mindre arbejde.

Examples

Regnbuen 14.11.89

OM FAMILIE-SOCIOLOGISK ANALYSE, SAMT OM VÆSENTLIGHEDEN AF
GREB OM BIOLOGISKE UDVIKLINGSFASERS KRAFT.

I begrebet om "familie-sociologisk analyse" ligger umiddelbart det forhold, at alle mennesker udvikler sig ud fra en konkret familiemæssig kontekst. Denne kontekst er imidlertid selv et klasse-historisk resultat, hvor igennem der både realiseres en grad af kontrol over livsbetingelserne, men hvor der også sker en videregivelse af problemer og uløste opgaver.

Et vigtigt aspekt i rådgivning er derfor også at spore sig ind på, hvordan disse samlet bearbejdes og realiseres i det berørte individs handleevne og selvbestemmelsesperspektiv. En sådan gennemtrængning af det enkeltes individs biografiske ballast stiller sig spontant som krav eller handlemulighed i den grad, at ens historiebevidst er sat under pres eller gået tabt - hvilket især er tilfældet, når der ikke umiddelbart kan konciperes fremtidige handlemuligheder, der synes at øge kontrollen over de samfundsmæssige betingelser. Hvis ikke man kan komme igennem ved at reflektere livsperspektiver fremtidigt, og ej heller nutidigt, da bliver en rekonstruktion af, hvorfra man kom, det handlerum, der kan sætte nyt perspektiv på det nutidige som fremtidige.

Vigtigt er imidlertid, at et sådant arbejde ikke gentager den historie af privathed, der i sig selv er et moment ved den nuværende problematiske livssituation, idet dette vil medføre en yderligere fravenden-sig det sociale livsgrundlag, hvorudfra en løsning i sidste instans realiserer sig. Af denne grund må den psykoanalytiske måde at blive "herre over nutiden" på også forkastes. Her arbejdes der nemlig alene med ens individuelt-sociale historie på et "psykisk fantasiplan", hvilket er at forblive i en såvel privat udredning som løsning af de også fælles sociale projekter, som der ligger overleveret fra og i enhver klasse- og familie-sammenhang. Det at frasiage sig sit bagland, handler da også typisk om ikke at kunne se et fremtidigt gensidigt eller fælles handlerum.

Da det ikke kan dreje sig om at plædere for bestemte løsninger, men kun om at fremanalyse relevante handlemuligheder, der kan overtages af den berørte selv, så stilles den psykologiske rådgiver selv overfor et "pres" om enten at forlade nu'et til fordel for livshistorie-arbejde, eller om at skulle acceptere en bestemt holdning overfor eksisterende problematiske livsbetingelser, særligt givet i deres personaliserende udformning.

Det vil da være vigtigt at blive i nu'et - bredt betragtet som hele den aktuelle livssituation - indtil det er forholdsvis klart, gensidigt, hvilket fænomen og problem, som en historisk analyse fremtidigt skal kvalificere en løsning på. Det kan så godt vise sig senere/bagefter, at selve udgangspunktet/problemopstillingen var for snævert, men så

er der muligheden for fornyet refleks og systematik herpå. Det at ville finde løsninger indenfor rammerne - dvs de umulige løsninger - tror jeg for øvrigt meget handler om at overhøre, at de livsudkast, der hele tiden gøres, ret beset er identitistiske. En opløsning heraf vil da handle om støtte til direkte personlig kontakt med andre, så der ikke vedvarende sker en subjektiv afskærmning overfor væsentlige udviklingsforhold, der alligevel bestemmer "tingenes dans". Yderligere er det vigtigt at være opmærksom på, at selve den måde ens livshistorie bæres på, er et aspekt af ens handleevne. Dette betyder så også, at måden som man forholder sig til sin livshistorie på, i sig selv siger noget om, hvilken betydning og funktion, den har aktuelt. Eksempelvis vil frasigelse af dette aspekt pege mod en biografisk ballast af "eneståenhed", med de problemer dette i sig selv giver; medens en manglende grænse/forholden-sig synes at handle om det problematiske omkring det selv at tage egne handleskridt.

De biologiske udviklingsfaser har en særlig betydning for, hvordan man reetablerer sit selvbestemmelsesperspektiv på et nyt personligt udviklingsniveau. Det er også særligt her, at man af "egen kraft" vokser ind i de givne samfundsmæssige begrænsninger, særligt som disse bæres og forvaltes af understøttelsespersoner.

Ved biologisk udviklingsfase forstås de aldre, hvor "modning" er et væsentligt, ikke nødvendigvis det eneste aspekt i, at fasen overhovedet kommer i stand. Det gælder den tidlige dannelse - 0 til 2 år - hvor grundlaget for individets dannelse som personlighed udfoldes; den psyko-seksuelle dannelse - 4 til 6 år - hvor en personlighedsmæssig kønsbevidsthed etableres; samt puberteten - 10 til 15 år - hvor ens fysiske køn træder een selv i møde.

I alle tre "faser" kommer der til at begynde med en ny og ukendt kraft indefra. Dette kræver selvsagt en specifik understøttelse fra omgivelsernes side til at finde sine egne ben med dette. Men i den udstrækning at omgivelserne enten udnytter denne spontane handlekraft, i egen tjenste, eller søger at stoppe den, ved ikke at ville vide af den, så sker der en mystificering af tilskyndelser og behov. Konsekvenser er, at man såres på sin naivitet, sin lyst til verden, og/eller også skubbes ens egen kraft væk fra personlighedsplanet. Denne kraft respektiv den specifikke udformning forsvinder dog ikke - men danner grund for skam, skyld osv.

Der kan også ske det, at omgivelserne pådutter den opvoksende personlighed sine egne motiver; og kan man ikke undslippe at se sig selv igennem disse, så lægges en yderligere grund for "stemmer", "kropsvoksen" osv senere hen i livet - al det som psykiatrien herefter slår ned med yderligere tvang. At det bliver ved med at komme tilbage, så længe der er liv, kan derfor heller ikke undre.

Mange af de misforståelser, tvangtiltag og fornedringer, som en opvoksende personlighed så at sige må "vokse op igennem" aflastes og afmystificeres gennem kontakt med fæller i samme situation - kammeratskabs- og venindegrupper - men forhindres en sådan kontakt, eller kommer den ikke i stand, ja så er det skizofrenien, man må beskytte sig igennem.

Rådgivningsmæssigt handler det om et varsomt arbejde med at lytte sig frem til, hvad der måtte være isoleret kraft hos den berørte, samt huske den mystificering og forvrængning, der er forbundet hermed. Ikke en lytning i et overførelsesperspektiv, men som afdækning af samfundsmæssig tvang - i form af historisk relatering - og i udfindelse af relevante interessesammenhænge, hvor et fælles arbejde for ny prøvende egenbestemmelse af sig selv er mulig.

Kalle

12.11.89

Til Socialistisk Forum - gruppe 89.

Håber I havde et godt møde. Desværre kunne jeg ikke selv nå at komme. Ak - den tid, den tid. Men hermed lidt fra mig, hvor jeg også har ladet mig inspirere af de udsendte to oplæg fra Jeff og Morten. Tanken er at fortsætte den positive arbejdsform, der omhandler det væsentlige i, at det er de rigtige spørgsmål, der stilles - før svar søges.

To ting skal jeg tage fat i: dels det mere generelle, og dels området "sundhed".

PRAKSISSAMMENHÆNGEN: EN TVÆRVIDENSKABELIG SOCIALISTISK OVER-BYGNINGSSAMMENHÆNG.

Først til det mere generelle, der angår en konference af den art, som "Socialistisk Forum - gruppe 89" lægger op til. Her vil jeg mene, at konteksten for konferencen kan bære lidt yderligere præcisering, end hvad der var muligt at gøre sidste år/gang.

Temaet "Socialisme og demokrati", sigtet gennem aktuelle problemakser, og udmøntet indenfor udvalgte samfundsmæssige områder, synes nemlig i første omgang - upåagtet valgte problemakser og områder - at henvende sig til "kendere" af de problemstillinger, der angår den konkrete udformning og etablering af socialistiske sammenhænge. Grund: at socialisme og demokrati i videnskabelig forstand er/må være konnekteret så stærkt til hinanden, at deres sammenføjning til en helhed i sig selv skaber en art redundant information, som der umiddelbart må reageres på subjektivt, på en af to måder: individuel involvering respektiv frasigelse. Ved involvering vil det være i perspektivet at finde en/den nye kerne, der må være heri; medens frasigelsen handler om at lade initiativet fare forbi, evt med en positiv oplevelse af, at det er fedt at nogen stadig kan/gider involvere sig, men selv er man for tiden et andet sted.

Der er selvfølgelig også den afværgende personlighedsmæssige reaktion herpå: at sagerne hidtil i Øst-europa, Sovjetunionen, samt Kina identificeres med reel eksisterende kommunisme/socialisme, hvorfor man indstiller sig på en "human kapitalisme" som det mindste onde; eller hvis man har fået skaffet sig sine egne private fordele af kapitalismen, så skønne denne som Erhard/CD.

Jeg tror - retrospektivt - at det er ovenstående redundante information, der gjorde, at konferencen på Andebølle i store træk kun tiltrak få, men fagligt involverede mennesker. Af samme grund blev så også de folk væk, der har/havde en ren partipolitisk interesse i konferencen, idet disse har svar på forhånd: enten i form af den gamle venstrefløjs "dåsepolitik", hvor man fra sidelinien formidler den korrek-

te politik til masserne, eller via kystbanesocialismens docering af "elfenbensviden" fra oven. Disse politikformer vil dog med de seneste ændringer i øst-europa blive sat gevaldig under pres og må søge nye veje, hvor det lokale må holde for, måske også faglige fora som denne - men som altid ved vidtgående ændringer: engagementet er flygtigt indtil nye mere adækvate ben er fundet. Vi har derfor ikke noget at frygte herfra - undtagen at blive indfanget i perspektivløs "konkurrence-tænkning" eller afmagtsforstemning - men en gevaldig opgave/udfordring af løfte.

At køre videre med temaet uden yderligere præciseringer på det generelle/overordnede niveau vil derfor være at stande i vande - og måske så blive overhalet af den historiske tid. Spørgsmålet er hvilke præciseringer/perspektiver, der kan/skal trækkes. Det er også her problemet om målgruppe placerer sig.

Som altid må perspektiver hentes fra den opgave/genstand, det er på tale at udvikle. Temaet "Socialisme og demokrati" må således grundlæggende opfattes som en udviklingsopgave, vi har sat os for at befordre en løsning af. At arbejde hermed på duelig - dvs samfundsmæssig - måde består derfor i en almengørelse af det standpunkt, der etablerer samfundsmæssighed indenfor området. Så hvordan kan denne bygges op? Simpelt hen ved at tage vores fag/kompetenceområde på ordet som genstand for samfundsmæssig forandrende praksis.

Når hertil lægges den Kooperation mellem forskellige faggrupper, som "Socialistisk Forum - gruppe 89" består af, så danner der sig et perspektiv omhandlende at være en tværvidenskabelig socialistisk overbygningssammenhæng. Dette er også at se som et fagligt fora for almen sammenføjning af arbejde, politik og kultur, der etablerer sig i grænselandet mellem partipolitik og græsrodsbevægelser. Det er ligeledes i dette grænseland, at stat og kapital idag lader plan & marked virke i egen magt-tjeneste - så det er magten herover, over denne grænse- eller gråzone, i perspektivet magtens afskaffelse, at det fremover vil være mulig at lade både samfundsmæssighed og menneskeverdighed etablere sig i samfundshistorisk målestok.

Ovenstående præciseringer kan synes vidtløftige, men dette skær falder kraftigt væk, når det iagttages, at sammenhængen tilstår involverede selvbestemmelse som selvforvaltning i samme grad, at man kan blive en fagpolitisk modmagt til det eksisterende nomenklatur - om det så er i den socialdemokratiske eller i den konservativ-venstre-agtige udformning.

For det andet vil det være muligt at fastholde/lade sig styre af perspektivet om en reel tværfaglighed som problemet om en sammenhængende teori om den givne samfundsmæssige praksisgenstand, hvorigennem delteorier hver især har deres specifikke områdekompentence. Og dette i modsætning til den idag udbredte eklekticisme, hvor helheden søges etableret gennem sammenføjning af, ofte konkurrerende og gensidigt udelukkende partial-teorier.

For det tredje så bliver det muligt at foregribe at tendenserne til decentralisering og rammestyring alene bliver et "privat" problem for den enkelte borger og kommune - og med statens magt uanfægtet - idet der med ovenstående tilbydes det formidlende led: en socialistisk overbygningsform, der søger at tage almen vare på forholdet mellem person og kollektivgruppe.

Summa: Ovenstående præcisering omhandler det at "reklamere" for konferencen igennem den praktiske betydning for udviklingen af samfundsmæssighed i lokal og global forstand. I en kontekst som den nuværende med stat, kapital og nomenklatur, er det derfor menneskeligt nødvendigt og naturligt at være socialist, idet den fortsatte eksistens af disse virker hæmmende, ødelæggende og destruerende ind herpå.

Den praksissammenhæng, der kommer ud af dette, tilgodeser også de, næsten konkurrerende svar på, hvad der er det konkrete perspektiv med Gruppe 89, idet der vil være rum for "kapitalisme-kritiske analyser" over "faglige praksisprojekter" til "daglige samarbejdsformer af socialistisk art". Desuden - og dette er al andet end uvæsentligt - synes der i ovenstående ikke at ligge en art selvtilskreven "råderet" over noget som helst: strukturen kan frit duplikeres, hvor det alene er dens evne til at virke for samfundsmæssighed, der tilstår den kompetence. Dette kan kaldes "strukturelt hegemoni uden hegemon" (W.F.Haug), hvor det bærende er praksisudvikling for og med involverede andre. Hermed kan den heller ikke kapitaliseres eller bruges af staten!

OM SUNDHED.

I marts 1989 kom Sundhedsministeriet med en samlet fremstilling af forebyggelses-problemet i Danmark frem imod år 2000. Det består af såvel en Rapport- og en Dokumentationsdel - ca 350 meget illustrerede og letlæste sider - og det lanceres under den sigende tittel "Regeringens Forebyggelsesprogram". Det er det første af sin art herhjemme, men fremfor at være et slags prøvende udkast til bred folkelig diskussion og debat, så er det et målrettet værktøj "omhandlende de centrale myndigheders mål og initiativer på forebyggelsesområdet" (Programdelen s.10). Ligeså er "Regeringens Forebyggelsesprogram" (RF) kommet til veje gennem et bredt samarbejde mellem næsten alle ministerier og statslige styrelser, så det er ikke bare et primitivt udtryk for, hvad den nuværende borgerlige regering agter eller forestiller sig at gøre den kommende tid. Nej - det er meget mere! Det er et dokument over selve statsbureaukratiets handleevne i et senkapitalistisk samfund. Og som sådan er det skræmmende læsning.

Indholdsmæssigt konstaterer RF, at der i dette århundrede er sket et generelt skift i sygdomsmønsteret. Fra at være domineret af infektionssygdomme, så domineres det nu af livsstilsygdomme. I dette billede lines fem typer op: ulykker, kræft, hjerte-karsygdomme, muskel- og skellelsygdomme, samt psykiske lidelser.

Det konstateres dog, at det ikke i hverken første eller anden omgang var lægevidenskaben eller den enkeltes egenfortjeneste, der gjorde kål på de store infektionssygdomme, men at det var forbedringen af de generelle sociale betingelser i begyndelsen af dette århundrede: kloakering, bedre boliger/ernæring/arbejdsforhold mv. Senere har det så vist sig, dvs efter 1960-70-erne, at en generel udbygning af hospitalsvæsenet ikke i sig selv har kunnet medvirke til øget sundhed. Der er - siges det - opstået et misforhold mellem behandlingsresultater og de resultater og den livskvalitet, der har kunnet fastholdes. Til grund herfor ligger et andet forhold, nemlig at "balancen mellem samfundets indsats og den enkeltes egen indsats for sin sundhed er blevet skæv - på nogle områder urimelig skæv" (Programdel s.8). Og dette skal der rettes op på.

Tre politikområder udpeges: det ernæringspolitiske, alkoholpolitikken og tobakspolitikken. Perspektivet er en sund livsstil - den bedste forebyggelse.

Via dette ønsker regeringen at opprioritere forebyggelsen af ulykker, kræftsygdomme og hjertekarsygdomme. Mht muskel- og skellelsygdomme, samt psykiske lidelser konstateres det, at beslutningsgrundlaget for udvidet forebyggelse ikke er til stede eller tilstrækkeligt, hvorfor man her ønsker at sætte focus på fremskaffelsen af et sådant indenfor den nærmeste tid.

Og hvad er det så egentlig for noget, der med ovenstående tegner sig?

For det første løsner RF problemet om sundhed/sygdom fra de generelle sociale betingelser. Livsstilsygdomme ses som noget ude fra kommende, der handler om, at den enkelte ikke har tilstrækkelig viden respektiv motivation til at skabe et sundt liv - for sig selv. Det er den enkeltes eget ansvar for tingenes eksistens, der slås an. Og der tales konkret til de borgere, der har ressourcer at trække på, flytte.

I samme åndedrag nedblændes også det forhold, at livsstilssygdomme selv er en bestemt social måde, hvor under atypiske omverdensbelastninger sætter sig individuelt igennem på.

Hvor borgerskab/centraladministration ved århundredeskiftet kun fik øje på masser, så kan det nu ikke skimte andet end isolerede enkeltindivider - privatindivider - der må gribe i sig selv, for at være med i næste årtusinde. Hegels "verdensånd" og bevidsthedsfilosofien larmer.

For det andet bliver der kun den årsagsbestemmelse tilbage i RF, at sygdom/sundhed genererer sig selv, rent cirkulært. Det svarer til at mennesket lever for at realisere sundhed respektiv sygdom, hvor en eller anden "essens" nærmere bestemmer udfaldet. Det er en hypostaticering af det borgerlige privatindivid til, ud over at være sin egen skaber, også at være sit eget fremmedgjorte væsen. Fremfor ovenstående kan sygdom bestemmes som et utilsigtet biprodukt af livsprocessers stofskifte med deres omverdensbetingelser - for mennesket af den kooperative samfundsmæssige produktionsproces. Under herredømmet af stat og kapital sker der derimod en systematisk reproduktion - hvilket også er grunden til, at samfundsskabte sygdomme kan ligne naturgivne fænomener, og behandles som så, lang tid.

Det er en fordobling af overfladeforhold, som RF præsterer - og det kan man vel kun, hvis man står i en situation, hvor man er så inderligt overflødig, omend man har sikret sit fremtidige udkomme. Det i systemet - nomenklatur - der fastholder dette vil næppe kunne vippes af pinden, idet de bruger statens magtstrukturer til at fastholde og udbygge egen misserable "faglighed". En modmagt skal under alle omstændigheder opbygges.

I dette perspektiv kan det være lærerigt at undersøge, hvad det så er for et konkret perspektiv, der ligger i RF.

Betragtes strukturen i RF's dokumenter, så er udgangspunktet i "ulykker". Disse kan afdækkes ret præcist v.h.j. statestatikken. Problemet er kun, at der også er nogle mørketal, idet ikke alle ulykker indberettes. Dette kan der let arbejdes med, og samtidig kan man så undersøge, hvilke betingelser der skaber ulykker. Et målrettet forebyggende arbejde går da ud på at minimere, at betingelserne for ulykker opstår.

Det næste punkt er "kræft-sygdomme", hvorom man idag kender et væld af betingelser, der - som konkret eksisterende - øger sandsynligheden for at kræft udvikles. Kun de, der arbejder biokemisk og monokausalt, vil hævde, at kræftens gåde er uløst. Det kan så diskuteres, hvor tilstrækkelig andres årsagsbestemmelser er.

Som tredje punkt er "hjerte-karsygdomme", hvorom de udløsende betingelser også er ret kendte.

Forebyggelse for ovenstående drejer sig for RF væsentligst om forbedret ernæring, minimering af alkohol og tobak.

Hvad angår punkt fire og fem - muskel- og skellelsygdomme og psykiske lidelser - så kendes her, i følge RF, væsentlige belastningsdimensioner: for muskel- og skellelsygdomme tunge og umage løft, samt monotome arbejdsstillinger; for psykiske lidelser omhandler det mangel på tryghed, kontakter samt social integration.

Strukturen i ovenstående kan - vel ikke overraskende og alligevel - vendes om. Der kan og skal argumenteres direkte modsat, hvis det er forebyggelse af sygdom, det hele drejer sig om. Eksemplarisk således:

I den udstrækning mennesket ikke kan udvikle sit samfundsmæssige liv, så geråder det ud i konflikter. Eksistensen af konflikter er endvidere bundet til, at bestemte handlestrukturer ikke længere er tilstrækkelig til at bringe løsninger på definerede problemer indenfor rækkevidde. Varer en sådan situation ved sættes individet under pres - og der stresses op i forsøget på at komme igennem konflikten, men lykkes dette ikke vil ydre modsigelser blive til indre lidelsesfulde psykiske problemer. Hermed låses subjektet til mere eller mindre fastlagte rutiner, der langt fra bringer konflikterne ud af verden, endsiges skaber udvikling. Personen vil da fungere i en tilstand af forskubbethed fra sig selv; og dets evne til at reflektere sig selv og udfinde, hvad det har brug for, fordrer eller kræver vil være nedsat/beskadiget. Det vil til stadighed køre ud(e) over dets egne grænser: ernæring bliver til spørgsmålet om at stille en sult, og den diffuse uro kan holdes væk via alkohol og den stille meditation med tobakken. Af samme grunde er man nu også så ukoncentreret omkring de givne sociale betingelser, at det er handle sig ind i ulykker er ganske nærliggende. Hvis ikke man dør af disse - eller vågner op - fortsætter den opstressede tilstand, og den manifesterede grund for udviklingen af vedvarende "skader" af psykiske forstyrrelser, muskel- og skelletsygdomme, hjerte-kar, kraft og ulykker har etableret sig i den individuelle eksistens.

At punke på denne som årsagen, hvad RF gør med begrebet om "livsstilsygdomme" og den enkeltes eget ansvar, fører ingen steder hen. Tvært imod! Den enkelte sættes blot på langt sigt endnu mere under pres - og borgerskabets indre fascist vil få gode vækstbetingelser.

Meget præcist lægges der da også med RF op til en systematisk indkredsning af de betingelser, der endnu er uden for statslig kontrol. Forebyggelse ses som herskabet over disse - og en sådan bestræbelse kan kun ende eet sted: nemlig som en massakre på subjektet.

TIL SLUT.

Jeg ved ikke, hvordan et tema som "Sundhed" konkret kan bearbejdes på konferencen, men jeg håber et første spadestik til en snak herom er taget med ovenstående.

Mange hilsener

Kalle

SEP 83

INTRODUKTIONSOPLÆB

TIL 11. KRIS PSYK

SEMINAR:

"MENNESKET I DAG"

- 16⁰⁰ 15 1. VELKOMMEN, PRÆSENTATIONSRUNDE
- 15^{min} 2. INDLEDNING, TIDLIGERE INTRO-
DUKTIONER → DENNE INTRODUK-
TION →
- 15 3. MENNESKET I DAG
- 20 4. DEN TRADITIONELLE PSYKOLOGIS
MENNESKE: PRIVAT MENNESKET
MED SUBJEKTIVITET OG JAMNE-
LIGHED SOM FORSTYRENDE FAK-
TOR
- 17⁰⁰ 5. KRISY'S HISTORIE (70 → 80 →)
- 30 6. CENTRALE KATEGORIER
- 10 7. MENNESKET IGEN; AFRUNDING
8. DISK...

(I) VELKOMMEN

- Vi vil gerne byde vel-
kommen til denne intro-
duktion til den K.P.,
hvor vi håber at det
ikke bare bliver en for-
tælling fra vores side,
men at vi også har ad
vejen får en stadig større
dialog og diskussion om
hvad en psykologisk in-
duktion er, forsat i
de krav og opgaver en
sådan er stillet over
for

PRÆSENTATIONS RUNDE

Vi vil derfor også for-
slå en præsentations-
runde, hvor man gerne
eller kommer med på, hvor
det er for særlige inter-
esser og perspektiver man
sidder med i m. en
introduktion til den
Kritiske Psykologi.

(I) Amor, Interesse, respektationer ↓

Lene indbliver

~~Lene~~ - founding af KP fra stiel.

Olav - 3. verdens krig; niger

Birgitte - været held for KP

at anvende Krist. Pnyh i
praksis.

Eva - gang ned ned; Lene der intet til KP.
- rygning; har ns. at stille

Sammen-

o) stem - { Vil gerne høre om problemer
ne ved Kiny

Jette -

ns: at holde op med
vel lig mellem lang og
håndskrevet int

(II)

Og nu til selve oplægget
Disposition er senere på turen

INDLEDNING

Den måde vi har valgt
at give introduktionen
om på, den kommer fra
en diskussion af, hvad
en introduktion kan og
skal bruges til.
Og her stillede vi hurtigt
i vores snab to
spørgsmål:

a - hvilke krav må
den stilles til en
introduktion.

~~Et andet krav~~

Et sådant krav om
gør den allegoriske
side, ved fra at
K.P. er meget fore-
færdet, der skal
fornemmes videre.

b - hvilke introduktion
har vi i en in-
troduktion. Dette

angår den subjektive
sle.

Det første - a-eren - har
vi besvaret med, at
en intraculturan må sikre
et første indblik i en
kulturs psykologiske sam-
menhæng, således at
der gives muligheden for
at handle i ft. denne.
Dette betyder også, at
en intraculturan må for-
midle det specifikke
ved en K.P.'s teori og
metode.

Det andet - b-eren - er
end op med, at vi,
ganske enkelt for ikke at
falde bag allerede ind-
vundet kulturs psykologiske en-
hendelse, måtte tage at give
vores hånd på, hvordan det
i dag er muligt at kunne
være i udforskningen
af psykologiens genstand:
det menneskelige individ,
der har det menneskelige

og dermed
gør' ting.

5)
Til grund herfor ligger de
forskellige interesser,
eller nærmere: frustra-
tioner som den angik
mennesket som hvidt
udviklingsretning, der
i dag er central; en an-
der hvor det at for-
følge nogle langsigtede
menneskelige perspektiver
ikke tidens faldes for
hindrer; og en tredje
hvor frustrationen går
på, at den psykologi, der
i dag ikke udelukkende,
det er en psykologi,
der omhandler privat
individer, altså en psyko-
logi uden substans som
alene fortæller om ~~de~~
~~besatte~~ ~~og sløjge~~ måder at
tilpasse sig på.

De her interesser eller
frustrationer har dog
vel til, at det er som
om det er umuligt at
leve af at insistere
på en anden færdighed
og det har eller må ikke
1990 ~~tilføjet~~ - for hvad.

så det lille værd, hvis
 der har en overflade,
 kan prøves af lette
 løsninger på behøring
 af andre til stede.

TIDLIGERE INTRODUKTIONER

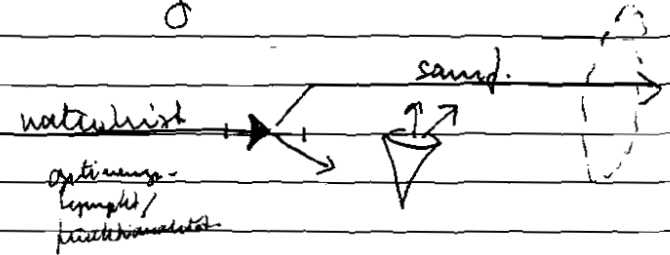
For at kunne høre
 på en introduktion har
 vi bygget tilbage på,
 hvordan introduktionen
 tidligere er blevet
 lavet.

Og vi fandt her to
 tilgange.

Para / Minde-
 træder om
 de former
 vi har
 i;

- Den ene tilgang er den
 hvor der staves histo-
 riske med fra med natu-
 rhistorien / Fylægesen, hvor
 man så følger alle psykiske
 udvikling op gennem
 dyr-menneske-overgangs-
 feltet og op gennem

samfundshistorien frem
 til i dag.

En sådan fremgangsmåde frem-
 fører med lette, at psyko-
 logiens genstand har en an-
 fættende historie, der ikke
 kan afsluttes her, men
 fordi det er historien selv
 der har været udsat.

Centret i en historisk frem-
 gangsmåde er dog, at det
 er muligt at specificere far-
 skellige momenter og egen-
 skaber ved det menneske-
 lige liv som mere eller
 mindre relevante eller væsen-
 lige.

For det er her en afgrænsning
 mellem at antage med at
 (alene) ~~problemet~~ vedhænge, hvor
 man det at efterligne (im-
 itate) for at undgå, der

Hvis man jo ikke er
 opmærksom på, at den
 uinteressante måde at pro-
 ducere på er en bestemt
 privat måde, hvor det
 samfundsmæssige (gennem
 det frie marked) sætter
 sig igennem bag om sig-
 gen på de uinteressante,
 så bliver det svært, for
 ikke at sige umuligt,
 at se overgangen fra
 dyr til menneske sam-
 andet med en al-
 der gør sig til menneske,
 og det uddar privatemne-
 ske.

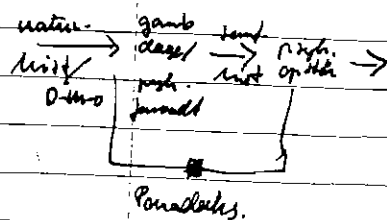
Man kan let blive det at
 ansætte samtid selv er
 meget historisk, der skal
 uinteressant, hvor man
 så kun får øje på det, der
 historisk foregår det un-
 interessante, men ikke det kam-
 mende. En teoretisk sam-

Niels Engholm synes jeg
 falder i denne søft.

Opminneres for denne til-
 gang kan siges, at hvis
 man kun starter for
 neden, så kan man komme
 til at uinteressere et
 læst billede af nutiden,
 som man med en uellen-
 skabelig teori må uil-
 arde sig under? - Og
 dette kan ikke være en
 optimal måde at intro-
 ducere på, idet handlemøns-
 ternen støttes, fjernes eller glem-
 mes.

② Den anden tilgang
 til en introduktion
 er der, der bliver kun
 sidste gang.

Her sætter man sig for

at løse et bestemt
problem af psykologi-
historisk art; nemlig
det problem der blev
holdt klassepsykologiens
paradoks.

Kort handlede det
om, at psykologien
på den ene side handlede
om os som menneske-
lige individer, som han-
dte personligheder, hvor-
for psykologien er ligeså
gammel som mennesket
selv.

På den anden side
var man henstillet på,
at psykologien som in-
dividuel disciplin
først opstod i slutningen
af 1800-tallet - og det end-
da i en meget fjernt, der
hvis anden halvdel var i begynde-
lserne / yderste resp. var i
situation og dynamik.

Løsningen på dette para-

Det er altså
en problem
grund til
at psyk. er
uvel.

* Det er også dette,
der gennem sig
hvor narcissisme
og identitetsproble-
mer - men som
uhyldigvis
med at blive gjort
til et generationsmar-
kedsmæssigt

da de som først kommer
til syne med Jean-
Baudrillard fra Hahne,
Osterkamp og Wolfgang og
Fischer Wang og men som egent-
lig allerede ligger hos Marx
- er at finde i det
forhold, at netop eks-
istensen af klasse og
klassekamp siden an-
tikken har forhindret
udviklingen af det men-
neskelige liv, den men-
neskelige personlighed*; og
at det først er på
det tidspunkt hvor
klasseforholdet kan oplø-
ses, at paradokset kan
erendes som problem, og
dermed løses. Og dette
sidste er givet med hani-
talisering, der stiller
individet først, den
menneske proletar der
har sin lære at
være eller liden af
sig. x.

Den her proces har været
i gang siden slutningen af
et generationsmar-
kedsmæssigt

1

Σ^2

Opsummerende om de
10 måder at intro-
ducere p^o er at sige,
at når siges der næst
om Kritisk Psykologi,
men selv måden det
siges p^o har visse sha-
vancer, som det vil
være en fordel at over-
vinde.

Den første kan kaldes høje-
kræftskavanken: den måde
den fjerdede har man det
en julestik chance for at
tage stikning til, handle
på; og har man endvidere
den samme fulvide plet
med. intet, så går det
heldigt galt.

Den anden skavank kan
kaldes skævelang skavank:

hens, idet det, som ude
færdigende ^{bestemt} problem, bli-
ver gjort til netop det
centrale, hvad der
ikke er mulighed ^{for} eller
aktuel måde til at
efterprøve.

DENNE INTRODUKTION:

En helje
vej

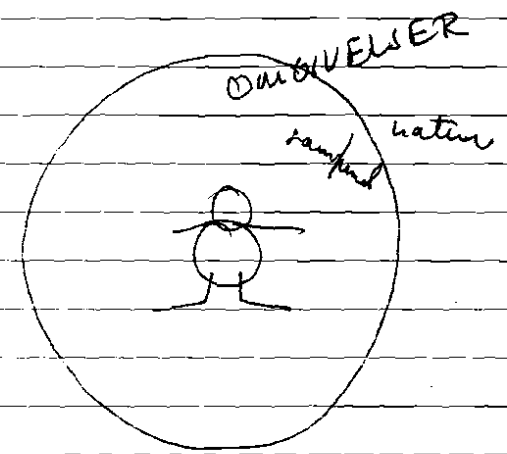
Vi sætte derfor en
ny vej til en intro-
duktion. Og den vi
har fundet er den,
der tager udgangspunkt
i meneslivet i dag:
det er her vi kommer
fra, og det er her vi
i sidste instans må
handle.

På dette har vi så sagt
at anvende den Kritiske

Psykalagis teori og metode,
 i det håb og med det
 perspektiv at blive klage-
 re og mere handledeuelige
 i.f.t. psykalagiens genstand

III:

MENNESKET I DAG

Mennesket har ikke fides at et
 sistere i sig selv, løsnet på tid
 og sted, men altid b r mid-
 lemdet i en bestemt historisk
 samtid, endvidere på en ~~bestemt~~
~~st t~~ givet position og si-
 tuation

Inden
 for
 det
 håb

Shal man derfor rige været om
 det enkelte menneske midt
 ma' man g r en vis 'analyse' om
 h ng de samfundsud rige rela-
 tioner. En franskmand, Politzer
 der har været af stor betyd-
 ning for L.P. har udtalt

skellet
 af tyk
 under
 huden

det på den måde, at psyko-
logiens hemmelighed ikke
er af psykologisk art -
kunnet man sige at være
uagtet af en udfordring
for dem, der har psyko-
logiske studier læst ville
på livet.

—

Overstående bekræfter
sjældent nogen som helst.

Det man derimod lærer af
er at man er, hvad
det er de lærerne in-
dividuelle er for nogle
større.

Op her kan vi spørge
statistikken.

Ex - hver 5 af os har en

viden om psykiatrien;

- 1-2% bliver skizofrene
- 1000-der spaler deres
liv med stoffer
- 100.000-der med dult
- 60% har over en 14. dages
periode et eller flere psyki-
~~ke~~ sygdomsår (and i
nygen, hovedpine)
- $\frac{2}{3}$ af kvinder ligger hjemme
eller behandles også
psykiatriske symptomer, der
ikke behandles.
- selvmordstater stiger
- stadig stiger gruppe - 5.000
taler der om - af psykiatriske
sygdomme
- fremmedbælt og røddel/pro-
vise vold, alle også med
beriber.

—

På den anden side kan
man man så sige at den
spildtid, der er anført: 1000
er bestemt med at kontrollere
100 andre, der må være for ud
overene; behandlingsproblemer; der

vide energi udsendes
i kropsbevægelse,
samt det rette antal
dråber inden for systemet,
som nærmest er en
tilnærmelse til den med
mindre der er plads til
mere hierarki

Det er, med et uventet
billede inden tilfældighed,
at der er, for første
gang, en kædet af samlet
forebyggelsesprogram fra året
år 2000: Regeringens Forebyggelsesprogram
nr. 88.

1 programmet prioriteres
5 udsættelser:

- 1- udsættelse
- 2- krop
- 3- hjerte-kar-sygdomme
- 4- muskel- og skelet-sygdomme; og
- 5- psykiske lidelser.

Den måde man vil fore
bygge på, er med de pati-
entundersøgelser: ernæring, tabak
og alkohol, hvilket
undersøger de første punkter

Med de to sidste siger
man, at man ikke med
sikkerhed ved noget; der
skal foretages lidt mere.

Dette vil være en spændelse
for individuelle mennesker
for til det etablerede
psykiatriske system,
og dette vil også være

521
hjemmeligheden over en chris-
tner i sig, og en sin
egen forklaring, men det
er højst sandsynligt at dette
bærer noget med sig - for
hvordan er denne essens
hammet derind.

Her følger en ^{afsnit} Politzer, og
starter vores handling
ved først at hælde om-
givelserne ind:

^{naturlig}
Vi har en psykologi, der
er i kraftig anfang, men
nået at tage um-
lignende for at tage
liv, i hvert fald i den
form vi kendes det, leve.
Det gælder lige fra toppen,
ozonlagproblemet, til bun-
den, hvor forurening er ud-
fald.

Dette er også idag gældende
for den "innover ~~over~~ psykologi",

at man er begyndt
at vende på distrikts-
psykiatrien. Og dette
er ikke så lidt

Man kan også sige,
at netop her er
der nogle uklarheder
for psykologien, for
psykiatriske fornuft,
dog også for kritisk
psykiatri.

^{hvis og udnyttede}
Men for at kunne [✓] dette
så må vi tilbage til
angivelserne. Man kan
vel sigeledes hævde, at der
stilles en almindelighed,

hvar der snakkes repro-
duktion, idet parti-
teten konstant falder,
specielt for mænd.

Det er
i sig selv
tillykke
en en re-
konstruk-
tion af
en re-
konstruk-
tion.

Til angivelig hører også
det samfundsmæssige, hvor
der må tales om at vi
lever i et varesamfund,
idet vores måde at
producere på er en må-
de der angår produktion
til et marked med hen-
blik på udveksling af var-
er. I klassisk marxistisk
forstand er det altså
produktion, ikke for
brugsværdi og behov,
men for profit. Og det
kan godt være at dette
er en gammel hemmelig-
hed, men den er til syne-
ladende stadig sand over-

Øverst:

mekanismen der styrer
udveksling, og hvor det
handler om det private
erhvervsliv med konkurre-
nce og profit som det
grundlæggende;

Øverst har vi de plan-
økonomiske mekanismer
udenfor det offentlige
hvor magt og delegation
bestemmer udfaldet.

i forlængelse heraf
Øst og vest er forskellige
ud fra den planøkonomi
eller markedøkonomiske
stemmer, hvilket også er
et spørgsmål om et parti-
eller flertalstypisk. (en del
på den ene side)

↓
s22

I den senere tid, især efter
murens fald i Kina, har der
været et stort spørgsmål om
praksis at se kommunismens
faldt, og dermed kapitalis-

alt: de virksomheder, der
 lever af kvalitet over-
 levers nemlig kun, hvis
 de er familie^{-idee} eller hvis
 de via monopol selv
 kan fastsætte priser
 for deres aktivitetssamfund - eller
 som masseleveregge, hvis man ser
 ud over vareforholdet.

Engen stoler idag er
 der tale om socialisme
 eller kommunisme i den
 grundlæggende betydning
 af samfundseje til
produktionsmidlerne,

så det, der mere er
 tale om, er i det samfund,
 er statshospitalisme. 5.23

for
 25

Man kan selvfølgelig vilde
 at holde det noget andet,
 men det der er på tale
 er et dualt samfund;

altså:

nederst har vi markeds-

men sejr. Altså at den
 udviklingsretning der lig-
 ger familie er ~~stærk~~
 tilpasning til vesteren.

Der er det at sige hertil,
 at for det første er det
 de første, om nager, der
 har bekræftet forholdene
 i det som socialistiske eller
 kommunistiske i den velt
 betydning: samfundseje og
 vilgen stat.

For det andet skinner man
 sig ind i væksten over
 historiske argumenter, hvis
 man - som jo er Michael
 Platan i Informations - hoveder
 at kapitalismen er det abso-
 lut historisk ^{nye} ~~højeste~~ af
 sidste - for selv en fyr
 som Platan i antikken havde
 de dette, om antikken.

Snarere end en tilpasning
 ensidig eller gensidig, så
 vidvarster det uimærkede op-

brind i mange nationale
politiske systemer uds-
sere en ny statetype, den
statistiske stat med et
udtryk af Poulantzas. Det
er en stat der har selv-
stændiggjort sig på tekno-
kratisk, krigs- og udsatte
og som har to dimensioner

5.22 Et eksempel er færdig-
gjort gennemarbejdet vedr. børn
i Frankfurt. Her har man
en omfattende registrering
af børn ud fra en risiko-
analyse (to børn af enlige
mødre). Børnene får så besøg
af sygeplejerske eller andre
ud fra, hvordan de spottes
ud på datamateriens papir.
Så kommer der en og
fjerner, hvordan det står
til !!

Det, der med den statistiske
stat vokser frem, er en
stadig større rammestyring fra
oven, og det er udmøntet
af en ren liberalisme fra
neden. ↓

Så det der har røst om
det sociale ulemøder
det er at det er næst
at en hånd tid det står
over for eller går ind i
lige såvel som der grund-
læggende kan stilles spørgs-
mål ved, om en sådan
stat overhovedet vil
til udsat som, for at for-
bringe et økonomisk væg-
væ. Og dette fordi for-
delt til naturen mindes ud
fra økonomiske målestokke
hvor den ikke kan andet.

Ud af det her kan
man også hælde noget
lagre husholdningen for
den menneskelige eksistens.

- 1/ Der vil komme en
stærk stærk ulighed
mellem mennesker,
idet sammentyngning og
liberalisme begrundstræ-
ger dem. Der allerede
har været et handlet
med.

Det er sammen, der ligger
op til, at de stærke,
de rige, de hui-
tunge og egentlig også
de julestjerner, der
overlever.

- 2/ Ovenstående stærke
husholdning, fittet
og isolation vil
for det andet betyde
en stærk tryk,
idet meget af belast-
ningen på den enkelte
stiger og fordi der intet
skærmingsnet er for en

stærk af husholdningen og
mødet.

- 3/ For det tredje vil det
komme til en generel
problematisk husholdning
test, idet grundlæggende
de forhold ved mennes-
kelig husholdning - at
man rent faktisk lever
en sammenhæng med
andre - hele tiden vil
være vendt på hovedet.
Det er en art Ekstrem
Obstruktion, hvor den man
lever med er de andre,
den derude, og som
hvis han var der altså
var altså og var nok
på samme tid.

I sidste instans er livet
en meget anliggende; hui-
er eller en mennesket værd
rent eksistentielt. Og

Og her er vi sammen

* Dette betyder
alt. den første
type af eksistentiel
med indersiden af
fællesskabet

27
tillæg til Regjeringens
Jærløggelsesprogram:

Her jættes netop
jærløggelsesmetoder,
der angår at vi
bevægemæssigt og
psykisk ikke
bliver et problem
og en anerkendelse
for det samfundsmæssige
mæssige.

Ataa. Jærløggelsen der mest

1000 af
arb. for
absolventer
personer med
deltagerne
inv.

derfor

30
selv Jærløggelsesprogrammet,
der ikke er noget
"indviklet" som "beholdt", men
at udføre for, hvor-
dan systemet kan for-
holde sig til sine egne
shulte problemer, kan
vi endelig, der kan be-
stirkes som massakren
på seljente; ~~der~~ den
menneskelige seljente
og sandelighed ved som mo-
dernes og elimineret.

Det er derfor heller
ikke underligt, men
alligevel bemærkelsesværdigt,
at det ikke opdages be-
te, at en stadig sam-
menhæng mellem er
den modstrid:

namlig at stilles man
 overfor problemer i
 det fælles liv med
 andre, der ikke kan
 løses, så spænder man
 op psykisk; og i den grad
 dette varer ved får man
 det dårlige og dårlige; og
 begynder man at blive til
 indre psykiske forstyrrelser.

- Man begynder at blive
 orienteringsløs og det hele
 bliver personliggjort; og
 det bliver svært at
 flytte sig: man bliver
 læst bevaringsmæssigt,
 overhelendes kropsligt.

- Og af grunde som disse
 er kræft og hjertekarsyg-
 domme nærliggende:

Vi er med overstået af
 "anvendelse" tilbage
 til mennesket selv.

Vi er kommet til
 bag om det, en
 spontant færdig ~~den~~

Men om det også er en
 adskilt læstemåde, det
 er det også til mere an-
 fæltende historiske re-
 konstruktioner og af-
 klare.

Her skal vi gå ind i
 det mere specifikt psykologiske.

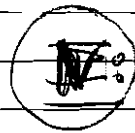
psykisk

hvor

del 2
 - hjerne-
 sygdom

(20)
For det første fordi
man lever i en
bestemt - kulturel
stress-tilstand; for
det andet fra hæn-
den til vinden rent
livsgrundlæggende.

Ulykken - Og dette er også
en art generel søk-
ke af en handle-
beredskab, hvorfor
ulykken er mere hæn-
dende.

KRIPST'S HISTORIE

Den starter med det
nye verset i 60-erne,
hvor 3 rødder kan
formidles.

1/ Langtidspsykiatrien, hvor
Vygotsky, Boris og Resni-
ens kammer til at
arbejde med net, en
særligt med beaktelse
en kulturel kontekst den
"kulturelhistoriske skole".
Det drejer sig om at
anvende den historiske
metode hos Marx især
for psykiatrien; det dre-
jer sig for det andet
om bestemmelsen af, hvor-
dan gode mennesker og
miskandeformer bliver
til i den psykiske fornuft.

Og for det tredje om studiet
af det psykiske livs
udviklingsmæssige / hvor Halden

2/ En franskmand - Polit-
zer - der fastrede be-
grebet om den han-
kente psykologi. Dette
begreb har fået stor
betydning i farsaget.
p^o at overvinde chris-
tens psykologi, og
delt langes direkte
hos den helige ved,
sam er

3/ L. sine 2 J. Zeleny,
der som materialistisk
filosoffer har givet et
bist p^o helheden i
den Marx' tanke.

+ abstrakte
begreber om
mennesket.

Den første fase i K.P.'s
historie er en ideologi-
kritik fra 1968-72.

1. fase:
Ideologi-
kritik.

Det er en fase sammen
med pseudomarksismer, men stag-
nationen havde betydet et
brud - for at komme videre -

lig videre. (Bund med ham
fastsatte af soci-
alisations tænkning)

2. fase:
Færdig-
udvikling En færdig-udviklings fase
træder frem fra 72 og
op til den første kon-
gress i 77, hvor K.P.'s
paradigme har fundet
en første selvstændig
fase.

3. fase:
praktisk-
udvikling Fra 77 og op til 83
handler det meget
om praktiske problemer:
Kunnefase, Ideologifase,
Fasismefase, samt anden
fase af fase
omkring den tekniske-
fiske udvikling (P.A.Q.).

4. fase:
praktisk-
empiri En fjerde fase træder
frem fra 82-83. Det
handler om at K.P.-
problemer er blevet en
praktisk kraft, i kraft
af praktiske arbejder.
Fameltise neutralitet og la

de forskellige praksifter
begynder at bygges med
hinanden.

Og dette frem i mod
en 5. fase,

5. fase: omhandlede en teore-
tisk og praktisk til-
slutning.

DK har ingen heretiske kon-
fessioner mere efter den
i Tyrkland, men mange
stærke byiske praksisser
for en avgang til en
nyt samfundsmæssigt prak-
sismæssigt og verdens pro-
blemer.

Problemet her berøres
på den måde, at der
er en konkret af
praksis, der i en ud-
vikling fungerer med
nyt. Men forskellige typer
af anvendelsespraksis
fra tid til anden ved alle-

de spændende.

~~Praktisk~~ Opgaven er meget
at have det slid
indee, hvor den L.P.
har et samfundsmæssigt
fundament, som stad og
hospital ikke alene be-
stemmer.

Omkring Familieaktiviteter
berøres er des

- seminarer
- Familie
- Rehabilitering

Det næste omhandlede kate-
gori, som den substant
der her gjord alt muligt
beholdt at skrive en
klass sammenhang hi-
storie.

PERSONLIGHEDEN SOM PROBLEM.

Besvarelse af Almen Psykologi I, spørgsmål 3 / maj 1989.

Indholdsfortegnelse.

0. Personligheden som problem.
1. Traditionel personlighedspsykologi; en kritisk refleksion.
2. Historisk grundlag: Fra Marx til Leontjev.
3. Personligheden: et klassekampsproblem.
4. Litteraturliste.

Besvaret af ANNE JØNSSON

0. PERSONLIGHEDEN SOM PROBLEM.

Når en sådan overskrift synes relevant, hænger det selvfølgelig direkte sammen med udformningen og formuleringen af det spørgsmål, som danner grundlag for denne besvarelse; nemlig:

"Personligheden er et af de vigtigste psykologiske grundbegreber, men også et begreb, hvorom der hersker meget forskellige opfattelser. Med udgangspunkt i relevante psykologiske teoridannelser ønskes en redegørelse (gerne i udviklingsperspektiv) for, hvordan du almenpsykologisk ville "definere" begrebet personlighed".

Umiddelbart synes flere ting i denne formulering at udtrykke noget problematisk. Først og fremmest at der for psykologien som videnskab, i forhold til et af dens grundbegreber, eksisterer en situation, hvor mange forskellige opfattelser så at sige konkurrerer om en "definition" af dette grundbegreb! En sådan situation indikerer tydeligvis en manglende videnskabelig grundlagsafklaring udtrykt i perspektivet manglende overensstemmende genstandsbestemmelse med deraf større eller mindre grad af vilkårlighed i de udviklede traditionelle teoridannelsers divergerende ansatser til begribelse af personligheden, til følge (jvf. f.eks. Holzkamp 79a). Dette er vigtigt at holde sig for øje, da det siger noget om psykologiens udviklingsstade som videnskab, og dermed om hvilket niveau vi erkendelsesmæssigt befinder os på, og altså hermed hvilken konkret arbejdsopgave der ligger foran os i den videnskabelige videreudvikling af psykologien, både i form af udviklingen af almene bestemmelser og i form af nødvendig stillingtagen til hhv. afgrænsning af enkeltteoriens anvendelighed overhovedet respektivt givne gyldighedsområder. Endvidere må ovenstående problemkompleks selv ses i sin materielle fundering, dvs. som udtryk for en bestemt samfundsmæssig realitet på et givet historisk tidspunkt. Til eksempel vil det være nærliggende at anskue vilkårligheden ifm. den kapitalistiske produktionsmådes anarki, der fremkommer via privatformen for samfundsmæssig produktion af livsfornødenhederne (jvf. f.eks. W.F.Haug 79).

I denne sammenhæng kan man måske næsten tale om et problem, der er blevet væk: vilkårligheden tages som givet i den udstrækning, at de nuværende kapitalistiske produktionsforhold selv ses som naturgroede. En overvindelse heraf er derfor af central betydning for en almenpsykologisk bestemmelse af personligheden.

Vi kan nu se, hvad der iøvrigt fremstår som problematisk i formuleringen af opgavespørgsmålet, nemlig: at der med

"udgangspunkt i relevante teoridannelser ønskes en redegørelse". Der forudsættes hermed en stillingtagen til og vurdering af relevansen af forskellige teoridannelser, samtidig med at "(gerne i udviklingsperspektiv)" implicit siger noget om spørgsmålsstillersens opfattelse af relevans. Men hvad? Der indikeres at personligheden er 'noget der udvikles', men begrebet udvikling er også blevet brugt meget forskelligt indenfor psykologien og har fundet anvendelse i beskrivelse af meget forskelligt funderede antagelsers analyse- og forklaringsmodeller i forbindelse med bl.a. personligheden. For en gennemført besvarelse må udviklingsbegrebet således også ekspliciteres og problematiseres i forhold til personlighed. En udfordring!

Den videre struktur.

Ud fra disse indledende overvejelser over det stillede spørgsmål tegner der sig også en struktur over besvarelsens udformning.

Først må en vurdering af de traditionelle teoridannelser være på sin plads. Selvfølgelig ligger der her en forudgående implicit stillingtagen, hvilket også allerede er antydnet. Og da det ikke er vores primære ærinde her at fremlægge resp. indholdsbeskrive disse teoridannelser hver for sig, men netop vise hvorfor en anden vej er nødvendig vil denne vurdering forme sig som en generel erkendelsesteoretisk evaluering, der nødvendigvis ikke kan yde fuld respekt til de enkelte personlighedsteoriens bidrag til erkendelsen. Dette må understreges, da vi ikke må underkende de skuldre vi står på, men i denne sammenhæng er det et spørgsmål om pladsmæssig prioritering. På erkendelsens vej kan man nemlig hverken snyde hjørner eller springe over hvor gærdet er lavest, uden at ende på et sidespor (jvf. f.eks. Engelsted 89,bd.I).

Det vil herefter være logisk at træde et skridt tilbage før vi fortsætter; og fundere os ordentligt og i denne forbindelse også gøre rede for vores standpunkt i forhold til begrebet udvikling. Da vi kan stå inde for at personligheden - ligesom i øvrigt alt andet eksisterende - må begribes i udviklingsperspektiv, vil vi fundere os med den dialektiske materialisme (så godt vi kan), som den udvikledes af Marx & Engels fra Hegel over Feuerbach, og i denne forbindelse eksplicitere hvor psykologien som videnskab efter vores overbevisning må sætte af fra på sin videre vej. Dette er vi ikke ene om at mene; og vejen er da også allerede betrådt og dermed banet et godt stykke, og vi må østpå til Sovjetunionen, hvor A.N.Leontjev, elev af Vygotsky, havde sit virke,

for også at få afsættet med. Vi vil med Leontjev udvikle Marx' begreb om den "sanselige menneskelige virksomhed", samt metodisk anvende Leontjevs påvisning af det psykiskes opståen fylogenetisk og den kvalitative og funktionalhistorisk begrundede udvikling frem mod den specifikt menneskelige psykiske struktur, for først på dette grundlag kan vi sige noget begrundet om personligheden. Dog vil vi ikke gå hele den lange snørklede vej med Leontjev med vores egen rygsæk, men tage os den frihed at kigge i hans, som den så ud for enden af hans vandring.

Det skal ikke her være nogen hemmelighed, at der endnu er en lang og møjsommelig vej tilbage før personligheden selv træder os i møde og rækker os sin hemmelighed og dermed bliver begribelig for os. Men med bagagen fra Leontjevs store arbejde kan vi gå et stykke videre og forsøge at overvinde eller i det mindste påpege nogle af de hindringer, der endnu så at sige ligger i vejen og blokkerer vort udsyn i forhold til en konkret erkendelse af personligheden. Dette vil vi gøre indenfor det psykologiske paradigme - den kritiske psykologi (KP) - der siden 60'erne har udviklet sig i Vesttyskland, og som også har fundet næring her i Danmark (jvf bl.a. Forum Kritisk Psykologi nr.1-5/87-89).

1. TRADITIONEL PERSONLIGHEDSPSYKOLOGI; EN KRITISK REFLEKSION.

Selv om psykologien som videnskab ikke er mere end en 100 år gammel, så har det ikke manglet på bestemmelser af dét, der udgør det helt særlige ved det menneskelige individ, nemlig dets personlighed. Det er så at sige en bestræbelse - en tendens - der nærmest finder sted af sig selv - for hvis ikke psykologien skulle omhandle netop mig, dig eller andre med det perspektiv at gøre os/dem begribelige og dermed tilgængelig for handling, hvad skal man så overhovedet med den. Psykologiens voksen ud af (den klassiske) filosofi og af det praktiske naturvidenskabelige eksperiment (Wundt) i slutningen af sidste århundrede kan da også ses i det formålsperspektiv, at det med kapitalismen nyopståede privatindivid er en udfordring for nysgerrige sjæle (positivt set) og/eller skaber konflikter for den nye samfundsordens driftige (negativt set).

Neutralt kan vi sige, at individet blev et problem (jvf også Asplunds overvejelser over socialpsykologiens opståen, Asplund 85). Den hidtidige feudale indbundethed var ikke længere en art naturlov; en historisk determinisme begyndte at blive afløst af, hvad individet selv

ville, altså af dets frie vilje. Sådan kan det ved en overfladisk betragtning godt se ud, denne historiske overgang mellem to samfundsformationer; men ikke desto mindre står vi her overfor et, nærmest dobbelt falsum, der i mere end een forstand har været 'dårligt' styrende for udviklingen af den psykologiske videnskab.

For det første må determinisme såvel som frihed altid ses i deres konkret historiske forhold til hinanden. Glemmes dette så hypostaticeres en bestemt historisk epokes problem til at være et alment historisk problem. Dette finder vi bl.a. hos Gross 88 (se til eks. kap.2), der forbliver ved den tilsyneladende modstilling mellem determinisme og frihed/fri vilje. Konsekvensen er da også tydelig hos Gross, der overalt i sit "psykologiske projekt" må operere med en positivistisk/behavioristisk/faktoranalytisk psykologitradition på den ene side, og på den anden side med en hermeneutisk/dybdespsykologisk/"holistisk" psykologi (et eksemplarisk kig er kap 25 og 26).

For det andet - og i forlængelse af punkt 1 - kan eksistensen af to psykologier kun overvindes, hvis den praktiske grund hertil (dvs. virkelighedens "splidagtighed" (Marx 74a)) selv overvindes. Sker dette ikke - Gross bliver stående i spliden - er en almenpsykologi som en "enhedspsykologi" kun mulig abstrakt set, hvorved man havner i eksistensfilosofien (se P.Lauritsen 84) og/eller i den "humanistiske psykologi" (Maslov, Roger / "The Third Force"; Gross 88, s.651-55; jvf. også Engelsted 89, bd.I, s.134ff). En sådan abstrakt løsning - der egentlig blot er en ydre sammenføjning af noget "uforeneligt" - genfindes også i den Freudomarxistiske tradition som en "bindestregsteori" (se Dreier 83a, s.-220). Konsekvensen heraf er, at individets samfunds-mæssige indbundethed falder uden for psykologien; eller måske nærmere: det sætter sig blindt igennem bag om ryggen (jvf også W.F.Haug 79a). Vi har og får det nøgne privatindivid. Dette er ikke i sig selv et falsum - men det er kun een bestemt, historisk særegen, side ved menneskelig livsopretholdelse.

Samlet for oventående punkt 1 og 2 er at sige, at vi i teoretisk forstand får en fordobling af overfladeforhold (jvf. Holzkamp 85a), fremfor en begribelse af de alment bestemmende udviklingsforhold, dvs. væsensforhold. Vi får en psykologi, der bekræftiger de eksisterende forhold - og dermed også den splidagtighed, der "raser" i individets grund.

En bekræftigelse herpå får vi også fra det faktum, at traditionel personlighedspsykologi enten simpelt vælger side i "splidagtigheden" (psykologi bliver til "skoler",

der vælges efter for godt befindende), eller også "defineres" almenpsykologien og dens kerne - personlighedspsykologien - lige så simpelt gennem diverse dikotomier, fx. nomotetisk versus ideografisk, helhedsmæssig/altomfattende (Allport) versus enkeltstående (Freud) (se Dreier 83b).

I filosofisk forstand kan vi føre ovenstående tilbage til Descartes dualisme (jvf. I.S.Nielsen 87); i filosofihistorisk kontekst føres vi derimod helt tilbage til det Aristotoliske aksiom om, at det eneste der er muligt er en videnskab om det generelle; - Og dette fordi videnskab går til værks med begreber, hvilke er abstraktioner, hvor igennem noget fælles fikseres. En løsning herpå er - med Marx 74b - at opfatte begreber som erkendelsens sti fra det pseudokonkrete til det tankekonkrete eller fra det bekendte til det erkendte (Engelsted 89,bd.I). Vigtigt er her ikke at opfatte ovenstående kritiske betragtninger med den gamle filosofis briller, idet det netop er den livspraktiske historie som traditionel psykologi og personlighedspsykologi abstraherer fra. Det Aristotoliske aksiom - og den hermed forbundne dikotomi mellem nomotetisk og ideografisk betragtningsmåde - kan nemlig siges at blive overvundet, når begreber/almenheder/abstraktioner selv ses i deres materielle realitet og dermed også som noget, der udvikler sig eller udvikles i den virkelige verden (jvf Birck-Madsen 86,s.48ff).

Skal vi derfor sige noget fornuftigt om personligheden - som her foreløbig kan ses som det levende, konkrete menneske - må vi derfor vende os mod den dialektiske materialisme, idet denne som det eneste har det udviklingssyn, der muliggør begribelse af verden - fremfor bare 'statisk forklaring' og 'dynamisk forståelse' i en uskøn pærevælling. At "definere" begrebet personlighed - jvf. opgaveteksten - vil derfor sige at begribe det menneskelige individs udvikling til personlighed ved at bestemme den historie, der har ført frem hertil.

2.HISTORISK GRUNDLAG; FRA MARX TIL LEONTJEV.

Vi står over for opgaven at begribe individet i dets samfundsmæssige udviklingssammenhæng. Og må konstatere, at først med Marx og Engels finder dette sted, idet deres 'dialektiske materialisme' som videnskabelig verdensanskuelse formår en bestemmelse heraf. De teoretiske grundantagelser, som den dialektiske materialisme udvikles på, kan begribes som en materialistisk forankring af Hegels dialektiske udviklingslove/-principper; nemlig 1) loven om modsætningers enhed og kamp; 2) loven om kvantitetens omslag i kvalitet, og 3) loven om negationens negation. Centralt i dialektikken står erkendelsen, at det eneste uforanderlige, der overhovedet eksisterer, er selve bevægelsen. Det er denne 'altings bevægelse', som beskrives i de tre ovenstående love.

I modsætning til "al hidtidig filosofi", der "kun har fortolket verden forskelligt" har vi med den dialektiske materialisme - og dermed marxismen - fået et redskab til en bestemmelse af selve den historiske proces; ikke som den forløber i sig selv eller hen over hovedet på de menneskelige individer, men som den skabes af konkrete mennesker under forefundne betingelser, og således "forandres"(Marx 73,s.403). I følge marxismen findes der derfor "kun en videnskab, og det er videnskaben om historien"(Marx 74,s.23. Egen understregning (e.u.)).

Også begribelsen af det specifikt menneskelige forankres materielt i den hermed forbundne naturhistoriske opfattelse, som den først udvikles af Engels. Fikspunktet er "Arbejdets rolle i abens forvandling til menneske"(Engels 73), hvor det menneskelige arbejde - den menneskelige genstandsrettede virksomhed - fremstår som grundbetingelse for menneskeligt liv overhovedet og som "den betegnende forskel mellem abeflok og menneskesamfund"(Engels 73,s.79). Redskabsproduktion og -brug i arbejdets udfoldelse "forøgede tilfældene af gensidig støtte, fælles samvirke og klarede bevidstheden om dette samvirkes nytte for hver enkelt"(Ibid,s.77) i skabelsen og sikringen af de fælles eksistensbetingelser - udviklingen af den kooperative genstandsrettede virksomhed, den samfundsmæssige produktion.

Med den dialektiske materialisme stiller Marx og Engels Hegel på benene, samtidig med at de historiserer Feuerbachs opfattelse. Dermed overvindes den idealistiske verdensanskuelse, samt det mekaniske og beskuende ved den 'gamle' materialisme. I stedet fremstår begrebet om sanselig menneskelig virksomhed (Marx 73,s.402)

centralt i begribelsen af den praktiske virkeligheds nødvendigheder og muligheder, samt for begribelsen af menneskets forandrende kraft i dets vekselvirkning med samfundshistorien.

Der eksisterer her, på den ene side nok nogle generelle lovmæssigheder, som historien bevæger sig igennem - f.eks. loven om den nødvendige overensstemmelse mellem produktivkræfter og produktionsforhold - men, på den anden side, er det enkelte konkrete eksistens og udvikling i verden mere og andet end blot udtryk for sådanne 'bagvedliggende lovmæssigheder' og må og kan kun begribes i overensstemmelse med sine egne specifikke væsensgenskabers dynamiske kvalitet.

Når det således i marxistisk forstand ikke blot gælder om at føre noget historisk tilbage til 'en eller anden' grundsubstans (som Feuerbach) eller se alt som udtryk for et 'generelt væsen', der hjemsøger historien (som Hegel), så må overhovedet også filosofiens grundspørgsmål - det materielle versus det ideelle/bevidsthedsmæssige - ses i dets historiske specificitet, dvs. begribes ud fra dets opståelsessammenhænge som svar på og løsning af modsigelser. Hermed må den dualistiske verdensanskuelse forkastes som almen verdensanskuelse, idet den må erkendes historisk at være bundet til de samfundsbetingelser/-formationer, der er bestemt via klasseskikkelser og dermed klassekamp. Selve problemstillingen - om det materielle er primært i.f.t. det ideelle, eller omvendt - er en problemstilling, der kun har relevans for dem, der står udenfor eller over den aktuelle produktion af de samfundsmæssige nødvendigheder. I antikken var det filosofferne, under feudalismen præsterne/kirken og idag under kapitalismen borger-skabet.

I stedet for at fastlåses i ovenstående dualisme, som i sidste instans hviler på troen på det ene eller det andet primære eksistens, må vi erkende, at de forudsætninger, vi som mennesker starter tilværelsen med, "er ikke vilkårlige, er ikke dogmer, det er virkelige forudsætninger, som man kun kan abstrahere fra i indbildningen. Det er de virkelige individer, deres aktion og deres materielle livsbetingelser, såvel dem de forefinder, som dem de frembringer gennem deres egen aktion. Disse forudsætninger kan selvfølgelig konstateres ad rent empirisk vej" (Marx 74a, s.25f). Centralt i marxismen er endvidere, at ovenstående "forudsætninger" selv ses som historiske udviklingsprodukter, dels af den fylogenetiske proces og dels som resultat af, at mennesket, for at opretholde sit materielle liv, må sikre sit eksistensgrundlag ved

forandrende indgriben i naturen: det samfundsmæssige arbejde. Hermed har mennesket endvidere også selv skabt sin 'samfundsmæssige natur' (jvf. Holzkamp 89). Dette specifikt menneskelige - samfundsmæssigheden - kan endvidere kun opretholdes via de enkelte menneskers subjektive sanselige virksomhed; men - og dette er centralt - det foregår, som Marx beskriver det, altid under forefundne betingelser. Derfor kan vi også - med Holzkamp - sige, at menneskene på den ene side i kraft af deres genstandsmæssige indgriben i og ændring af deres omverdensrelationer er "ophav til den aktive skabelse af og bevidste kontrol over deres tilværelsesomstændigheder, dvs. subjekter for deres samfundsmæssige livsproces" (Holzkamp 79b, s.137). Men de er på den anden side på grund af de "naturlige og samfundsmæssige nødvendigheder, som deres livsopretholdelse, altså deres materielle reproduktion er underlagt, i deres virksomhed og i deres bevidsthed bestemt af deres objektive livsbetingelser ... af de samfundsmæssige forhold, som de selv skaber og forandrer" (Ibid, s.137).

Mennesket er således mao. bestemt af både den subjektive faktors udviklingsniveau og af de objektive betingelser for denne på det samfundsmæssigt-historiske niveau, hvorigennem dets artsspecifikke muligheder realiserer sig. Denne difenrentiering på det samfundsmæssigt-historiske niveau - som kan sammenfattes med begrebet om det nødvendige forhold mellem objektiv bestemtthed og subjektiv bestemmelse - medfører endvidere en differentiering mellem det samfundsmæssige subjekt, der kan defineres som den "reelle sammenfatning af bestemte grupper eller klassers eller også af alle samfundsmedlemmernes bevidste, aktive livspraksis på grundlag af erkendelse af, at man alle rammes af den samfundsmæssige virkelighedsforandrende objektive nødvendighed" (Ibid, s.138) og det enkelte konkrete individs subjektivitet. Differentieringen er nødvendig, da det enkelte individ ikke er en mekanisk afbildning af de samfundsmæssige livsbetingelser, fordi det enkelte individ både kan og må forholde sig til sine relevante livsbetingelser. Individets samfundsmæssiggørelse kan derfor forstås som realiseringen af samfundsmæssig udvikling gennem individuel udvikling, og individets subjektivitet som den personlige realisering af samfundsmæssig subjektivitet. Et individs dannelse kan dermed processuelt udtrykkes gennem forholdet mellem samfundsmæssiggørelse og subjektivitet, der resultativt fremtræder som konstitueringen af mere eller mindre adækvat handleevne hos det enkelte individ på forskellige successive udviklingsniveauer.

For en begribelse af det konkrete individ må dets

subjektive relisering af dets objektive livsbetingelser altså begribes som bestemmende moment ved individualgenesen (Holzkamp 79b). Den individualhistoriske udvikling kan således bestemmes som den proces, hvor den naturhistoriske og den samfundsmæssigt-historiske tilblivelse manifesterer sig på en unik måde i det enkelte subjekt. Studiet heraf kræver såvel generelle bestemmelser, i form af almene bestemmelser om menneskelig livsudfoldelse - set som udviklelige grundforhold - som en bestemmelse af de empirisk forefundne livsytringer.

Leontjev er den, om nogen, der søger en virkeliggørelse af dette, i sidste instans Marx' projekt om historisk udvikling, indenfor psykologien. Leontjevs bestræbelser ender da også op i personlighedspsykologien. Vi følger hvordan.

Leontjevs metode er den historiske tilnærmelse som forudsættes for at kunne begribe den "ejendommelige genstands ejendommelige logik" (Marx 78, s. 296) med begrebet om den sanselige menneskelige virksomhed som tilgangsvinklen for studiet og begribelsen af psykologiens genstand: den totale menneskelige psyke. Leontjevs grundbegreb er dermed selve virksomheden, som det psykiskes drivkraft og væsenskenetegn overhovedet. Han begriber, med udgangspunkt i Lenin og "verdens materielle enhed" (citeret fra Dreier 74), således de psykiske processers og formers opståen og udvikling ud fra subjektets (organismens) sammenhæng med de ydre materielle betingelser i dets virksomhed mod et objekt. Det er den ydre virksomhed og dens udvikling, der er drivkraften for den indre virksomheds - de psykiske processers - udvikling. Virksomheden kan således beskrives som den proces, der både rummer det subjektive og det objektive; - og som er "livsprocessens grundlæggende enhed" (Leontjev 77, bd. I, s. 107mf) (Jvf. i øvrigt Engelsted 89, bd. II, s. 55). De højtudviklede psykiske former med deres specifikke indre strukturer og funktionsmåder må altså begribes som opstået historisk ud fra tidligere psykiske former, hvorved de forskellige former for dyrisk psyke altså udgør den menneskelige psykes forformer. Da disse tidligere psykiske former er op-hævet og i den forstand indeholdt i den menneskelige psyke må og kan deres funktion og betydning kun begribes ud fra den høje forms perspektiv, da de lavere planers psykiske formers lovmæssigheder og funktionsmåder ikke er identiske med de højere psykiske planers lovmæssigheder og regulationsformer. De højere planers og formers funktionsmåde er specifik for dem, og ikke blot mere komplekse udgaver af de lavere. Hermed kan videnskabelige begreber heller ikke bare overføres fra lavere til

højere planer!

Endvidere er det hermed ved studiet af den menneskelige psyke og dermed også den menneskelige personlighed, nødvendigt at begribe både organismiske, individuelle og samfundsmæssige momenter som indgående i en enhed i det kvalitativt specifikke menneskelige væsens højtudviklede psykes funktionsmåde som virkende igennem og bestemt af de samfundsmæssigt-historiske lovmæssigheder.

Når man således studerer "naturmomenter, individuelle momenter eller samfundsmæssige momenter ved den menneskelige psyke, studerer man altså den samme genstand, men på forskellige niveauer og med forskellig grad af specificering og konkretisering i forhold til ... den totale menneskelige psyke" (Dreier 74, s. 261). Dette er afgørende for studiet af og begribelsen af personligheden og dennes udvikling som en særegen og højtudviklet, specifik menneskelig og dermed samfundsmæssig strukturdannelse. Dette som det menneskeligt mulige.

Leontjev påpeger da også vigtigheden af ikke at forveksle selve personligheden med dens forudsætninger og ikke begrænse studiet af personligheden til en afdækning af forudsætningerne. Med udgangspunkt i det menneskelige subjekts virksomhed og udviklingen af denne i samfundsmæssiggørelsesprocessen præciseres, at i løbet af subjektets udvikling indgår dets forskellige virksomheder i hierarkiske relationer med hinanden. Dog er "forestillingen om forbindelserne mellem virksomhederne som noget, der har deres rod i subjektets enhed og helhed kun berettiget på individets niveau" (Leontjev 83, s. 193. e.u.). For på personlighedens niveau danner disse på ingen måde et "simpelt strålebundt, hvis enkelte stråler har deres udgangspunkt og centrum i subjektet" (Ibid, s. 193). Udviklingen - mangedoblingen - af individets virksomhedsarter "fører ikke simpelt hen til en forøgelse af deres 'katalog'", men derimod sker der samtidig en "centrering af dem omkring nogle få, overordnede, der underordner de andre under sig (Ibid, s. 195). Denne proces er ifølge Leontjev "personlighedens komplicerede og langvarige udviklingsproces" (Ibid, s. 195). De, af virksomhedens hierarkiske relationer, der karakteriserer personligheden er således særligt kendetegnet ved "deres 'frigjorthed' fra organismens tilstande. Disse virksomhedshierarkier skabes af deres egen udvikling, og det er dem, der danner personlighedens kerne" (Ibid, s. 193. e.u.). Disse "knuder", der forener de enkelte virksomheder, "bindes ikke af de biologiske eller åndelige kræfter, der ligger i subjektet selv, men de bindes i det relationssystem, som subjektet indgår i" (Ibid, s. 193. e.u.). Personlighedsdannelsen og personlighedens virke og egenudvikling er altså i bund og grund et samfundsmæssigt

forhold. Dermed hænger det også uløseligt sammen med beskaffenheden af de samfundsmæssige betingelser for udviklingen af den menneskelige subjektivitet som personligheden så at sige vokser frem af.

3. PERSONLIGHEDEN: ET KLASSEKAMPSPROBLEM.

Med ovenstående er vi også at være nået til det punkt, hvor Leontjev synes at forbigå en væsentlig og nødvendig distinktion, nemlig den mellem subjektbegrebet og personligheden (jvf. også Dreier 83b,s.15). Fraværet heraf gør, at Leontjev ikke kan skelne mellem samfundsmæssig individualitet som noget specifikt menneskeligt og så personlighedsdannelsen, som den finder sted indenfor den arbejdsdelte struktur.

Hvor Dreier hæfter sig ved, at Leontjev synes at "forestille sig et oprindeligt "uudfyldt" subjekt, der via sin livsvirkksomhed fyldes" (Dreier 83b,s.15) op, så skal vi her gribe fat i det forhold, at netop klassearbejdsdelingen generelt binder individuelle menneskers personlighed til at forblive samfundsmæssigt uudfyldt; og dette grundet den hermed forbundne splittelse og kamp i klasseindviders fælles livsbetingelser. Det bliver således et klassekampspøblem, hvorvidt og i hvilken udstrækning den menneskelige personlighed kan udfoldes ud over et vist minimum af individualitet til opretholdelse af en simpel reproduktionsevne. Varetagelsen af de - i samfundsmæssig forstand nødvendige overgribende virksomhedsniveauer - finder da indenfor klasse-mæssige betingelser kun sted partielt.

En adækvat bestemmelse - af personligheden alment psykologisk - må nødvendigvis også tage ovenstående med på grundlagsniveau, idet der ellers faldes tilbage til den traditionelle personlighedspsykologis ahistoriske indretten sig under netop de betingelser, der udvander konkrete menneskers personlighed til at måtte nøjes med at være en primitiv udgave af sig selv (Jvf tidligere om teoretisk fordobling af overfladeforhold). Til eksempel kan Eysenck' type-kerne - melankoli, kolerisk, sangvinsk og flegmatisk (Gross 88,s.636ff)- nu ses som historisk fastlåst individuel subjektivitet, mere end det er naturlig bund for personlighedens udvikling.

Samlende må vi sige, at Leontjevs uklarhed omkring den almene personligheds aktuelle fundering - der er klasse-mæssig, idet der også er klasser i Sovjet, Leontjevs fødegrund, idet socialismen kun er et overgangssamfund - også betyder et manglende greb om personlighedens konkret grundlæggende udviklingsopgave.

Leontjev viser imidlertid selv vej ud heraf, idet han ser udviklingen af den menneskelige subjektivitet som forløbende igennem udviklingen af handlinger som et specifikt menneskeligt forhold. Kan vi derfor - i et udviklingsperspektiv - præcisere graden af den regulation, som et givet handlesystem udtrykker, så kan vi også komme tættere på en begribelse af det konkrete menneske i dets bevægelse mod udfyldt samfundsmæssighed; med Leontjevs Gorki altså "menneskehedens menneske" (Leontjev 83, s. 229). Kategorielt kan vi fastholde dette med begrebet om handle-evne: "handle" for virksomhedens struktur og "-evne" for virksomhedsfunktion.

Anvendelsen af kategorien handleevne synes hermed at være en mulig vej til en nærmere præcisering af personlighedsudviklingens samfundsmæssige muligheder og betingelser, da denne kategori både er meget omfattende, men også meget gennemarbejdet og dermed præciserbar (Holzkamp 83, 85b, 89; Holzkamp-Osterkamp 79). Vi kan her i denne forbindelse naturligvis kun gøre rede for nogle af de aspekter, der ligger i kategorien handleevne, og det på et meget generelt plan; men da det empiriske og teoretiske arbejde i forhold til udviklingen af handleevne-kategorien er foregået under og således i forhold til de historisk specifikke samfundsmæssige betingelser som kendetegner det kapitalistiske samfund, må det være en mulighed herigennem at kunne sige noget om personligheden som den ser ud under netop disse betingelser.

Handleevnen er således udtryk for det menneskelige individs subjektive omverdensberedskab og dermed for den på et givent tidspunkt opnåede grad af omverdenskontrol. Omverdenskontrol kan udtrykkes som overvindelse af udleverethed til omgivelserne igennem overvindelse af fremmedbestemthed, ved i fælleskab med andre at forholde sig bevidst foregribende til sikringen og skabelsen af de fælles livsbetingelser. Centralt er det, at en sådan deltagelse i den kollektive bestemmelse over den samfundsmæssige proces nødvendigvis altid er overskridelse af individualitet, i det aspekt at når de "individuelle livsbetingelser er individuelt relevante samfundsmæssige livsbetingelser, så har individet som enkeltperson så at sige overhovedet ikke mægtighed til at råde derover i bevidst omsorg" (Holzkamp 89, s. 35ff. e.u.), snarere forbliver individets livsomstændigheder nødvendigvis mere eller mindre uden for dets aktive kontrol og dermed fremmedbestemte. Individet forbliver så at sige ved med at være udleveret til sin individualitets begrænsninger, og er i sin anticiperede magtesløshed (jvf. Holzkamp-Osterkamp 79) tvunget til at udholde og affinde sig med de samfundsmæssige kravstrukturer - det kapitalistiske valoriseringskrav og dermed

"altså klasseantagonismen og de deri liggende udbytningsforhold"(Holzkamp 83,s.128).

I en sådan situation bliver det for individet af eksistentiel betydning at udvikle sin individualitet maksimalt i perspektivet konkurrencesikring for at opnå den 'tilladte' samfundsmæssigt formidlede kontrol over egne livsbetingelser, igennem selv- og andre-undertrykkelse (Holzkamp 89). Den subjektivt nødvendige udvikling af kontrol med livsbetingelserne sætter sig igennem i form af "deformeringer og perverteringer af handleevnen"(Ibid,s.38) som restriktiv handleevne, der hermed må siges at være en konsekvens af de i individualiteten liggende objektive begrænsninger. I det omfang individet overskrider sin individualitet i kooperativ sammenslutning med andre afhængige og fremmedbestemte grupper og individer, med "foregribende bestemmelse over samfundsmæssigt-individuelle livsbetingelser som alment mål"(Ibid,s.36), kan man sige at individet i denne rettedhed mod samfundsmæssige mål almengør sin handleevne.

I et konkurrencesamfund som det kapitalistiske, hvor de samfundsmæssige betingelser for udviklingen af den menneskelige subjektivitet er af en sådan karakter, at denne udvikling rettes mod en ensidig udvikling af individualiteten bliver også personlighedens dannelse, samt udviklingen af personlighedens bestemte overgribende subjektfunktioner, derfor kun udviklet partielt, idet de bliver rettet mod varetagelsen af ens egen "private" overlevelse. Særliggørelse af individualiteten, dens maksimering, bliver da en funktionel egenskab i kampen mod andre og for sig selv. Hermed bliver det helt centrale moment ved personlighedens opgave, nemlig dens selvudviklende bevægelse, umuliggjort i det omfang, individet ikke bevidst kan forholde sig til og overvinde de modsigelser, som restriktionerne i dets handleevne er begrundet i. Personlighedens eneste realiserbare mulighed bliver på denne grund at virke, ikke for sig selv og det samfundsmæssige subjekts egenudvikling, men derimod så at sige underlagt individualitetens eksistentialitet.

Vi kan derfor sige, at vi bliver personlighed i det omfang, vi bliver subjekt i de samfundsmæssige relationer, vi realiserer gennem vores virksomhed. Et greb om - eller en "definition" af - personligheden er derfor kun mulig, når netop klassekampens udviklingsopgave - det herskabsfrie samfund, den almene produktion - ses som den aktuelle personlighedsdannelses bestemte modsigelsesproces. Heri ligger det menneskeligt mulige, idet historien ikke kan stilles i stå, endsige bevæges bagud. De eksisterende personlighedsdannelser - altså de nuværende konkrete mennesker - må derfor heller ikke

forveksles med "skelletet" for den almene personlighed.

Det er således stadig nødvendigt - som Marx fik greb om for en 140 år siden - at pege på, at mennesket under kapitalismen "må omstyrte staten for at hævde deres personlighed" (Marx 74a, s.99). En sådan "pegen på" må igen ses som den praktiske og teoretiske opgave, der består i udviklingen af de fællesskaber, der muliggør dette. Vi bringes hermed - af personligheden selv - ud i bestemmende socialistiske strukturer, hvor mennesket vil menneskelighedens udvikling. Her findes personligheden.

LITTERATURLISTE.

Asplund, J: "Tid, rum, individ og kollektiv", Liber Förlag 1985.

Birck-Madsen, K: "Terapi, samfundsform, subjektivitet", Spec. KUA 1986.

Dreier, O: "En præsentation og vurdering af Leontjev almene psykologi", Udkast 3-4/1974; - "Den Kritiske Psykologi" (red.), Rhodos 1979; - "En kamp for den rigtige teori", Udkast 2/1983a; - "A.N. Leontjev: Virksomhed og Personlighed", KUA 1983b.

Engels, F: "Arbejdets rolle ved abens forvandling til menneske" i U.S., bd. II, Tiden 1973.

Engelsted, N: "Personlighedens almene grundlag I og II", Århus Universitetsforlag 1989.

Gross, R.D: "Psychology. The Science of Mind and Behaviour", Great Britain: Edward Arnold 1988.

Haug, W.F: "Individets borgerlige privatform og samfundets omverdensform", 1979, i Dreier 1979.

Holz kamp, K: "Den kritiske psykologis ovrvindelse af psykologiske teoris videnskabelige vilkårlighed", 1979, i Dreier 1979; - "Kan der være en kritisk psykologi inden for rammerne af den marxistiske teori", 1979a, i Dreier 1979; - "Hvad kan man lære af om opdragelse hos Karl Marx", Udkast 2/1983; - "Mennesket som subjekt for videnskabelig metodik", Komm. S. 1985a; - "Grundlegung der Psychologie", Campus 1985b; - "Om forholdet mellem den totalsamfundsmæssige proces og den individuelle livsproces" i Forum Kritisk Psykologi 5/1989.

Holz kamp-Osterkamp, U: "Erkendelse, emotionalitet, handleevne", 1979, i Dreier 1979.

Lauridsen, P: "Personlighedspsykologi", Nyt Nordisk Forlag 1984.

Leontjev, A.N: "Problemer i det psykiskes udvikling I-III", Rhodos 1977; - "Virksomhed, bevidsthed, personlighed", Progres 1983.

Marx, K: "Teser om Feuerbach", i U.S. bd. II, Tiden 1973; - "Den Tyske Ideologi", Rhodos 1974a; - "Til kritikken af den politiske økonomi", Rhodos 1974b; - "Zur Kritik der Hegelschen Rechtsphilosophie", MEW 1, 1978.

Nielsen, I.S: "Det psyko-fysiske problem", Forum Kritisk Psykologi 3/1988.

I BEHOLD
ANNE

Har på lørdag efter
middag
M 13³⁰

Jeg hedder Anne og vil
Velkommen gerne lyde velkommen
til alle nye, der er kommet
i dag.

Til Og det jeg vil lyde velkommen
til, er en - farhøbertlig
spændende - eftermiddag
og aften om "Kefieds am-
væls muligheder"

Tanen For ligesam at slå tonen
an, så kan man sige,
at ligesam kargeskabet har
Christianskang at mødes
på, så har vi sam men-
nesker, der ikke længere tæn-
gider klasseundertykkelse, men
undertykkelse eller at være
hange for fremmede venner,
hvis for vores egne steder
at mødes.

alt andet

end

literatur

Og det må være stoler, der

er alt andet end hierar-
kiske og centralistiske.

Det må i positiv forstand
være steder, der er i
vare egen højde; det
må for det andet være
gennemskuelige; og
for det tredje må der
være så mange kulturelle
centre, at det føles
helt klart, at
udfaldet sig.

Marx

Det kan godt være at
Marx er menneske ideer,
men en bestemt tese
er vigtig at huske; nem-
lig at det drejer sig
om det sted, det land,
den samfundskultur,
hvor der er en fri
udvikling er familiesæt-
ningen for alle udvik-
ling.

stædt
Jule af
sig selv

Men sådant et stædt
for man ikke af sig
selv; man er nødt
til at erobre det,
og man er også
nødt til at haste
sig ud i nogle
nye lærerprocesser.

— o —

Det
Kunne

I planlægningsgrupper
har det været meget
~~intensivt~~ at arbejde
med det her seminar.
Det har også været
meget hårdt - for
hvad er et "befriet
ansvare".

Det har vi ikke selv kun-
net være på. Men det
er måske meget naturligt,

færdi oðt er en fæl-
les organe: eller med
andre ord: at oðt hær
er et fællesskab, der
kan give et svar.

Vi håber med efter-
middagen her at
vi kan komme
tættere på nogle
svar, der også regel-
mæssigt kommer.

Vi har et forslag
til eftermiddagen
samt vi vil lade dem vide
den anden da vil
vi ~~fæstslø~~ en præsen-
tationsskema, hvor man

kan sige det man
 kan på lyttet, end
 hvis man kan et
 ord eller et for-
 slag til strukturer.

Præle:

assortieringer på
 tryk og anden mæng-
 der.

0 - præsentationsrunde

1 - Alment om psykologiens historie →

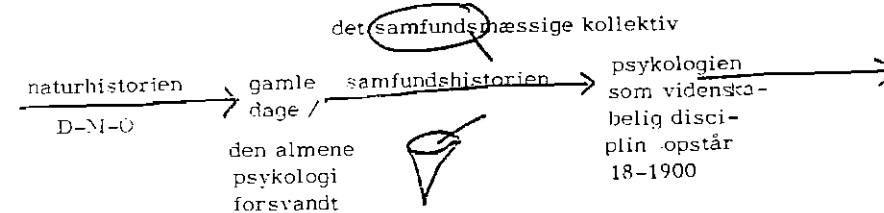
2 - Specifikt om den Kritiske Psykologis historie →

hvor vi står idag teoretisk, praktisk og empirisk, samt om den
nuværende fagpolitiske kontekst.

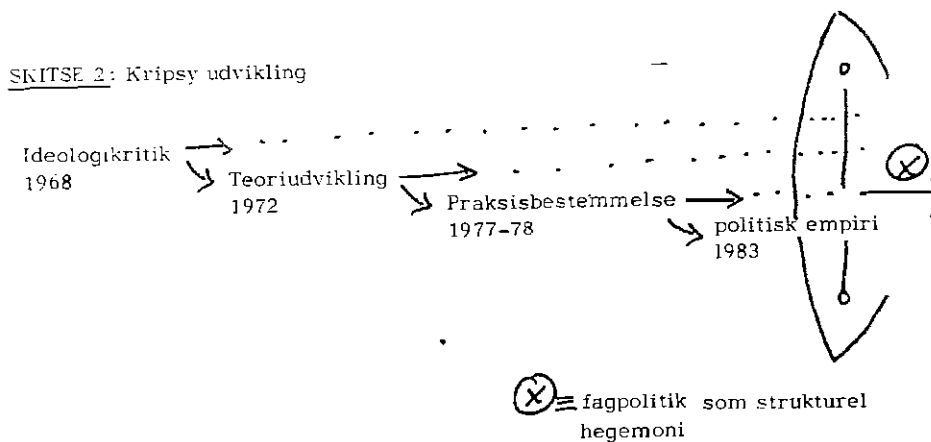
3 - Centrale begreber/kategorier i en Krit.Psyk.-tradition

4 - Spørgsmål, diskussion, afrunding mv

SKITSE 1: Klassepsykologiens paradoks

SKITSE 2: Kripsy udvikling

INTRODUKTIONSOPLEGE

- at lyde velkommen til denne introduktion til K.P.
- vi har valgt en fremgangs måde, hvor vi starter med os, en præsentationsrunde hvor vi lige får en gennem-
nelse af hinanden, og af hinandens interesser i denne introduktion eller i K.P. generelt.

fagret.
info

Herefter har vi fra planlæg-
ningsgruppens side forbe-
redt en lille fagrelativt
introduktion til den krit.
Psyh. ^{den kan de nemt lide} Det er både, men sam-
et afklarende ^{indtægt} og et diskus-
sionsoplæg, hvor der kan
stilles spg. og diskuteres her
ad vejen.

rest/
punkt 4

- men får at vi også ønsker
at se det hele lidt ud-
fra, hvor vi også vil at
fjorde punktet på de særlige
nem, nemlig afslutning
med spørgsmål & diskussion
af, hvad der måske ville
på lyttet omhandlede.

Planen er således ud-

- 0- præsentationsrunde
- 1- Alment om psykologiens
historie →
- 2- Specifikt om den
kritiske Psykologis
historie →
hvor vi står idag
teoretisk, praktisk og
empirisk
- 3- Centrale begreber/
kategorier i en
K.P.-tradition
- 4- spørgsmål, disk. og
afslutning.
 - litteraturliste
 - oplæg mv.

↓
forberedt det i fællesskab,
men I skal være klar til at
lytte med

Vilkommen -

PLANT II ALMENT OM PSYKOLOGIENS HISTORIE

Vi skal starte meget bredt
ved at tage udgangspunkt
i psykiatriens historie
- og vi ser det at be-
stemte grunde

The ground
 has not yet
 a single tree

zijn shall

1) For det første ligger der
 det for den kritiske
 psykologi, at den ikke
 mener at være en kon-
 stituerende "Skole" i ma-
 nen forstand, men at
 den søger at være knæst
 af det almene stand-
 punkt af perspektiv, der
 at gøre psykologien til en
 videnskab. Den kritiske
 er derfor primært eller grund-
 læggende en ^{multipel} ~~en~~ undersøgende bestræ-
belse, hvor man søger at
 utrøjde med det grund-
 læggende for en psycho-
 logisk videnskab.
 Det er også bemærket, at

Central
principle
to parti

en uitsluitendig psychol
ogisch is en
kritisch psychologi, al het
faakt den zinsaan
psychologien meer at
hine uitsluitend en
en kritisch eller i hine.

Der ligger heri et
centralt princip, som det
sa' er i uidskuelig
menneskelig eller person-
lig sansning; - og det
er at ta' parti for en-
standen, for Tægen eller
at ta' sit liv på allet,
uadille det. Og dette
agrå ud fra, at det
ereste man ved tilkæber
kan tage som udgangspunkt
den historiske udvikling ^{historiske}
~~og denne spørgs af prakti-~~
ske problemer

2/ Her er vi ved den anden begrebelle for, at vi starter med psykologens historie. Og det er den historiske fremgangsmåde: at man

central
behold
for historis-
kbestemte

vi kalde os på sin
genstand, og undersøge
dens historie, der kan
den den er uendeligt
lystet op og selv lytter
sig op gennem dens
egne kærmenigheder.
Et centralt behold her
er selvbestemte, hvor
ald at historiske
ind i ting, fæle den
komme til sin et ut-
vikle den, kun er
milit i samme grad,
sam ald er milit at
give den måde sam
genstanden bestemmer
sig selv.

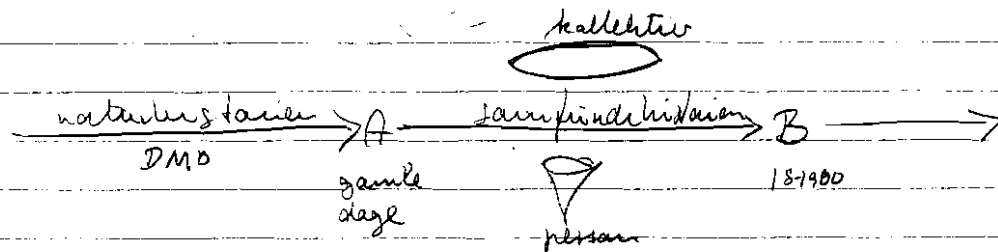
Hvordan man nærmere
bestemmer og udlever
med en historisk be-
stemte, kommer
en mere vil seere

3/ Den tredje og sidste
begrundelse for at
tage udgangspunkt i
psykologien historie

er, at ald er uendeli-
gen af psykologien
~~historie~~ dens genstand
i teoretisk og meto-
dise forstand, den
er ald egentlige
perspektiv med historisk
psykologi.
Og dette vil også sige
at i den grad KP
forholder den sig
med at være en lille
vidde i forhold og
kamp mod andre, at
så fælder den hæg sine
egne intentioner, hvil-
ket også vil sige, at
man så ikke er på
lyst med sin egen
genstand.
Det at komme videre her-
for er derfor at fore
de gruppe problemer me
i eget udspunkt med
et uendeligt det i ald er
for ikke at historien an-
de for ikke at blive
forstået eller at vi
andre skylden for at

meget ~~Wundts~~ strukturalistiske ~~tilværelsespsykologi~~; og ~~herhjemme~~ er det

Struktur 1: Klasserpsykologiens paradatter

Løsninger

Der er i psykologien mange kind bespro; faktisk et kind pr "skole", men ingen "skole-mæssig" løsning.

Teoriudvikling

Teknikernes udvikling
bevidstheds
mæssig
udvikling

lyssens
historisk &
observeret
teknisk

a/ Den naturlige psykologi / eksperimentel psykologi som har en teknisk løsning: produktionskraften først udviklet til forskellig i 1900-tallet. Men denne opfattelse blev ikke som man på at bestemme psykologien eller mennesket, idet det kun er det målelige bruges, der udføres som genstandsbegreb. Dette blev dog normalt i

En persons udvikling
(muntlige selv-analyse)

Den menneskets arbejds-former

og en historisk refleksion over dette sine meget, at det er historiens man en optimering af arbejdsprocessen, der blev klar med i psykologien (overgangen fra absolut til relativ menneskeproduktion).

b/ Der er for det andet den humanistiske / psykoanalytiske tradition, hvor det ikke er handlinger, det går observationer men det ikke, opbevarer, der også udføres. I dybeste forstand opstår denne ved at udføres Freud har sin egen muntlige selv-analyse, hvorved man gør noget for sig selv, udfører bevidst i faldet det. Kendes fuldstændigt. Man blev i et barn af noget udføres, end noget for sig selv, som man udfører

terapi kommer til fremværelse
med os.

Men heller ikke dette
lyser paradokset, idet
psykologien eller mennesket
alene bestemmes ud

Bygger
på "mennesket"
med alle
sine
Givt vilde
Skræm
Kvaliteter
og -

fra sig selv og udet
ud af sin samtid.

En historisk refleksion
kræver fortæller os,
at det er menneskets
tilpasningsdygtighed, der
studeres; - og dette
er snarere knyttet
til det at leve
under noget andet,
som ingen vedberet-
nelse i sig selv, der
mangt, Hatten.

Studiet
af det
patologiske

4/ Den tredje er eksistens-
psykologien (Kierkegaard,
Lange), hvis grund er
historisk selvbevidsthed:
at mennesket er opmærksomt
eller følelsesfuldt til

at være bevidst.
Her vil man godt
anvende paradokset
(for Lammits Lammits),
men man hævder
at det er uundgåeligt
og ubørlig. Den
første løsning er
en utilskelighed,
løsning - projekt
utilskelighed eller
menneskets utilskel-
lige fatterne / forstod
at det er mennesket
universets gæder. På
tilgængelighed af mennesket
uendeligheden af eksistens
at det er faktisk hele sin eksistens
uendelig.

Σ: For alle tre gælder
at psykologien vokser
ud af filosofi; for
den richte udklækket
er den filosofi selv.

epileptisk

Det historiske
billede

Den løsning, der
ligger tilbage
er det historiske
billede; det er en
løsning af de
modsigelser, der
er på tale, sam-
fundsmæssige modsigelser.
Løsninger - hvad og
til ^{hvor} begrundelse -
er klassekampens
almene psykologi.

Løst billede
og overværdigelse
af paradokset

For at dette kan
være en løsning,
så skal den kunne
opfange de andre
billeder i de andre pro-
blemer; og for det
andet skal den
vise os praktisk
vej ud af paradok-
set.

Og det gør det
også; - med Håk-

kamp, der særligt har
udarbejdet et aspekt
med løsningen; og
H.F. Wang et modsvarende
anvendt.

Hakham's bilde:

Det billede der kom-
mer fra Hakham er,
at mennesket træder ud
af naturhistorien og
den kooperative og gen-
standsmæssige videnskabelige
at menneske og samfund
opstår samtidig; og det
med en udviklingsret-
ning af modsatte pro-
cesser af ^{stignende} forfald og forbedring.

den
vigtige
psyken
i psykologien

Den løsning, der kommer
til syne hos Hakham
er, at det er klasse-
kampen, der lige siden
Aristoteles, har bemærket
at det historiske er
blevet udgrænset fra
psykologien
altså at den har

ved at klasseinteresse
i, at en psykologi for
mennesker, med mennesker
og an mennesket selv, ikke
er gældende.

Men i og med at kon-
kretiseringen vokser frem,
og som på lang tid kan
felles interesser i socia-
lismen, så vokser de
også en kritisk psykologisk
videnskabelig frem; for dem er
historie og historiske forandringer centrale.

Der er to problemer her,
hvor langt man kan komme
ind til det ene
og hvorfor det ene
ikke: historie

Paul hos Hakkamp er i et
naturhistorisk og lige over
i klassekampshistorien. Det er
et problem, idet det kan
gøres gældende at sam-
fundshistorien uundgåeligt kan
gælde, hvis den udgør en
trang af samme karakter
som naturhistorien og

for det andet: kan
skulle blive tvang
hvorfor fra - om
den andet sted fra,
ind fra samfundshis-
torien selv.

historisk

Og det sidste er
W. F. Hays kritik.
Hans udfører begrebet
om samfundstam og
om selvsamfund-
massiggørelse; og
dermed også for det
bedste konceptet om
samfundshistorien på
dets egne her (Det heret
ligger ellers også hos Hakkamp
hvor alene tam ved fremtidig
militær kan den politiske kan
selv som hos Engelsted at
vi stadig er indenfor natu-
rhistorien, eller i hvert
fald i den menneske-
udgangsfeltet).

pro-
blemer
spiger
usammenfald
over

Et lignende
billede fra
N. Engelsted,
der taler om
konkretisere-
kamp.
↓
Hidtiligheden
om N.E. er
højst uklar, altså Hakkamp.

gennem

løsningen på paradokset
er her ud fra, at
naturhistorien udvikler
sig til samfunds-
historie med egne
love; men historiske
problemer - i det man
holder udsamfundet
- betød at samfundet
enheden blev splittet,
hvarede klasse-samfund,
antikken og det asiatiske
klasse-samfund, ud-
viklede.

Og i og med at klasse-
samfundet opstod, se.
opstod der også en
historisk samvirkelse i,
at sociologi og psykologi
alene blev discipliner,
der kunne støtte en
fastholdelse af effekti-
viser og de sociale
mæssige forhold. Og uden
det historiske, at ting
udvikler sig, er vigtigt
for mennesket at

større - for hvis noget
kan præsenteres naturligt,
så er det begrænset hvor
lance en materiel/moralsk kan forstås.

de dermed
fæstet ikke
en psykologi

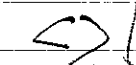
hvorfor
opstod
hind. psyk.
ikke i

1800-
tallet

Det andet problem
ved Haldemans bidrag
er, at hvordan den
kritiske psykologi ikke
opstod i slutningen af
1800-tallet - for uden
her er materielle
på frem march. I vid
udstrækning er H's knud
på den kritiske psykologis
almene størst påvirkninger
af 1960-erne og starten
af 70-erne - men dette er
paradoksalt når en række
hvad hovedbegrebet er
blevet socialdarwinist
eller ^{biologisk} ~~biologisk~~ DAP'er.

Hvordan svarer på, hvor for
psykologien opstod, er
med de tre "skoler" - psy-
kolog, for 2 hermed psyk. og
christens psyk. - grænsen at
det enkelte individ
bliver et problem, eller
der kommer nye særlige
interesser frem. Alle disse
materielle fakt.

teknologisk
og biomedisk-
mæssig udvik-
ling

"shoulder" han holder
mainstream-psykologien,
ideel de også er
faldet an at
glemme, at netop
i 1800-tallet sætter
det enkelte individ
frit som privatbor-
ger og husholder på
samme. Det at man

ikke har et frit
indliv, med frihed
til ingenting, men
et dubbel-indliv,

netop det kræver en
psykologi, men også
mere eller mindre en
psykologi udenfor -
for en psykologi indefor

vil også mere eller
mindre svinge den enkelte
til mest faktisk at hand-
le, at tage sig selv på
arbejd, - men man

Dubbel-
person

ikke se en handle-
mulighed, så man
man godt udholde lidt
længere, altså også med
ad se sig selv uden-
fra.

Q

Det er dette sidste,
en psykologi indefor,
en psykologi for de
berøgte, en selv, at
Halsbæk også ender
op med at sige
at undersøge
det mest centrale væk-
stenden for Kint. Psyk. i dag

Så man nævnt vil Halsbæk
gerne have den Kint. Psyk.
til at opstå sammen med
konstruktivisme, samfund-
historiske fremkomst;
men dette er historisk
ubæneligt. Det er man
det enkelte individ
fremstilling fra hospital
og stat, der er den
kritiske psykologiske bag-

land.

Og dermed bliver
Ent. Psych. også en
psykologi for de
undertrykte og
for de bevidst
marginaliserede.

Men dermed også
en psykologi, der
såm. fokuseret
må have det
herstedspejle sam-
fund, herunder
men i den flade
betragtning af andet,
såm. perspektiv. Og
hvis dermed kan psy-
kologien undgå at blive
et redskab for de her
skæbne.

PUNKT 2)

De Rødder

Specifikt om den kritiske psykologis historie.

Der er to rødder,
der kan ses i
centrale i den
kritiske psykologis
historie.

1/ Søjletpsykologien,
hvor Vygotsky,
Luria og Rubins-
tein kommer
til at udgøre
med rødder, der
særligt med søjle-
tjen er kaldet
den "kulturelle
historiske skole".

Det drejer sig om
først og fremst at an-
vende den kriti-
ske metode hos
Max Weber.

psykologien; der desig-
 nej for det andet
 om vide mægtigheder
 og uafhængighed
 der bliver til
 vide modstand-
 fyldte uafhængig-
 former;

Og med beontgæ-
 fertigt om studiet
 af psykiske historiske
udviklingsprocesser -
 et studie væsentlig
 meget bygger videre
 på.

Kilde to:
 Politiken

2/ En franskmand -
 Politiken - der blev
 drevet af tyskerne un-
 der krigen; som han
 fortsat arbejder om
 den konkrete psy-

kalasi. Dette begreb
 har fået en stor be-
 tydning i forbindelse
 på et videnskabeligt
 eksistenspsykologisk
 og det bruges
 direkte hos

den selv isd,

leve 3/

sådan er som filosof
 b. Leve, der udover
 som den eneste nye
 filosof har givet et
 bidrag på helheden
 i 19. og 20. århundrede,
 specielt gælder et
 bidrag til en vi-
 denskabelig psykologi
 på niveauet af
fundamentale mellem-

individer og samfund,
hvor holder relationen
for individualitet -
fæner, hvor det er
autentisk at disse ud
fra de ^{herfor var der} givne skids-
delinger, der ^{er}
er forskellige og fær-
egne.

Der står også meget
på samme i 60 år
et spørgsmål med det
abstrakte menneske -
sam med deres ikke
finde - til fordel
for abstrakte begreber
om det konkrete men-
neske.

Styl for
styl.

Det som sker i dette
århundrede er altså
at den marxistiske
filosofi, sociologi og
psykologi udvikles
mere og mere; men

Autoritet

gaa indenskab
med stand

V, samt indre -
har begrebsbæ-
maksimen er
sand, fordi
den genspejler
verden konkret

alt er meget mere
uellerfor PKP, der er
meget isoleret - den
balds mig, kommunist-
Metschen - eller in-
delfor universitets-
sammenhæng. Og
dette sætter også

meget på på på på

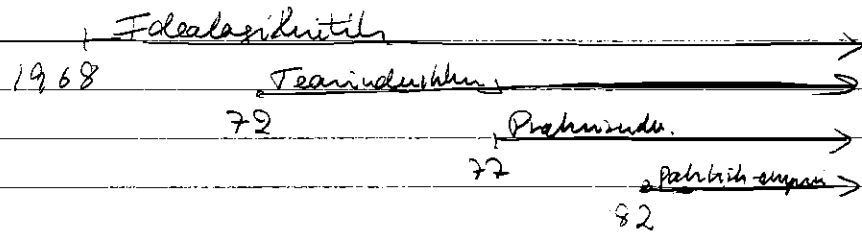
en kritiske psykologi

Der er kritiske ideer
til af shynemaleri
indad.

Der kommer stadig til
Fremdomsmaximen
der gør det hele
til noget relativt
indvendingt og alene
modstandskraftigt.

26

For all næste her
gælder slutte 2.

Nye rum,
indvundet
materielt

ningen af 60'erne
er, at etablerede psyko-
logiske traditioner stader
sammen på deres eget
land, hvilket nok
mest er negativt be-
stemt som antikapi-
talisme og antiempiria-
lisme, og

Den, der mødes er de, der
er borte af den akademiske
psykologi (test etc), den
der giver muligheden for
politisk psykologisk praksis
i med forståelse: pseudo-
narrativer og "særlig psykologi".
Og hertil alle de antiempiria-
lister.

Debatte
med pos
grundlag.
[Fase:
Idealistisk
fase]

Debatte er i første
idealistisk. Man under-
 søger den teoretiske psykologi, og
der at den alene spejler
allerede private og baseret
til, med menneske.

En gruppe holder den han-
del, at den ikke end

lag i Jan er psykologi;
 Kapitalen er Jan sådan
 Historien om mennesket, men
 også psykologi;
 En anden ligger inde
 på den samlede relation
 omkring Freud og Maslow
 og det der er kommet
 frem af de "sociali-
 sationsteoriernes";
 P. Zucke siger her i 2
 kurt Aagaard

Og en tredje ting: Behi-
 verskolen, som er den
 Kint Pugh første ud. Det
 starter med at man ikke
 længere vil nøjes med
 at beskrive abstrakt,
 men man vil have et po-
 sitivt grundlag, ikke i
 positivistisk forstand,
 men i eksplisite og
 eksplisite forstand.
 Og et princip
 om etableret mellem hvidt
 og udelukkelse
 bliver også for første

2. fase:
 Freud'ske
 begreber
 fase

↓
 Et nyt
 paradigme

- og det vil man på det
 siger noget om livet/
 verden; spørgsmålet
 er hvad, som den
 status af gyldighed
 et givet udtryk har

Der kommer en anden
 fase til nye i en
 fase der er rettet
 mod udviklingen
 af opmærksomheden
 af et selvstændigt
 grundlag for en
 Kind. f. yk.

I 72 kommer en første
 ugen endelig for
 skole: "Kulturelle betingelser
 af den første i årene efter
 mange kvalitative nye
 tanker. Ude O. O. O.
 bliver om "motivations-
 form" og "skole" om
 "kulturelle opståen og
 udvikling".
 Et nyt paradigme
 opstår i det forstand

I 77 afholdes den 1.ste kongres om KP; og her er der en an-
tænkelse af Halden, den
moderne ideer, der
indføres; del 2
"Om den nye og kritiske
psykologi inden for
rammen af den marxi-
stiske teori" - trykt
i Udgave.

3 fase: En tredje fase består
af 77-78; en
Praktiske fase; og en
mange praktiske projekter
opstår: ^{PIP}Undersøgelse,
Edeologi-fase; Faserne fase,
samt samarbeidsfase og
færdigføring den techno-
logiske udvikling (PAA).
Her nævnes her er Halden "Und-
ersøgelse af Psykologi" i 1983.

4. fase
politisk-
empirisk
En fjerde fase - der
her kaldes en (politisk)
empirisk fase - træder
fram fra 1982. Her

Handlen
om forholdet
til berget
andere, som
indtænkningen
sine simple

Manglende
niveau

Det er fundet
at handle det
det "kulturelle-
personlige",
men det er
så meget
her skides
er - hvor en
bevægelse som
N. Engstrand
meget bliver
en skide, men
med kritisk psykologi.

opstår der gevaldigt
manglende mellem
de forskellige praksis-
projekter; og mellem
teoretikere og praktiker
- Det er problemstil-
lingen, der den dag
i dag ikke er an-
vendes; og som
for mig at se
rejser den ind
nogle manglende
niveau ^{- eller et manglende}
niveau i Krit. Psyk
teoribygning.
Det betyder sig for det
første om personlighed
begejstret; samt om
begejstret for det socia-
kulturelle; som vi som
personer alle sammen
er indvundet i.

Spørgsmålet er så,
hvor vi er komne
i dag. Og det er
nået meget videre

for alle, om man
er man ude med
i udviklingsprocessen
ude fra eller inde fra.

I Tyskland har det
været svært at holde
egen intern planlægning
trods det kansas, sam-
men med os, Tyske, men
meget herom handler
om politisk repression.

Naget det sikker også
handler om, at alle
gamle organisationer -
finner - der meget,
paradoksalt nok som
været baseret på
individualitet ulig
er blevet for mere
ifm bevægelse
til fælles bevægelse

Vedsted!

- politisk
repression

- gamle
organisationer
får vi
for gamle

§ 38

ling kræver praksis-
udvikling, og mange
praktisk vil bevægelse
udvikling også kansas.

Og i min lille ver-
der er det det
enkelte frimærke og
gennem 60, 70 og
først i 80-erne, der
i dag skal anses
et bevidst og
for neden; en
kvalitativ matematisk
at bygge op. Og det
vil også give en
praktisk bevidsthed,
mere dybtgående end
hidtil, at et liv,
hvor man kan ande
og bygge mere og
mere.

PK

Området herover

starter hist syh i 1980;
og i 1984 begynder semi-
naren at tage form; og
sammen år begynder dis-
kussionen om praksis.
Forskellige praksisgrupper
opstår: kunde- og vando-
gruppe, en forskningsgrup-
pe; det er også det
år hvor gruppen an-
lignelse blev etableret
vedlagge sig selv til
færdet for at vise at
arbejde i det, i og
med at vi får det.

Regulation af det der her er
Regulation, der starter
op med bøger i
1985; og det er også
blevde Forum fra 1987.

Parallelt hermed er der
en "færdigorganisering", som
er åben for færdigorganis-
ation, hvad der også her
værd i den kamp for

at få anstødt, men
det er ikke lykkedes.
Det der presser er prak-
sisdiskussionen mellem
tætbeholdende psyko-
loger - og det er be-
grænset hvad stude-
rende og arbejds-
løse får ud af
dette. Og dette er
maktmæssig - fordi
stud. og arbejdere er
dårligt organiseret
et efterskærmel,
hvad man ser med
børskatte, at færdig-
organiseringen simpel-
gentager.

Opbløst

Men der er en opblø-
ning på vej. "Færdigorga-
niseret" er i mange år blevet
kritiseret for at være
politisk impotent i for

at have udforskelser
uden perspektiver; og
det er mit indtryk at
mange er ved at være
trætte af den måde.
Så måske er der umø-
jghed for noget mere
fuldstændig fremskridt
af menneskenes forhold.

PUNKT 3/ Centrale begreber / kategorier i den KP- tradition

Grundlæggende af psykologien
er meget uafhængt, hvilket
villens for kritisk psyko-
logi, hvilket der ikke
er den grund. Det
vil gængselt er der
meget uafhængt om
selve adfærdens at
indholdet i grund-
gæng - også på det
niveau, der handler
om bestemmelsen af
det psykiske, som
for H. karakteriseres ved
mistankefuld signal-
færdighed (Leontjev).

2/

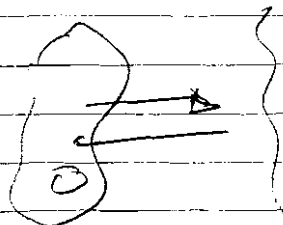
Videnskabelig

signal færdig-
hed

det er at være uafhængt
på noget, der kan betyde
for os overlevelses-
mæssigt.

Centret er her, at det

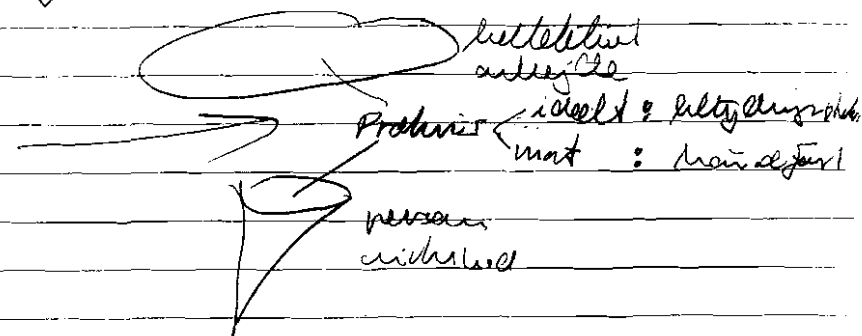
drejer sig om en ansam-
me viden for en population
i et år anvendes.

Og det er også dette, der
går, at man ikke inden-
for I.P. træffer enkeltan-
visninger eller menneskeligt afbuds,
man altid som værende
i et andet.

Det får en ved afgrænsede
begrænsninger på et centralt
punkt omkring den menneske-
ansættelsesfeltet: at det ikke
er en alene, der skal udvikle
sig selv til et menneske,
men at det er en socialgrup-
pe, der via kooperation og
forholdssammenstilling udvik-
les en skulptur af samfund-
smæssige forhold osv., der på-

den ene side selvstændig
går sig, og som på
den anden side trækker
den enkelte menneske-
de med sig mod
udviklingen af et
samfundsmæssigt natu-
grundlag for individuelle
eksistens.

Udviklingsforholdet her er
begrænsede om selvbestemmelse
henset færdighedsniveau,
udviklingen af selvbestemmelse
arbejdsfunktioner, og som selvbestemmelse
får i selvbestemmelse og selvbestemmelse.
Sociologisk eller individuel udvikling
i den her 4 niveauer: filosofisk, samf. betingelse, hælsesniveau
og individuel udvikling.

Spec. udvik-
ningen
i forhold til
tilfældighed.

2/ En anden type
begreber, udelukkende-
begreber er

handels- emotionale-
hagitation

3/ Tredje er idealer,
ideologiske
sælgstram
indlignings-
træng

↓
hamner i selvsikkerhed
stand, når
udviklingsniveauet er
få procent, når
indvæsnede interessen
ikke har gæst til fælle genstand
for udelukkende, når de give
essencer er for fælle begreber.

4/ Metaller

Når det er tale om en
videnskabelig ifg er en
begrebslig nærliggende
af den genstand,
der er på tale, så
får vi også at den
er et vidt forhold
mellem teori- metode-
genstand.

Her kan man på den ene
side møde en anden
teori af metaller - færdi
at udelukke sig. På
nå en anden teoretisk af mete-
dise bestemmelse kvalifi-
eres specifikt ift den
aktuelle genstand.

Om det første kan H
det at rige, at udelukkende
kan det for psykiske til
det psykiske genstander i teori
1/3 → 2/3 → 3/4 → 4/5 → 5/6 → 6/7 → 7/8 → 8/9 → 9/10 →
GdP 1.78-80

↓ Functional - relationship
metals; eller genetisk
funktionelle metals
(Zensy) af den
historisk - lagre
(Mars - Engels);

fylogenetik: at studere tingene
ud fra et optime-
lingsstandpunkt;

samf. : at studere tingene
ud fra et relevans-
stemnings, perspektiv-
baseret

↓ ^{most relevante}
De høje former er
regler til de lavere
(Mennesket til vira)

Starte
fra
oven

↓ Bury af metaller

1. Genstanden som
fænomen; pheno-
grafisk bestemmelse
↓ altså af naturen
2. Almen bestemmelse
i handelen
3. Hist. økonomisk funktion;
= bestemmelse af,
hvordan (uden hensyn-
vækkende)
den given tid
genstanden opstod
af naturen og samf.
livet
4. Genstanden, egen viden
historie
5. Genstanden på
egne her i perspektiv
for os og det
det skematiske
samfundsmæssige

Bevidst
funktions
indlæring

Metode A

En samlet videnskabelig differentiering i niveauer:

- 1) Det filosofiske niveau.
Dia.mat. Kritik af mik.mat., idealismen etc.
- 2) Det samfundsteoretiske niveau.
Hist.mat. Kritik af borgerlige psyk.; f.eks. reduktioner af ~~mennesken~~ samf.mes. forhold til den umiddelbare sociale interaktion.
- 3) Det kategorielle niveau (grundbegreber).
Grundet i, men ikke entydigt determineret af 1) og 2).
Kritik af grundbegreber som f.eks. "indlæring gennem forståelse".
- 4) Det enkeltteoretiske niveau, dvs. om aktual-empiriske fænomener.
På den ene side båret af kat. og på den anden side af det formations-specifikke fænomen.

(= En model, der gør videnskabs teori lettere!)

Metode B

Rekonstruktion

Metode
+ det parameniske
princip (bro.: Den
mest simple hypotese)

Grundstand:
De psykiske pro-
cesser:
Bestemmes i en levende
sammenhæng mellem en
organisme og dets be-
tingelser.
Genopbygning og andre mat. begreber

Metode C

Den funktional-genetiske metode. - En metodisk konkretisering af den dia. grundsetning:
"Kvantitetens omslag i kvalitet" i vores
genstandsområde.

Eller det katarsesystemet: Må vise sammen-
hængen mellem den individuelle menneskelige
udvikling og den overordnede natur-hist. og
samf.-hist. udvikling.

Centralt: Overlevelse, modsigelser, udvikling

(fortsat) Overgangen fra paleolitikum
til samfundshistorie.
(eksemplene er fra "Zum Verhältnis
zwischen gesamtgesellschaftlichen...")

1) Hvilken realhistorisk dimension?
Forudsætningerne for overgangen til stadi-
her: En kollektiv koordination af livs-
erobringen mod alment mål (jæger-klatrer)
+ brug af ad hoc hjælpemidler

2) Hvilke omvædningsforhold kommer til at
stå i medfør af til organisationen?
Eksempel:

3) Funktionskift. Det 1. kvalitative spring.
En omvædding af mål og middel i forhold
til hjælpemidler. ÷ ad hoc; + udv. af
forformer til værktøj. Fremstilling mod
alment mål. Et moment af almen forud-
gribende omsorg.
Hvordan en ny kvalitet i den sociale omsorg,
men endnu ikke dominant! - bevæge om-
mutation og selektion stadig virksomme.

Den nye livsform virkede langsomt, skridt
for skridt, tilbage på den genomiske in-
formation, som igen virkede på historien
osv. ~~Organismer som funktioner~~
Funktioner kom for organismen.

(fortsat)

Denne nye livsform forudsætter for

4) Dominansskiftet. Det 2. kvalitative
spring; det endegyldige spring ind i
samfundshistorien.
Aktiv tilpasning af omverdenen til individerne.
Arbejds opsteden som konsekvens af den sociale
struktur, funktionsdeling etc.
En gunstningsmæssig fortid, som "selv-
stændigt" bliver bærer af udvikling.
÷ Evolutionslovene
+ Samfunds-historiske udviklingslove

5) Det nye?
(Måske er eksemplet dårligt, hvis metodens
grænse går netop her!)

Måske tegning:

?)

pointe, at tidl. funktionsformer ikke
er pist væk

+ Fragmentationer for spring i udviklingen

den foregribet rekonstruktion af udviklingen -
Tilbage til start!

Differentiering af udviklingsprocessen

Den mest almindelige bestemmelse ved liv (Leontiev):
sensibilitet/irritabilitet (at reagere f.eks på lys)
+ ul. biologiske definitioner.

Funktionel genspejling, er formlidende
funktion mellem organismen og de livsbevarende/
overlevelsesrelevante stoffer i omverdenen (Oliv-
ier formlidning!).

Signalfunktionen udvider organismens over-
levelsesmuligheder

Den formlidende / medierende funktion får
to aspekter:

- 1) Det kognitive: Den orienterende overlevelses-
funktion bliver i forhold til komplekse relevante

forhold i omverdenen; i forhold til betingelses-
strukturen. Det nye: Inderbegrebelse af
forholdet. - Organismen behøver ikke at bevæge
sig, for at kunne genspejle forholdet! for at
de kognitive processer kan fungere. -
Orienteringen bliver baseret på aktiviteten.

- 2) Det emotionelle. Koblede til behovsstrukturen.
En urindtryk af omverdensforhold, af-
hængigt af den indre tilstand i organismen.
foretænder kognition og handling. Det nye:
igen inderbegrebelse. Emotioner som vejledere
for organismen i og med næste pluk:

Indlæring kan på et tidspunkt i samme proces
foregå i den enkelte organisms liv; org.
kan udvikle sig.

Dette kaldes et modificerbart funktionsgrundlag.
Der er igennem hele den naturhist. udvikl. en
nedsættelse til et fastlagt (som anvendelse:
en pseudo-problemløsning i en samf. hist. hede!)

Pointen er, at det modificerbare funktionsgrund-
lag i læren nedlægges, men på det tidspunkt
stadig individuelt, da i samfundstrukturen.

Wichamp skelner mellem to former for indlærning:

- 1) Den primitive: Relaterer fastlåste rammer
- 2) Den udviklende: Bygger videre strukturerne
ex. Fremadrettet: Indlæring af skrevener
i sproget.

Samtidig grundlaget for udvikelsen på det
emotionale plan, nemlig motivation:
Fremadrettet/antiagerende genspejling til
forbedring af livsmulighederne

~~Spørgsmål: Hvordan kan vi forstå den
mangel på forståelse på videnskabelig
niveau?~~

VB! 2A 46!

~~Wichamp skelner mellem to former for indlærning:~~

De to indholdsmæssige kategorier organisme-
områder er her blevet et forhold til individet
og den totalsamfundsmæssige proces

De to begreber betydnings og behov, som
knytter sig til den samfundsmæssige og individuelle
er opført:

et overordnet aspekt ved udviklingen:

Ved at sociale strukturer i sammenhæng
med udv. af kognition/emotion etc.
De sociale strukturer er nødvendige og funk-
tionelle f.eks. for indlærning og dermed over-
levelse.

I forbindelse til det sociale spring har
Wichamp, er desuden en generaliseret
tænkemåde - "ved at påtage mig den og
den funktion, sikrer jeg "stammen" og mig
selv på langt sigt". Dermed en
tænkemåde og social dimension = en general-
iseret og forudseende tanke.

I og med dette # spring har vi at gøre
med en fremstillet verden, et samfund.

(Tilbage til s. 7)

De samfundslige behov opføres i de "produktive" behov - forklar!

Betydningerne, de overlevelsesrelevante forhold, opføres til samtlige formidtele betydningsstrukturer, som er særlige ved

- eksisterer kontinuerligt
- forud for individet
- uafhængigt af det enkelte individ
- osv. osv.

- Noget om samfunds love, ideologier etc. overfor det genstandsmæssiggjorte...

Individet kan forholde sig til betydningsstrukturerne som individuelle muligheder eller handlemuligheder. Dette er en grundlæggende kvalitet ved menneskets forhold: At man kan forholde sig til sine objektive, betydningsfulde betingelser. Man kan også lade være.

Det, at det stiller sig som et subjektivt, individuelt problem, som man skal lære at tænke om, er iflg. Holzkamp grundformen for bevidsthed.

Man er mennesket derfor karakteriseret ved denne mulighed for bevidst at forholde sig til relevante betydningsstrukturer.

Dvs. det subjektive. Det aktive, handlende og indgribende individ.

Jå, hvem jeg ikke længere.
Der mangler, efter min mening, noget om

- Det subjektive befindende ~ en "omvundet" forholdet til egne behov, interesser, mål etc.
- Handlingerne. Den dobbelte mulighed osv.
- Noget om krit. persk. som subjektivitet, hvor kontrolvid. rammes fordi det specifikt menneskelige

- Og der mangler en kort opsamling af kategorierne

- Og måske noget om H's skitser om aktualitet - eller bare noget om Ragners praksis...

INDSGIK!

KRITISK PSYKOLOGISK FORUM - POLITISK!

- om den politiske kontekst for fagkritisk arbejde;
- til en præcisering af praksisproblemer aktuelt;
- indstik til Regnbuen og Bladgruppen.

Det er næppe overdrevet at sige, at den sidste tid fra april af har været noget "heavy". Ikke i ordets tunge betydning, men snarere at der har været - og stadig er - mange ting at arbejde med, samle op, tråde at knytte, og det hele at perspektivere på ny. Og der er også de individuelt-sociale projekter, der har deres pressende deadlines eller personlige betydning.

I. Politisk inferno.

Konteksten for den senere tid har været foråret og valget udadtil; og et virkeligt fælles benarbejde i Regnbuen, og at bladet kom til sin tid. Og det har været psykologistudiet og Studenterhuset. Hvad det ydre angår, så kan dette - udfaldet in mente - ej gi' os større problemer end tidligere og ej heller mere af de alment-følte konflikter mellem kort- og langsigtede krav og interesser i gennemsætningen af den globale socialisme.

Men et højreskred på 3% er dog meget efter danske forhold. Og af betydning er også, at det blev fulgt op af en decimering af den revolutionære venstrefløj. Der er dog ingen - paradoksalt nok - der taler om, som for et par år siden, da det var marxismen, at nu er socialismens endelige indtruffet/nået. Men det er der nu også gode grunde til fra borgerskabets side.

For det første er det tænkeligt at rykket fra venstre er båret af en parlamentarisk katastrofestemning - og fra højre af en ditto afmagt overfor at finde ind i livet, og heraf også racismens fremvoksen "som en reaktion på en utålelig og uoverskuelig situation, hvor en ansigtsløs modstander kvæler enhver livsudfoldelse, filtreret gennem en indoktrineret frygt for alt fremmed" (Bulldozer (Danmarks Anarkisk Avis, Dagblad i Utopia!) nr.2/88). En ustabil vælgermasse, der har fralagt sig sit eget samfundsmæssige initiativ, kan være ved at vokse frem - men det kan lige så godt også være udtryk for parlamentarismens endelige. Der er derfor fra borgerskabets side resson i ikke at sælge skinnen før den berømte bjørn er skudt - for ellers kan der let ske en anarkistisk samling til venstre, eller fascistisk til højre.

For det andet ligger der massive konflikter økonomisk, socialt og økologisk for en videreførelse af den vækst- og lønarbejdsbetonede industrialisering - konflikter der godt kan bruge og næsten behøver en levende syndebuk at friholde sig selv igennem. Den stædige fastholdelse

fra højre, at Sovjet er en global trussel er derfor god taktik, hvor det strategisk ikke drejer sig om valget af bestemt fremtidig samfundsform, men slet og ret om at sikre egne muligheder for fremtidig imperialism - såvel indadtil som via omfordelingskamp udadtil globalt.

Omvendt må valgresultatet sige noget om arbejder- og venstrebevægelsens politik for socialismen - den aktuelt førte og den fremtidige. Og her er det hurtigt konstateret, at den ikke er god nok, og at den ikke har været det længe, hvad historiens begyndende gentagelse her 20 år efter 68 vidner om (de samme parlamantariske mærkesager - indkomstpolitik, skattetryk, bureaukratiet - mobiliserer igen). Tilbage bliver derfor alene, at det er den eksisterende arbejder- og venstrepolitik, der har lidt nederlag.

Det er også et dobbeltnederlag; den parlamentariske venstrepolitiske partibevægelse er sat ud af kraft og har ryggen mod muren ift initiativerne om en fremtidig fondskapitalisme og arbejdsmarkedspension, samtidig med at statskapitalismen aktivt arbejder ift de udenomsparlamentariske bevægelseres grundlagskrav (økologi og fredsbevægelsens) - som kompromisser mellem statsmagter (nationalt og internationalt) godt nok, men dog som genstand for økonomisk politikudvikling. Det røde og det grønne inde i den sorte magt, hvor kun tiden som destruktionskraft resp profit og herredømme er perspektiver, der kan almengøre sig.

II. Det kollektive utopia som modmagt og magtophævelse.

Heroverfor står det socialistiske perspektiv. Det er i store træk kendt, men ej konkretiseret. Og det er blevet endnu mere nødvendigt konkret at tænke - ud fra de gamle former på ny.

Den forestående fusion af venstrefløjspartier kommer i bedste fald til at foregå gennem Snehvides "klip en hæl, hug en tå"-logik; i værste fald finder den ikke sted. Det er de "gamle" - DKP, VS, KAP, SAP, DKPml, RS - der står overfor arbejdet med denne opgave.

Her overfor bevægelserne, der udtalt har de gamles støtte, men ingen reel opbakning, og som i vid udstrækning er de "unges" værk: BZ og fredsbevægelsen i al dens bredde fra "Nej til Atomkraft" til "Next Stop". Bevægelserne - de antikapitalistiske - er dog henvist til den profilering af den samfundsmæssige fremtid, som venstrefløjspartierne etablerer (:deres helhedsmæssige fundering), idet de ellers ikke kan fastholde en sammenhængende retning for deres arbejde. Dette gælder særligt også for ungdomsafdelingerne i venstrefløjspartierne som DKU, VSU og SFU. Det bevægelsesmæssige - i betydningen konkrete sager - kommer til at gå en kaotisk tid i møde: på den ene side bliver de henvist til parlamentarisk

tvist mellem statsapparater og partiernes buraukratiske topleg, hvor indholdsmæssige argumenter ingen rolle spiller (hvad der forøvrigt vil gi' dualitetet mellem positivisme og humanisme fornyet kraft), hvorfor det vil blive mere eller mindre tilfældigt, hvilke sager og betingelserne herfor der fremmes. Det er området for handel. På den anden side vil den øgede opløsning af givne politiske profiler skabe et større frirum for bevægelser til konkret at arbejde med de mellem-menneskelige processer på vej mod deres mål - der bliver ikke så meget at ha' gamle holdninger i - og det vil også blive mere nødvendigt at arbejde med en indre samling for udadtil at kunne stå så stærkt som muligt. Det er området af koordination.

Hvor venstrefløjspartierne må handle imellem sig for at opnå den nødvendige koordinering af arbejdet som statskapitalistisk alternativ, så må bevægelserne koordinere deres virksomhed for at kunne lave de bedste handler med systemet i bestræbelsen på fastholdelse af konkrete brugsværdier for eftertiden.

I en kategoriel sammenfatning af ovenstående substans må levemåde-begrebet ("Lebensweise" fra F.Haug 87,s.82) stå centralt. Det er en revolutionering af den/vores aktuelle måde at leve på, der er såvel perspektiv, som det, der er på tale. I modsætning til befrielse indenfor livsudsnit ("Lebensausschnitte") alene. Hvor partiarbejde aktuelt kapitalistisk træder op som arbejds måde overfor bevægelsers livsstille, og dette med partielle udsnitsløsninger til følge - enten indenfor lønarbejdsmæssigt og parlamentarisk eller udenfor i den professionelle arbejdsløshed og anti-parlamentarismen, enten institutionelt eller ikke-institutionelt, enten "in" i den kulturelle offentlighed eller "out" gennem marginaliserede menneskelige subkulturer - så er det helhedsløsninger, der er at søge. Helhedsløsninger fra et ~~stand~~ punkt, der kan udvikles, almengøres - et samfundsmæssigt standpunkt - hvor arbejde og lyst hænger sammen og kan hænge sammen. Levemåde begrebet indeholder dermed tre dimensioner, der er at tænke i deres befrielsessammenhæng: klasse-, køns- og generations-dimensionen. Kollektivgruppemæssigt er det arbejdet med disse dimensioner i deres interesse-opbrydning, ressource-frisætning og deres konkrete sociale rum-udvidelse, der etablerer samfundsmæssige kollektiver, som det der viderefører duelig samfundsmæssighed. Men systemmæssigt, statskapitalistisk, er betingelserne herfor ikke givet, allerhøjest overleveret af tidligere revolutionær og utopisk praksis, hvorfor betingelserne hele tiden skal forsvares, videreudvikles og etableres på ny.

Til levemådebegrebet i sin totalitet hører også - når modsætningen mellem arbejdsmåde og livsstil falder fra hinanden som (be)grebet om personlig og kollektiv praksis - den abstrakte negering af aktuelle betingelser for revolutionering af brudte, spaltede og fordoblede livsmodsætninger: det gælder racismen og de gamle/ny-religiøse bevægelser, ligesom også de umiddelbare forsøg på kortsigtet løsning af egne problemer organisatorisk (Det Radikale Venstre, CentrumsDemokraterne, Kristeligt Folkeparti og Fælles Kurs) omkranser sig her indenfor. Lige så vil enhver tendens indefor partier og bevægelser, der søger langsigtede løsninger på de livspraktiske modsætninger af klasse-, køns- og generationsforhold indenfor formerne indplacere sig her: som løsning af kvindeundertrykkelsen via flere kvindelige ledere; kollektiv-etablering, hvor deling af vaskemaskine giver mulighed for rejser og mere rødvin; studenter-og akademikkerkrav hvor hånden og åndens adskilthed fastholdes og hvor universitetes elfenbenspiller lades urørt; og som enhver form for karrieredannelse, hvor det er det grønne græs på den anden side, der individuelt-privat styrer det hele.

Det tredje snit i levemådebegrebet favner, om ikke resten, så dog særligt forsøgene på langsigtet løsning af statskapitalismens modsigelser aktuelt, hvilket kun er muligt gennem afgrænsning overfor den satte anden - den etablerede - pol: kollektiv-, ølejr-, kvinde- og mandebewægelserne, den alternative rådgivningsbevægelse/Galebevægelsen, SABAE, B-holdet mv, lige som også den fagpolitiske opposition fra Kritisk Psykologisk Forum, Socialistiske Økonomer, Forum for Socialistisk Analyse og Debat, Casa osv osv til FormandsInitiativet har sit rum her. Det er mere eller mindre autonome strømninger, der kun kan overleve, udvikle sig - resp åbne sig - gennem en tilsvarende samfundsmæssig udvikling af basisstrukturer, der trænger lønarbejdet, kernefamilien og fritiden, samt deres adskillelse, tilbage. Og: udvikling af ikke-statslig overbygning.

III. Fagpolitisk arbejde som sagsligt forbund mellem autonome fora.

Kritisk Psykologiks Forum - dets blad, Regnbuen, Seminarerne, emnearbejdsgrupperne mv - eksisterer som autonom strømning, men uden kontrol over dets rammebetingelser. Det lever så at sige oven på og via det, der med Gorz kan kaldes "nødvendighedens rige". Men denne vertikalitet med "frihedens rige" øverst må - modsat Gorz - nedbrydes, idet "rigdom" kun er samfundsmæssig som de forenede producenters frivillige samvirke, altså som frihed. Nedbrydning er derfor omfattende at forstå

som horisontal udvikling af de autonome rums kompetence over deres rammebetingelser.

At betræde det autonome rum er i borgerskabets øjne fedt nok, når det udnyttes til individuelle private løsninger i markedsregi. Problematisk bliver det derimod, når denne "den besværlige frihed" udnyttes til kollektiv samling mod markedsmekanismen, mod det hierarkiske og mod den givne tilpasningsnorm om udbyttelighed. Ved borgerskabets fulde kontrol over rammebetingelser, så er der ikke de store problemer, for dette "mod" kan så naturaliseres som tilpasningskonflikter: at løbe hornene af sig, komme til fornuft, blive voksen - og så er der jo også overgangen mellem de forskellige livsaldre fra trods til pensionisttilværelsen, hvor livet ganske naturligt kører med een.

Når de autonome rum ikke bruges af de involverede på den borgerligt foreskrevne måde - hvilken selvmodsigelse, men den er sku reel! - så ligger det lige for at bruge et givet gunstigt (og planlagt) styrkeforhold til minimering af rummet gennem indgreb i rammebetingelserne. I dag er borgerskabet i offensiven, hvad der kan læses ud af de påtænkte stramninger af arbejdsløshedsloven, angrebet på demonstrations-"friheden", på BZ-erne (:de reelle frihedskæmpere ift staten). Studenterhuset er et lignende problem - for hvad kan det ikke ende med, når det gør sig selvstyrende. I forlængelse heraf er det da også sigende, at både socialdemokratiet og de radikale og så udad mod højre ikke er til at få i tale om en fristadslov, selv om en sådan een gang for alle ville løse og frisætte arbejdskraften som lyst, men vel at mærke samfundsmæssigt fremfor konsummæssigt underdanigt. Kun magthaveres frygt for tab af magt over andre er rationalet heri - og det bliver til en begrundet frygt, når "de andre" skubber magten tilbage ved at rejse sig som kollektiv. Alt dette er den ene pol i en fagpolitisk strategi.

Den anden pol består her overfor af de organisationer (:partier og bevægelser) med dets personer, som har en magttankegang som perspektiv, snarere end det taktiske i via modmagt at holde magten stangen. Hvad autonome rum møder herfra er partimæssig korrektionsisme (:at være forkert) resp bevægelsesmæssig bureaukratisme (:at skille sig ud). I negativ forstand kan det derfor siges, at det fagpolitiske ikke skal igennem disse skær af Skylla og Karybdis fremad mod magten, men at den skal forblive fra denne lagune, vel vidende at denne trækker qua magtmuligheder - også til sabotage af fagpolitik, når den aktuelt skiller sig ud ved at være forkert. Og den vil trække desto mere, at fagpolitiske rum ikke samlet formår at arbejde bevidst med de politiske modsætningsfor-

hold i dets kontekst, og i samme grad som der ikke er et udviklet forbund/kontakt de fagpolitiske rum imellem. Degenerer fagpolitiske rum til udtryk for eksisterende partinteresser, så er det sket med det positive perspektiv om videnskabeliggørelse af arbejdet. Omvendt forbliver fagpolitik bag det samfundsmæssigt mulige - og nødvendige - hvis det ikke finder sted som en perspektivering af politiske og økonomiske modsætningsforhold med en tilsvarende udpegning af mulige og samfundsmæssigt duelige handleskridt for de berørte og helheden.

I positiv forstand er fagpolitik derfor alment arbejde som samfundsudvikling. Det er at tage konsekvensen af sit fag som dette er den ubetingede partitagen for dets genstand og dennes kommen til orde samfundsmæssigt.

Fagpolitik som det tredje område - området "under" parti- og bevægelsespolitik (jvf "At svare igen med udvikling", s.12) - kan derfor samlet bestemmes som det aktiverende arbejde med sammenknytningen af mulige venstrekræfter til en venstreblok, men ikke metafysisk som talen om "et historisk subjekt", snarere som pluraliteten af subjekter, der opnår strukturel hegemoni (jvf W.F.Haug 81, s.6363-37) i kraft af samfundsmæssig fortjeneste. Det er derfor hverken de aktuelle former, vi skal bygge bro over eller imellem, eller det er nye former, vi alene selv skal skabe; snarere er det opgaven at befordre den samfundsmæssige psykologis kommen til orde politisk-økonomisk, og det i perspektivet sidstnævntes langsigtede overflødigiggørelse. Fagpolitik er derfor - alment set - nok vendt mod et marked, men det er i formen markedsmekanismens ophævelse; ligeså for dens egenkompetence med magt som strukturel effekt fremfor som perspektiv. Der er derfor intet ydre, der holder det fagpolitiske sammen andet end dets evne til indre kohærens og til frisættelse af handlemuligheder på lang sigt for de involverede. Og dette er overordnet et teori-praksis problem indenfor og imellem de forskellige fagpolitiske områder (:natur, samfund/sociologi/psykologi), og et teori-praksis-empiri problem indenfor områdernes konglomerat af divergerende genstandsfelter.

Kritisk Psykologisk Forum er et ungt fagpolitisk område. Men dets historie afslører en evne til samfundsudvikling, der næsten er unik, når vores betingelser og vores insisteren på autonomi tages i betragtning. Andre typer af "fora" kan synes at ha' (op)nået meget mere på kortere tid, men det har været/er på bekostning af organisationsstrukturer indvævet i systemets etablerede med en tilsvarende nedblænding/opgivelse af det strategiske befrielsesperspektiv. Andre fora er blot gået i sig selv igen

Som ungt KP-område, men dog med en begyndende egenhistorie, må det primært være brudflader mellem os og udadtil, der karakteriserer os. Pt synes vi at klare disse brudflader, når de opstår, men der er intet systematisk arbejde med dem.

Indadtil er det arbejdet med klasse-køn-generations-dimensionerne, samt de afledte modsætninger mellem studerende/arbejdsløse/lønarbejdere og mellem ny og gamle. Ligeså er der modsætninger, der går mellem typer af lønarbejde: indenfor det private erhvervsliv, selvstændigt, institutionelt og alternativ-institutionelt. Modsætninger mellem måder at være arbejdsløs på: lønarbejdsfri // professionel arbejdsløs. Og ligeså forskellige studenterstrategier for overlevelse: forud for SU-grænsen med de faglige kameler dette betyder // stykvis faglighed.

Udadtil er det arbejdet med andre fagpolitiske fora; det er kontakten til græsrodder; der er fagforeningsarbejde og partiarbejde, og det er studenterpolitisk arbejde.

De forskellige arbejdsfelter indenfor Kritisk Psykologisk Forum er lige så meget henvist til ovenstående modsætningsforhold, som dets langsigtede befrielsesperspektiv afhænger af det konkrete arbejde hermed som en udvikling og historisk løsning af modsigelserne.

For bladet Forum, der eksisterer i en totalitet med formidling af psykologisk arbejde, ^{som genstand} synes modsætningen mellem det institutionelle og det ekstraparlamentariske at fange det standpunkt, der kan holde vores perspektiv om videnskabeliggørelse af psykologiens genstand i hævd. Bladet må fange den nye psykologi på vej frem - studenterprojekter mv - ligesom det må spejle den go'le gamle, der allerede er i et politisk-økonomisk kraftfelt; det må afdække brydninger her imellem og vise måder at arbejde videre med disse på; og endelig må bladet kunne markere og perspektivere den kritisk psykologiske bevægelse ift relevante andre fagpolitiske fora.

For Regnbuen med dens rene perspektiv af alternativ rådgivning er der her overfor en givet arbejds-genstand: strukturerne af psykisk koks og social fornedrelse - hvilket er en arbejds-genstand til negering gennem udviklingen af en konkret mere overgribende samfundsmæssighed: fra niveauet af den individuelle bruger til de sociale betingelser for brugere. Hvor bladet er et overbygningsfænomen, så er Regnbuen et reproduktionsforhold. Regnbuens samarbejdspartnere er derfor dem, der arbejder på at komme så tæt som muligt på de ubegrebne problemer → konflikter i de alment personligt-kollektive sammenhænge. Her må der påberegnes modstand fra dem og de organiseringer, der søger overlevelse gennem en selvstændiggørelse af reproduktionsarbejde (:at behandle sig ud af problemer

hvilket er en forbigåelse af, at reproduktion blot er overgribende produktion af menneskelig livseksistens. En selvstændiggørelse af reproduktionen virker derfor fastfrysende for udviklingen af almen produktion, fastholder den ved simpel egenoverlevelse fremfor som udvidet kollektiv produktion af livsbetingelserne.

En særlig modsætning i Regnbuens arbejde er forholdet mellem nye og gamle aktivister. Det er problemet om, hvordan nye kan koble sig på arbejdet, og hvordan gamle kan tage nye med i deres; og det er problemet om, hvordan gamle kan arbejde sig produktivt ud af Regnbuen.

Ift nye kunne det være en ide at lave en føl-ordning, hvor een eller flere gamle fik ansvaret for, at der kom til at foregå noget, som nye kunne blive gamle i skridt for skridt. Ansvarsordningen kunne evt også knyttes til supervisonsgrupperne.

Ift gamle - eller som en ny dimension i Regnbuens arbejde - var det måske en ide at indføre en skelnen mellem direkte og indirekte brugerarbejde, hvor indirekte brugerarbejde forstås som generaliseret arbejde ift brugerbetingelser: det kan ^{være} projekter fra udadgående arbejde overfor institutter med mange brugere, arbejde ift andre alternative rådgivninger, eller slet og ret projekter, der tager sigte på dannelse af behandlingskollektiver.

Det var så de pip

Referencer:

Kalle

Bulldozer: Dagblad i Utopi! nr.2/maj 1988; Abo 4 nr. kr.50,-. Giro: 4491777 Sorte Kors Solidaritet, Tordenskjoldsgade 38, 4200 Slagelse.

F.Haug: "Arbeitsverhältnisse. Ein Frage an Klaus Holzkamp zum 60.-Geburtstag" i Maiers&Markard(Hg.): "Kritische Psychologie als Subjektwissenschaft", Campus 1987.

W.F.Haug: "Strukturelle Hegemonie", Das Argument 129/1981 eller i "Pluraler Marxismus 1", Argument Verlag 1985.

Kalle: "At svare igen med udvikling", marts 1988

- o -

Problemet er ikke at vi producerer, men
at vi producerer varer.
Problemet er ej heller familien -
men at vi lever kernefamilie;
Tvangsmæssig adskilthed.

Opgaven er at gøre det anderledes!
Fange det ufærdige, det nye
- af sin grænse ej beskåret.
Det åbne perspektiv der
foran os; det levende blå
- som det bygger sig op af lysets farve.

Det endnu ikke værende, men mulige -
en bloc!

AT SVARE IGEN MED UDVIKLING

- en positiv historie om gruppen af kritiske psykologer*

Jeg vil godt fortælle en lille historie om gruppen af kritiske psykologer. Det er en positiv historie; og derved adskiller den sig fra de fleste andre "historier", der idag fortælles og kan fortælles.

Men at fortælle en positiv historie støder også på det problem, at der meget fattes begreber til at fastholde de duelige udviklingskridt for bevægelser, der har det alment-samfundsmæssige i sig, i sit perspektiv, og som rent faktisk også virkeliggør dette.

På området af dårlige eller negative historier er dette ikke noget problem. Her er sagsforholdet også et andet, om det så angår destruktionsen af vores naturbetingelser fra top til grund, af vores individuelle reproduktionsevne, eller af mængden af arbejds- og boligløse. Her indenfor vides meget præcist, at hvis der ikke gøres noget, så vil det problematiske i fenomenet - det krisebetingte - udvikle sig sådan og sådan indenfor en ganske udmålelig tidsramme, hvor det bare vil være/blive endnu mere umuligt at gribe styrende og løsende ind. Hvad der er på tale er ikke manglende viden eller manglende vilje i det arbejdende folk, men staten og kapitalens systematiske destruktion af naturlige, samfundsmæssige og individuelle værensbetingelser for livsudfoldelse og livskvalitet; og det næsten irreversible tab heraf, når problemer og sagsforhold trækkes ind i deres logikker, hvor alene strukturmuligheder for magtformer giver sig til kende, tilbyder sig som kortfristet egenoverlevelse på bekostning af andre og af helhedens fortsatte livspræmisser. Postmodernismen sætter af her, i dette indholdstomme, og må derfor også forblive tom i dens udsagnskraft om andet end sig selv som narcissistisk paradigme-reproduktion.

Indenfor mit eget område - det psykologiske - kender vi idag i detaljer alle de forskellige trin med tilhørende nuancer, der fører dybere og dybere ned i psykisk koks og ud i social fornedrelse.

Og selv om det - i individuelle tilfælde - er muligt at gribe ind, vende udviklingen gennem prioritering af menneskelige ressourcer, så er det straks ulig sværere systematisk at få hold og greb om de sociale og individuelle betingelser og forudsætninger - det udviklede kollektivt-personlige - der må gribes, og som skal udvikles, således at den samme lidelsesfulde udviklings-

--o--

Oplæg fra Djurslandkonferencen for "socialistiske/kritiske samfundsforskere" på Søstrup Slot 11.-13.marts 1988. Indlægget er i denne skriftlige udgave lettere udbygget med interne nuancer og problemstillinger, så det bedre kan udgøre et debatoplæg også til os selv; og til de uden om os i det daglige, der kan have interesse i eller lyst til at gå videre med i udviklingen af arbejdet.

konflikt ikke stiller sig igen og igen - også for andre. Dette - som også er opgaven om udviklingen af en stadig mere overgribende samfundsmæssighed til overflødiggørelse af, at problemer kan falde de involverede af hænde og stille sig som skærpede individuelt-sociale konflikter - er problemet om at svare igen med udvikling, når konflikter stiller sig.

Dette kan endvidere siges at være subjektformen for proletariatet, idet formen der har skabt lønarbejderen og privatmennesket generelt er i konflikt med sig selv.

Og i vid udstrækning er problemet om at svare igen med udvikling derfor det almene problem at arbejde med for arbejderklassen, for venstrebevægelsen, for studenterbevægelsen - og for alle andre grupper, der har objektive interesser i socialismen.

Hermed vil jeg også mene, at det centrale arbejdsfelt for denne fagpolitiske sammenhæng (:Djursland-konferencen og dens videreførelse) er givet: det er den teoretiske almengørelse af den praktisk sammenhængende udviklingsproces af duelige strukturer for kollektivt arbejde på den ene side, og på den anden side afkrævningsprocessen af de sidste individuelle lænker gennem udviklingen af den personlige virksomhed. Det er trinene heri, dimensionerne for de arbejdende strukturers samfundsmæssige samvirke, processen herigennem - kollektivt-personligt - der er historier, der bringer kvalitativt nyt med sig, og som der kan læres af.

Ovenstående arbejdsfelt og dets bestemmelser er også historier om, hvordan det var muligt at undgå kapitalismen ødelæggende logik på den menneskelige sanselighed og subjektagtighed. Og hermed også sagt, at i samme udstrækning, at vi i fora som disse begynder at fungere på statskapitalens typiske måder - dvs vi bruger hinanden som instrumenter i egen tjeneste, vi slås om (retten til) at være her, eller vi isolerer/tabuerer problemstillinger eller hinanden - så er vi væk fra det nye, og fra de læreprocesser, der har det nye i sig. Der er ingen nemme løsninger her; men et skridt tilbage kan gi' det overblik, der er gået tabt, muliggøre greb om videre fælles ansatzpunkter for kollektiv praksis. Det er historiens vej, den bliver aldrig færdig, men den har en logik, der er værd at bemærke. Og gode drømme har det også med at gå i opfyldelse; det tager bare lidt længere tid end med de dårlige, der allerede er.

Og nu til den konkrete historie. Den er delt op i tre faser: start, mellemfase, foreløbig slutfase - nystart. Og den skrives gennem analysedimensionerne ressourcer, interesser og rum, der har at gøre med de almene grundforhold i en udviklingsbevægelse.

I STARTFASEN: PROBLEMET OM FORENING AF GIVNE RESSOURCER.

Året er 1980, hvor det bliver mere og mere umuligt at videreføre kampen mod statens nedskærings- og disciplineringspolitik. Det gælder både i arbejdet indenfor det partipolitiske og generelt indenfor studenterbevægelsen. Man kommer ikke igennem på de kampområder, der er valgt ud, prioriteret; og der kommer nye områder til, som man ikke selv vælger. Den eksisterende studenter- og fraktionspolitiske struktur er åbenlys ved at smuldre som modmagt. Tilstandigheden mangler der ressourcer til det ene eller andet "store slag"; og de ressourcer, der er, bruges overvejende til en slåen på tromme for flere, og organisere dem yderligere. Socialpsykologisk er der tale om en gåen på symptomet, fremfor til det tilgrundlæggende uformulerede problem. Men mange er også kørt trætte, og kun få nye er i de senere år gået med i arbejdet, hvorfor den politik, der kan udvikles, er den selvsamme, der ikke duer længere.

På psykologi prøves man at sejle op mod dette - denne abstrakte kamp-isme - ved at prioritere det faglige indhold i det politiske op. Og nogle tværkritiske fora med centrum i debataftener om "marxistisk psykologi" ser dagens lys. Men alle dør hurtigt.

I første omgang grundet, at perspektiverne ikke synes at lade sig udvikle ud over det eksisterende; altså forsvarspræget, hvor alene fastholdelsen af det fagkritiske var omdrejningspunkt, hvorved også de eksisterende fraktionspolitiske modsigelser helt kom til at dominere det nye felt. I anden omgang fordi de involverede marxismeforståelser ikke syntes at muliggøre en berigelse af hinanden i relation til den fælles genstand - psykologien - hvor dem, der var på tale, var marxismen

- a - som "sand" (Diamat)/DKP og $\frac{1}{2}$ KAP
- b - som "alene en teori om økonomiske strukturer" (Freudo-marxismen, Kapitallogikken og Althusser's strukturalisme)/Fagfronten og den overvejende del af VS. Og
- c - marxismen som "almen subjektvidenskab"/uorganiserede og dele af KAP, lidt VS og DKP.

En tredje grund til at de tværpolitiske fora forblev døgnfluer må findes i det forhold, at hvis de involverede standpunkter ikke tilkender faget/genstanden en substans at udvikle gennem fælles praksis om den, så er der ingen indre berøringspunkter at gribe hinanden med - hvilket kapitallogikken, strukturalismen og delvis også freudomarxismen og Diamat-tænkningen spærrer overfor resp forbigår.

Med det tværkritiskes fallitbo og fraktionernes fagkritiske ditto, er der kun den mulighed tilbage, at der dannes interessegrupper omkring det bestemte standpunkt, der ønskes bearbejdet. Subjektet her er den enkelte, og hvorvidt

og i hvilken grad standpunktet bliver overindividuel i samfundsmæssig forstand afhænger nok af de konkrete betingelser for arbejdet og for, hvordan der arbejdes med det, men dog primært af, hvorvidt standpunktet er almenørelsesdueligt for flere i samme situation ved at blotlægge handlemuligheder indenfor rækkevidde og ved at vise vej for overvindelse af handlenødvendigheder.

Forum for Kritisk Psykologi opstår i 1981 som en sådan interessegruppe, der har overlevet om et bestemt standpunkt. I første omgang var det et forslag om at gøre kritisk psykologiske tekster mere tilgængelig for flere, der samlede. Det drejede sig om intern udveksling, samt om formidling af kontakter vedn. bøger fra Tyskland, hvor der allerede var en kritisk psykologisk tradition centreret omkring Frei Universitæt i Berlin. Der viste sig hurtigt at være behov for mere end blot dette; og man begynder at mødes i smågrupper omkring begrebet Kritisk Psykologi, der forstås som bestræbelsen på indenfor marxismen (:marxismen som almen subjektvidenskab) at udvikle en videnskabelig psykologi. L.Sève, J.Zelený og W.F.Haug var her væsentlige inspiratorer på det filosofiske som samfundsteoretiske niveau; V.Schurig på det evolutions-teoretiske; og K.Holzkamp, U.H.-Osterkamp, F.Haug og O.Dreier indenfor det mere specifikt psykologiske.

Een af smågrupperne befinder sig på daværende tidspunkt sidst på studiet. Og er senere blevet til en "færdig"-organisering, der desværre (sic!) stadig ikke vil ha' med studerende at gøre. Så idag er der to organiseringer: een for færdige og een for studerende og færdige. Og det er den sidste, jeg her vil koncentrere mig om. Rart ville det dog være, hvis "færdig"-organiseringens historie også snart blev fortalt. En opfordring.

Tilbage til smågruppestrukturen, hvor der hurtigt blev etableret 5-6 arbejdsgrupper (terapi-, oversætter-, fagpolitisk, læse- og praksisgrupper), der mødtes næsten ugentligt. Og som på skift stod for afholdelsen af et fælles månedlig Forummøde, hvor der blev udvekslet ideer, nedsat nye grupper, og arbejdet med forskellige temaer ud fra en kritisk psykologisk indfaldsvinkel.

Ud over det indholdsmæssige på månedsmøderne, der var givet ud fra smågruppernes arbejdstema, var det centrale i de fælles debatter, hvordan Forum kunne forbinde sig aktivt til det studenterpolitiske liv, til ens egen praksis, og til livet udenfor studiet. Een gruppe arbejdede eksempelvis med "modsigelser i studenterliv", den anden var aktiv i forsøgene på at etablere et studenterhus. Og håbet om systematisk at kunne lære i en kritisk praksis - udvikle faget, sig selv, systemet/kvæle kapitalismen ved at tage det på ordet som genstand for samfundsmæssigt arbejde, foranderlig og udviklelig, fælles som fælles -

opstod og blev en væsentlig drivkraft. Vi blev en gruppe af løst tilknyttede personer, men hvor der var meget stærke bånd, følelser og arbejdsfællesskaber mellem de enkelte.

Men dette var ikke nok. Efter et år til halvandet begyndte flere grupper at smuldre: enten havde de ligesom opfyldt deres opgave for de involverede, eller også var de - og Forum - blevet til pligtaktiviteter, der ikke kastede tilstrækkelig udviklingsstøtte af sig til opfyldelse af alle de andre daglige livspraktiske krav, opgaver og fornødenheder.

Hertil kom også problemet med en begyndende specialisering mellem Forum-aktivister, hvor det nok var sådan, at der var en gensidig interesse i hinandens arbejdsfelter, men muligheden for også at bruge hinandens kompetence i udviklingen af eget felt og gav de månedlige møder ikke.

Man havde vi endnu ikke konkret formået grundlæggende at løse det kapitalistiske paradoks, hvordan man skaber en livssammenhæng, der styrker den enkeltes fremadrettede livspraksis, og dermed vore alle sammens.

På dette problem om samlet desintegration begyndte flere grupper at trække kompetence ind udefra - fx arbejdende psykologer - til månedsmøderne, hvor "de" så kunne fortælle, hvad "de" gjorde. Det gjorde de så, og vi blev færre, idet en sådan "gulerodsstrategi" kun dner som inspirator til at åbne et fastlåst arbejdsfelt, når der samtidig er aktivitet om, hvordan man selv skal/forestiller sig at udvikle eget arbejde - hvad der ikke var tilfældet bredt set.

"Gulerodsstrategien" blotlagde dog en masse modsigelser - bl.a. mellem praktikere og teoretikere, mellem lønarbejdere og studerende - hvor pragmatisme kom til at stå overfor aktivisme; men disse modsigelser kunne ikke holdes i bevægelse og løses indenfor et arbejderklassestandpunkt, idet der ikke var et medium for deres bearbejdning. Noget af betingelsesgrundlaget for eksistensen idag af to organiseringer med samme målforestillinger er at finde her - og særlig i effekten af de uløste modsigelser, idet sådanne trækker adskillelser og spaltninger med sig, der så let som ingenting lader sig kapitalisere bagom ryggen på de involverede/berørte.

Nå. Men vi begyndte at se os om efter en ny organiseringsform. Og som man plejer at gøre, når dette er et problem, afholdtes nogle organiseringsmøder: få deltagere og intet udbytte. Månedsmødestrukturen gik i opløsning. Problemet var som sådan klart nok: vi havde som gruppe ingen kontakt udadtil på egne præmisser, og dermed heller ingen fælles praksis i arbejdsmæssig forstand. Subjektivt manifesterede dette sig som en uforpligtethed overfor hinandens fremtidige liv, idet kun (den fortidige) historie bandt os sammen. Hertil kom også, at studiestramningerne med eget disciplinering, dårlig økonomi med meget erhversarbejde mm gjorde sit til, at borgerlig tilpasning kunne "betale" sig. At

psykologien blev udhulet, og restgruppen - de, der ikke kunne få kvalificeret vejledning, de i forvejen isolerede, de særligt studiebetingelsesramte, der dropper ud - voksede, (for)blev usynligt for det flertal, der kæmpede om krummerne. Udenom os var Anker Jørgensens udtalelse fra 81 om "ro" som udtryk "for modenhed og forståelse, der er for de økonomiske problemer" i det danske "folk" til fulde stadig dækkende, omend det var afmagten, der på god reformistisk vis blev omfortolket til bureaukratisk udnyttelse.

En studietur til en kongres om Kritisk Psykologi i Tyskland blev det, der bragte os sammen igen. Fed tur, der gav os ideen til selv at afholde noget større samlet, for det var ikke sådan, at der slet ikke skete noget rundt omkring, men vi arbejdede bare isoleret fra hinanden. Udgangen herpå blev et weekendseminar, hvor alle og projekter på een gang kunne komme til orde fagligt-indholdsmæssigt.

Og dette er indgangen til mellempasen.

II MELLEMPASEN: PROBLEMET OM SAM-ARBEJDET OM DE FORSKELLIGE/FORSKELLIGES INTERESSER.

Der skrives nu 1984, hvor der som erklæret formål ligger at arbejde sammen om udviklingen af det almene grundlag for en psykologisk videnskab. Dette indbefatter også det videre opger med, at psykologien kun kan bestå af (konkurrerende) skoler, hvor det så ikke bliver bedre af, at det alene er borgerlige/traditionelle skoler, der i praksis og udadtil tegner psykologien.

Men efter seminaret stod vi lige pludselig selv med divergerende opfattelser af det grundlæggende i en psykologisk teori og metode (indenfor marxismen) - eller var det blot forskellige niveauer indenfor samme genstandsbestemmelse, som der blev arbejdet på, og som endnu ikke var (blevet gjort) synlige overfor hinanden i deres indre sammenhæng.

Seminaret var imidlertid også en succes, idet der var en gensidighed omkring målforestillinger, så problemet om divergerende opfattelse - eller hvad det nu var - blev taget som en udfordring. Og næste seminar havde fået sin energi at finde form igennem.

Siden da er der troligt blevet afholdt halvårlige weekendseminarer, hvor 25-45 har deltaget, og med emner som:

terapi, ideologi, mandepsyk, kvindepsyk, opportunisme, seksualitet, det ubevidste, alternativ rådgivning, AIDS, skilsmisse, kollektivitet og samværsformer, parforhold, emotionalitet og affekter, et bedre liv, studenterpolitik, teori og praksis, fremtidsværksted, neuropsykologi oa.

Nogle seminarer har haft et overordnet/gennemgående tema, som de enkelte indlæg har forholdt sig til; andre seminarer har været opbygget den anden vej;

andre seminarer igen har haft workshopkarakter, andre blot opbygget ud fra serielle indlæg, ligesom hvert seminar også har indeholdt en introduktion til kritisk psykologi. Her udover har der gennem tiderne været indslag af alt fra sport, tegneterapi, massage, healing, meditation og lege i kædevis.

Seminarformen, der gav de enkelte arbejdsgrupper/projektgrupper mulighed for fremlæggelse af deres arbejde, når de var parat dertil, var imidlertid ikke den eneste nyskabelse, dette gode skelsættelse 1984. Allerede inden det første seminar - og hvad dette seminar også viste - var det forholdsvis klart, at det ikke ville være muligt for på på simpel vis blot at snakke os igennem vores forskelligheder og modsigelser, idet disse også var funderet i forskelligartede praksissammenhænge, som den grund, hvorudfra de involverede tematiserede deres genstand.

Det var et teori-praksis-problem vi stod i og med.

På den teoretiske side var det problemet, at nok eksisterede der til konkret praktisk arbejde psykologiske almenbestemmelser udledt og begrundet på marxistisk/genstandsbundet vis, dvs funktionelt-historisk oparbejdede kategorier gennem analysen af naturhistorien, af dyr-menneske-overgangsfeltet, og videre op gennem den menneskelige samfundshistorie til deres formbestemmelser under kapitalismen. Men disse almenbestemmelser og deres konkrete formbestemmelser var stadig meget almene og gav derfor kun meget overordnede rettelinier for greb og udvikling af konkret psykologisk arbejde. På den anden side var der uklarhed/uenighed om, hvordan de kunne/skulle videreudvikles gennem oparbejdning af forholdet mellem samfundshistoriske almenbestemmelser og konkret-almene formbestemmelser i bestræbelsen på udviklingen af en den kritiske psykologi i konkret forstand. Særligt er der her en uenighed, der går på, om det er nødvendigt eller ej at operere med et alment - men også historisk udviklings - samfundsformsniveau med selvsamfundsmæssiggørelse som perspektiv. Men hvis der ikke operes med/på dette niveau - hvis dette skridt ikke tages - så er det ikke muligt at have samfundshistorisk producerede love, hvorved den menneskelige praksis bliver reduceret til skæringspunkter mellem noget over- og noget undergribende, hvor det kommer ud på eet om det kaldes kosmologi/naturhistorie, stat/privatejendom eller andet. De menneskelige subjekter kan da ikke længere begrundes i deres egen historie - og metafysikken må snige sig ind. Om begrebet om samfundsform selv ender i metafysik, dét må historien vise.

I praktisk forstand, på den praktiske side af teori-praksis-forholdet, sloges vi som gruppe med problemet om, at en kritisk psykologi kræver en kritisk praksis i samfundsmæssig forstand; at det maa ikke er nok at handle indenfor de eksisterende former med en "ny og kritisk" teori, idet dette ikke overvinder bevidsthedsfilosofiens idémæssige og abstrakt formålsbestemte tilgang til ver-

den. Marx' ikke-princip om udvikling af virkelighedens nye principper gennem greb om virkelighedens egne, fremfor "Hier ist die Wahrheit, hier knies nieder!" var stadig ladt tilbage/i vores praksis. Eksistensen af "røde" lærere på Uni - endelig! - og fagkritikkens samtidige dødvande sidst i 70-erne og først i 80-erne er en bekræftigelse ex negativo herpå. Men også på helt egen grund sås problemerne, idet bekendt kritisk psykologisk arbejde institutio- nelt af de enkelte blev fremstillet på den måde, at der i nogen sager blev arbejdet kritisk psykologisk, men i andre - pga tidspres mv - ellers traditio- nelt, hvad der især fra studentside blev kritiseret for at være en defensiv afværgestrategi - for sådan arbejder traditionelle psykologer også med deres teori!

Det er derfor ikke nok bare at blande sig i en "debat" med sit røvere stand- punkt; standpunktet må selv i praksis almenføres, dets perspektiv selv udvik- les ved at udvikle praksis til en kvalitativ ny form herfor - ellers er "de- bat"-standpunktet heller ikke selv tilstrækkelig for videre fælles udvikling. Omvendt er det dog også klart, at en ny/anden tilgang til praksis tvinger prak- sisforhold til at bevæge sig anderledes, hvor nye bevægende momenter kan akti- veres. Men i sidste instans er det selve formen, der sætter grænser for de kvaliteter, der kan udvikles. Og da det netop er nye kvaliteter - duelige - der er udviklingsopgaven at befordre, så kan kritisk praksis ikke begrænse sig til arbejdet med og i de eksisterende former, men må søge ud af dem, ud over dem, praktisk som teoretisk. Marxismens videnskabelig kan siges at be- stå i det livspraktisk begrundede teoretiske og metodiske arbejde hermed, idet løsningen af modsigelser er den eneste vej historien kender.

En eksta krølle på formniveau er også, at der eksisterer former, der ikke selv er duelig for almenførelse, hvorfor der indenfor selve formen ingen modsigel- ser er, der peger ud over den (fx fænomenerne stat og arbejdsleder, der kun kan eksisterer "deroppe", når noget/nogen er under, hvor en almenførelse da er negation af muligheden for fænomenets eksistens overhovedet).

Ovenstående focus på kritisk praksis i samfundsmæssig forstand kan siges at rejse en praksiskritik af det eksisterende, der ikke umiddelbart indfanges - eller lader sig indfange - af de historisk udledte psykologiske almenbestem- melser (hvor kapitalistisk formbestemte de end søges konkretiseret historisk nedefra), idet sagsforholdene også og væsentligst er overgribende sociologi- ske fænomener af konkret biografiske køn- og klasseforhold, der har deres egen historisk udviklede særegne logik indenfor den totalsamfundsmæssige udviklings- proces. Forud for en bestemmelse af psykologiske sagsforhold går derfor en samfundshistorisk bestemmelse af den praksisform, og dennes mulige fremtidi- ge placering og funktion (om muligt nogen), hvor indenfor der handles.

Teori-praksis-problemet fremstiller derfor en livspraktisk modsigelse, som det

gælder om at være - komme - på højde med empirisk-konkret; snarere end at være et problem, der kræver umiddelbare løsninger indenfor de eksisterende former, hvor det mere er modsigelserne, der skal holdes i bevægelse.

Og een måde, en mulighedsbetingelse herfor, er skabelsen af egen praksis om fælles genstand(e) udenfor eller som en overbygning på den privat-offentlige dimension, idet teoretiske og praktiske udviklingsforhold da kan holdes i bevægelse på historisk egen relative grund.

Og denne mulighedsbetingelse bliver grebet. Forskellige tiltag på praksisledet teoriudvikling - med det alment-samfundsmæssige som fixpunkt - ser dagens lys, bl.a. indenfor områderne psykologisk rådgivning, mande- og kvindeproblematikker. Af disse tiltag er det rådgivningen, der har "bidt" sig fast i en bredere sammenhæng, og den fungerer nu på 4. år som "Regnbuen - alternativ psykologisk rådgivning" i Studenterhuset/København med et arbejdsfelt, der strækker sig fra individuel vejledning/rådgivning/terapi til bredere socialpolitiske tiltag.

Kan overgangen til praksisarbejde med involverede/berørte på egen grund ses gennem udviklingen af nye former for teori-praksis-forhold, så kan den videre udvikling heraf imidlertid ikke gribes gennem dette to-lede skema om teori og praksis. Snarere bliver der tale om et trelede skema af teori-praksis-empiri-forhold, idet egenarten/formen for/i den hestemte praksis (:den særlige form for samfundsmæssigt arbejde) er og må blive en integreret del af den teoretiske handling gennem den empirisk forefundne, såvel indenfor praksis' selv som ud over den.

Overgangen til praktiseringen af et trelede skema af teori-praksis-empiri giver såvel nye standpunkter som perspektiver for praksisudvikling, som det er værd at fæstne sig ved videre frem.

For det første er det muligt at fastholde den marxistiske teoris konkrete problemorienterethed (dens anti-ideologiske effekt): det er det eksisterende her, der skal alsmængøres/overflødiggøres indefra af de involverede/berørte selv, og det er det teori skal åbne op for, muliggøre. Med forbund indefra og ud.

Og for det andet muliggøres en begrundet erfaringsudveksling mellem praksisprojekter - fremfor abstrakt transport af andres/tilfældige ideer - idet deres praktiske grund for netop den måde at gribe og udvikle praksis på selv kan ses i begrebet herom. En produktiv tilegnelse af verden kan for alvor begynde, idet en sådan også kræver egnede redskaber at lære med.

For det tredje muliggøres en praktisk overvindelse af den med bevidsthedsfilosofien forbundne duale tænkemåde, og af det abstrakte for og imod totalitetstænkningen. Det er hverken-eller en global teori eller både-og en global praksis, der kan/skal være fremtidigt fikspunkt, men snarere er det det samfunds-

mæssigt udviklelige, der skal plejes, støttes og ha' konkret-almen værensform i den plurale virkelighed. Totalitetstænkning eller ej er ikke længere problemet; det er derimod praktiseringen af det samfundsmæssige i forholdet mellem det almenes standpunkt som "expressiv totalitet" og det enkeltes som "artikuleret organiseret enhed" (W.F. Haug). At supplere marxismen med andre teorier - fx indenfor enkeltområder - er da udtryk for ensidig totalitetstænkning, hvad der også er tilfældet, hvis marxismen forudsættes a priori at have specifik udsagnskraft indenfor alle enkeltområder. Alternativet hertil er derfor at bruge marxismen til at udvikle enkeltområder, hvad der er at skrive deres særegne status og logik ind i marxismen selv, hvorved også marxismen undergår sin udvikling. Dette er at koncipere, hvad en genstand svarer - kaster af sig, afslører om sig selv - når den gøres til samfundsmæssigt arbejde. Organisationsmæssigt er der fra 1984 tale om en differentiering af arbejdsgrupper i interesse- og praksisgrupper. Nye grupper dannes nu typisk på seminarerne, lige såvel som hvert seminar nedsetter en ny planlægningsgruppe til forberedelse af næste seminar. Det er også en tid, hvor et organisationsmæssigt princip begynder at vokse frem; og det er princippet om autonome grupper uden omsvøb, hvor selve udviklingsopgaven indadtil er at gøre sig til strukturel effekt for udviklingen af en selvstændig fagpolitisk kultur. Opgaven udadtil afhænger derimod af gruppens specifikke genstand, tema eller emne, og som disse organisk kan forbinde sig med andres arbejde herom.

I forlængelse heraf skal det tilføjes, at der aldrig reelt er blevet lavet kollektive prioriteringer, hvilket kan gi' en organisationsmæssig skrøbelighed fra tid til anden. Men til gengæld er engagementet så båret af lyst og samfundsmæssig nødvendighed til at arbejde for egne og kollektivets fremtidige muligheder.

Fra 1985-87 er der tale om en stille og rolig voksen af Kritisk Psykologisk Forum. Det eksisterer fra seminar til seminar; og dagligt gennem fagkritiske projekter indenfor næsten alle områder af psykologien/psykologistudiet, samt gennem praksisgruppernes arbejde. Interessesegrupperne er i denne periode nærmest identisk med projektgrupper, medens praksisgrupperne ligeså med møje og besvær søges at alsmængøre deres erfaringer ud fra den nye praksis, som de har fået stillet sig i.

Men 1985-87 er også en udviklingsperiode, hvor der både kommer nye aktivister til og hvor arbejdet trækkes imod et stadig tættere og dybere engagement i det studenterpolitiske, fagforeningsmæssige og andre venstrefløjsaktiviteter. Fugl Phønix var kommet os i møde med en fælles kritisk praksis; vi var blevet en kraft for os selv og andre. Der begynder at komme en tid, hvor "den lange afmatnings historie" endelig synes helt at have sluppet sit tag, både

hos os og udenfor - og der går ikke mange dage mellem, at der deles nydelse over "har du hørt, hvad de andre, demåden, er i gang med at udvikle der ude i verden". Det er forårstid med en stadig åben midte og ustivnende formål.

Men det er også en tid, der ender med at stille os kronisk overbelastet med arbejdsopgaver af enhver art. Manglende (mulighed for) koordinering bidrager hertil; og der finder meget dobbeltarbejde sted, også uden at de nye spirer til nye aktiviteter/perspektiver synes at finde fodfæste hos hinanden i ny fælles praksis.

Vi havde kunnet svare igen med udvikling på problemer om involveredes forskellige eller modsatrettede interesser. Men disse måtte også bringes videre frem: der måtte være et rum, hvor de kunne mødes - et rum, hvor vi også kunne ^{være} subjekter for overvindelsen af vores belastninger, dobbeltarbejder og mangelfulde koordination.

Og med dette starter 3. fase, hvor også et tidsskrift planlægges og udkommer.

III FASE: SLUTFASE - NYSTART: PROBLEMET OM FREMSKAFTELSEN AF TILSTRÆKKELIGT HANDLERUM.

De halvårslige seminarer har nu fået en slags fast form. De er himmelvid forskellige, men vi er begyndt at få traditioner - og en slagsang udbygges på ny hver gang. Vi ved, hvor vi kan møde nogen, vi ellers ikke ser til daglig. Og seminarerne bliver også meget et sted, hvor venskaber og kæresteforhold mødes på grunden af fællesfølelser af lyst til at være virksom.

Vores samlende problem om belastning, dobbeltarbejde og mangelfuld koordination bliver nu taget op af seminarplanlægningsgruppen, der forbereder et Fremtidsværksted under temaet "For et bedre liv".

Udgangen af dette weekendseminar blev et fælles tema/perspektiv om kollektiv livspraksis for arbejdet frem, hvor det fik følgende underpunkter at blive udviklet igennem:

seminarerne; aktivitetsrum omkring studie, politik, bo og arbejde; koordination og fællesprioritering af alle/alle psyk/alle krit. psyk; samvær/samvæksformer; Fulda (Frieuniversitet i Tyskland efterår 87); etablering af forskningsgrupper; og livsfylde.

Mange nye arbejdsgrupper så også dagens lys:

praktisk formidling; formidling af forskning; hjernegruppe; Kritisk Psykologisk Råd (månedlig fællesmøde); koordineringsgruppe; nærmiljø og mødeformer; fagkritisk gruppe; økonomigruppe; biblioteksgruppe; mobiliseringsgruppe; aktionsformgruppe; og fabriksgruppe (månedlig debataften).

Nogen grupper kom igang, har også fuldført deres aktuelle opgave, medens andre grupper stadig lader vente på sig.

Med Fremtidsværkstedet - der først og fremmest betyder en væsentlig udvidelse af vores organiserede arbejdsfelt - bliver adskillelsen til den anden organisering ("færdig"-organiseringen) tydelig som et problem, der spærrer for udviklingen af en videre fælles praksis. Ligeså bliver det muligt at skimte organisationsmæssig kontakt til andre kritiske psykologer, særligt i Tyskland.

I negativ forstand er det også "mangler" indenfor rammerne, der fører opmærksomheden ud af dem - for til stadighed bruges der megen energi på at reetablere vores struktur. Den er ikke selvkørende, selvudviklende - endnu! - hvilket også fortæller om et rum, der er for snævert.

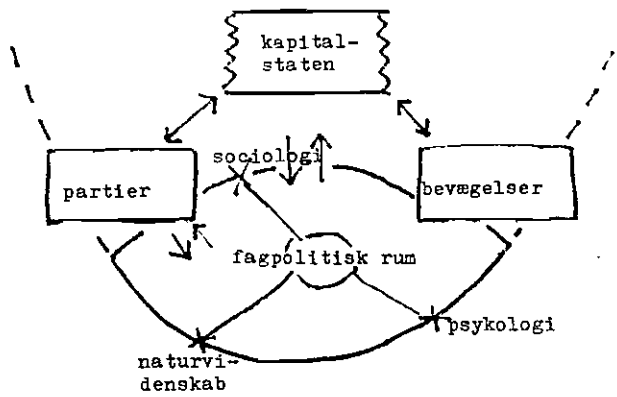
Det lykkedes dog ikke at overvinde adskillelsen til "færdig"-organiseringen - den blev tvært imod stadfæstet af selv samme, hvilket må ses som et for dårligt arbejde med det særlige i de to organiserings teori-praksis-empiri-forhold. Men en studietur til et organiseringsmøde i Tyskland gjorde os til en region af fire (de tre andre i Tyskland: Syd, Vest, Nord). Muliggjort hermed er direkte erfaringsudveksling, fælles brug af fælles kræfter, samt kontakter, der gør det muligt for os at holde organisationsmæssig (arbejds-)ferie hos hinanden - hvilket allerede er gået igang. De andre Skandinaviske og Europæiske lande må blive næste overregionale skridt.

En yderligere frugt af Fremtidsværkstedet var oplevelsen af at være en del af en subjektiv faktor, også konkret og sanseligt. Det frisætter, og skaber mulighed for politiklægning netop dér, hvor der handles ud fra.

Et moment heri har været udviklingen af begrebet om en fagpolitisk strategi, om forholdet til partier, bevægelser og staten.

Medens dette tidligere har kunnet begrundes implicit indenfor den Kritiske Psykologi selv - videnskabeliggørelse af psykologien - så stiller problemet sig samfundsmæssigt i samme grad, som den kritiske psykologis arbejdsvirksomhedsstruktur ikke længere lader sig reducere til udadvendt/udadgående resp indadvendt/indadgående praksis, hvilket netop er tilfældet, når den subjektive faktor kommer på begreb gennem/i praksis. Falder den kritiske psykologi under dette niveau, eller tager den ikke dette skridt, så bliver den også halehæng til den samfundsmæssige udvikling, hvilket også er det samtidige svigt af dens genstands videnskabeliggørelse. Det samme gør sig også gældende, hvis den lader sig reducere til at udtrykke eksisterende partinteresser.

Men hvad er da strukturen i en fagpolitisk strategi? Næppe andet end at se det fagpolitiske rum som en omvendt paraply - hvor hver pind i paraply-skærmen er videnskabsobjekter - under partier og bevægelser, og med staten oven over sig/dem; den stat, der skal overflodiggøres gennem kollektiv-personlig udvikling fra neden. Skematisk således →

En fagpolitisk strategi må imidlertid også være mere end ovenstående, idet dette kan kritiseres for at mangle/forbigå organisationsstrukturer af fag- og arbejdsgiver-foreninger. Men denne kritik, kritikken heraf, er den nye overbygning af ikke-stat, der netop skal erobres, skabes på almen måde. En fagpolitisk strategi er derfor revolutionær voksen ind i kommunismen gennem ophævelsen af den privat-offentlige dimension indenfor det fagpolitiske rum selv, hvorved også det socialistiske kommer til sin egen ret.

Nu har begrebet om subjektiv faktor under kapitalismen - eller generelt i statssamfund - ud over ovenstående politiksides også en økonomiside. Og en fagpolitisk strategi må her sætte borgerløn på dagsordenen, for kun her igen lader det fagpolitiske rum sig almengøre gennem fællesskabet om det. Borgerløn for de, der vil ha' det - lønpreaset/-trykket kan da ophæve sig selv for resten, hvor det som effekt så også bliver synligt, hvad et arbejde skaber og ikke-skaber af ret til og pligt over private ejendomsmuligheder.

En fagpolitisk strategi kan samles gennem "forbund fra neden, globalt"; men de samfundsmæssige rum, som det vil lykkes at erobre/skabe, og som netop tillader en handlen udadtil og indadtil i fællesskab, kan kun overleve gennem deres egen samfundsmæssige almengørelse, idet de - modsat staten og kapitalene organiserer - ikke har noget at falde tilbage på, men kun fremtiden som frihedens undfangelse i nu'et. Men organiseret! da frihed er en ^{kategori} social. Som Marx slutter i "Den Tyske Ideologi" må samfundets individer omstyrte staten for at hævde deres personlighed, deres menneskelige ret. Men når dette tages som genstand for samfundsmæssigt arbejde, så er det ikke længere bare individer, der står overfor samfundet, staten, men menneskelige personligheder

i sociale sammenhænge, samfundsmæssige subjekter af arbejdskollektiver og virksomme bogrupper. Begrebet om de "forenede producenters magt" indfanger dette om kooperation som specifik menneskelig produktivkraft - og som udtryk for proletariats kraft - men det er under abstraktion fra, at samfundsmæssig produktion altid er arbejdsdelt produktion, hvor det kun er den tvungne arbejdsdeling, der forudsætter og betinger magt.

En fagpolitisk strategi kræver derfor også en ikke-tvungen, men videnskabeliggjort arbejdsdeling som perspektiv og fæstepunkt, hvor det overordnet må dreje sig om samvirket mellem naturvidenskaben, hvor vi lærer naturens love - dem vi lever af - at kende, og samfundsvidenskaben som det vi lever igennem, det vi har bevidsthed i og om måden vi producerer vores livsforbrønde på og derigennem os selv: det sociale vi griber med vores hænder og måden vi flytter fødderne på, og det psykologiske, hvor vi hver er individuelt subjekt for vores liv.

Langsigtet må det derfor dreje sig om udviklingen af en bæredygtig - dvs genstandsforbundet - arbejdsdeling mellem de fagpolitiske organiserer, der tager deres videnskabsområder og ^{på grund af} ~~genstand~~ for samfundsmæssig forandrende praksis. Paraplyskærmens "pinde" vil herigennem kunne finde den overbygningsform, hvor igennem frihedens rige - den almene samfundshistorie - organiserer sig selv.

Ovenstående tegner også aktuelle problemfelter indenfor Kritisk Psykologisk Forum.

For det første må vi til stadighed bruge mange ressourcer på at oparbejde det naturvidenskabelige og det sociologiske felt, idet disse på hver deres måde er en forudsætning for en videnskabelig psykologi. Konsekvensen pt synes at være, at vi havner i en underprioritering af vores eget specifikke område, vores egen genstand. Ligeså må det omvendt gælde, at såvel naturvidenskaben som sociologien må falde under det samfundsmæssigt mulige, hvis ikke subjektperspektivet udvikles fortløbende - også herinden for.

For det andet er - og har det været svært - at lade interesse- og projektgrupper vokse til praksisgrupper, hvor der konkret-organisatorisk arbejdes for og med andre involverede/berørte. Aktuelt er det også kun rådgivningen/Regnbuen, der fungerer som praksisgruppe.

Måske er det tiden også praktisk at tænke tværfagligt om kritisk psykologisk praksis.

TIL SLUT.

En positiv historie har ingen slutning andet end det, den bringer med sig. Selv har vi fået et rum, der tillader os at handle udad- og indadtil i fæl-

lesskab. Vi har også konflikter - selvfølgelig - men de slår os ikke ihjel, når vi stiller opgaven, hvad vi har forbigået eller mangler at bevæge, forandre og udvikle i vores fælles verden.

Det er problemet om at komme ud af privatheden og også leve af det; og det kan man ikke typisk idag under statskapitalismen. Men er der et andet menneskeligt eller langsigtet perspektiv at insistere på at kunne end dette overhovedet!

Det springende punkt for opbygningen af en fagpolitisk organisering er derfor, at den bygges op og lader sig bygge op i perspektivet at skabe duelige handlemuligheder for flere overfor den nuværende samfundsmæssige kontekst. Dette perspektiv og måden den bygges op på må dog være så almen, at den selv er med i den alternativitet, der hedder socialismen - for hvis ikke socialismen skulle vokse ud af det nuværende, hvor skulle den så komme fra.

Kalle Birck-Madsen

Centrale referencer til Kritisk Psykologi:

Dreier, O: "Familieværen og bevidsthed", Dansk Psykologisk Forlag 77; (red): "Den kritiske psykologi", Rhodos 79; F. Haug: "Erziehung und gesellschaftliche produktion", Campus 77; (red): "Frauenformen", Argument Verlag 80; "Geschlechterverhältnisse", Argument Verlag 84; "Subjekt Frau", Argument Verlag 85; Haug, W.F: "Vorlesungen zur Einführung ins 'Kapital'", Pahl-Rugenstein 76; "Standpunkt og socialistisk perspektiv i kritikken af den politiske økonomi", Philosophia nr.1-2-3/79; "Pluraler Marxismus", 1 og 2, Argument Verlag 85 og 87; Holzkamp, K: "Sinnliche Erkenntnis - Historischer Ursprung und gesellschaftliche Funktion der Wahrnehmung", Athenäum Verlag 73; "Grundlegung der Psychologie", Campus 83; H.-Osterkamp, V: "Motivationsforschung I und II", Campus 75, 76; Leontjew, A.N: "Problemer i det psykiskes udvikling", Rhodos 77; "Tätigkeit, Bewusstsein, Persönlichkeit", Volk und Wissen Volkseigener Verlag 79; Marx; PIT (Projekt Ideologie-Theorie): "Theorien über Ideologie", Argument 79; "Die Camera Obscura der Ideologie", Argument 84; Sève, L: "Marxisme og personlighedsteori", Rhodos 78; Schurig, V: "Naturgeschichte des Psychischen I und II", Campus 75; "Die Entstehung des Bewusstsein", Campus 76; Zeeleny, J: "Die Wissenschaftslogik und 'Das Kapital'", Europäische Verlagsanstalt Frankfurt 73; PAQ (Projektgruppe Automation und Qualifikation): "Entwicklung der Arbeit", Argument 78; "Automationsarbeit 1,2,3", Argument 80,81,81; "Zer-reissproben - automation im Arbeiterleben", Argument 83.

Specielt til dette indlæg:

Indput (de psykologistuderende blad) 1980-88; "Om et bedre liv"/referat fra Fremtidsværksted 87;

samt FORUM for Kritisk Psykologi Teori og Praksis nr.1 og 2 /87, 88, der kan fås ved henvendelse til FORUM c/o Studenterrådet, Krystalgade 16, 1172 K. Abo nr.1-4 kr.70,-. Giro: 7 50 41 44.

Hvis du vil vide noget mere om os, har du kritik, lyst til at være med i arbejdet eller alt andet, giver bladgruppen Forum gerne en hånd. Kan kontaktes på Studenterrådets adresse eller på 01-81.37.88, 01-23.70.64, 01-22.25.23, 01-85.99.91, 01-23.82.59

teori & Praksis

Beretning fra 4. Internationale Ferienuniversitæt Kritisk Psykologi, 5.-10. oktober 1987, Fulda.

Vi var en lille gruppe psykologer og psykologistuderende fra København, der først i oktober drog af sted til Fulda i Vesttyskland. Knap 300 andre vesttyskere - og enkelte andre fra Holland, Belgien, Østrig og Schweiz - gjorde det samme. Målet var deltagelse i det internationale ferieuniversitet, der nu for fjerde gang blev afviklet i Kritisk Psykologisk regi.

Temaet for ferieuniversitetet var "forholdet mellem teori og praksis i psykologien" - et tema, der blev vendt og drejet gennem forskellige oplæg, der hver havde deres hovedvægt på udvalgte dele heraf: ligefra forsøg på kategoriel bestemmelse af praksisbegrebet til præcisering af teori-praksis-forholdet indenfor bestemte arbejdsfelter (psykologisk forskning, terapi generelt som specifikt ved stofmisbrug, og pædagogisk arbejde med børn og unge).

TEORETISK LEDETRAD.

Det fælles udgangspunkt for oplæggene - som var beskrevet i forvejen i en lille piece - var, at teori-praksis-forholdet i psykologien ikke kun er en ren begrebslig sag at afklare, men at det fremstiller et reelt modsetningsforhold, der typisk udtrykker sig gennem en mængde personaliserende konflikter mellem "praktikere" og "teoretikere". I forlængelse heraf bliver teori og praksis da også hyppigt set i et udelukkelsesforhold til hinanden: hvad der er teori, er ikke praksis; hvad der er praksis, er ingen teori.

En sådan adskillelse mellem teori og praksis kan imidlertid ikke begrundes: der findes ingen samfundsmæssig-menneskelig praksis, der ikke også er begrebslig/teoretisk ledet eller styret, lige såvel som teoretiske overvejelser altid har saglige og livspraktiske anknytningspunkter. En kategoriel adskillelse af teori og praksis betyder derfor en hypostativering af den med klassemæssigt opstående arbejdsdeling mellem hånden og åndens arbejde; en hypostativering der kun kan virke fastfrysende på de selvsamme borgerlige former, som det gælder om teoretisk og praktisk at gennembyrde, overvinde.

UGEN DER GIK.

Stor var vores forventninger til ugen i Fulda da også. Det er altid rart at komme ud blandt fæller. Og vi ville

gerne se byen, høre oplæg og diskutere. Vi nåede det hele - omend diskussionen af oplæggene primært blev mellem os, da ingen af os er særlig gode til det talte tyske. Det var derfor ikke i gruppe- og plenumsnakke, at vi vovede hovedet frem ift de andre, men mest på tomandshånd til fester og på værtshuse. Godt nok! Men også - efterhånden som ugen skred frem - dybt frustrerende, da vi mere og mere oplevede, at vi faktisk havde noget at bidrage med både teoretisk og praktisk-organisatorisk ift den videre udvikling af kritisk psykologisk teori og praksis.

Den sidste aften fandt vi ud af at ta' frustrationerne på ordet. og vi fandt sammen for at lave et lille oplæg til næste dags plenum. Tysk eller ej - vi ville ud med noget, ville også gerne gi' vores bidrag til ferieuniversitetet. Forud herfor havde også gået et fællesmøde om muligheden for en organisering af kritiske psykologer, hvor det viste sig - noget overraskende - dels at der egentlig ikke var nogen organisering studerende imellem og mellem studerende og færdige i de andre nordeuropæiske lande, og dels at 'Berufsverbot' hang tungt over hovedet på vesttyskerne for det overhovedet at organisere sig. Udgangen på dette møde blev dog at afholde et koordineringsmøde i Hamborg februar 88.

Vi akrev vores indlæg; det blev oversat i løbet af natten og rettet til næste formiddag med hjælpsomme tyskeres støtte. Men tiden var gået for os, og vi måtte haste for at nå vores tog hjem. Vi fik dog een til at læse det op for os senere på dagen i plenum. Feedbacken herpå kender vi ikke; men har senere med glæde konstateret, at mødet i Hamborg på dagsordenen blandt andet har et punkt om kategoriel kritik af nuværende kritisk psykologisk teoribygning - hvilket meget var indholdet i vores indlæg.

Selve oplægget kom imidlertid til at indeholde passager af "uforståelig" karakter i sin tyske oversættelse. Men når vores tyske støtter ville rette det til, så forsvandt vores mening/pointe! Et formidlingsproblem - ja. Men mere end det: noget indholdsmæssigt også; og det endte op med, at vi ofte fastholdt vores tyske formuleringer - i håbet om ikke at tabe vores eget standpunkt for det første, og for det andet at det måske kunne inspirere til indholdsmæssig om- eller gentanke. Og dette ikke mindst ud fra, at det "uforståelige" dukkede op ved analoge problemstillinger, hvorfor det også måtte have at gøre med uklarheder/uenigheder om den kritiske psykologis udviklingsretning.

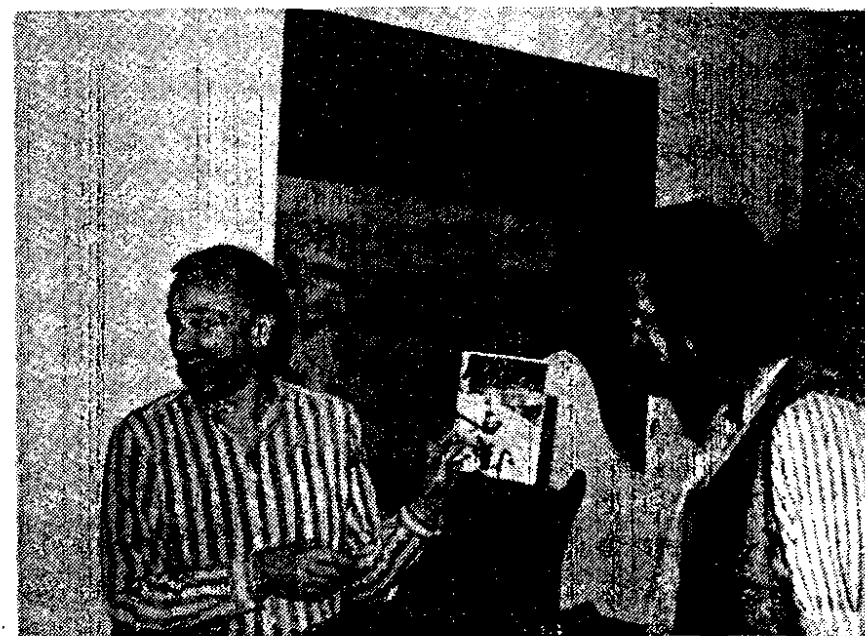
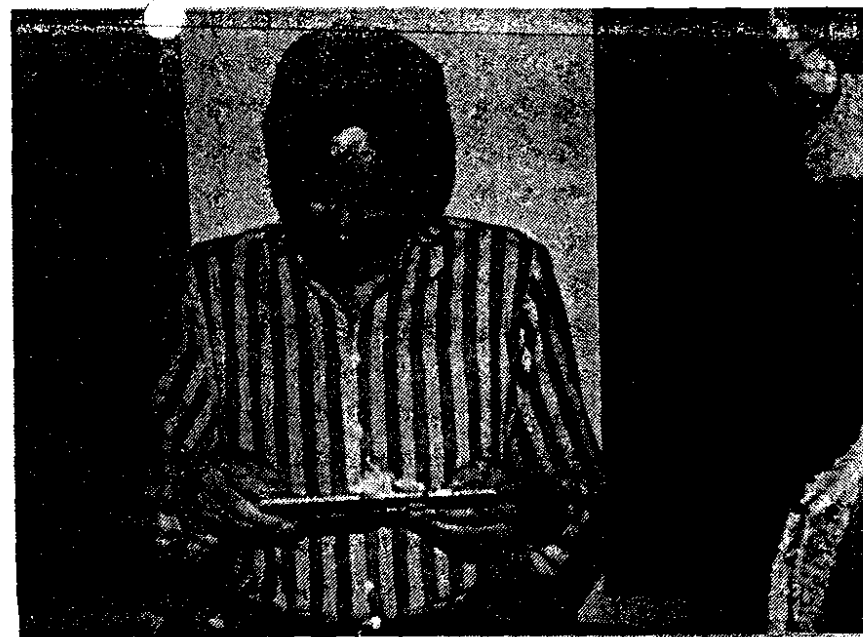
Vi valgte i vores indlæg ikke at kommentere de enkelte dage/oplæg; men mere at prøve at trække noget generelt ud af ugen, og at knytte det sammen med problemet om organisering - simpelt hen fordi der var denne sammenhæng for os. Derfor tror vi også, at vores indlæg kan give mening for andre end de, der selv overvarende indlæggene - indlæg, der forevrigt også trykkes op i bogform senere på året.

VORES SAMMENFATNING AF UGEN.

"Vi er en lille gruppe psykologer og psykologistuderende fra København, der har været meget glade for at være med til dette Ferieuniversitet her i Fulda. Oplæggene har været gode; mere konkrete end tidligere oplæg om tilsvarende emner, og dermed også mere "praksisvenlige". Vi oplever også, at kløften mellem de teoretiske bestemmelser og de praksisområder, som de er til for i praksis at udvikle/bemestre, er blevet mindre.

Vi finder dog ikke så meget nyt i de enkelte oplæg taget for sig, eller i forhold til de genstande, som de omhandler. Dette indtryk mener vi tildels må forklares ud fra vores utilstrækkelige tysksproglige færdigheder, som kan betyde at mange - mere eller mindre væsentlige - nuancer i det talte tyske sprog tabes for os. Men en anden årsag til, at vi ikke finder så megen nyt i oplæggene, finder vi må forklares ud fra de muligheder, som den måde, vi har organiseret os på i Danmark, giver os. Og det, der her er på tale, er en flad struktur af Kritisk Psykologiske arbejdsgrupper, der fungerer autonomt. Af grupper kan nævnes bladgruppe (FORUM), alternativ rådgivning (REGNBUE), læse- og oversættergrupper, halvårslige Krit. Psyk. seminargrupper, fabriksaftener som er månedlige debataftener om udvalgte emner, neuropsykologiske grupper, fagpolitisk gruppe, fagkritisk gruppe, biblioteksgruppe osv. osv. Aktuelt er der egentlig to parallelle organiseringer - een for færdige og en for studerende - men der er også overløb her imellem i kraft af, at mange færdige vedblivende arbejder indenfor studenterorganiseringen, der også som erklæret mål er åben herfor. For tiden er der også initiativer i gang i retning af opbygningen af een samlet organisering.

Rent indholdsmæssigt i organiseringen - og for de enkelte grupper - er det centrale, at der arbejdes konkret med at udvikle, formulere og løse problemer - man organiserer sig simpelt hen herom - såvel gennem praktisk arbejde som gennem teoretisk almengørelse af vores virksomhed; og dette lige fra formidlingen af studieprojekter på

månedlige møder som til praktisk bruger/k. samarbejde for og med andre. Det er især overstående indholdsmæssige aspekt - den konkrete kobling mellem teori og empirisk arbejde - som vi oplever som brugbar for gensidig formidling af erfaringer, for teorikritik og -udvikling, samt at det støtter os i at være godt ajour med det sidste nye indenfor området.

Når vi med ovenstående siger, at vi ikke finder så meget nyt i de enkelte oplæg - måske! - så vil vi dog også samtidig fremdrage (og dette er det andet hovedpunkt i dette indlæg), at oplæggene tilsammen pejer på noget kvalitativt nyt indenfor kritisk psykologisk teoriudvikling: nemlig relativeringen af funktionalitets-kategorien. Om det er intenderet eller ej, så synes alle indlæg at knytte funktionalitet og restriktivitet sammen. Mao synes funktionalitets-kategorien at have fundet den eller de genstande, hvor udviklingen primært er knyttet til betingethedstænkning, til egenoverlevelse indenfor det eksisterende; og dette vil igen sige, at funktionalitets-kategorien knyttes til de rum, hvor udviklingen enten er suspenderet (:stilstand) eller determineret i form af en udviklingsretning.

Pudsigt nok er ovenstående karakteristika for restriktiv "udvikling" analoge med det, som den Kritiske Psykologi blev kritiseret for at indeholde i sit grundlag i sin startfase i 70-erne: samfundshistorien som forudbestemt, endemål socialismen per automatik - hvilket også er en suspendering af det menneskelige subjekt i historien. Hertil er der at sige, at nok kan den forudgående historie ikke have foregået på anden måde, end den måde den rent faktisk foregik på, hvad der altså langt fra behøver at være funktionelt - vel at mærke; men den kommende historie: her er der alternativer! Nogen dog mere duelig for samfundsmæssig almengørelse end andre- andre overhovedet ikke duelige til noget som helst.

Dette gælder også for det enkelte individ standpunkt, hvor netop dette standpunkt - at stille sig på subjektets standpunkt og tematisere dets dobbelte mulighedsrum, hvor man som individ altid har et alternativ - finder vi da også, at den Kritiske Psykologi har betrukket og som værende godt igang med at (videre-)udvikle.

Den Kritiske Psykologi er altså - ud fra vores opfattelse - ikke længere lig sin egen funktionalitet. Og dette finder vi vigtigt at huske i forhold til den udviklingsopgave, der nu stiller sig - for også her vil der være alternativer, nogle mere brugbare end andre. Og skal vi give vores bud på den kommende udviklingsopgave, så finder vi, at den består af to ting:

A) - at stille sig på et subjektstandpunkt har som konsekvens, at man stiller sig på det konkrete individs standpunkt, dvs hver af os som personer. Altså drejer det sig om at opprioritere oparbejdningen af en personlighedspsykologi. Men i denne oparbejdning er det vigtigt at huske en gammel pointe fra L.Sève: at en teori om det konkrete individ - en personlighedspsykologi - er funktional underordnet en samfunds-/sociologisk teori, idet de samfundsmæssige forhold altid overlæver det enkelte individ, lige såvel som det er de overlævede sociale betingelser, som det konkrete individ må samfundsmæssiggøre sig igennem. Forudsætningen for udviklingen af en duelig personlighedspsykologi er derfor udviklingen af en tilsvarende konkret samfundsteori, der så at sige også er mediet for personlighedspsykologiens oparbejdning. Forbigåes ovenstående indenfor personlighedspsykologiens område fremmanes eller opnås blot endnu en teori om det isolerede og private individ, der har brug for kraft udefra for at kunne udvikle sig; det bliver en psykologi om "den anden/de andre" - fremfor om een selv i sammenhængen med andre i den samfundsmæssige produktionsproces.

B) - I forlængelse af udviklingen af denne enhed mellem personlighedspsykologi og samfundsteori er det vigtigt for det andet ikke simpelt at overføre den nuværende funktionalitetsbestemmelse til bestemmelsen af den praktisk almengjorte handleevne. Vi finder her, det er et åbent spørgsmål, om det overhovedet er dueligt at tale om en funktionalitet for og i dette valg af ikke-restriktivitet indenfor stats- og klasse-mæssige betingelser, idet netop disse betingelser river kort- og langsigtede interesser og behov fra hinanden, og hvad og hvilket knytter så disse sammen igen på lang sigt, når det er funktionelt på kort sigt at handle restriktivt?! Men hvis der kan tales om en funktionalitet her indenfor, hvilken art og karakter har den så i givet fald? Ud fra dette bliver det vigtigt at begrebsliggøre og videreudvikle den kollektivt-personlige praksis netop dér, hvor det formås at overvinde lidelse, vende nøden og lægge restriktiviteten bag sig.

Vender vi ud fra ovenstående forsøg på præcisering af den kritiske psykologis udviklingsopgave for nærværende tilbage til den enkelte oplæg på ferieuniversitetet, så er det nu muligt at fremhæve et overordnet problem, der har været gennemgående i oplæggene, men som særligt viser sig i Holzkamps indledende oplæg. I dette oplæg om praksisbegrebet - "Praksis, funktionskritik af et begreb" - finder vi praksisbegrebet bestemt for snævert, dvs ikke tilstrækkelig alment, idet det ikke i sig selv indeholder

eller omfatter det standpunkt, hvorudfra det kritiseres. Eller mere blødt formuleret: det er i hvert fald uklart fra hvilket standpunkt, at Holzkamp dels tematiserer den funktionelle modsigelse mellem praktikere og teoretikere, dels træder ud af den respektiv overvinder den. Et alternativ til det problem, vi har har ladet Holzkamp stå for, finder vi i at lade enheden mellem personligheds- og samfundsteori være det standpunkt, hvor udfra der i videnskabelig forstand gæes til verden og til værks med. - Og dette er også vores forslag til det indholdsmæssigt samlende i opbygningen af en overregional organisation."

OG TIL SIDST.

Ovenstående indlæg er som vi formåede at fatte os i situationen. Vi har rettet det lidt til her bag efter, men det bærer desværre stadig præg af at være skrevet med en oversættelse for øje og at henvende sig til flere ikke klart afgrænsede målgrupper: oplægsholderne som til Ferleuniversitet generelt, samt til de, der særligt har en interesse i opbygningen af en overregional organisation.

Det kan synes som om, at vi ikke i tilstrækkelig omfang har formået at takle det formidlingsproblem, der her er på tale. Og dette vil vi godt medgive vores kritikere. Men af større vigtighed finder vi nu, hvad det er for et indhold og hvilke praktiske former, som det politiske er vigtigt at sætte på opbygningen af, den aktuelle situation med højredrejning og en defensiv venstrefløj taget i betragtning. Sikkert er her, at de former og det indhold, der satte disse, og som klassekampen i 70-erne og først i 80-erne kæmpede sig ind i, ikke længere er tilstrækkelige. Spørgsmålet er så, om den implicitte strategi i dette oplæg - praktisk faglighed fra neden - er et tilstrækkeligt supplerende alternativ, eller om der skal mere til af kvalitativ art?

Svaret findes vel kun i den kommende praksis! Men det er allerede nu opløftende, at også andre (fag)grupper er under ny-organisering: et sociologisk forum - "Forum for socialistisk analyse og debat" - er lige blevet dannet, lige som et "Kritisk Initiativ" indenfor studenterbevægelsen er ved at finde sine første ben. Anliggende for også os - og lige så kritiske psykologer internationalt.

Birthe Palmblad, Danielle Mikkelsen,
Jesper Døpping, Inge Svane og Kalle
Birck-Madsen

SPIRI - MARX

Dette oplæg refererer en konkret massage-weekend, der som præmis havde, at det var arbejde med en allerede etableret gruppe, som alle kendte hinanden fra fælles virksomhed; næsten alle kendte også til området i forvejen. Oplægget er desuden udbygget med tanker gjort bagefter - tanker der blev produceret på weekenden i kraft af selvsamme gruppe.

Lørdagen:

- teoretisk om psyke-soma-forholdet s.2;
(Skitse o: almen samfundsmæssig kollektiv-personlig udvikling s.4; Skitse o/a-c: almen nødvendighed indenfor begrænsede betingelser s.5; Skitse 1: ideologisk subjektion s.6; Skitse 2: energiflow s.7; Skitse 3: healing-mennesket s.8; Skitse x: en fænomenologisk fejltagelse s.11; Skitse y: healing-menneskets ideologiske magt s.12; Skitse 4: Spiri-Marx s.13)
- personaliseringsprocesser s.15;
- rysteøvelse s.19; - vejtrækningsøvelser s.19; - energi-cirkel; og krop-afspænding s.20; - massage-demonstration s.21; - meditationsøvelse s.22; - fysisk kontakt og diagnostik s.23.

Søndagen:

- teoretisk om personlighedspsykologisk energiarbejde s.24;
(Skitse 5: Skizofreniklemmen - den ikke-magten egen ideologiske subjektion længere og ingen ydre udvej s.28)
- rum s.29; - interesser s.29; - ressourcer s.30;
- en marxistisk meditation s.31;
- det videre s.33; - litteratur s.33; - bilag: programmet

I Regnbuen har vi holdt en massage-weekend med det formål at få et indblik i området af meditation, massage og kropoplevelse/bevidsthed. Her igennem ville vi søge, dels at tilgodese/prioritere os selv som personer, og dels at oparbejde noget kompetence på området af rådgivning/terapi, der relaterer sig specifikt til den kropslige egenoplevelse af sig selv.

I tilgift fik vi med weekenden også en god gruppeoplevelse. Tilbage er, hvordan vi fremover mere systematisk kan få de på weekenden bearbejdede forhold med i fremtidigt udviklede dagligedage, og også hvordan vi ligeså systematisk kan arbejde med disse virkelighedsdimensioner indenfor Regnbuens generelle virke.

Det følgende, som i store træk er en udskrift - lidt forkortet nogen steder, groft udvidet andre steder - af, hvad der blev formidlet teoretisk som praktisk på weekenden, skal derfor tjene til at fastholde det, som vi har søgt at arbejde med indenfor området - og forhåbentlig kan det også inspirere andre til at gå med i en teoretisk som praktisk videreudvikling af det.

Det sidste om en "videre"-udvikling er påtrængende, idet området er meget bredt - det er svært blot med nogen præcision at bestemme det som fænomen, hvilket omvendt er en forudsætning for den nødvendige historisk-logiske oparbejdning/teoretisk gennembrydning - og endvidere er de til området knyttede koncepter stort set alle metafysiske om en hals. Den praktiske brug heraf - såvel teknisk som tolkningsmæssigt - behøver derfor langt fra at føre til udvidet værensfylde i den praktiske livsproces, og selvom det skulle gøre, hvordan så bevidst videreudvikle denne, når det er uklart, hvilket virkelighedsforhold, der gribes og gribes ind i. Brugen af eksisterende - metafysiske - koncepter kan derfor styrke den fremmedgørelse, der allerede er eksisterende - og herigennem virke forførende og reaktionært tilpænsningsaktive i deres formidling.

Selve weekenden - bestående af to gange 5 timer til teori om området, afslapningsøvelser, (aura-)meditation, massage mv - slap heller ikke fri af ovenstående fare. Områdets mangelfulde delvise oparbejdning muliggjorde ikke en historisk-logisk fremstilling af de væsentligste indholdsmæssige aspekter i deres udviklingsmæssige sammenhæng.

Hvad der der imod blev søgt formidlet var alene en slags foreløbig teoretisk før-bestemmelse (:en fænomenologisk genstandsindkredsning) af soma-psyke-dimensionen ud fra eksisterende - overvejende spirituel - teori indplaceret

i et marxistisk koncept om kollektiv-personlig udvikling. I praktisk forstand blev der videregivet teknikker til udvidet oplevelsesmæssig vandring i verden, og til håndtering af kropsmassagearrangementer. Endelig blev der også arbejdet med nogle øvelser til sætning af en gruppes energi.

Det følgende følger dagene, som de fra min side blev grebet og formidlet. Det følger ikke helt programmet (se sidste side), og der er ikke noget om de enkeltes erfaringer og oplevelser med weekenden - men jeg vil opfordre de, der var med, til selv at fremstille og offentliggøre dem; og dette også ud fra, at den eneste, der er kompetent til at vurdere oplevelser og erfaringer er den enkelte selv - men da der omvendt ikke findes oplevelser og erfaringer i sig selv, men kun indenfor bestemte sociale situationer og sammenhænge, er det ligeså vigtigt sammen/kooperativt at få afdekket de bestemte formidlingsforhold her imellem, da kun grebet om disse formidlingsforhold muliggør greb om "den sig udviklende" praksis - og her igennem den bevidst formidlede forbedring heraf.

LØRDAGEN. Og start med teoretisk om psyke-soma-forholdet.

Siddende ved kaffebordet med den nødvendige smøg - alle var vi rygere! - kom den første indledende kommentar, om vi ikke skulle gå i gang. Det mere "rationelle" - i betydningen det verbale - blev taget; det var ellers udskudt til senere.

Med udgangspunkt i en del af formålet med weekenden - psyke-soma-dimensionen - blev det fremført, at det er muligt at opnå en slags "ren" oplevelse af denne på mange måder: via stoffer, ved at lobe, elske, når man presses og stresser op vedvarende uden at kunne undslippe denne tilstand, når man overbelastes og handler sig ind i sygdom osv osv. Alt sammen tilstande, hvor den personlige virksomheds middelbare formidling med det kollektivtgruppemæssige umiddelbart er overlejet med den individuelle aktivitet som relativt selvbestemt i sin egenbevægelse. Det er tilstande af momentvis eufori, fysiske som psykiske smertetilstande oa, der dominerer over den bevidst formidlede udvikling af væsentlige praktiske modsigelser. Den personlige virksomhed er i disse tilstande relativt selvstændiggjort overfor de kollektive arbejdsprocesser - hvilket kan være intenderet af subjektet selv, eller tvangsmæssigt fremtvungent gennem mangelfulde/begrænsede kollektive betingelser, hvor fælles utilstrækkeligheder bliver et individuelt anliggende. I den senere integration/overvindelse af sådanne psyke-soma aktivitetstildragelser gennem udvikling af den personlige virksomhedsform er det muligt,

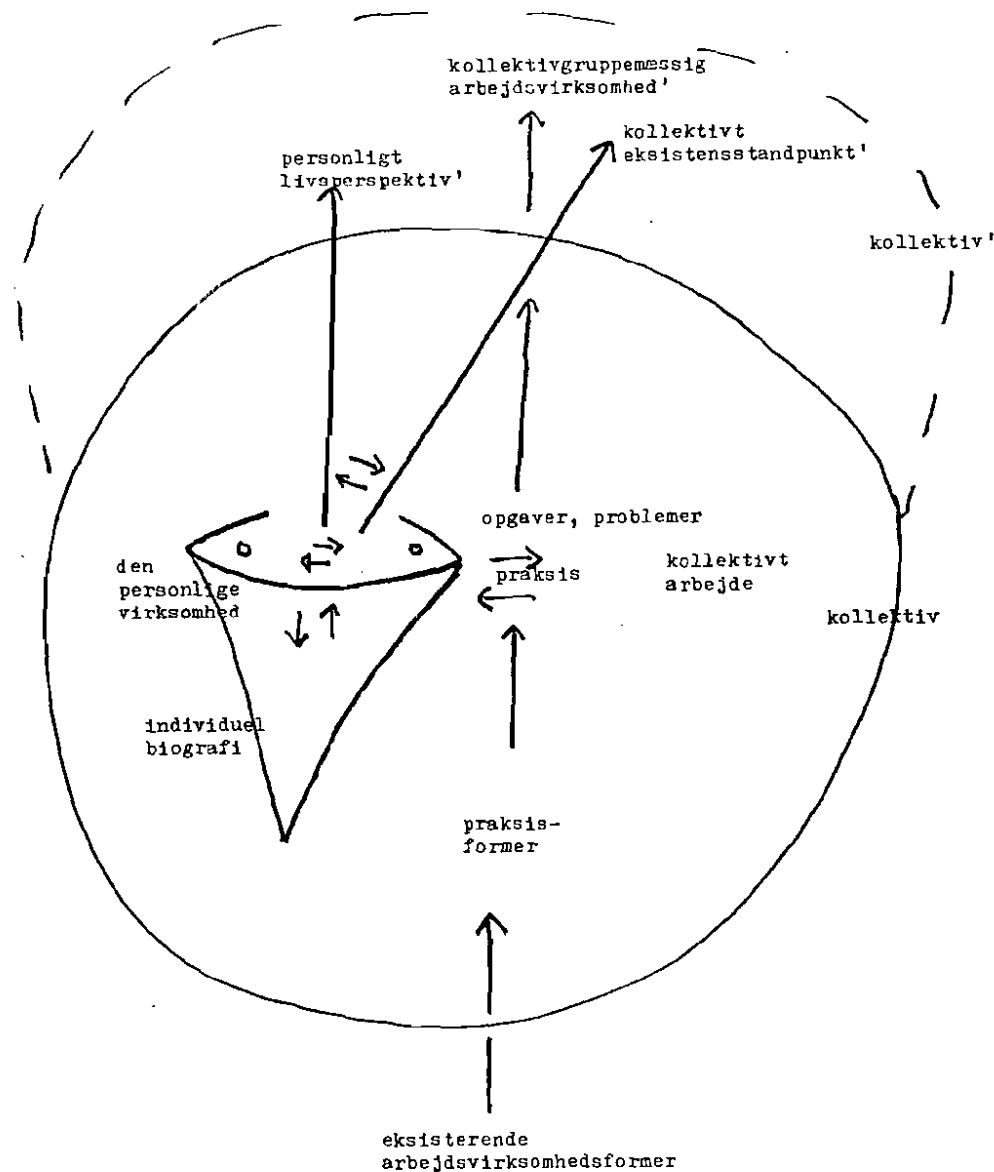
at subjektet må svare igen med udvikling på trods heraf, udenom eller ved siden af - eller simpelt hen over - hvorved aktivitetstildragelsen efterlades ubearbejdet, ikke-integreret; men da den ikke herved forsvinder, må den vedblivende være i det biografiske bagland som en fysisk kerne (:psykosekerne) af et specifikt kognitivt-emotionelt virkelighedsforhold, der som aspekt ved handleevnen medbestemmer denne, og dette også ved at kunne træde frem som dynamisk aktiv under bestemte betingelser.

Det hævdes ofte, at psyke-soma - eller i holistisk forstand: krop og sjæl - er en enhed, og uadskillelige aspekter af det menneskelige væsen. I Østen har man så i årtusinder forfægtet dette standpunkt, medens Vesten har opretholdt en opsplitning mellem krop og sjæl. I samme åndedrag fremmanes den vidtrækkende betydning, som den fænomenale integration af østlig erfarings- og vestlig eksperimentalvidenskab har og vil få for livet på denne klode.

Og det er da i en vis forstand plausibelt nok! Men hvilken betydning? Hvilken enhed er psyke-soma-dimensionen da udtryk for? Er den en bestemmende enhed - den bestemmende dimension - der karakteriserer os som samfundsmæssige væsener; eller er den tvært imod den enhed/dimension, der træder frem som specifik bestemmende i de livssituationer, hvor den menneskelige personlighed - indenfor dens særlige kollektivgruppemæssige betingelser - betinges somatisk og/eller fremmedbestemmes psykisk. Den sidste bestemmelse skal forfægtes her - for kun ved betingede respektive fremmedbestemte subjektive bearbejdningsforhold kan det menneskelige individ opleve og erfare sig på afstand og i modsætning til dele af sig selv. Ved sådanne bearbejdningsforhold er det ikke personlighedsudvikling - som almen samfundsmæssig udvikling - der er på tale, selvom det måske kan ende med at blive det; snarere er der tale om, at personligheden står overfor en indre udviklingskonflikt: den skal både på samfundsmæssig vis gribe sit eget personlige livsperspektiv og dets tilsvarende kollektivmæssige standpunkt og udholde pressende, stressende og smertende individuelt-soziale begrænsninger. Ved en sådan indre udviklingskonflikt er der tale om et symptombåret formidlingsforhold mellem person og kollektivgruppe, der udvikler sig i stagnativ retning i den grad, det ikke er muligt for den enkelte at tage vare på alene sig selv i kraft af omsorgen i andres aktiviteter.

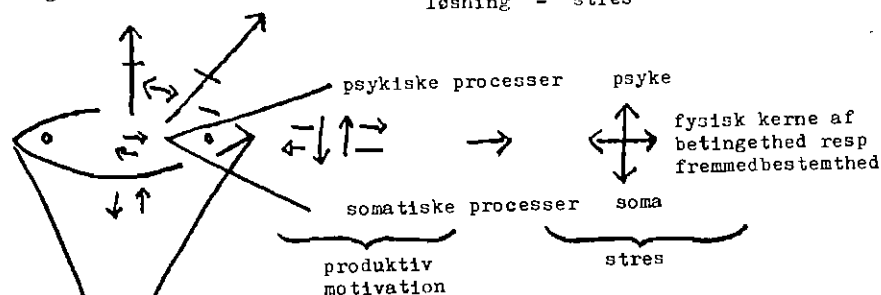
Når formidlingsforholdet mellem person og kollektivgruppe er symptombåret - hvilket udtrykker sig i nedsat handleevne og forstyrret livsfylde - er der tale om eksistensen af atypiske modsætningsforhold mellem det psykiske og det somatiske på den ene side, og på den anden side mellem det psykiske og det sociale; atypiske modsætningsforhold der gensidigt betinger og/eller fremmedbestemmer hinanden i kraft af udviklede kollektivt-personlige strukturer. I skitse o og o/a-c er ovenstående udvikling skitseret.

Skitse o: almen samfundsmæssig personlig-kollektiv udvikling

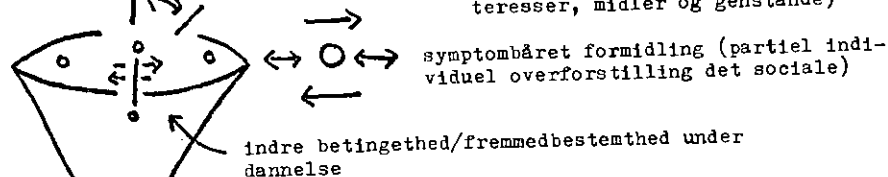

Skitse o/a-c: almen nødvendighed indenfor begrænsede betingelser

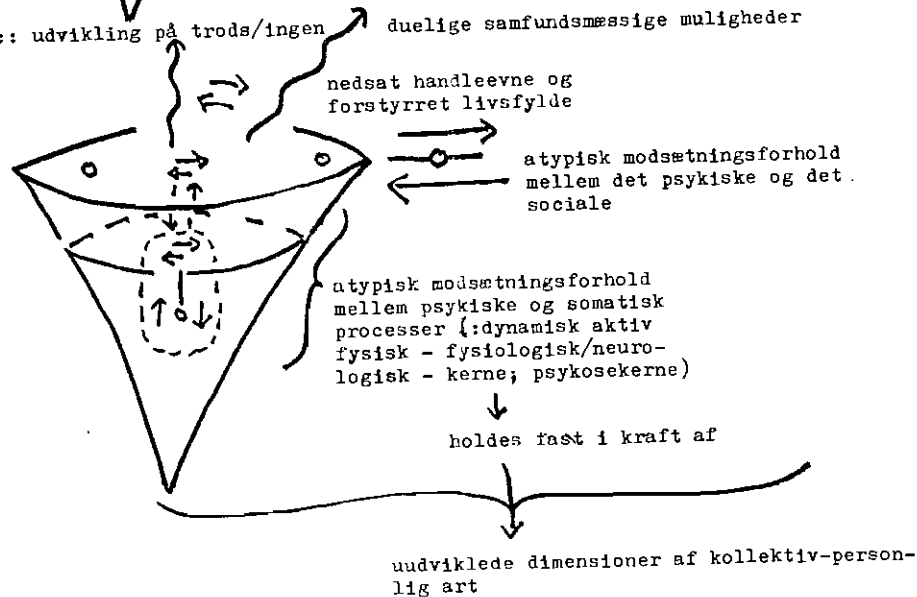
a: energimobilisering til nødvendighed: produktiv motivation; ingen løsning - stres

b: ingen muligheder for at komme omkring stressen ved at tage vare på alene sig selv i kraft af omsorgen i andres aktiviteter via fremskaffelse af nye/specifikke ressourcer (:interesser, midler og genstande)

c: udvikling på trods/ingen duelige samfundsmæssige muligheder

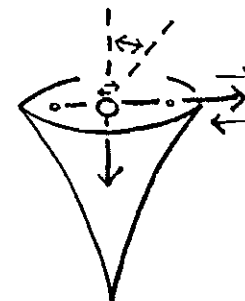

Stillet overfor ikke-løselige problemer - konflikter - hvor forholdet mellem person og kollektiv er symptombåret, som udtryk for misforhold herved, så ligger symptombehandling lige for, men vil ikke i længden opheve betingelserne for de atypiske modsætningsforhold, og disses stagnative indflydelse for helheden - tvært imod vil alene symptombehandling kunne destruere helhedens reale udviklingsevne på irreversibel vis. Det er også muligt at prøve at omgås symptomerne - fremfor at søge at få skovlen under dem - men livsprocesserne her indenfor må så subjektivt søges bemestret gennem kontrolbestræbelser ift psyke-soma-modsætningsforholdet, hvilket implicerer et herskabsforlangende overfor det sociale, da kontrol ellers ikke er mulig; eller omvendt: gennem kontrolbestræbelser ift modsætningen mellem det psykiske og det sociale kan der søges herskab over det somatiske.

Hvad der her kommer til syne gennem forsøg på at omgås symptomer indenfor de eksisterende praktiske begrænsninger er to - lige restriktive - livsstile: i den første forsøges til stadighed en egenreparation af sig selv, for så senere (måske) at kunne gøre noget andet ("Sundhedsflipperne"); i den anden løber man stærkt indenfor etablerede rammer, for så senere (måske) at kunne gøre noget for sig selv ("Karrierestrisserne"). Men i begge tilfælde vil det "senere" ikke blive nået - og nåes det ikke brænder man op indvendigt hen ad vejen - hvis ikke den tilgrundliggende uudviklede kollektiv-personlige struktur på een eller anden måde bliver gjort til arbejdsgenstand for den personlige virksomhed.

Til grund for ovenstående værensstrategier - ren symptombehandling eller forsøg på omgåelse af symptomer - ligger ideologisk subjektion: magtbestemt kollektiv-personlig formidling, hvor livet leves med 'noget' inde/nede i sig og 'noget' udenfor sig, som gensidigt suger energi og tiltrækker sig opmærksomhed, samtidig med at subjektet herfor lever forskudt herfra (altså væk fra den reale grund), hvorved udviklingen af det bevidst formidlede greb om udviklingsforholdet mellem personligt livsperspektiv og kollektivt eksistensstandpunkt tilstadighed (må) forbigås (skitse 1).

Skitse 1: ideologisk subjektion (skitse o/e i "ren form")

Ved ideologisk subjektion står personligheden hele tiden overfor at krakelere - hvad subjektet omvendt også kan beslutte sig til at gøre fra tid til anden, hvorved der så at sige gives luft. Spørgsmålet er dog, hvordan den ideologiske subjektion gøres til den arbejds-genstand, der også er duelig for samfundsmæssiggørelse.

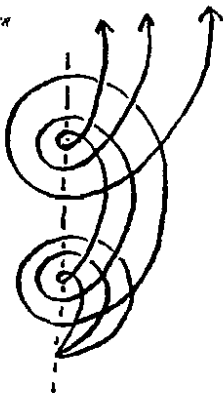
Til dette spørgsmål har området af meditation, massage, afspænding og sine bud.

Og følger vi det typiske bud, der er ved at almenføre sig indenfor dette område, så tager det sit udgangspunkt i at betragte mennesket - og alt i verden - som strukturer af energier.

Der er mange måder at afbilde disse på, hvad angår mennesket: de kan bestemmes som lag uden om os, eller som lag i os; eller begge dele: at vi sidder i et slags æg med energilag i os og uden for os med huden som skæringspunkt; der er også den at se os siddende i en cirkel, hvor hovedet træder særskilt frem overfor cirklen som udtryk for åndelig bevidsthed; og endelig er der også at se os som spændt ud i et vibrerende energifelt, som der er meditativ kontakt med (Jes Bertelsen billeder).

Der er ingen af disse bestemmelser, jeg oplever som dækkende. Men jeg har heller ikke selv noget præcist billede på, hvad en bestemmelse så kan være. Det tætteste, jeg kan komme det, er at se os som en tredimensionel spiral, der roterer mod uret (skitse 2).

Skitse 2: Energiflow

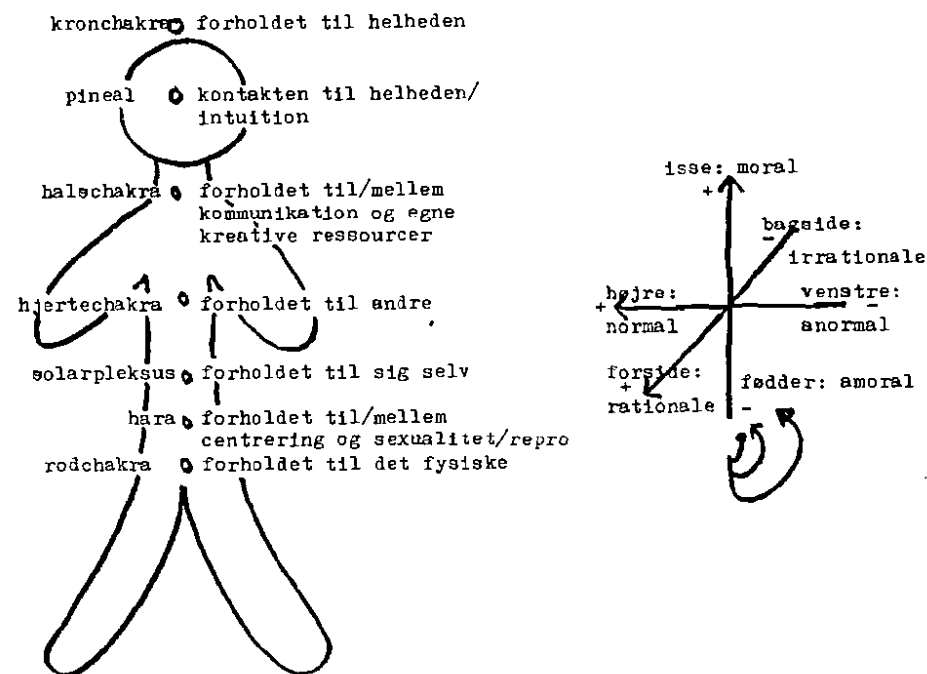

Potation "mod uret" kommer fra den konstaterbare spændingsforskel mellem venstre/højre side i kroppen, mellem bagside/forside og mellem fødder/isse, med førstnævnte sider som negative og sidstnævnte som positive.

Ligesom strukturen kan bestemmes på forskellig vis, er der også et hav af måder at inddеле den på i distinkte (del-)systemer af energier. Nogen opererer med 4 energisystemer, andre med 5, eller 6 - og endelig er der 7, som det nok mest almindelige i vesten indenfor en spirituel indfaldsvinkel. Til hvert energisystem hævdes det også, at der er et fysisk lokaliserbar center, de såkaldt chakracer (skitse 3).

I skitse 3 er også tilføjet et bud på de forskellige kvaliteter, som de enkelte chakra repræsenterer, lige såvel som kvalitetene ved kropsakserne er søgt bestemt (Det er bevidsthedsfilosofi/binaritetstænkning på kropsligt niveau, se også model 3 i FORUM nr 1, s.24).

Skitse 3: Healing-mennesket

9

Sådanne kvaliteter og deres placering - hvilket også gælder for andre(s) bestemmelser heraf - er typisk udviklet indenfor særlige samfundsmæssige sammenhænge og positioner: fra klostre i (og udad) det asiatiske klassesamfund til nutidens karismatiske privatsituationer under statskapitalismen; det er rum, hvor man er stillet eller har stillet sig udenfor/over i kraft af magt eller qua magtbestræbelser. Og der er derfor al mulig grund til at være varsom med og mistænksom overfor deres funktionelle værdi for udvidet varenhedsfylde - indtil nogen tager sig sammen og udvikler de almene samfundsmæssige bestemmelser for den kropshistoriske fylogenes, der er deres rekonstruktionsgrundlag og videnskabelige målestok.

Bliver vi ved en ren energimæssig betragtning, så kan det umiddelbart siges, at en struktur kan komme i ubalance; der kan komme energiophobninger nogen steder indenfor enkelte systemer, underskud andre steder; og som følge heraf kan der dannes energiforbindelser mellem systemer, der ilt den grundlæggende egenart af strukturens selvudvikling er af ren stagnativ karakter. Energi kan hermed være bundet, fraspaltet og fordoblet - hvilket funktionelt kan forhindre en struktur i at komme i ligevegt respektivt udvikle sig. Princippet i healing vil derfor kunne beskrives som åbning, integrering og opløsning af de ikke-funktionelle energisystemer/-felter, så energien i den helhedsmæssige struktur flyder frit.

Når der arbejdes på et rent energimæssigt niveau, så vil der i healingsmæssig forstand kunne hentes legitimation for sine overvejelser i kvantefysikken. Til den objektivisme, der her igennem kommer til syne, kan man tilføje, at kvantefysikken selv havner i en subjektivisme, NÅR det forbigås at tage udgangspunkt i en bestemmelse af den særlige form for materie - den kvalitative egenart - man har med at gøre.

Når det i dette tilfælde drejer sig om mennesket som samfundsmæssigt væsen, så er det centrale, at man ikke kan forstå udviklingen af dette - denne kvalitative egenart af materie - og reproduktionen af det menneskelige samfund uden at operere med bevidst formidlet praksis indenfor en kollektiv-personlig varenhedsammenhæng. At denne struktur så selv historisk senere er kommet i ubalance, er blevet splittet og fordoblet i hoved og røv spiller ingen afgørende rolle for argumentationen, men kræver dog at den selv følges i sin samfundshistorie. Dette skal ikke gøres her - men konstateres skal den slående lighed mellem samtlige healingsystemer og de samfundsmæssige strukturer, hvor centralismen er overregional med decentralt selvstyre: det er samfundshistorien fordoblet i en verdensstat over et verdenssamfund under - fremfor selvforvaltning gennem de forenede producenters verdenshistorie. Healingsystemers rationelle kerne er derfor, at de arbejder med mennesket som generelt individ - fremfor med det faktisk forefundne privatindivid, netop

10

det individ, der ikke har andet at miste end dets lenker som personlighed, men som dog også må krænge disse af sig, for som personlighed generelt at kunne hævde sig som menneskeligt individ, få sin menneskelige ret (Marx).

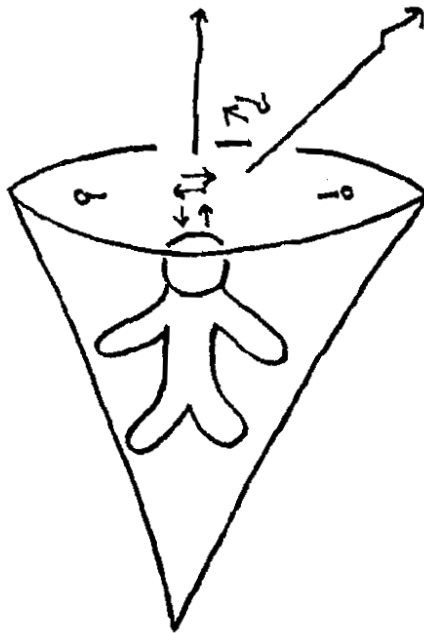
Af ovenstående kan to ting konstateres.

For det første at healingsystemer kan bringe den menneskelige personlighed tættere på sig selv, men de kan aldrig nå den! Kverken i praksis eller i teorien. Et argument herfor ligger også implicit i healingteorier - og indenfor den såkaldte "dybdepsykologi" også - når deres udviklingstankegang/forståelse bringes frem i lyset: at først var bevidsthedstilstanden fælles ubevidst, så noget dyrisk ubevidsthed, herefter jeg-dannelsens bevidsthed, og endelig højere bevidsthed (:jeg-transcendent bevidsthed) i dens jordiske mentale, spirituelle og kosmiske former (4-6 chakra), og for den mulige åndelige nirvanske form (7.chakra). Forbigået/udgrænset er her, at den menneskelige personlig ikke kun er en indre individuel udviklingsforudsætning, men primært et resultat af samfundsmæssig-menneskelig udvikling (Leontjev). Personlighedens dannelse er af samfundsmæssig art, og derfor kan den ikke konciperes/bestemmes abstrakt individual-historisk, men kun ud fra dens konkrete arbejdsvirksomhedsformer.

For det andet at healing-systemer nok kan fange forhold/kvaliteter ved mennesket som person, men det er uspecifikt (sekundært) bestemmende forhold, som kun under særlige betingelser kan træde frem i ren form - og da kun under suspension af det indholdsmæssigt væsentlige. Et argument herfor findes endvidere indenfor den healingsmæssige/spirituelle platform selv: nemlig at til og med det 6. chakra er det muligt at gå teknisk til værks omkring transcendering af bevidsthedstilstande, men i forhold til det 7. chakra - helhedsværen - kan man kun stille sig åben. Enkelt nok! For dette - denne endelige integration med/af helheden selv individuelt - er jo netop niveauet af personligheden, hvor al teknik i sig selv hører op, da det her væsentligst er udviklingsforhold af arbejdsvirksomhed, der er logos. Dette niveau er meget mere og andet end "ren bevidsthed", som en healingsmæssig tilgang hertil vil afsløre; det er snarere den "bevidste væren" (Marx) i dets betingelsers indbundethed, hvorfor den eneste "transcendering" heraf er den praktiske udvikling af kollektive modsætningsforhold. En sådan udvikling behøver dog ikke nødvendigvis at være af almen samfundsmæssig karakter - hvad der senere skal gås ind på - men den kan (for)blive af "privat" individuel-social art.

Indtil nu synes der at være resson i det indtryk, at healing er godt nok - meget godt endda - hvis bare man gør sig klart, at det er niveauer under personlighedens procesplan, der rænges og arbejdes med. Altså en fænomenologisk integration således:

Skitse x: En fænomenologisk fejltagelse!

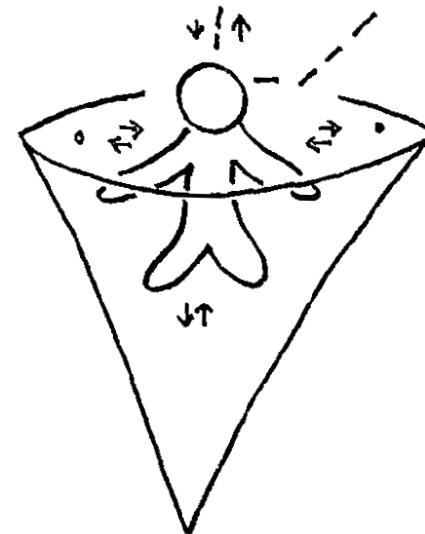
Der er bare den hage ved ovenstående skitse x, at healing ikke finder sted/ udføres udenfor eller så at sige frakoblet det samfundsmæssige. Desuden er fremtiden et kvalitativt aspekt ved nutidens - og fortidens - personlighed. Heraf følger derfor, at healing-mennesket hører hjemme i personlighedens procesplan. En fænomenologisk integration på grundlag af dette er markeret i skitse y.

Med ovenstående er der kommet en modsætning frem: healing-mennesket hører hjemme både under og i personlighedens procesplan uden at være integreret heri.

Den eneste løsning, der kan komme på tale, er at undersøge den bevægelse, der kan resultere heri. Og til dette starter vi med at differentiere vores almene bestemmelser. Vi skal indføre begrebet om jeg-et som et særligt procesplan i subjektet; et procesplan, der er "foranderlig som selve dets liv, men bevarer samtidig dets bestandighed, dets identitet med sig selv" (Leontjev). Jeg-et er derfor ikke nogen oprindelig kerne i personen, men skabt på grundlag af de objektive forbindelser mellem virksomhederne, og er "et

resultat af personlighedens centrering af bestemte virksomheder med tilhørende motiver, evner og personlighedsegenskaber, af dens prioriterede koordinationer og måder at forbinde virksomheder på. De "knuder" af virksomheder med tilhørende motiver og evner, der hermed etableres skaber en dimension gående fra kerne til periferi" (Dreier 83, s. 24). Vi bemærker her, at med skitse y har den ideologiske subjektion (:skitse 1) fået den "levende" form, som den rettelig også har i subjektet: en måde at omgås - benestresom kontrollere - det ikke-rummelige ude som inde: magten! Den udviklings-

Skitse y: Healing-menneskets ideologiske magt.

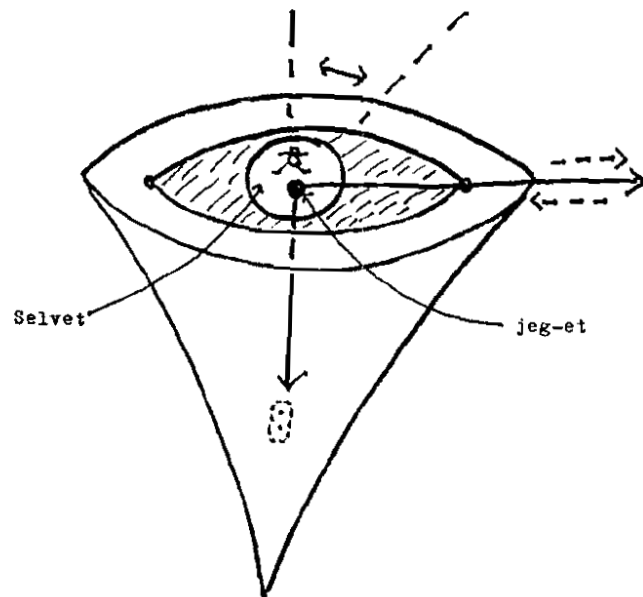
bevægelse, som vi søger, er da den bevægelse, hvor subjektet må udvikle sig på trods - efterlade en aktivitetstildragelse ubearbejdet, ikke-integreret i det biografiske bagland (:psykosekerne) - og en udvikling, hvor jeg-et bindes og låses fast i dets kraft mod periferinen, hvilket vil finde sted, hvis de samfundsmæssige betingelser låser subjektet til at forholde sig til sig selv på bestemt måde, dvs ved personlige værenskrav - fremfor gennem krav til formidlingsforholdet mellem person og kollektiv (Der gås efter spilleren fremfor efter bolden!).

Når jeg-et sættes under pres ved at blive låst fast, kan det selvstændiggøre sig overfor personlighedens aktuelle virksomhedsformer. Jeg-et bliver hermed en relativ autonom instans, der forskudt fra subjektets reale grund selv medbetinget, hvordan individet går til de sociale opgaver og problemer, hvilket er en udvikling til fremmedbestemt - ikke længere kun betinget - væren. De aktivitetstildragelser, der indenfor denne form kan produceres uden også en reproduktion som duelig arbejdsvirksomhed, vil have en anden karak-

ter end psykosekerner, og som begreb herfor eksisterer fascinations-objekter (jvf s.39 - 42; Kalle 87). Fascination har med by processer at gøre; det er mislykkede forsøg på indenfor fremmedbestemte betingelser at blive personligt subjekt for sit eget jeg, hvor man stilles med en "ufuldstændig halvdel af helheden" - andre/andet har den identiske rest - og fascination kan derfor beskrives som en "besættelse af sig selv" i form af fascinations-strukturer. Indenfor denne form kan man omgås taktisk med sine krav og mål til andre såvel som til sig selv, men dog altid med krav og mål, der ret beset ikke er ens egne personligt producerede. SUMMA: med jeg-ets autonomi qua fastfrysning af virksomhedsknuder overfor den personlige virksomhedsstruktur sker der en adskillelse mellem psyko-somatiske procestyper - som en mulighedsbetingelse for selvstændiggørelse heraf, samt for integration i nye ikke-funktionelle psykiske respektiv somatiske procestyper. Nu er det personlige subjekt ikke længere i sig selv sig selv, men også noget forskelligt herfra: Selvet sættes som fremmed kategori.

En indholdsmæssig integration af en healingsmæssig tilgang til mennesket og marxismens person-kollektive bestemmelse giver derfor følgende skitse 4.

Skitse 4: Spiri-Marx

I ovenstående skitse er området af den "bevidste væren i dets betingelsers indbundethed" markeret (skraveringen), hvor den "lille gut" heri søger at magte sin ideologiske subjektion. Skraveringen er også området for den personlige kerne, individets væsentligste udviklingsforhold: personligheden. Og når der således indenfor en healingsmæssig tilgang abstraheres herfra - eller mere præcist: det opfattes reduktivt som alene "ren bevidsthed" - så kan vi også på denne måde konstatere, at det herindenfor ikke er muligt at arbejde med det væsentligste ved mennesket - dets personlighed - idet dette

falder ud af praksis. Fremfor et koncept, der bestemmer produktionen og ophævelsen af den ideologiske subjektion, får vi med healingsystemer et koncept om det ideologiske subjekt: den "lille gut" i klemme med noget udenfor sig og nede i sig. Denne konstruktion findes allerede hos Freud, der dog ikke vil vide af personligheden som kraft, men alene vil kontrollere den som agent for jeg-et; den videreføres hos Jung, der dog godt vil vide af personligheden, men alene vil udnytte den i jeg-ets tjeneste (Hos Freud kommer der en kapital-økonomi til syne, hos Jung en stats-økonomi). Forskellen mellem Freud og Jung som "dybdepsykologer" og healingsystemer generelt, hvor "trancedens" af bevidsthed over jeg-et sættes på begreb, er derfor ikke andet end det antal af instanser, der opereres med inden for jeg-ets form og den måde disse instanser antages at samvirke på i et abstrakt ahistorisk menneske.

Hvad der derfor bliver tilbage herfra er begreber om et særligt abstrakt individ - det individ, der i forvejen ikke findes (Sève) - og som alene kan stå i et ydre, kraftløst forhold til dets konkrete samfundsmæssige betingelser som person - men som jeg dog almægtigt, hvis det ellers kan lære at magte egne interne ressourcer abstrakt!

Det er ikke meget! Men det er sku niveauet af interaktive processer mellem individer; og det er påvirkningsprocesser i deres indhold, hvor det bliver den givne kompetence over rummet, hvor indenfor de forløber, der alene bestemmer deres udfald. Hvad der derfor er healingsystemers - og dybdepsykologiens - reale genstand er personaliseringsprocesser (Denne tese kan også "efterprøves" empirisk, idet variansen af instanser/energicentre/chakra må følge udgrænsningen af de særlige subjekttagtige momenter, der under bestemte sociale betingelser har skulle magtes på den ene side, og på den anden side at det har været funktionelt individuelt at gøre dette på bestemt "privat" måde).

Den funktionelle værdi i healingsystemer kan derfor bestemmes ved deres egen skab til at give personen tilgang til sin egen ideologiske subjektion; og her igennem muliggør de for det andet en grad af frihed til at kunne bevæge sig subjekt-agtigt her indenfor. Et stivnet jeg kan blive et bevægeligt jeg, men dog stadig kun i dets afsondrethed fra den personlige virksomhed som sådan; altså et selvbevægende, selvbestemt jeg - fremfor det alment duelige i et gennem virksomhedsbevægelsen selvbestemmende jeg. Her igennem åbnes der dog også op for personlighedsprocesser - de kan tages kontrolleret ind - mer healingsmæssigt kan disse ikke gribes bevidst i deres kollektive egenart. Og udgangen herpå kan blive en ny besættelse af jeg-et, en komplettering af jeg-et gennem healingsystemet fremfor frisættelse af jeg-et gennem udvikling af virksomheden. Healingsystemer kan derfor også virke som en slags Supersymbol, som jeg-et kan besættes eller lade sig besætte af (Astrologien er et

eksempel på et analogt Supersymbol, medens psykiatriens diagnosesystem er af en anden type herpå pga at det kun har kraft over andre i kraft af, at andre har samfundsmæssig kompetence til at ha' magt over een. De to typer af Supersymboler kan derfor også siges at adskille sig fra hinanden ud fra, om de tænker indefra og ud eller udefra og ind ift den ideologiske subjektion).

Videre til genstanden: personaliseringsprocer.

Personaliseringsprocesser er de procestyper i subjektet, der fornidler emotionelle og kognitive processer i individets forhold til dets samfundsmæssige opgaver. De kan derfor også ses som de processer, hvor igennem den menneskelige personlighed gør sig selv til subjekt for sit samfundsmæssige liv. De er - fordi subjektivitet altid er intersubjektivitet - på en gang, underordnet og bestemt igennem den samfundsmæssige kooperationsproces og dennes interpersonelle relationer, som de er overordnet set fra individets standpunkt, når personligheden taber sit greb om dets virksomhedsgenstande (ved problemer, der udvikler sig til konflikter, overbelastning mv). I due- lig forstand er personaliseringsprocesser produktiv motivation - det er den (i kvantitativ forstand livshistorisk) udviklede evne til at svare igen med energimobilisering, selv når udvikling ikke længere synes muligt. Og derfor er personalisering både udtryk for personliggørelse af de sociale betingelser - der er tale om at stoppe op overfor at handle sig yderligere ind i in- dre begrænsninger ved at gøre sig selv til subjekt for deres langsigtede overvindelse - som udtryk for afpersonalisering af sig selv - hvor der er tale om, at handle ud overfor ydre begrænsninger for at gøre sig til sub- jekt for deres kortsigtede overvindelse. Personaliseringsprocesser er ty- pisk ikke-bevidste, men kan gøres bevidste i eftergribende forstand, hvor- ved det så også bliver muligt at gøre sig til subjekt overfor deres udvik- ling. En ren teknisk tilgang hertil er umiddelbar mulig: enten "psykisk" via meditation eller "somatisk" via kropsbevægelsesøvelser gennem optræning af evnen til opmærksomhed på såvel bevidsthedens genstand som på bevidsthe- den herom som to distinkte tilgange til udviklingen af den refleksive be- vidsthed; - men pga middelbarhedsforholdet mellem den personlige virksomhed og det kollektive arbejde er almen due- lig udvikling alene den, hvor sam- fundsmæssig problemudvikling er udgangspunkt som slutpunkt (problemets ud- vikling må bestemme teknikken/middel - og ikke omvendt).

Personaliseringsprocesser virker så at sige i jeg-ets tjeneste, men uden at ha' deres udspring her. De vil dog blive trukket ind i jeg-et og primært blive bestemt her igennem, når forholdet mellem personliggørelse og afperso- nalisering falder personen af hænde, og individet må svare igen på udvik- ling gennem jeg-ets egen form. Nogle personaliseringsprocesser vil da få

deres egen autonome/cirkulære logik indenfor jeg-et, medens andre vil bli- ve holdt udenfor, hæmmet - hvorved de også kan/vil blive "fremmede", og dermed forstyrrende for personlighedens opretholdelse og udvikling som jeg. Hermed har vi den ideologiske subjektion indefra, hvor individet lever for- skudt fra sin egen personlige grund. Personligheden kan ikke længere selv indenfor de eksisterende former gribe (efter) sit eget jeg, da det har fået selvstændig eksistens - lige såvel som der nu findes subjektprocesser, der ikke kan gribes gennem jeg-et.

En healingsmæssig tilgang hertil er at skabe rum - at stille specificerede interesser, midler og genstande til rådighed - for den omvendte proces, hvil- ket netop kan gøres ved bevidst at udnytte/arbejde med forholdet mellem per- sonliggørelse og afpersonalisering: på den ene side ved at stille en afperso- naliseret ramme - teknikker - til rådighed, og på den anden side som tek- nikker at identificere sig med disses personliggørende kompetence. Det er dog - den manglende problemudvikling/-bestemmelse til dels - med ryggen mod muren, at man prøver sig frem gennem konglomeratet af forskellige påvirk- ningslogikker - men ændringer skal der nok ske!

Der er da også megen tryk på i de situationer og sammenhænge, hvor der (ud fra en healingsmæssig tilgang) arbejdes med massage, meditation, krop-ople- velse, afspænding osv; og dette simpelt hen fordi der (alt andet lige) im- plicit stilles krav og mål om at rumme sin egen livssituation situationelt (Det er en 'omvendt gestalt', hvor "frivilligheden" til at bryde op i situ- ationen sker af indre tvang).

At rumme sin egen situation er ikke altid behagelig, især ikke når denne er dårlig eller der ingen veje synes ud af den; og hertil kommer så også de tidligere ikke-rummede livsbiografiske situationer (:psykosekernerne), som til stadighed melder sig. Men det at rumme sin egen situation - og dermed komme til sig selv - det gøres heller ikke med mindre det i situationen og- så er muligt - man slipper ikke en spænding med mindre, den kan deles med nogen/noget - og i due- lig forstand er dette den praktiske udvikling af de kollektive modsætningsforhold, der betinger resp fremmedbestemmer den aktu- elle livssituation og position.

Når overgivelsen til eget liv er den praktiske udviklingsproces af selvsam- me, så er det også den bevidste tilgang til ikke-rummede aktivitetstildra- gelser af personen selv, der er due- lig for almengørelse. To ting er her cen- trale. For det første har de "bundne energier" et virkelighedsindhold, der fortæller noget om den aktuelle livssituation, som denne gribes og bemestres af personen, lige såvel som de fortæller om tidligere kollektiv-personlige livssammenhænge. Den bevidste skridtvise indgang heri muliggør - fremfor endnu en "tom" panikoplevelse - også den bevidste udtræden heraf, og dette såvel med nye ressourcer som interesseperspektiver, fordi det, der var mu-

17
ligt at rumme i situationen, også blev rummet. Subjektivt er forskellen mellem psykotiske og meditative tilstande da også alene, om man er blevet skubbet derind, eller om man selv skridt for skridt med ydre muligheder har kunnet overgive sig til sit eget liv; objektivt er der derimod en praktisk verden til forskel!

For det andet peger de bundne energier også ud over sig selv; som bundne virker de fastfrysende på den kollektivt-personlige struktur, der som udviklet betinger og/eller fremmedbestemmer deres eksistens; og som opløsende peger de tilbage til denne udviklede struktur, der netop for udvikling er den centrale ressourcestruktur, som det drejer sig om at få fat i og bevidst gribe i sin bevægelse.

Ud fra ovenstående bliver det også klart, at enhver brug af triks, snyd og bedrag, tvang og magt til opnåelse af tilgang til "bundne energier" ikke blot er uduelige; men umenneskelige idet de suspenderer den menneskelige personligheds eget livsaktuelle standpunkt i forhold hertil, hvorfor brugen heraf også kan betyde en øget "egenbesættelse" af subjektet selv - med en tilsvarende udtørring af personlighedens mulige ressourcer. En livsstil introduceres - fremfor mulige kollektivt-personlige livsudkast at-arbejde-ud-i-verden - og udviklingen af eget liv bliver til et rent intuitivt spørgsmål, hvor kun udnyttelse af mulighederne indenfor rammerne vil træde frem som subjektivt nødvendige. En ren healingsmæssig tilgang vil altid trække i denne retning - om man så vælger at bemestre energiflow via almene symbolbetydninger eller gennem gestaltterapeutiske fremstillinger heraf! Hvad der derfor alene i samfundsmæssig forstand kan komme på tale er at muliggøre, at hver enkelt selv kan tage sine skridt til at nå, gribe og videreudvikle den udviklede kollektive struktur, der betinger og/eller fremmedbestemmer, at dette ikke er muligt fuldt ud nu - og dette er et forbundsarbejde, der tager sit udgangspunkt i det personlighedsmæssige (og slutter det ikke på dette niveau, så var udgangspunktet og betingelserne herfor for snævre respektivt skævt koncepteret).

At arbejde med massage, meditation, krop-oplevelse/-bevidsthed, afspænding mv med andre betyder derfor krav om at skabe en kollektiv ramme for personligt arbejde. For denne ramme stilles der også krav om, at man selv hever sig op som person - det er det personlige krav om at komme til sig selv, ellers er det hverken muligt at arbejde for eller med andre. Sådan noget kan man ikke bare sådan! Men det personlige krav til terapeuter bredt set aftegner sig: det er kravet om at kunne lænke deres bearbejdning og opbevaring af individuelle psykosekerner som fascinationsobjekter til udviklingen af de alment-samfundsmæssige strukturer af nødvendighed som foregribende mulighed, der perspektivisk overflødiggør dem - for uden en sådan konkret lænke vil det heller ikke i situationen med andre, der arbejdes for, være muligt

18
at lade sit eget "private" komme bevidst til orde til fælles brug for sammenhængen; i modsat fald vil der ske en mere eller mindre ubevidst brug af sammenhængen i egen privat interesse med kompetencemarkering og øget brug af fritsvævende teknikker som følge og til fastholdelse af herskab og kontrol over situationen (Når der traditionelt snakkes egenterapi - typisk psykoanalyse, gestaltterapi eller varianter herover - som nødvendig terapeutisk kvalifikation, så er dette i ovenstående forstand "stene for brød", idet der hermed skabes en indre selvbekræftigende lænke til eget terapeut-jeg, hvor der i personlighedsmæssig forstand ikke kan gives andet videre end varierede temaer over, hvordan der kan komme overens med ydre som indre magter; og i denne forstand er det rigtigt, at det ikke er muligt at hjælpe andre længere end man selv er! Godt det samme - men tragisk for de, der ikke gives andre muligheder).

Når det således kun er muligt som perspektiv at hæve sig som person ved aktuelt at bide skeer med ydre som indre lænker gennem praktisk revolutionerende arbejde (den borgerlige livsform er således terapeut-kontraindiceret), så bliver der det tilbage i situationen at tage sit udgangspunkt i den praksis, der er sammen, og bruge denne som åben indfaldsvinkel til, hvad der kunne foregå. Dette vil igen sige to ting: -at være åben overfor det, der foregår udenfor, hos den anden; - at være åben overfor det, der foregår i en selv. Og hele tiden arbejde med disse to niveauer gennem fuld opmærksomhed på deres interaktion i perspektivet den andens voksen som person. Og dvs at kunsten er at tage imod det, den anden indeholder på den andens præmisser, og at gi' den anden, hvad den anden har brug for, og stadigvæk stå på sine egne ben i (gennem) det. Med andre ord er dette at tage hold om rammen gennem omsorg for den anden.

Slut her. I morgen nogle overvejelser med udgangspunkt i det personlighedspsykologiske plan. -o-

Ca en tiende del af ovenstående kom på ord i den indledende snak om teoretiske overvejelser for området.

Efter kaffebordet mødtes vi i stuen; hvor vi stillede os i en rundkreds. Og endnu et par ord.

I skulle ha' fået et program; og i det er formålet beskrevet som et "personligt indblik i psyke-soma-forholdet". Man kan undre sig over at det "sociale" ikke er med her; men det er ud fra, at det sociale er bestemt på forhånd i form af den plan/ramme, der allerede er lagt for aktiviteterne.

En sådan ramme kan både være snærende og forløsende: på den ene side skal man passe sig ind, på den anden side gi'r det en mulighed for at slippe sit overblik og koncentrere sig om sig selv. Jeg håber i gør det sidste, så vil jeg prøve at fastholde overblikket og prøve at få en helhed ud af pro-

cessen.

For det andet er der det at sige, at de følgende øvelser har til formål at aflaste ens opmærksomhed i det ydre og i det indre, sådan at een selv som en helhed kan komme til orde. Men - og det er det vigtigt at være opmærksom på - man vil i første omgang komme frem med stres, nervøsitet og anspændthed. Og dette simpelt hen fordi ens vandte måde at gribe verden på ikke umiddelbart duer overfor en ramme, der ikke kendes. Her vil der være en spontan tendens til at tolke/tyde dette, som noget man har i sig - og en angst for ikke at kunne styre det vil kunne træde frem - eller man kan hæfte sig ved at rammen er forkert. Det vil her være vigtigt at huske, at det har med en ny/anden ramme at gøre; og her kan man tage den tankeind og spørge: hvad er det egentlig jeg spender op over i denne sammenhæng, og skal det, er det nødvendigt, at det fylde så meget. Simpelt hen at tage tid til det, tage sig sin tid; og hvis det stadig fylder, så må man melde ud-ad-til; hvis nej er nogle overfladespændinger opløst.

En rysteøvelse til at starte med.

Rysteøvelse.

Ryst først den venstre hånd lidt; tag herefter underarmen med, så overarmen; hele armen; dernæst den anden hånd,.....; begge arme samtidig, tag overkroppen med; hovedet stille fra side til side; så den ene fod, underbenet med, låret med også; og til den anden fod,.....; hele underkroppen, hele kroppen, lad den få lov at reagere ud.

Vejrtrækningsøvelser.

Rysteøvelsen tager ikke nødvendigvis ens vejtrækning med. Derfor tre små øvelser (fra Tureby-gymnastik). Find en stilling med fødderne, som du står godt i.

1: sammel hænderne, og på indånding fører du dem op over hovedet; på udånding hænderne ned i hvilestilling; her efter en vejtrækning, og forfra igen. Den gøres et par gange.

2: hænderne enkeltvis op over hovedet på indånding; fire vip bagud, hold vejret; på udånding hænderne helt ned til gulvet; og op i retstilling på indånding; en vejtrækning, og forfra. Gøres et par gange.

3: sammel hænderne - og før dem på indånding op over hovedet; på udånding venstre rundt og ned mod venstre fod, forbi og stop mellem fødderne; videre rundt på indånding til op over hovedet; fra hovedet ned i retstilling på udånding; vejtrækning, og forfra. Den gøres et par gange.

Det gælder for de ovenstående øvelser, såvel som for alle, der guides, at den der guider selv udfører øvelserne - og dette med støtte fra al den in-

formation af ydre som indre art, der kan rummes, hvor den reflekterede sammenhæng her imellem bevidst bruges, fx til at afgøre hastighed for øvelserne, hvad der skal siges og ikke siges, hvor der skal ventes ud fra, hvad der synes svært at ha' kontakt med, hvornår der skal stoppes, hvordan der skal stoppes mm.

Her efter fandt vi sammen i en energicirkel.

Energicirkel; og krop-afspænding.

Vi stiller os i en rundkreds med ^{hinanden i hænderne og} venstre håndflade op og højre ned - ud fra at vi tager mod energi fra venstre og gi'r energi med højre (dette både i betydningen tage imod ude- og indefra, og gi' inde- som udefra). Find din grounding - den stilling hvor du står fast og har kontakt med dig i det fysiske (benene lidt spredte, fødderne pegende lidt udad, knæene lidt bøjede og underlivet skuppet frem). Du kan evt vippe lidt frem og tilbage for at finde din stilling - den har med hara-chakrat at gøre.

Send din opmærksomhed ud, væk fra dig selv. Se i rummet - der er et billede, en stol,, der er også lyde, lyden fra en bil, Tag nu kontakt til de andre her i gruppen; se, mærk, tag den kontakt du kan finde ud af med hver af de andre; og når du har gjort dette, luk dine øjne - og se med lukkede øjne rundt i cirklen; tag dig din kontakt igen. Mærk nu at du står i denne cirkel, mærk de hænder du holder i hånden. Mærk din grund - at du står her på gulvet - mærk din luft, det over dig.

Send nu din opmærksomhed til din isse, slap af i issen; videre til din pande, mærk om du spæder, prøv at slappe af; videre til næsen, læben, tungen, halsen; hele hovedet, mærk dit hoved; videre til dine skuldre, sidder de trukket op eller er de faldet ned, slap af i dem; opmærksomhed på armene, venstre arm, højre arm; mærk dit bryst, din mave, hele forsiden af overkroppen; mærk din ryg, lænden, hele ryggen; hele din overkrop; mærk dit underliv, hvordan har det det; mærk dine lår - det er din styrke - og hvis de begynder at ryste, så ryst med; videre til dine underben, dine fødder, den venstre fod, den højre fod; mærk dine ben; mærk hele din krop - og mærk at du står her på gulvet sammen med andre.

Når du mærker et håndtryk, så tag imod det, slip, og send det videre til den der står på den anden side af dig (et håndtryk sendes rundt begge veje). Men bliv stående med lukkede øjne. Gå nu selv din krop igennem, fra isse til fod og find det eller de steder, som sagde eller nu siger dig noget. Find et ord, begreb, billede eller symbol for det. Tag dig din tid - og tag til sidst stilling til, hvordan du har det her-og-nu. Vend tilbage med åbne øjne, når du er parat.

Når alle er tilbage en runde, hvor hver enkelt fortæller det, de har lyst til eller brug for.

Hogen der vil lægge ud, starte.

I en sådan runde kan der gå mere eller mindre ind i den enkeltes oplevelse. Vigtigt er dog, at hver enkeltes oplevelse - med alt hvad der er tilkædighed, hvis det er nødvendigt - søges rundet, så den står i sig selv for personen.

Efter denne runde skulle der findes massage-par. Den indfaldsvinkel, der her blev brugt, var at spørge til, hvem der allerede havde en lyst eller så en udfordring i en bestemt anden, og det vil igen sige at vælge bevidst, og også vælge bevidst fra. Det endte med at gå op!

Vigtigt - også her - er at være bevidst omkring "mislyde", tage dem op, afklare dem eventuelt sammen med de andre, den anden, således at man ikke trækkes eller lader sig trække ind i noget, hvor der stadig er "elastik" til, hvor man står. Falske hensyn må gennembrydes, idet de ellers bliver Damoklessvær, der kan få eget dynamisk liv de involverede imellem.

Massage-demonstration.

Vi arrangerede os i en rundkreds omkring een, der godt ville være demonstration-objekt (dette er altid en utaknemmelig tjans - med mindre der for sammenhængen er tid nok - hvad der oftest ikke er - til, at en reel kontakt mellem den, der giver/demonstrerer, og den der får, kan etableres).

Den optimale demonstration er at tage situationen på ordet, og gøre denne til den-sig-udviklende indfaldsvinkel (ligesom ved ikke-demonstrationer); herved forsvinder demonstrations-aktiviteten som perspektiv for arbejdet, men en demonstration vil dog altid være af en anden art aktivitet end et selstyret massageforløb mellem to, idet de, der i en demonstration arbejder med hinanden, også mellem sig må rumme det generelle for gruppen (Der er et hav af forskellige grupper - ud over ovennævnte to også, at to arbejder med en tredje, eller at to arbejder og en tredje er bisidder osv osv - men det vigtige i duelig forstand er dog ikke at stille dem ved siden af hinanden i en teoretisering her over, men at gribe distinkte gruppesammenhænge i deres udviklingsmæssige sammenhæng ud fra den genstand og dennes udvikling, som de tematiserer. Der mangler også meget på dette område!).

Inden parterne indstiller sig på massage-aktiviteten - den ene siddende over for den anden liggende - er det vigtigt, at det, der måtte være nærværende de berørte i situationen, finder en bevidst formidlingsform mellem parterne. Massagen starter her!

Den, der får massage, er centrum for aktiviteten. Og indledende ord til denne var at gi' andedrettet opmærksomhed; du skal ikke prøve at styre det, det finder selv sin rytme, bare opmærksomhed.

Den, der skal gi' massage, må her overfor indstille sig på den anden; simpelt hen bruge sig sin tid på at komme til stede. Og det gælder her som andre steder, at de tanker der dukker op tages ind og gøres færdige i deres betydning for situationen. Man sætter sig meditativt overfor den anden.

En meditationsøvelse til hjælp til at komme til stede med den anden blev foreslået, brugt.

Kontakt hara, punktet lige under navlen; kontakt her efter hjerte-chakrat, punktet i brystet; og kontakt til sidst essens-/individualitetspunktet over hovedet, der er hvor din næve er, når du knytter den og rækker din arm op over hovedet; mærk dit punkt.

Forestil dig nu et hvidt lys i essenspunktet; og træk på indånding lys herfra, ned igennem hovedet, igennem kroppen til hara; på udånding fra hara til hjerte-chakrat og ud af brystet og ud af dine arme; du bygger hermed energi op foran dig, netop i det felt, hvor den du skal gi' massage befinder sig. Bliv ved med denne øvelse til det opbyggede energifelt rummer den anden.

I et næste skridt kan du læse ind i dette felt; mærk dig hvad du ser med dit "indre" blik; tag stilling.

Og vend tilbage med åbne øjne og mærk, se igen. Gennemgå igen den anden som den anden ligger der foran dig, og tag - skridt for skridt - helhedsmæssig stilling til, hvad den anden er i, har brug for, kræver, er bange for mv. Integrer dine billeder, afklar dig hvordan du vil gå videre i processen; det er at stille sig det sted, der indvendigt rummer arbejdet med begge billeder - her hvor du stadig kun er på vej ind i den anden ude fra.

Og gå i gang. Du kan evt sende din opmærksomhed i forvejen, så du på din vej kan bruge din registrering af, hvad du kan møde til at møde det, hvis/når du møder det.

I samme grad, som på-vej-møtte energier rummes fuldt ud, vil den, der giver massage ende op med frit at kunne bevæge sig rundt i den andens fysiske og immaterielle felt; åbenende, integrerende og opløsende der, hvor den anden er i sin bevidste gennemtrængning. Det springende punkt er derfor også at udvikle den fælles kontakt - hvor den end måtte være - for kun denne er kollektiv kraft qua dens forbundethed med det fælles nærværende grundlag - hvad der så at sige er bevidsthedens egen fælte eksistensgenstand.

lesion af massage-demonstrationen skal ikke gennemgås i dette - allerede for omfattende - papir. Kun det at tage "kontakt" til den anden skal have et par ord mere.

Fysisk kontakt og diagnostik.

At tage "fysisk" massage-kontakt med een, der er helt ude at skide (klinisk: grænsepsykotisk) opfattes almindeligvis som en noget problematisk affære, som der helst skal gås udenom. Hvis der der imod gås ind i det, så beskrives tilgangen som Grounding (at tage kontakt til fødderne), og ellers kun arbejde med de undersprængte muskler i kroppen.

Det videre skridt på undertrykkelsens vej - massage-arbejde med psykotiske - opfattes i forlængelse heraf som en professionel dumhed. Man har dog gjort sig den erfaring, at skizofrene - hvis en fysisk kontakt tillades - synes helt udenfor rækkevidde.

Alt dette er rigtigt! MEN det er under den forudsætning, at hvis man arbejder ud fra en diagnostisk indfaldsvinkel/platform, så skal man holde sig væk, helt væk endda! - indtil en anden indfaldsvinkel siver ind hos een. Endvidere skal der heller ikke arbejdes med "grænsepsykotiske" på den beskrevne måde - ikke generelt i hvert fald. Og dette giver sig ud fra, at det at tage kontakt til fødderne nok er et groundingfelt, men det er i et massageperspektiv en grounding via den, der giver massage, arbejder hermed. Og en sådan grounding, når man er ude at skide, kan lige så godt - og vil også typisk - føre til en fravending det fysiske og til en modsvarende psykisk kontakt mellem parterne, hvorved kontakten tvinges ind i en jeg-form. Denne jeg-form kan så godt styrke den anden af - for en tid; men det store og grundlæggende arbejde med at gribe ressourcestrukturerne (der ligger uden for jeg-et) forbigås endnu en gang. Det kan så godt være, at den der er ude at skide har brug for dette, og hvis det er ud fra en fælleskontakt, så er der heller ikke noget problem. Summa: man skal ikke "tro" det er muligt at være neutral i sin tilgang; det er tvært imod de stadige tilgange, der i åben brug, må udveksles til kollektiv kontakt qua fælles kraft - hvad en diagnostisk indfaldsvinkel ikke tillader overhovedet.

- o -

Når man har givet massage er det vigtigt for det første, at lade den anden få sig sin tid til at komme tilbage. For det andet er det lige så vigtigt, at man selv reflekterer sit forløb igennem og tager stilling til det - ellers vil den efterfølgende snak parterne imellem let blive noget "mudder", hvor man hænger i det - og i hinanden - fordi der ikke sker en tilbagevenden til det personlighedspsykologiske niveau.

Efter demonstrationen var det massage-parrenes egen virksomhed, der fandt rum.

Og til allersidst møttes vi igen i energicirklen, i grounding, med lukkede øjne; og et håndtryk (den ene vej) stillede os alene sammen. Tilbage igen - og det, der skulle formidles, kunne formidles. En lørdag fandt et seminar!

Søndagen

startede for gruppen ved kaffebordet, hvor de teoretiske overvejelser om området blev taget op igen.

De blev søgt videreført ud fra et lille oplæg, hvor indfaldsvinklen var, hvor gårdagens slap: det personlighedspsykologiske som udgangspunkt; altså en omvending af tankerne fra om lørdagen, hvor det overvejende var energimæssige betragtninger fra-neden-af-og-op, der kom frem.

Teoretisk om personlighedspsykologisk energiarbejde.

En sådan omvending er genstandsbundet indenfor området: nok finder udvikling kun sted inde fra genstanden selv - på basis af historien forud og de fremtidige muligheder og nødvendigheder - men den indre udvikling er dog primært bundet til, hvordan det aktuelle sætter sig sammen, gribes; og aktuelt mødes en genstand altid ude fra. Hertil kommer så også - som dimensioner i aktuelle "møder" udefra og indefra - at de involverede genstande også har en historie sammen allerede ved at være dele af samme helhed.

På det samfundsmæssige niveau er dette at mødes på det personlighedspsykologiske plan indenfor en kollektivmæssig sammenhæng. Verdenshistorisk er dette såvel det almene samfundshistoriske standpunkt som perspektiv - aktuelt er det med statskapitalismen samfundshistorie gennem klassekamp mellem klassekollektiver og klassepersonligheder som kamp mellem personlig brug og udnyttelse af eksisterende ydre som indre begrænsninger i egen privat tjeneste gennem konkurrence, marginalisering, udgrænsning og udstødning som klassekollektiv handlestrategi eller gennem forbund fæller imellem om udvikling af kollektiv arbejdsvirksomhed.

Gid det var så, at ovenstående alternativ var et simpelt valg, et alags enten-eller. Det er det ikke; det er tvært imod en problemstilling indenfor en magtbestemt global struktur, hvilket i sig selv fordrer en taktisk forholde sig til gennemførelsen af langsigtede alment samfundsmæssige inter-

esser for at kunne "komme ud af" statskapitalismen. Alment duelig er derfor kun det konkrete arbejde med forholdet mellem kortsigtede og langsigtede interesser, der i sig selv overflødiggør den taktiske forholden sig til andre, personer som kollektivgrupper - og dette er problemet at delegere den-taktiske-forholden-sig ud af de sociale klassekollektiver i rejsningen af disse som samfundsmæssige arbejds- og bogrupper, således at udfoldelsen af person og kollektiv kan komme til sin menneskelige ret.

I samme grad som ovenstående samfundsmæssige perspektiv almengører sig, så vil produktionsbetingelserne for psykosekerner - som udtryk for begrænset kollektiv subjektagtighed - og for fascinationsobjekter og -strukturer - som udtryk for klassekollektiv afmagt - i det individuelle subjekt ligeledes bliver ophævet. Og omvendt. Sammenhængen her imellem er dog hverken ydre eller mekanisk; det er tvært imod to sider af samme sag: det fælles tredje og grebet herom, hvor det alment duelige alene er udviklingen af det fælles greb om det fælles tredje såvel indenfor de enkelte praksisformer som for praksisformerne imellem.

Er den praksisform, der er på tale, en terapeutisk situation, så er genstanden (idet fælles tredje og grebet herom) brugeren i dennes relation til terapeuten. Og at tage denne genstand på ordet, udvikle den, vil samfundsmæssig være problemet om at overflødiggøre de betingelser, der betinger at situationen må opstå; altså selvnegering via udvikling af mere overgribende samfundsmæssighed - hvilket er terapeutens opgave i situationen, idet netop dette er, hvad brugeren aktuelt ikke selv alene magter. Dette kan igen ses som arbejdet med, den fælles virksomhed om at samle ressourcer og prioritere interesser, således at der kan svares igen med samfundsmæssig udvikling på begrænsende og magtbestemmende kollektivt-personlige værensbetingelser.

Problemafklarung, -udvikling, -formulering og -løsning som sammenhængende procesdimensioner er trin i denne særlige udviklingsopgave for den terapeutiske situation. Hvor problemafklarung har en behandlingsstrategi som perspektiv, som en måde at udvikle problemet på, så har problemudvikling behandlingsmetoder i sit perspektiv, medens problemformulering munder ud i tekniske måder at nå målet på.

I samme udstrækning terapeuten forbigår det kooperative ved ovenstående udviklingsopgave, så træder kun problemafklarung og -løsning frem som arbejdsdimensioner (qua deres etablerings- respektiv afsluttende karakter); men hertil kommer dog også, at de træder frem og begrunder sig i terapeutens "private" præmisser, idet netop udgrænsningen af problemudvikling og

-formulering fastfryser, at brugerens problem kan/skal løses indenfor de selv samme givne samfundsmæssige rammer, der allerede har stillet een alene og/eller stillet een med sig selv som problem. En komplettering qua personliggørende teknificering af ideologisk subjektion fra terapeutens side er det bevidste udfald heraf; ubevidst kan man så håbe, at en bruger kan og søger at ryste det lort af sig, som vedkommende søges præknet på i professionel forstand - men en reel samfundsmæssig udvikling (netop hvad det hele drejede sig om) står dog stadig tilbage, og dette med de konflikter mv som manglen herpå cyklisk producerer.

Ovenstående er også i terapeutisk forstand at gå direkte på personaliseringsprocesserne i brugersubjektet, hvad man så kan gøre på åben eller lukket/skjult måde. Og dette er hvad der synes at være under almengørelse indenfor det institutionelle område, hvor der i korttidsterapeutisk øjemed sættes på det terapeutiske "NU" som gennembrudsfaktor (dynamisk (psykoanalytisk) og strategisk (kommunikationsteoretisk) korttidsterapi). Her er Haley nok den af nogen, der med tesen om psykoterapiens almene paradoksa fortæller, hvad dette "NU" som gennembrudsfaktor går ud på: nemlig at påvirke brugeren, så denne af egen fri vilje forandrer sig, hvad der kan gøres ved at bruge magten over situationen til at definere, hvad der skal foregå, og samtidig benægte, at det er det han gør.

Haley fortæller direkte, hvad der ikke skal gøres - hvis det drejer sig om personlig udvikling (jvf tidligere om udtørring af mulige ressourcestrukturer, når der ikke skabes rum for bevidst indgang/nedgang i fascinationsobjekter og psykosekerner skridt for skridt).

Her overfor står så den bevidste Kooperation om den terapeutiske udviklingsopgave, hvor det direkte arbejde med personaliseringsprocesser fælles tilbyder sig ved udviklede problemformuleringer, hvor målet er kendt (udviklet gennem fælles kontakt), men hvor der endnu mangler midler til opnåelsen heraf. HER kommer teknikker ind - ej før, ej senere.

Opsummerende kan vi nu sige, at problemafklarung - som arbejdet med de indfaldsvinkler på problemet, der er tilstede i situationen - må udvikles, så den rummer det, der i sidste instans kan muliggøre et bevidst fælles arbejde med personaliseringsprocesser. Hvis dette rum ikke skabes - eller det tages hen ad vejen - så vil det ikke være muligt selv at komme til sig selv på egne personlige præmisser i deres kollektive indbundethed: komplettering af begrænsninger og afmagt finder sted endnu engang individuelt. Omvendt også: når det finder sted ikke-bevidst-intenderet, så gives de involverede også information om, at rummet - der foregår nu'et - og den måde, så det blev grebet på, var begrænset og begrænsende. En analyse heraf muliggør

en kommen til bevidsthed om den historie, der skrives, og dermed også en mere bevidst brug af historien i udviklingen af problemet, dets formulering og løsning.

Hvordan ser da processen ud, når der gives mulighed for, at subjektet/brugeren kan komme til sig selv - hvilket er en overlødiggørelse af Selvet som fremmed kategori gennem ophævelse af fascinationsobjekter og psykosekerner. For det følgende er det vigtigt at være opmærksom på, at det genuint er et praktisk kollektivt udviklingsarbejde i perspektivet skabelsen af kollektive arbejds- og bogrupper, der alene langsigtet kan sætte den ideologiske subjektion som indre lenke i subjektet ud af kraft. Mao: muligheden for at komme til sig selv - og den personlige brug heraf - aktuelt skaber kun tilgang til mere eller mindre partielle og/eller enhedsmæssige ressourcestrukturer i deres udviklede kollektive eksistensform; det er ikke samtidigt den samfundsmæssige almengørelse heraf, men dog en mulighedsbetingelse herfor. Endvidere er betingelserne, hvor under dette finder sted, en integral del heraf, hvorfor det ikke kommer på tale at vælge eller operere med en "indre" og/eller en "ydre" vej for det fremtidige. Tvært imod: hvis ikke den konkrete formidlingsproces tages som udgangspunkt og slutpunkt for samfundsmæssig almengørelse, så vil en indre resp ydre vej træde frem, men disse er uendeligt tomme - og bliver til former uden indhold - når de står alene eller sættes overfor hinanden.

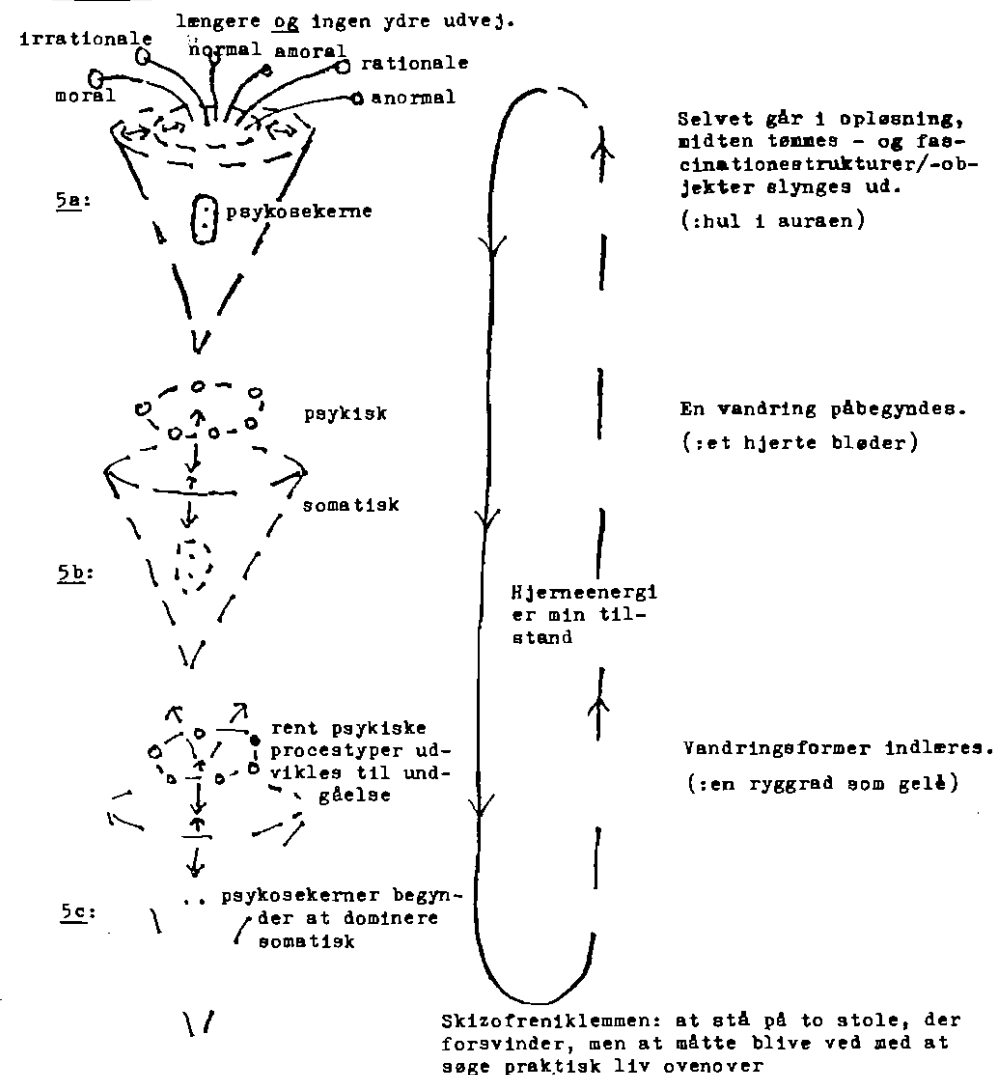
Når problemafklaringen må være så rummelig, at den i sidste instans kan muliggøre et bevidst fælles arbejde med personaliseringsprocesser (jvf s.26), så er udgangspunktet, hvad der i dybeste undertrykkende og fornædrende forstand kan mødes? Det er at være flere af sig selv uden subjekttagtig kontakt her imellem, hvad der skal sættes på begreb med skizofreniklemme.

En skizofreniklemme opstår, når det personlige subjekt ikke længere magter sin egen ideologiske subjektion. Den er et produkt af den sociale sammenhængs interne instrumentalisering af de involverede med efterfølgende selvfjendskab, isolering og isolation, samtidig med at der ikke er (anticiperet) mulighed for at undslippe, bryde ud af den sociale sammenhæng. Den berørtes personlighed kan ikke klare presset, idet kun udvikling indefra og væk er mulig, hvilket ej heller er en mulighed. Jeg-et kan hermed ikke længere kontrolleres og beherskes selv, og Selvet går i opløsning, hvorved man heller ikke kan opleve sig selv som fremmed. Man går selv i opløsning, idet det ikke er muligt at bære, magte midtens tømning - hvorfor man må være i dele af sig selv. Fascinationsstrukturen som den sidste rest af rummet subjektet med falder hermed fra hinanden i noget selvstændiggjort psykisk og somatisk, der hverken kan eller vil vide af hinanden længere, da der ik-

ke er sociale betingelser for deres møde. Her er vandringens stier; fra del til del, fastfrosset på brændende sted, derfor videre; - hvor! Gamle psykosekerner bærer een - bag om ryggen på een selv, det Selv der ikke længere har rum til at være for noget, det rum man må væk fra.

Jo længere denne tilstand må udholdes, og jo mere overgribende den er for subjektet, desto mere "funktional" må det psykiske etablere sig som aktiv undgåelse det somatiske.

Skitse 5: Skizofreniklemmen - den ikke-magten egen ideologiske subjektion

Mennesket er i skizofreniklemmen krop og sjæl - begge som hylstre for hinanden med dynamisk kontakt som undgåelse. Der mangler rum for ståsted.

Rum.

Rum er overhovedet den første form i en kommen til sig selv. I denne første form er psyko-somatisk kontakt i sit udgangspunkt ikke mulig; mulig er kun psykisk kontakt under abstraktion fra somatisk - og omvendt; og da kun partielt. Det er en væren væk fra den anden part, hvor det at være ved er at være åben for en midte, der ikke er sig selv; en midte der over for dig tilstedelighed tømtes, og må sløre det ved at slette sporene efter sig. Midten vil dog - når rum fastholdes - vise sig som noget adskilt, noget anderledes end før: noget normalt/anormalt, moralsk/amoralsk og/eller rationelt/irrationelt. Selvet finder faktisk her form igen, når dette mødes. Fremfor alene dysfunktionelle energistrukturer, der aktivt slører med energiretning med uret, træder nu de disfunktionelle fascinerende strukturer og -objekter frem - medens psykosekernerne fylder sig ud.

Kropsmassage er ved rumform overhovedet bundet til en aktivering og fastholdelse af helheder, helheden ved mennesket, idet dette kan skabe rum for, at det der opleves er noget man selv oplever. Dette betyder ikke, at der ikke kan - eller skal - arbejdes med enkeltdele, men de vil være dynamisk tomme i deres indhold, indtil deres tilgrundliggende energisystem begynder at leve i strukturen. Mangler dette liv kan det betyde en fastfrysning af skizofreniklemmen, idet subjektet ellers ikke vil kunne rumme dem som dele af sig selv.

Hvad der kommer til syne ved rumformen er noget af en selv, hvor det bliver interessen heri, der kan betyde en udgang heraf.

Interesser.

Interesser er den anden form, og disse er givet qua kontakt med fascinationsstrukturer og -objekter. De vil træde frem, overvældende og paniske; og de vil straks søge fodfæste i den ydre verden. Der må læres på ny, selv; der må gås bag - intakt! Et bagland kræves, et sociale fri-rum må melde sig som krav for en indholdsmæssig bearbejdning det for det særlige i distinktionerne moral/amoral, normal/anormal og rationel/irrationel.

Kropsmassage her går særligt ind i forholdet til og mellem kropsakserne, idet deres egenbinding - det fascinerende - låser en selv til at fordre noget bestemt andet, som man aldrig har haft, men som heller ikke er ens eget i personlig forstand. Det at udholde at se sig selv udefra vil her være det, der kan skabe individuel kontakt. Men hertil kræves ressourcer.

Ressourcer

er den tredje - og sidste - form; for det at se sig selv udefra, som individ overfor andre individer, er uudholdelig indenfor jeg-ets form. I sin tid var det en måde at overleve på ved at være som den anden kunne bruge - og man selv kunne bruge det på kort sigt; - men fælden klappede, og ingen ydre overgribende struktur udviklede sig om det, og trak os berørte jeg-er med. Nej! Vi lærte tvært imod at mestre os her indenfor - hvor også anderledes sociale strukturer udenfor fik lige så stor fascinerende kraft som de nære selviske andre, der både var een og ikke een selv. Psykosekerner - den fælles brudthed, måske endda fra andet sted og andre - binder dog også een op. Som udviklet noget kollektivt at overvinde, og dermed kooperativ kraft; men netop også den kraft, der ikke var, da man behøvede den. Andre overså een, kunne måske ikke gøre noget; måske var der endda ikke nogen og ingen svigtede. Men man brændte lidt sammen; og man blev gjort svag.

Ressourcer ligger bær kun ved en integration af den struktur, der får een til at brænde sammen. Og dette er en voksen op som person, personlighed. Billeligt er det at fylde sit "tænnébånd" ud, hvilket ikke er andet end udviklet afklaring mod et fælles håndtag på det forlagte: det "kriminelle", "tabuerede", "uforståelige" - som var det, der ikke duede dengang, og som ej heller ubegrebet duer i dag. Men til forskel fra dengang er der mulighed til på ny at tage dem bevidst med ind i dagligdagen - og dette på de punkter, hvor de møder genstande, der henviser. Interesseafklaring er her kamp. Tunge og lette energier melder sig, må vendes mod verden for en gøren situationen klar; hvad henviser de til for mig, hvad drejer det sig om - hvor kan jeg vokse socialt med dette individuelle problem, hvordan kan/skal handles!

Nu er det de personaliseringsprocesser, der gik forud hin destruktion, der kan tale igen. At lytte til det er eet, at se, se i øjnene, smage osv osv noget mere; og bevidstbringelsen noget tredje centralt. Det er praktisk opmærksomhed på en væsentlig betydning for nødvendighed - en betydning, der endnu ikke er afklaret, men som i sin afklaring vil bringe krop og sjæl sammen i deres samfundsmæssige form: en levende sanselig personlighed, der kan virke igen også her, frisk rask.

Set udefra, uden for psykosens "leben", er det eksplosioner af kraft, hvor dog kun bevidst opmærksomhed på disse to genstandes udviklende forhold - psykosens liv og strukturen herom - muliggør at egne interesser kan finde den manglende samfundsmæssige form at integrere sig i. Det er at spørge til, hvad psykosens fortæller mig om min sociale ramme og om mig i denne, og hvor skal begge hen fremtidigt. Det er en voksen ind og ud anti-fascinerende, perligt og kollektivt. Det er dog endnu ikke vejen frem, men der er ved at bli-

ve skabt rum for, at den kan findes.

Kropsmassage ved ressourceformen er delopmærksomhed. Det er opmærksomhed på steder af energiunderskud, overskud, noget forbigået, noget klemmt, noget rærligt, noget koldt og varmt osv osv; alt af betydning, af betydning alt! Og at rumme det i min betydning, for det der gøres.

- o -

Et skridt tilbage herfra; fra denne fremmede verden, og dog så nærværende. Fra Selvets verden. Fra "tredje-persons-processerne" (Holzkamp).

- o -

Og tilbage til den massageweekend, der med ovenstående mange tilføjede oplevelser og tanker snart ikke ligner sig selv.

Vi mødtes igen på gulvet i stuen, stillede os i en rundkreds.

Først er, hvad der er fra i går. Oftest har man "noget", når man har bevæget sig på området, men det er også den personliggende og afpersonaliserende stemme, der taler - og taler på et sanssområde af en anden kanal end vanlig. Her er også en gruppeproces ved at få møde.

Til den frivillige runde havde jeg selv en irritation på mig selv fra om lørdagen. Rart at få den fortalt, formidlet. Alle formulerede sig. Og vi gik videre med "rystelse" og "vejtrækningsøvelser" (se s.19-20). Her efter en lille marxistisk meditation - som en af mange indfaldsvinkler (tegneøvelser en anden) - til fremstilling af et personligt livsudkast, som der direkte kan arbejdes videre med i massagesessionen - hvis det ønskes.

En marxistisk meditation.

Man sætter sig i en cirkel med hinanden i hænderne, venstre håndflade op og højre ned. Man finder en stilling som der kan sidde i et kvarter til tyve minutter; en åben afslappet og bevægelig stilling - find eventuel et sammenrullet tæppe at sidde på og skal du flytte dig undervejs (en arm eller et ben sover) så gør det bevidst ved at gøre dine bevægelser bevidst. Ligeså når der kommer tanker: tag dem ind, gør dem færdige og vend tilbage hertil.

Først sendes opmærksomheden stille udad; hør og se også det, du har opmærksomhed på (den der guider kan nævne de forskellige nærværende sansgenstande).

Se også de andre i din gruppe; tag den kontakt, der kan være, og den du kan rumme.

Og med lukkede øjne lader du din opmærksomhed falde ind i dig. Skridt for skridt, udefra, ind og ned i dig. Du lader dig synke; dybere, dybere.

Sid lidt og betragt det, der sker.

Forestil dig nu et lys over gruppen; et lys i vores fælles midte. Byg det evt op som en sol; og mærk hvordan du får energi fra det. Se energiens stråler fra lyset, fra solen, ud til dig; til de andre i gruppen; til os alle på en og samme tid.

Prøv nu at rumme hele dig dér; hele gruppen hér. Rum helheden.

Prøv nu - skridt for skridt - at læse ind i det; fornem hvad det er; og gør dig fortrolig med, at det er dig, der oplever det.

Gi' det du oplever et navn, et begreb, symbol eller et billede; noget du kan fastholde din oplevelse med.

Når du mærker et håndtryk, så tag imod det og slip; og giv det videre til den, der sidder på den anden side af dig; bliv siddende med lukkede øjne (et håndtryk sendes rundt begge veje).

Find nu dit navn, begreb, symbol, billede eller hvad det var igen; og sæt det nu bevidst foran dig; ud foran dig og ind i gruppens energier.

Gi' det nu igen din opmærksomhed; gi' det energi - og MÆRK hvad der sker med det og med dig. Bliv så længe heri, at du mærker hvad (om det så er ingenting, for hvordan føles ingenting) der sker, og find også ordet, begrebet eller andet for det nye, der er vokset frem. Bliv siddende lidt i denne proces, der foregår.

Ved nu tilbage til dig selv, hér hvor du sidder med en fysisk krop, på gulvet sammen med andre, og med luften over dig.

Gør dig beredt til at vende tilbage; og når du er det, så åben dine øjne.

Nogen der har lyst til at fortælle om deres oplevelse, hvor de var henne.

Der tages en runde, hvor de, der har lyst, fortæller. Vigtigt er her at støtte hinanden i at få en så klar fornemmelse af egen oplevelse.

Afluttende er her at sige, at det oplevede kan tages direkte videre med i massagen. Den der skal starte med at gi' massage kan bevidst lægge sit billede væk for en tid, og den der skal ha' massage kan i starten efter opmærksomhed på åndedrættet trække sit billede ind igen, lade sin krop fylde op af det.

Det der sker i ovenstående meditation er - min oplevelse - at man får via gruppekraften nogle mere eller mindre ubevidste ting frem i mere ren form, end hvad der ellers er tilfældet i meditative øvelser, idet den giver en selv een selv i hænderne på det område, hvor fælleshed hersker - i modsætning til det typiske at måtte tage noget mere eller mindre ubegrundet på sig, eller at stille sig åben overfor en "åbenbaring".

- o -

MED

REGNBUEEN

Det videre.

Vi gik videre - som en lørdagen - til en massage-demonstration som primært havde bagsiden af kroppen som genstand. Endvidere blev der formidlet noget om muskeltonus/-typer i forhold til tre traditioner indenfor området: Reich' hvor arbejdet med overspændte - handlestres og forsvar - muskler står i centrum (:bioenergetiske øvelser også); Lillemor Johnsens hvor de underspændte muskler - det ubevidste - står i fokus; og L.Marchers arbejde som en kombination af disse to ud fra, at begge muskeltyper er nødvendige, mulige og med den normale "gennemtrængende" muskel som deres perspektiviske balance. Men - må der spørges - kan dette også være perspektivet, hvor igennem der arbejdes med de tre muskeltonus? Nix - kun den konkrete arbejdsvirksomhed er det samfundsmæssigt tænkelige perspektiv, hvorfor der ikke kan tænkes bevidsthedsmæssigt indenfor en bevidsthedsdiskurs, hvad kropsterapierne dog netop gør! Og alligevel kan man heller ikke andet! Denne modsætning lader kun løse, når den menneskelige krop i sin helhed ses ud fra dens virksomhedsform, som netop skjuler sig deri.

Endelig blev der også formidlet en slags sekundær energistrøm, der kunne trækkes med ind i massagearbejdet. Den er den energistrøm, der går fra venstre fod op igennem kroppen og ud af højre arm, og den fra venstre arm og ind ned af kroppen og ud af højre fod. Her ligger en individ-stres som en løben fra at være alene og/eller en gennemskåret reproduktion af eget køn. Symbolsk som ude til højre →

Og det var nu massageparrenes tur.

Herefter sluttede vi samlet af i en stille energicirkel - medens BZ-erne allerede havde startet deres kamp nede på Vesterbrogade. Hvad det hele drejer sig om blev sat i relief!

Litteratur:

Arnold, A.: "Unterbewusstes und Bewusstes im Denken und Handeln", Pahl-Rugenstein 85; Bertelsen, J.: "Dybdepsykologi" I-IV, Borgen 78-83; "Drømme, chakrasymboler og meditation", Borgen 82; "Energi og bevidsthed", Borgen 84; Dreier, O.: "A.N.Leontjev: Virksomhed og personlighed", Stencil 83; Downing, G.: "Massagebogen", Borgen 74; Dychtewald, K.: "Kropbevidsthed", Borgen 79; Ebbe, K.: "Massage - et terapeutisk redskab", Akademisk Forlag 86; Eysenck, H.J. & Nias, K.B.: "Astrologien - en revision i lyset af moderne videnskab", Bogan 83; Haug, W.P.: "Ideologie/Warenästhetik/Massenkultur. Entwürfe zu einer Theoretischen Synthese", SH33/Argument Verlag 79; "Pluraler Marxismus", Argument Verlag 85; Hem, L.: "Arbejdsnoter om drømme. Metodespørgsmål", Stencil Århus 82; Holzkamp, K.: "Grundlegung der Psychologie", Campus 83; Gordon, R.: "Your Healing Hands", Unity Press Santa Cruz 78; Kalle: "Kollektive forformer, fortidigt, nutidigt, fremtidigt", Forum 1/87; Leontjev, A.N.: "Tätigkeit, Bewusstsein, Persönlichkeit", Volk und Wissen Volkseigener Verlag 79; Lumbye, J. & Gormsen, K.: "Kritisk Psykoterapi", Paludans Forlag 75; "Psykoterapi, Smerte, Ekstase", Borgen 77; Miller, R.D.: "Psykisk Massage", Borgen 79; Marx, K.: "Den Tyske Ideologi", Rhodos 74; Rajneesh, B.S.: "HU-meditation og kosmisk orgasme", Borgen 75.

TID: lørdag d.14.november og søndag d.15.november; kl 13-17³⁰ og 17³⁰-18 begge dage.
Der er the, kaffe og afslappende musik fra 12³⁰.
Besked om du ikke kommer til undertegnede!
Der kommer skriftligt oplæg (kort!) om Regnbuens arbejde senere.

STED: hos Pernille Hviid, Sct.Jørgens Allé 4^{IV TV}, 1615 V 01-22.25.23

MEDBRING: liggeunderlag, lagen og tæppe. Olie - kan købes hos Matas eller på apoteket - og løstsiddende klæder.

FORMÅL: at opnå et personligt indblik i psyke-soma-forholdet ud fra en personlig-kollektiv/marxistisk indfaldsvinkel.

PROGRAM: lørdag 13⁰¹ - 13⁴⁵ : intro til dagene; bevægelse & meditation
13⁴⁵ - 14³⁰ : demonstration af kropsmassage-tilgange
massage to & to - med særlig vægt på forsiden af kroppen
14⁴⁵ - 15 : fælles aura-meditation
15 - 15⁴⁵ : massage den ene vej
16 - 16¹⁵ : fælles aura-meditation
16¹⁵ - 17⁰⁰ : massage den anden vej
17¹⁵ - 17³⁰ : opsamling og afrunding
17³⁰ - 18⁰⁰ : Regnbuens generelle arbejde
søndag 13⁰¹ - 13⁴⁵ : fra i går; bevægelse og meditation
13⁴⁵ - 14³⁰ : demo kropsmassage og polaritetsterapi
massage to & to - med særlig vægt på bagsiden af kroppen
14⁴⁵ - 15⁰⁰ : fælles aura-meditation
15 - 15⁴⁵ : massage den ene vej
16 - 16¹⁵ : fælles aura-meditation
16¹⁵ - 17⁰⁰ : massage den anden vej
17¹⁵ - 17³⁰ : opsamling, afrunding, perspektivering
17³⁰ - 18⁰⁰ : Regnbuens generelle arbejde - fortsat

/Kalle

OM

"ET BEDRE LIV"

- referat fra Fremtidsværkstedet på 7.Krit.Psyk.Seminar

OG

- tanker om og til diskussion af organiseringen fremover.

VEDLAGT: en perspektiverende opsummering af Fremtidsværkstedet

- o - indledning.
 - 1 - hvad kom frem på Fremtidsværkstedet.
 - 2 - efter fremtidsværkstedet: det permanente fremtidsværksted - og tanker om videre frem; Fabrikraften
 - 3 - Afrunding: hvor er vi på vej hen? Hvor skal vi hen? Struktureel hegemoni!
- Bilag: brev til kontaktgruppen.

INDKALDELSE: til Kritisk Psykologisk OrganiseringsmødeMAN 0.4. JAN 1988, KL 19¹⁵

i Studenterhuset, Købmagergade 52, 1.sal

Vedlagte materiale danner udgangspunkt for mødet;
 og eneste punkt på dagsordenen er, hvad mødet skal
 arbejde med, og hvordan det skal videreføres

Pernille og Kalle

Kære deltager.

På et par sider har vi, i stikord, forsøgt at samle fremtidsværkstedet op. Modsat de tidligere krit. psyk. seminarer åbnede fremtidsværkstedet muligheden for at arbejde videre med de tanker og projekter, som kommer frem i løbet af en arbejdsweekend.

Vi håber at stikordene kan støtte dig/jer i det videre arbejde med de påbegyndte projekter.

Fremtidsværkstedets styrke er, at det adskiller kritik, fantasi og realitetsorientering. De fleste af os er mestre i at være kritiske og realistiske i et omfang, der kan være dræbende for fantasien, eller som censurerer fantasien bort, inden den kommer til orde.

Meningen med de tre dage, vi havde sammen, var at give fantasien plads. Men realiteten kræver også sit. Virkeliggørelsen af det utopiske er den store udfordring, især når man må indse at det kun kan ske i en proces, at man bevæger sig i et eksperimenterende område, der gør op med omgivelsernes normer, holdninger og måske også med ens egne grænser.

Det nye og eksperimenterende bliver ikke altid en succes i begyndelsen, måske når man heller ikke præcist det først definerede mål - men nok en succes i den forstand at man altid vil kunne lære af det, og nogle gange forandre.

Fremtidsværkstedet har - for at kunne fungere godt - brug for at blive taget alvorligt, for at ideerne kan bringes ud i livet, og at man ikke opgiver håbet ved at møde forhindringer.

Det kræves nok også, at man er vedholdende og tålmodig i arbejdet på at nå de mål man har sat sig og at man tænker langsigtet og i større perspektiver

Held og lykke med projekterne

Hilsen den "gamle" forberedelsesgruppe.

1 - HVAD KOM FREM PÅ FREMTIDSVÆRKSTEDET.

Da vi skulle i gang med selve Fremtidsværkstedet havde vi allerede nogle "kritikgenstande og glade smådrømme", der var samlet op fra de tidligere oplæg på seminaret. Disse "kritikgenstande og glade smådrømme" bestod af:

- politisk stilstand/resignation, manglende formulering af fælles krav, mål og perspektiver
- sympatirelationer: hvor bliver det politiske perspektiv af?
- politisk tilsløring (uafklarede tilhørsforhold)
- vi mangler perspektiv på den "gode" psykologiuddannelse (fagkritik?)
- hvor er visionerne for et bedre liv - i fællesskab om ændring af opsplitningen af det politiske og det "private" liv?

Det var ikke "glade smådrømme", som ovenstående domineres af. Men stemningen var god, og vi gik i gang med Kritikfasen i hver af de to storgrupper, som vi havde delt os op i.

KRITIK:

KRITIKPASEN: (tallene i parentes refererer til det antal stemmer, som kritikgenstanden fik i den efterfølgende afstemning).

Gruppe A: - manglende tværfaglighed (6); - ingen interesser i fælles arbejde (5); - manglende koordinering (4), formulering/formidling/fremtid (3), livsstil og politisk tilhørsforhold (3), studenterperspektiv/per-sonlig mening (6) miljø (2); - isolation og indbyrdes splittelse (2), drøbende undervisningsformer (2); - minus fællesskaber/kollektiver (1), udviklingsrettet job (1), muligheder for handling efter teori (1), Marx-læsning (1); - ingen kritik af lønarbejdet (1), offensiv mobilisering (1); - utilfredshed og usikkerhed (1); - manglende kritik af kritik, studerende/lærer-forhold, følelser på studiet; - papirkurvsopgaver, professionalisme, kedelige fysiske rammer, bange for at sige sin mening, svært tilgængelige opgaver/litteratur, arbejdsløshed, for mange barrierer; - minus muligheder for psykologiens udvikling, vedvarende arbejdsgrupper, kendskab til hinanden, respekt fra lærerne, sjov, studiedisciplin, bekendelse; - dårlige leve-, studie- og boligvilkår; - politisk udnyttelse og desillusion, kommer for sent, UNI som begrænsning fysisk og psykisk, opsplittet livspraksis.

Gruppe B: - opsplitning og isolation (11); - et bedre liv // (dvs i modsætning til) lønarbejde og fritid (7); - skæve former og strukturer, og hvor bliver fantasien af → livsfylde og mer' kvindelighed (5);

- manglende kritik som udvikling (5), kontakt til virkeligheden (5); - konfliktskyhed og kravløshed (5), er vi selv vores egen klods om benet (egoisme) (2), gi'r køb på visioner eller undlader at formulere dem (2), focusering på materielle behov/andre (2), magiske forventninger til psykologstanden (2); - mangel på sammenhæng mellem KP-teori og egen praksis, på opgør med det hierarkiske, på solidarisk kritik/selvkritik, på duelig klassenanalyse (ingen?), på duelig kønsanalyse; - hvordan kommer man ud over sin egen næse, hvad skal man med sin hjerne, hvad skal man med sit liv (selvmord?), splittelse i egen gruppe, politisk inaktivitet, fagchauvinisme, misbrug af rusmidler, kritisk psykologisk forum for snævert, eget opsplitning livet igennem; - for få alternative sammenhænge, for lidt focus på, hvordan vi reproducerer det hierarkiske udenfor og i os; - at betragte os selv som andenrangs-mennesker, forfinelse af det private, personliggørelse af fælles forhindringer, angst og bluf og spil for galleriet (angst for at vise sin usikkerhed), hæger for meget om det kendte og eksperimenterer for lidt; - for lidt brug af hinanden, for mange umulige valg, for mange tusedrenge/machomænd, for lidt gøren op med dogmatik og ideologi.

Kritikfasen blev afrundet gennem samling af kritikgenstandene i kritiktemakredse, hvilket var forsøg på at samle de kritikgenstande, som der havde været mest focus på, op gennem nogle mere almene kategorier. Håbet var her også, at de mindre fremtrædende kritikgenstande ville være indeholdt heri.

Kritiktemakredse gruppe A (to stk):

1 - manglende koordinering/tilsyneladende manglende interesse i fællesskabet:

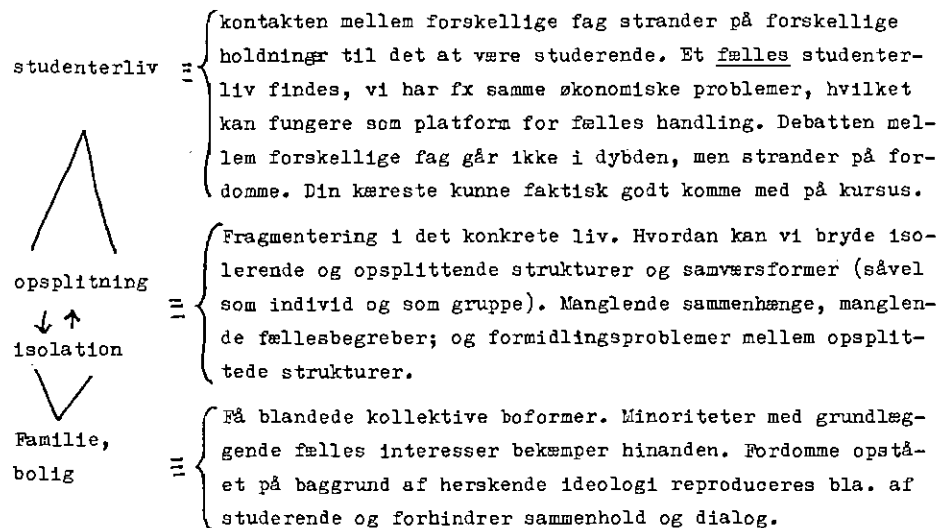
- a - manglende koordinering indenfor de eksisterende psyk.aktiviteter; - ny studieplan/uddannelsesprogram; - hvordan sikrer vi udviklingen af den kritiske psykologi i og på tværs af uddannelsesprogrammet; - studerende og færdige psykologer; - på tværs af studier/fag; - mellem fagråd/bogskab/drøber/studienavn/indput;
- b - passivitet, polarisering mellem studerende // generelt blandt studerende; - studentermiljø // blandt kritiske psyk og færdige; - splittede interesser // manglende analyse og handleperspektiver af/for passiviteten; - manglende stillingtagen, overblik, prioritering // for lidt brok over studiet; - minus sammenhæng i uddannelsesforløbet // for lidt klager over eksamen (tid, overskud, energi, interesser?)

2 - fagkritik.

- a - hvordan anvender vi fagkritik i vores eget liv? : - forholdet teori/praksis; - uigennemskuelige sammenhænge; - grundlagsproblemer (blandt andet at gå uden for vores eget fag for at kunne definere psykologien); - formidlingsproblemer; - generel opsplitning af fagkritikken;
- b - foreløbige kritikpunkter: -fagkritikken er helt løsrevet fra studiet - i stedet hænger den sammen med en personlig kvalificering; - som ny studerende er det svært at opbygge dette potentiale - det er faktisk uhyre vanskeligt at kvalificere sig til fagkritik; - man skal ligefrem forsvare et fagkritisk standpunkt - hvor er dens plads forsvundet hen?

Kritiktemakredse gruppe B (tre stk):

1 - opsplitning → isolation:

2 - retningsløshed:

Manglende mening med livet, manglende perspektiver. Man handler for at overleve - hvorfor? man overlever for at videreføre arten - hvorfor? → man lever i nu'et - hvad vil morgendagen bringe? ELLER: håbløshed, overgivelse og uvisshed overfor ændringer (hvad vil det medføre?); truslen fra naturkatastrofer/atomkrig forstærker håbløsheden. Forankring i det konkrete, det synlige, det målelige er lig det materielle, det prestigegivende. Det er nødvendigt at løsrive tanken fra det konkrete - og nødvendigt at konkretisere tankepindet!

3 - begrænsende/ikke-udviklende former og strukturer:

- dobbeltkvalificering: modsætningsfyldte og for store krav (fx både at skulle udvikle KP-teori og skole sig i traditionel psykologi). Hertil også at vi endnu ikke har en struktur på vores kritiske kvalificering - det overlades til den enkelte selv! - for lidt focus på, hvordan vi reproducerer det hierarkiske udenfor og i os; manglende opgør med det hierarkiske og for lidt solidarisk kritik og selvkritik. Her overfor tendens til forfinelse af det private, og personliggørelse af fælles forhindringer. Vi bruger hinanden for lidt, og stilles tit overfor for mange umulige valg. For megen bluf og spil for galeriet. Manglende klasseanalyse og ditto kønsanalyse; for mange tøsedrenge/machomænd - og for lidt gøren op med dogmatik og ideo-

Til slut i Kritikfasen blev alle kritiktemakredse søgt vendt om, til en positiv formulering af det samme sagsindhold. Gruppe A fik ikke rigtigt gjort dette, men i gruppe B blev

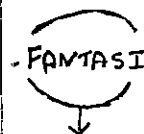
- 1 om "opsplitning → isolation" til "et selvbestemt sammenhængende liv i fællesskab";
- 2 om "meningsløshed" blev til både "rum for forandring → nye rammer", "rum for fælles målrettet forandring", og "rum for refleksion"; og
- 3 om "begrænsende/ikke-udviklende former og strukturer" blev til både "klassekamp og kærlighed" og "kampen for det rigtige liv".

Herefter til fantasifasen.

FANTASIFASEN.

Først til fantasiens rejser i hver storgruppe.

Gruppe A: - mulighed for fysisk udfoldelse på UNI; - gratis kollegier ved siden af UNI; - lærerne med i studenters politisk arbejde; - hele UNI samlet på eet sted; - mulighed for selv at sammensætte sit studie; - studenterløn; - at bo i et kæmpekollektiv med mange fællesrum; - flere fede fora; - studerende mere indflydelse på tilrettelæggelse af undervisningen; - at flere og flere går ad Købmagergade; - fabrikken; - mange poser guld; - studenterløn; - gratis bøger; - traditionel eksamen afskaffes som evalueringsform; - praktikere på UNI; - fagkritik uden angst; - gode lånemuligheder til nye projekter; - de studerende ansætter selv lærerne og fyrrer dem igen; - kritisk Forum modtager penge fra UNI ♥ uden indflydelse på indhold; - kæmpeseminariehus på landet nær ved skov og strand; - ubegrænsede legatmuligheder til udlandsrejser; - mere praktik; - undergrav

demokratiet; - overdæk haven ved kanindrøberen; - styrk fløjene; - opgavebiblioteket op at stå; - gratis transport til studerende eller bil; - ny verdensorientering; - muliggørelse af det umulige, gennem/tænkning; - I let you be in my dream, if I can be in yours; - krit. psyk. rum, cafe, mødestæ, diskussionsaftener; - flere bedre lærere på UNI; - kult(ur)sted; - ideologi, kunst, undervisning, artikkelproduktion, kurser; - fremtidsproduktion; - sanselighed og varen på UNI; - studie og arbejde som eet; - tid til samvær; - deltagelse i forskningsprojekter; - et varieret liv, lykkeligt og indholdsrigt i fælleskab - sammenhæng mellem krop og psyke; - alle støtter hinanden; - også kvinder kan udfolde sig frit; - sang, dans og socialisme; - nedbryd barrieren mellem lærere og studerende; - transformation af kampen mod noget/andre til kamp med andre; - den totale ophævelse af grænser, faglige, personlige og globale; - engagement blandt studerende; - inspirerende undervisning; - lærerkritik; - studerende dyrker fælleskab og fælles interesser i udviklingen af psykologien; - ven og medstuderende på een gang; - sjovt at være på studiet; - alle er politisk aktive - bevægelsen omfatter alle; - krit. psyk. arbejdsgrupper om konkrete mål som vedrører os som hele personer; - alle er aktive for at formidle den psykologiske viden; - ophævelse af alle modsætninger; - ingen opvaskevogne i kantinen; - tværfaglige projekt-aktions-studier.

Og fra

gruppe B: - differentierede kollektive boformer/kollektiv (11); - afskaffelse af den private ejendomsret (7); - frem med åbne og entydige krav til hinanden - det er også kærlighed og omsorg (9); - fælles børn (5); - til til at elske og bolle (2) - og bage boller; - nyd andres nydelse (2); - kommunisme (2); - omsorg uden opofrelse (2); - ingen fængsler (1); - bekæmp det borgerlige UNI (2); - fri adgang til alle uddannelser (1); - ret til en følsom fornødt (1); - anarki (1); - vi er kærlighedens børn (1); - ingen jalousi og misundelse (1); - mere sport i TV og i Inf (1); - al idiotarbejde til maskinerne (1); - ingen sakse (1); - gi' naturen udfoldelse (1); - afskaffelse af alle trapper (1); - flere rygepauser; - flere våde og følsomme kusser; - gratis blomster til alle - hver dag; - åben ZOO - ikke flere bure; - fri hastighed for kørestole; - flere børn på kurserne; - frit kulturliv; - ingen etiketter/stempler; - fri sex; - tillid til alle; - ferie hele året; - afskaffelse af penge; - et meningsfyldt arbejde til alle; - plads til individuel udfoldelse indenfor fællesskabet; - ret til selv at bestemme sin uddannelse; - ikke-ødelæggende prævention - slå knude på pikken; - af-

skaf nøjsomheden; - flere supervisionshold; - rehabiliter Trotsky; - flere rene trip; - afskaf positivismen; - ikke flere overgangsordninger; - flere solskinstimer i Danmark; - flere vegetarer; - afskaffelse af alle psykiatriske hospitaler - mere distriktspsykologi; - op med pikkene; - død er OK; - ingen forurening; - ned med janteloven; - morgenmad på sengen hele dagen; - flere blomster på KUA; - nedlæg KUA og DVU; - luk UNI - befri bevidstheden; - flere og bedre vitser - for en ordentlig mund; - slot til kæmpekollektiv.

Som i kritikfasen blev fantasigenstandene søgt samlet op gennem dannelse af fantasitemakredse. For gruppe A - hvor der ikke først blev stemt - blev følgende prioriteret i fællesskab:

1 - Et sted for fælles aktiviteter, fagligt, personligt, tværfagligt og kulturelt.

- sikring af Kritisk Psykologi; - fysiske udfoldelsesmuligheder, bomuligheder i samme kompleks, aktionssted; - politisk → ny verdensanskuelse; fortsættelse af fremtidsværkstedet; - videreudvikling og koordinering; - ven og medstuderende på een gang; - formidling → fremtid.

2 - Studiemuligheder.

- uden konkurrence, eksamen, autoriteter; - total samarbejde, studie og arbejde som eet; - universitetsmiljøet bedres; - studiemuligheder uden konkurrence; - afskaffelse af traditionelle evalueringsformer, bedre undervisningsmuligheder og perspektiv, kreativ undervisning, alternative tankegange; - åbenhed, at arbejde for hinanden, fri informationsudveksling; - bedre lærere ansat af studerende; - inspirerende undervisning.

3 - Fri for økonomiske problemer.

- studieløn; - alternative boformer; - muligheder for at eksperimentere; og støtte til udlandsture.

Fra gruppe B fremkom følgende fantasitemakredse:

1 - udvikling af kollektiv livspraksis.

2 - fælles kærlighed.

3 - frit begær/begærlighed.

4 - et sted for fælles aktiviteter.

5 - studiemuligheder.

6 - fri for økonomiske problemer.

7 - et samfund der bygger på menneskenes, ikke kapitalens præmisser.

LISE-
VG

REALISERINGSFASEN.

De to storgrupper blev nu opløst og vi samledes alle i plenum til den videre diskussion af, hvordan og hvorledes fantasitemakredsene kunne bringes ud i verden, praktisk. Der var ikke megen tid - frustrerende!

Det fælles tema/perspektiv for arbejdet frem blev:

KOLLEKTIV LIVSPRAKSIS,

som fik følgende underpunkter at blive udviklet igennem

- 1 - seminarerne
- 2 - aktivitetsrum omkring
 - studie
 - politik
 - bo
 - arbejde
- 3 - koordinering og fælles prioritering
 - alle
 - alle psyk
 - alle krit. psyk.
- 4 - samværs/samværsformer
- 5 - Fulda
- 6 - etablering af forskningsgrupper
- 7 - livsfylde

Til slut nedsatte vi arbejdsgrupper (og fandt kontaktpersoner for eksisterende arbejdsgrupper):

Opsættelse af koordineringstavler og vedligeholdelse heraf:

- formidling af alle former for kontakt /Susie
- formidling af forskningsprojekter /Jens

Introduktion af krit. psyk. på andre fag, andre universiteter: NN

Samværsgruppe: NN

Krit. psyk. seminariegruppe: Karen, Susie, Lilian, Inge og Alice

Hjernegruppe: Jesper

Forum bladgruppe: Pernille

Regnbuen: Kalle

Koordineringgruppen/Krit. psyk. råd: Kalle

Koordinering mellem eksisterende organer (Kanin, fag og hus): Fagrådet

Nærmiljø og mødeformer: John

Fagkritikgruppen: Henning

Økonomigruppe: Karen

Biblioteksgruppe: Torben og Inge

Mobiliseringsgruppe: Jørn Bo

Aktionsformsgruppe: Torben

Fabrikken: Inge, Pernille og Torben

2 - EFTER FREMTIDSVERKSTEDET: DET PERMANENTE FREMTIDSVERKSTED - OG TANKER OM VIDERE FREM.

Hvad Fremtidsværkstedet egentlig gav os, er det nok primært op til praksis' bagefter at afsløre. Men dermed er det også afhængig af, hvordan vi selv griber denne praksis.

De fleste gav umiddelbart udtryk for, at de havde været glade for at prøve Fremtidsværkstedet som arbejds metode - omend der også var kritiske røster ift, at Kritisk Psykologi syntes at være blevet udvasket/underprioriteret i sin profil på selve seminaret: altså at kritik, fantasien og tænkelig realisering af seminarets tema om "Et bedre liv - som studerende, som psykolog og i/for psykologiens fremtidige udviklingsmuligheder" var sket på bekostning af det specifikt fagligt-indholdsmæssige.

Dette modsætningsforhold kan dog også hænge sammen med, at FV's tema var for bredt, for akonkret - hvad der også var kritik af på selve seminaret.

Rent indholdsmæssigt er det dog slående, hvordan en bestemt tilgang til verden - her den marxistiske og den kritisk psykologiske specifikt - åbnede vores tema: det kom ikke til at dreje sig om fremskaffelse af simple hjælpemidler, om teknikker til gennemsatning af egen sær/privatinteresse, eller om udfindelse af private rum til at leve, bo og arbejde under for resten af livet. Samlige problemer - og deres løsning - blev tvært imod grebet i deres proceskarakter og i deres kapitalistiske formbestemmelse, hvor denne form dels skaber problemer/konflikter, konkurrence og slagsmål, og dels æder rum op for duelig udvikling af liv. En ren psykoanalytisk, adfærdsteoretisk eller systemorienteret indfaldsvinkel ville næppe have funderet temaet og dets udvikling deri, hvor det endte op med at blive: kollektiv livs-praksis.

Kan man da sige, at FV da blot reproducerer den indfaldsvinkel, der allerede personligt er til stede hos de involverede deltagere? Næppe helt! Men der ligger en sådan fare, især hvis fantasifasen ikke åbner/gennembryder de fantasispærringer - af arten indre undertrykkelse - som det kapitalistiske menneske tilstedelighed står overfor at handle sig ind i. Den samme fare må gøre sig gældende i realiseringsfasen, hvis ikke de utopiske udkast bliver præciseret, så der umiddelbart også kan handles på dem. Hvis dette ikke er muligt, så bliver det let resignation - og dermed tilpasning og indordning under allerede eksisterende begrænsninger - der alment siger sig: "Nu prøvede jeg at kritisere og fantasere frit, men hvad hjalp det; det jeg har, det jeg kan, er åbenbart det, der kan være, og det må jeg åbenbart prøve at få det bedste ud af".

Ovenstående farer ved FV må dog også ses i forhold til selve processen og til viderebringelsen af de utopiske produkter af os som gruppe.

Selve processen muliggør en afprivatisering, afindividualisering og afpersonalisering af det og den problemløsning, som de involverede allerede har gjort til alene deres eget problem. Her igennem muliggør processen også udviklingen af andre personlige standpunkter på eget liv; standpunkter der i sit perspektiv måske virkelig kan frigøre egne ressourcer, og gi' een et skub til at træde i skranken for egne interesser - sammen med andre.

Denne proces af individuel og social omstrukturering og udvikling vil i længden stille krav om interesse og målaflklaring med de berørte andre - måske drejer det sig om fremskaffelse af helt andre rum/rammer/fæller end de eksisterende for realiseringen af ens personlige perspektiver, eller det kommer til at dreje sig om en generel omstrukturering & udvidelse af de rum, der allerede leves i, men her må der så påregnes en slags modstand fra de andre til at starte med - grundet usikkerhed mm.

Her kommer problemet om, hvordan vi som gruppe - som kritisk kraft - vidrebringer de enkeltes utopiske udkast og deres første præcisering gjort på seminaret.

Fabriksaftenen i Studenterhuset tors.d.29.okt.

Inden vi skiltes på seminarer blev der aftalt en opfølgningsdag: en 'fabriksaften', hvor også et fagligt indlæg om "anorexia nervosa" ville blive holdt. *Detta bliver optaget i Forum mand.*

Vi var lidt over 10, der mødte op; og en enkelt ny var der også.

Vi startede med at forsøge at samle lidt op om, hvordan Fremtidsværkstedet havde været, set her bagefter.

Generelt i denne opsummering kom til at stå, hvordan videreføre alle de tanker og ideer, der var blevet føstret på seminaret; også at seminaret sluttede brat, sluttede med adskillelser og grupperinger, hvortil forbindelsen til det samlende tredje om "kollektiv livspraksis" flød. Spørgsmålet om den bedre koordinering af vores kræfter var også fremme, og det var her noget lort, at referatet af FV endnu ikke var blevet lavet, da dette lidt umuliggjorde kontakt til de enkelte grupper.

Det er for meget at sige, at der var en generel kritik af seminaret/fremtidsværkstedet - omend der var enighed om, at opsamlingen/evalueringen på selve weekenden var en katastrofe. Snarere var der en vis afventenhed, en tænksonhed omkring "hvad nu".

Da vi videre gennemgik de enkelte arbejdsgrupper vendte dette billede imidlertid meget i positiv retning: de allerfleste grupper var kommet i gang, og syntes at arbejde ret effektivt. Hertil kom også, at flere gav udtryk for, at de i deres arbejde stod med mange spørgsmål, som de havde brug for at diskutere med den samlede gruppe.

Fremtidsværkstedet er altså lykkedes i en vis/stor grad. Problemet, der nu syntes at rejse sig med stadig større styrke, er, hvordan alle de igangsatte/værende arbejdsprojekter kan finde nogle funktioner i forhold til hinanden, så der dels ikke fares vild i eget arbejde, dels ikke laves dobbeltarbejde, og dels hvordan vi kan støtte og styrke hinandens arbejde videre frem. Til dette kommer også en nærmere afklaring af, hvad det konkret er for en politisk-økonomisk kontekst, som vi aktuelt er stillet overfor at informere os under; og da det ikke er de store uenigheder om det langsigtede mål, der synes at præge os, men nærmere hvordan vi kommer tættere og tættere på dets realisering, så må det også være muligt at påbegynde en afklaring af nødvendige som mulige samfundsmæssiggørelsesprojekter for os som gruppe som for helheden.

Dette sidste aspekt om den sociale kontekst - og dennes opgaver - for os som specifikt defineret gruppe var såvel oppe på seminaret i relation til psykologiuddannelsen, til den psykologiske profession, til studenterbevægelsen og til fagforeningssammenhænge generelt; og på Fabriksaftenen specifikt også i relation til Studenterhuset og andre fagpolitiske kræfter som "Forum for Sociologisk debat og analyse" og "Kritisk Initiativ".

3 - AFRUNDING: HVOR ER VI PÅ VEJ HEN? HVOR SKAL VI HEN? STRUKTUREL HEGEMONI!

Med ovenstående udvidelse og reformulering af feltet for Kritisk Psykologisk Forum er der - for os at se - lagt op til en artikulation af os som et samfundsmæssigt subjekt.

Vi synes at være på vej til at forlade en snæver grundskolingspraksis i Kritisk Psykologi, altså væk fra vakuumagtig tilegnelse af krit. psyk. byggestene; og dette til fordel for en mere udadvent og aktiv beskæftigelse med de opgaver og problemer, der er vores fag og livssituation til dels, enten via indgåelse i allerede eksisterende sammenhænge eller gennem skabelse af selvdefinerede rum for praksis- og teoriudvikling.

Denne drejning/udvidelse af arbejdet kan dog ikke siges at være ny for Forum-aktivister; men nyt er, at dette og problemer hermed trænger sig ind i Kritisk Psykologisk Forum som en kollektiv udviklingsopgave at gribe konkret, idet dette tidligere mere har været "programforslag" udsprunget af KP's paradigme.

Vi står derfor i en helt ny situation med spørgsmålet om, hvordan vi kan/skal organisere os såvel indadtil som udadtil.

Her er det i første omgang vigtigt at fastholde, at vi kun har eksistensberettigelse i samme grad som vores almene perspektiver også reelt er samfundsmæssige, dvs det klasseløse/ikke-klassemæssige, det herskabsfrie, det socialistiske og samfund som perspektiv - eller mac: at disse så at sige er perspektivet, hvor igennem vi studerer og griber statskapitalismens modsigelser.

I anden omgang er det dog også lige så vigtigt at fastholde, at vi har nogle særlige delinteresser i kraft af vores fag (den genstand vi studerer) og vores aktuelle situation og position, som ikke kun kan artikuleres gennem parti-, fagforenings- og/eller bevægelsessammenhænge (i hvert fald ikke som disse aktuelt strukturer sig).

Til spørgsmålet om, hvordan vi organiserer os som gruppe, kan ovenstående sammenfattes i det forhold, at vi må strukturere os på en sådan måde, at vi såvel sikrer vores egne behov for teori-praksis-udvikling i et krit. psyk. perspektiv som et målrettet arbejde med den sociale kontekst, vi handler indenfor, ud fra de udviklingsopgaver, som den er stillet overfor.

Disse to opgaver - det faglige og det politisk-økonomiske - må også - hvis ikke vores arbejde skal falde fra hinanden i en yder og i en inderside - artikuleres som niveauer indenfor en enhed. Hvor er denne enhed at finde? på det kulturelle område! Og her har vi allerede fra seminaret/fremtidsværkstedet det centrale aktiveringsdispositiv, nemlig begrebet om kollektiv livspraksis. Det må her gælde, at et sådant begreb kun 'duer', når den praktiske omgang hermed frisætter yderligere handlemuligheder for den organiserede gruppe (W.F.Haug Bl: "Strukturel Hegemonie", Das Argument 129).

Sammenfattende kan det nu siges, at vi skal prøve at udvikle en fagpolitisk kultur omkring kollektiv livspraksis. Som fag på universitetet og som profession på arbejdsmarkedet har vi særlige interesser i den psykologiske side heraf; den sociologiske og den naturvidenskabelige fagvidenskab ligeledes deres særlige interesser heri; som studerende, som lønarbejder og som intellektuel specifikke interesser; og som kvinde og som mand enkeltstående interesser heri.

Organiseringsformen må være autonome grupper - ikke bare "relativt" autonome, men autonome uden omsvøb - for kun hvis den reale handleevne er større indenfor end udenfor kan den kollektive livspraksis udvikle sig. Med Haugs ord er dette at søge "hegemoni uden hegemon", og at hegemoni frem for at være defineret gennem et magtcentrum (:den hierarkiske opbygning med særskilt personkompetence) må være en effekt af strukturen.

Med ovenstående er feltet for vores praksis søgt indkredset, men ubesvaret er stadig spørgsmålet om vores koordinering af vores arbejde som kritiske psykologer. Vi har ikke bare nogle særlige delinteresser i ft helheden, men nogle særinteresser i kraft af den måde, vi søger at koncipere vores genstand på. Dette er - med flotte ord - videnskabeliggørelse af den psykologiske genstand, et teoretisk som praktisk problem, hvilket i sig selv - langsigtet - er en almen samfundsmæssighed, men aktuelt et slags nichearbejde;

men hertil kommer² at den aktuelle struktur ikke tilgodeser vores personlige som kollektive udviklingsopgaver. Ethvert forum, enhver praksissammenhang synes for tiden at være overbelastet - der skal tages stilling til det hele alle steder, sådan virker det i hvert fald; ligesom flere fora har spørgsmål til deres eget arbejde, der opleves som et gruppeproblem at tage stilling til, løse.

Det er koordineringen indadtil, der her er på tale: det drejer sig om udveksling af "interne" informationer, om hurtigt at kunne få diskuteret aktuelle spørgsmål bredt; men mere generelt er det også det at kunne bruge hinandens erfaringer på tværs af praksisfelter; ligeså kan der være nødvendige opgaver at løse, som ellers spærrer eller isolerer grupper fra hinanden; og overhovedet drejer det sig også om, at nye studerende - eller gamle, der er isoleret i deres felt - kan gå med i arbejdet på præmisser, der også er deres, hvilket også omvendt drejer sig om, at vi som organisering kan stille ressourcer til rådighed for andre.

I "færdigorganiseringen" er der stillet forslag om etableringen af et "Kritisk Psykologisk Råd" (se bilag); men der var ikke opbakning herom. Argumentet imod var, at "færdiggruppen" har nogle særlige behov, hvis varetagelse let tabes indenfor en "paraplyorganisering", og endvidere at det er svært at finde ressourcer til at indgå heri. Der var dog en forholdsvis stor interesse i at søge et nærmere samarbejde med "studerenterorganiseringen". Hvordan og hvorledes skal nu diskuteres nærmere på et næste "kontaktgruppemøde".

Hvad det end ender med indenfor "færdigorganiseringen", så synes vi, at der er argumenter nok i ovenstående til, at vi - med de grupper der er på tale fra seminaret - allerede nu påbegynder en koordinering af vores arbejde - måske kan dette så også kaste kræft af sig til "færdigorganiseringen". Derfor har vi indkaldt til kritisk psykologisk organiseringsmøde mandag d. 4. januar 1988, kl 19¹⁵ i Studenterhuset. Eneste punkt på dagsordenen er, om det er et Kritisk Psykologisk Rådsmøde, ^{og hvordan} eller andet - og videreførelsen af dette møde kan vel kun afhænge af to ting: for det første om der er ressourcer og interesser i at koordinere vores generelle arbejde, og for det andet om disse ressourcer og interesser formår at bruge sig selv som strukturel effekt for kollektiv livspraksis.

bh 10.9.87

PS: HUSK FULDA-TJLMELDING AH!!!
 TIL JESPER 01-45.05.84 AH
 DANIELE 01-85.28.78

Til Kontaktgruppen.

Selv om jeg er forhindret i at komme til næste - afgørende! - kontaktgruppemøde, vil jeg alligevel godt stille følgende strukturfor-slag til den fremtidige oragnisering af Kritiske Psykologer. Det er ikke meget andet end en videreførelse og præcisering af de gamle tanker, om een organisering for både færdige og studerende.

Ideen.

Ideen går ud på at skabe et Kritiske Psykologisk Råd (KPR) som en overordnet koordinerende instans for såvel færdige som studerende. Kritiske Psykologer er i princippet alle, der arbejder for en sam-fundsmæssig psykologi, der i sin praktiske udvikling gør undertrykkelse, udbytning og fornedrelse til fortid.

Der afholdes møde i Rådet en gang om måneden (første mandag kl 19), hvor alle er velkomne; men herudover prioriterer vi, hvem der over en periode (½ til et helt år) kontinuerligt skal arbejde på dette organiseringsniveau (en 4-5 stykker) som mødeledere, referanter, initiativtagere/-opfølgere.

En betingelse for at prioritere Rådet som arbejdsopgave synes jeg må være deltagelse i en arbejdsgruppe, hvor arbejdsgrupperne er organiseringsens egentlige basis. Ligeledes skal der omvendt arbejdes på, at alle arbejdsgrupper sikres at være repræsenteret på Rådets månedlige møder (arbejdsgrupperne kan evt udpege en fast deltager over tid, men det må grupperne selv afgøre, da det ikke er afgørende for strukturens overlevering, men måske nok for dens demokrati).

Der udsendes referater fra hvert møde til alle medlemmer. Og man bliver medlem af organiseringen ved at indbetale omkring 100,- pr år til dækning af referat-mv. Heri er indbefattet abo på bladet FORUM - men der skal også særskilt kunne abones på bladet.

Det gamle forslag/udkast til vedtægter - med de nødvendige ændringer, givet ud fra ovenstående - vil det ligeledes være en fordel at få eksekveret i denne forbindelse. Om det gamle udkast til vedtægter overhovedet kan bruges som en skabelon til nogle nye, må dog være et åbent spørgsmål, idet der ud fra ovenstående ikke bliver brug for fastsættelse af en højeste myndighed: Rådet træffer suverænt sine afgørelser på sit kompetenceområde. Rådet er nok at se som en slags daglig ledelse af organiseringen, men det har ikke anden kompetence

end, hvad der ellers ligger i en selvbestemmende arbejdsgruppe: koordinering af arbejdet indad- og udadtil, og initiativtagen til dets stadige udvikling og almengørelse.

Til slut vil jeg opfordre kontakgruppen til at fastsætte en dato for og afvikle det første Rådsmøde. Dette kunne samtidig være det første egentlige medlemsmøde for alle interesserede. I forlængelse heraf kunne man forestille sig den tradition, at hvert 6. eller 12. Rådsmøde særskilt blev lagt op til at være en samlingsdag for alle medlemmer.

Nu er det nok begrænset, hvor meget strukturændringer kan afhjælpe organiserings problemer. Men jeg synes det er vigtigt at være opmærksom på, at organiserings problem primært har med færdigorganiseringen at gøre. Sættes dette i forhold til, at den nuværende implicitte struktur forfordeler færdigorganiseringen og i sin intention delegerer studenterorganiseringen til et ingemandsland, må det også blive et åbent spørgsmål, hvor længe studenterorganiseringen vedblivende kan opfatte færdigorganiseringen som en forbundsfælle i udviklingen af den samfundsmæssige psykologi.

Ovenstående strukturfor-slag har også primært haft til hensigt at fjerne aktuelle forhindringer for udviklingen af en sådan.

Mange hilsener Kalle

Tilløb.....

KOLLEKTIVE FORFORMER;
FORTIDIGT, NUTIDIGT &
FREMTIDIGT ¹

Det følgende er et forsøg på at komme et skridt nærmere tematiseringen af det for samfundsvidenskaben centrale genstandsniveau, nemlig det fælles samfundsmæssige; eller med denne artikels begreb: det kollektivt-personlige.

Dette er et genstandsniveau, der - hvad der er at vente - er fraværende inden for traditionelle/borgerlige overvejelser; men hvad værre er så glimrer det også ved sit fravær inden for megen kritisk psykologisk teoribygning og praksisudvikling.

Oplægget er - ud over en indledning - disponeret i tre skridt: 1 - problemet om genstandsbestemmelse; 2 - problemet om divergerende genstandsfelter; og 3 - fænomenbestemmelse af kollektive forformer, fortidigt, nutidigt og fremtidigt. Til sidst fremdrages nogle af de væsentlige konsekvenser for videre teori- og praksisudvikling, som er kommet til syne gennem oplægget.

INDLEDNING.

I første omgang var fremtidsdimensionen i dette oplæg ikke taget med; den blev kun markeret af nogle 'prikker'. Og historien herfor skal kort trækkes frem, idet den fortæller noget væsentligt om den nutid, som oplægget tager sit udgangspunkt i. Historien bag er, at oplæggets tema er kommet til veje i planlægningsgruppen for dette Kritisk Psykologiske Seminar om "Kollektivitet og samværsformer". Dette

¹ Denne artikel er en lettere omskrevet version af et oplæg holdt på 6. Kritisk Psykologiske Seminar, Skovlunde februar 1987. Den fortællende og hurtigt argumenterede - snarere end den begrundende - stil er bibeholdt. Og de mange løse ender, der kommer ud af dette, er ej heller søgt lukket; dels er dette ikke muligt umiddelbart, og dels er det håbet, at de kan inspirere til videre kritisk refleksion over, hvad det er for en tankeform og begrebsdiskurs, der fremover må udvikles for en duelig løsning af problemer.

overordnede tema står lidt for en gammel drøm om inden for dette forum også sammen at kunne arbejde med de konkrete problemstillinger, der lader dueligt nyt opstå - fremfor at måtte forblive ved nytematiseringer af problemstillinger, der allerede har antaget konfliktkarakter, fx. terapi, mænds opportunisme, kvindeundertrykkelse, AIDS mv. Hermed ikke ment fra planlægningsgruppens side, at der ikke ud af konfliktstillinger kan drages ny fremadrettet erfaring, men kun at focus på konfliktstillinger som spontan-effekt kan ha' en indfangethed af det nærværende, samt af tilsvarende kort-sigtede løsningstiltag her overfor; og dette så meget desto mere når/hvis det kategorielle grundlag er skævt, ufuldstændigt eller udviklet.

Men stående med temaet "Kollektivitet og samværsformer", så melder konfliktkarakteren sig imidlertid igen spontant. Kollektivitet! Hvad fanden er det for noget? En følelse, en stemning, en udviklingsretning; og hvor findes det? I kollektiver? - langt fra næppe! Samværsformer - derimod - er over alt og har at gøre med samfundsmæssigt liv overhovedet; og mere endnu: det har at gøre med kvaliteter af samfundsmæssigt liv at gøre.

En spontan præcisering af forholdet mellem kollektivitet og samværsformer kan derfor lyde således: hvor kollektivitet altid udtrykker sig gennem samværsformer, så behøver samværsformer ikke nødvendigvis at udtrykke sig igennem kollektivitet - lige det modsatte kan være tilfældet. Og med de eksisterende samværsformer sådan i det små og globalt set, er det også dette sidste, der må siges at være det aktuelle, det nærværende.

Der blev her tænkt på den nuværende globale og individuelle ødelæggelse af menneskelige livsbetingelser, og hvor også konsekvenserne af den hidtidige måde at producere sammen på, er begyndt at vise sig klart: ligefra omformning, opløsning og ødelæggelse af enkeltniveauerne i atmosfæren - ozon, ilt og kuldioxid problemerne - over forurening af vores Jordiske naturbetingelser - forsurening og ødeland - til en begyndende opløsning og destruktion af den menneskelige reproduktionsevne, hvor AIDS som det foreløbigt sidste har meldt sig; - men hvor det vel også kun er et simpelt spørgsmål om tid inden vores arveanlæg bliver det centrale problemfelt, der kalder på en teknisk løsning for, at vi videre skal kunne fungere statskapitalistisk.

Til ovenstående, der kan bestemmes som den vertikale konfliktakse, kommer så også den horisontale konfliktakse, der er den socialt-menneskelige kamp om at overleve - fremtidigt måske leve! Det er problemerne med at få/ha' et arbejde, brugbare betingelser og at kunne få det til at hænge sammen med resten af ens liv; at kunne uddanne sig, få sunde og frie boligforhold, penge til at

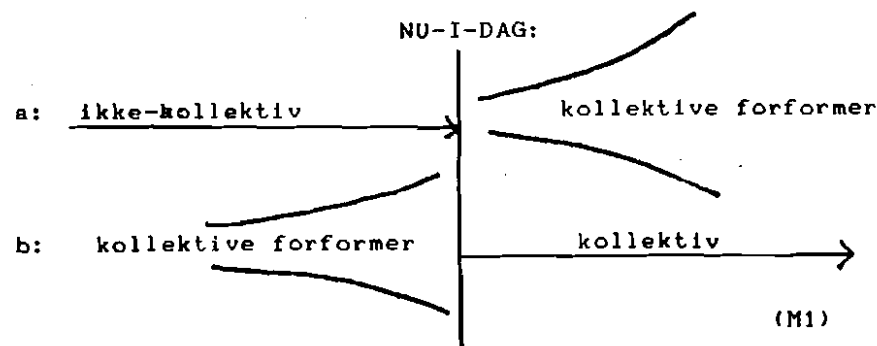
leve for osv osv - alt i alt problemstillinger, hvor de fleste i dag har alle, færre mindre, isoleret fra det virkelige liv alene eller sammen med få andre.

Alt det her store og stygge og svært håndgribelige, der i planlægningsgruppen viste sig omkring temaet "Kollektivitet og samværsformer", betød for os, at kollektivitet meldte sig som noget uudviklet - og heraf begrebet om kollektive forformer. Og med det gys, som en frem-skrivning af det nuværende samfundsmæssige fæder, blev der ikke mere indhold til fremtidsdimensionen end en prikagtig markering heraf. Men hvor forståelig et sådant gys så end er, så efterlader det ikke fremtiden mere brugbar end før. Tvært imod skal der anderledes radikale bestræbelser for at realisere en mulig menneskelig fremtid - mens den stadig er her!

Af ovenstående grunde er fremtidsdimensionen føjet til i titlen til dette oplæg - lige som det er bibeholdt at søge en indkredsning af forformer for kollektivitet. Håbet er at komme et lille skridt nærmere kollektivitet som sådan - den kraft der alene lader den nuværende destruktionsretning ændre kurs.

I - PROBLEMET OM GENSTANDSBESTEMMELSE.

Det første problem, der melder sig er, hvad kollektive forformer egentlig er for noget. Hvad er det for en genstand begrebet herom refererer til. Og der er her umiddelbart to muligheder:

- a: at kollektive forformer refererer til de former af i morgen - fremtidigt - der ikke er kollektive af i dag;
- b: at kollektive forformer refererer til de former af i går - fortidigt - der er kollektive af i dag.

Fortid og nutid er her med aktuelt, og fremtiden potentielt som en mulighed i formen forform og/eller kollektiv.

Men skal ovenstående resultat rummes i sin helhed, så er det værd at bemærke, at nutiden kvalificeres gennem en logisk modsigelse af både at være ikke-kollektiv og kollektiv på samme tid - afhængig af om den nærmes nedefra, ud fra det foregående, eller oppefra via det fremtidigt mulige. Vi får et "nu", eller mere præcist stilles vi i og med et nu, der som vores eget udgangspunkt ikke vil vide af sig selv; - både kollektivt og ikke-kollektivt er det. Altså:

a + b: ikke-kollektiv // kollektiv (M2)

Konsekvensen heraf er først og fremmest, at vi ikke med karakteren af vores nuværende udgangspunkt kan fastholde hele vores genstand - eller vores genstand i sin indre fylde; den kan siges at knække over i to gensidigt udelukkende genstandsfelter.

II - PROBLEMET OM DIVERGERENDE GENSTANDSFELTER.

På det nye problem, der her har meldt sig, vil det ikke være en løsning simpelt at vælge det ene eller det andet genstandsfelt, da vi så ikke kan fastholde totaliteten af vores genstand på entydig måde. Og hvis vi skulle vælge, hvad kunne så kvalificere vores valg? Næppe andet end vilkårlige argumenter er der til rådighed, idet vi ikke ved (på nuværende tidspunkt) om de er genstandsrelevante.

Det første om entydighed kommer ud fra, at vi bevæger os på et begrebs-logisk niveau. Og det skal være en påstand, at problemet om entydighed løber man altid ind i, når en genstand søges nærmet begrebs-logisk eller-analytisk. Til overvindelse heraf er det værd at hæfte sig ved, hvordan dette problem traditionelt er blevet taklet.

Den mest eminente taskenspiller - Hegel - fortjener opmærksomhed på dette punkt. Hegel "løser" problemet gennem konceptet om negationens negation. Men dette er ikke en reel livspraktisk løsning, da det som effekt har, at der kan finde abstrakt udvikling sted - og abstrakt udvikling findes kun gennem antagelsen om "en eller anden substans" (i sidste instans Hegels verdens-ånd), der ligger bagved, ovenover eller udenfor det

konkrete, men som egenhændigt hjemsøger og styrer det konkrete bevægelse. Denne problemløsningsmetode kan der snurres meget om. Det skal undlades. Vi vælger ikke denne guddommelige vej. Men til gengæld skal to filosofiske/videnskabsteoretiske traditioner, der begge omgås problemet, hvorfor de også begge havner i Hegels taskenspilleri som konsekvens, berøres.

Det er for det første den hermeneutiske tradition, hvor man søger at nå sin genstand via successive tolkninger. Men det bliver blind tolkning, hvor tolkninger, der også kan begrundes i genstanden selv, forbliver ugjort land, idet genstanden selv ikke lader sig fastholde qua det selvmodsigende i eget udgangspunkt.

Det er for det andet den positivistiske tradition, hvor konceptet om det målelige sættes som a priori dom for videnskab. Empiriske forhold sættes vilkårligt på begreb, og deres sammenhænge søges så afklaret i forsøget på at afdække lovmæssigheder ved de givne forhold. Sandsynlighedsbegrebet er her stedfortræder for den logiske modsigelse i eget udgangspunkt.

Hvor den hermeneutiske tradition fremmaner en herskabsvidenskab - det drejer sig om via successive tolkninger at beherske sin genstand fra et standpunkt udenfor - så kan den positivistiske tradition siges at føde en kontrolvidenskab, idet det gælder om at kunne styre sin genstand under givne (beherskede) betingelser. Men værd er det at bemærke, at begge disse videnskabsperspektiver forudsætter eller kræver magt over den genstand, der er på tale for ens aktivitet. Og dette fordi de henviser sig selv til at kredse om genstanden. Dette betyder igen, at kan man ikke produktivt løse problemet om en genstandsbundet overvindelse af det selvmodsigende i ens eget udgangspunkt - det standpunkt hvorudfra der gås til genstanden - så reproduceres en magtdiskurs eller en ditto afmagt, afhængig af det givne styrkeforhold til andre positioner.

Det andet problem, der var forbundet med opståelsen af to genstandsfelter, var vilkårlighedsdimensionen. Og der er næsten tradition for, at man kaster sig over en overvindelse heraf - fremfor at stille spørgsmål ved om videnskab nødvendigvis er relateret til magt og magtens reproduktion gennem forsøg på herskab og/eller kontrol, eller gennem ren uforfalsket magtudøvelse.

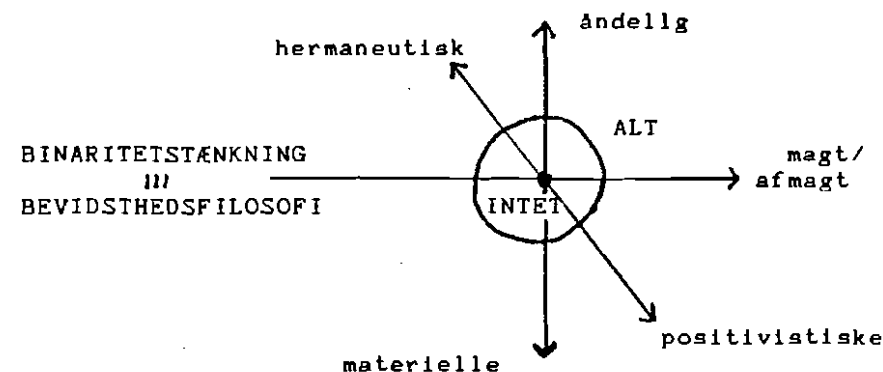
Men søges vilkårlighedsdimensionen taklet, så sker det enten gennem etikken/morallæren i et forsøg på at få knæsat en evig-relativ fornuft eller ufornuft, sandhed eller falskhed; eller gennem forsøg på at trænge ind i den målelige materies "inderste", her under også en stadig satsning på forfinelse af målemetoder.

Den første - etikken eller morallæren - er i dag i klemme i almen forstand, idet religionen, der er dens medium, har tabt sin overgribende magt qua dens adskillelse fra staten i de udviklede statskapitalistiske lande. Og dette til fordel for hver sin Gud - lille eller stor. Og det holostiske ALT eller ALTING er da også sat på dagsordenen med vældig kraft.

I forsøgene på at trænge ind i materiens "inderste" har Bohr's opdagelse, at betragteren interagerer med eller påvirker det, der skal måles, markeret et vendepunkt. Og for det nuværende mere præcist: en milepæl - for i forsøgene på at komme videre herfra er det store INTET kommet frem, nemlig at der i sig selv ikke er noget; alt som en konvention, intet er.

Summerer vi op for de ovenstående ikke-livspraktiske- og dermed upraktiske - tilgange til en løsning på problemet om divergerende genstandsfelter, så kan vi sige, at de alle lader vores tema om "kollektive forformer; fortidigt, nutidigt og fremtidigt" gå op i enten magt/-afmagt eller ALT/INTET. Og endvidere at det til grund liggende herfor er, at anskueren/betragteren/subjektet enten tænker sig som stående udenfor, overfor sin genstand eller på lige så illusorisk måde forestiller sig at være centrum for det hele, det hvor ud fra alt går.

Vi må ud af dette. Og alligevel står vi også i verden med dette som vores udgangspunkt! Hvordan? Simpelt ved at vende os mod det Marx' projekt, der netop søger at bryde med ovenstående "bevidsthedsfilosofi" eller binaritetstænkning, der kan illustreres tredimensionelt således:

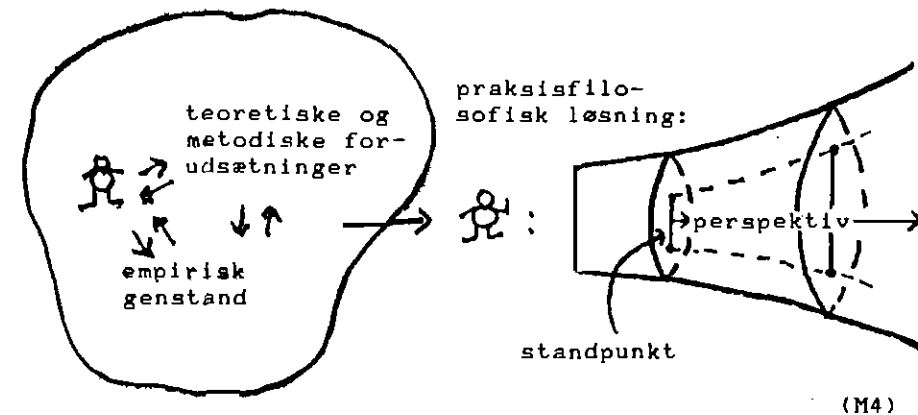

Det er ikke nok bare at vælge den 'materialistiske' vej indenfor dette udgangspunkt; hvilket var Feuerbach's vej. Vi må helt ud - for at komme ud af vores udgangspunkt! - i en praksisfilosofi, hvor vores udgangspunkt i sin modsigelsesfuldhed får praktiske ben at gå på i forhold til den genstand, som vi allerede står i og med. Vi må derfor snakke om historisk bevægelse og udvikling. Og dette er Marx' standpunkt, lige såvel som det er løsningen på problemet. Bohr's "epokegørende" opdagelse - i borgerlig forstand - indenfor det naturvidenskabelige område ligger allerede hos Marx 75 år før i relation til den samfundshistoriske proces: at vi selv er en del af vores genstand. Og de eneste duelige udsagn er derfor udsagn om historien i genstandene vores. Dette er også det positive - det almene - i begrebet om videnskab, at der kun findes én type videnskab: den historiske videnskab.

Og fører vi den historiske dimension ind i vores udgangspunkt, så er det ikke længere nødvendigt at nøjes med relative magtudsagn om alt som intet - der i sin strømlinede udgave i dag er den eksistentielle abstrakte syntese af østlig filosofi og vestlig erfaring (:narcissistisk paradigmeproduktion) - men vi kan begynde at åbne vores genstand indefra.

Den opgave, der derfor stiller sig, er at koble vores eget udgangspunkt fra via en begrundet transformation af dets iboende præmisser til fordel for en oparbejdning af genstandens eget standpunkt og dets perspektiviske udviklingslogik. Det drejer sig mao. om at spejle genstanden historisk-logisk; spejle hvordan den er bygget op, og hvordan den til stadighed bygger sig selv op på ny gennem aktiviteten herom. Og i den grad dette lykkes, kan der tales om almene betragtninger på vej; betragtninger der muliggør duelig konkret arbejdsvirksomhed, som bevidst formidlet udvikling af historiske sagsforhold i egen iboende interesse.

Vores opgave kan derfor bestemmes som standpunktstransformation - hvilket også er den mest upågtede af Marx' tre metoder (de andre er standpunkts relatering og transsocial relatering); og det er også implicit dette om det "upågtede", der har været begrundelsen for så megen forudgående li'r om før-marxistisk teorioparbejdning og praksisudvikling, da det "hele" i al sin væsentlighed netop drejer sig om ikke at falde tilbage herpå. Skematiserer vi vores opgave/proces så får vi:

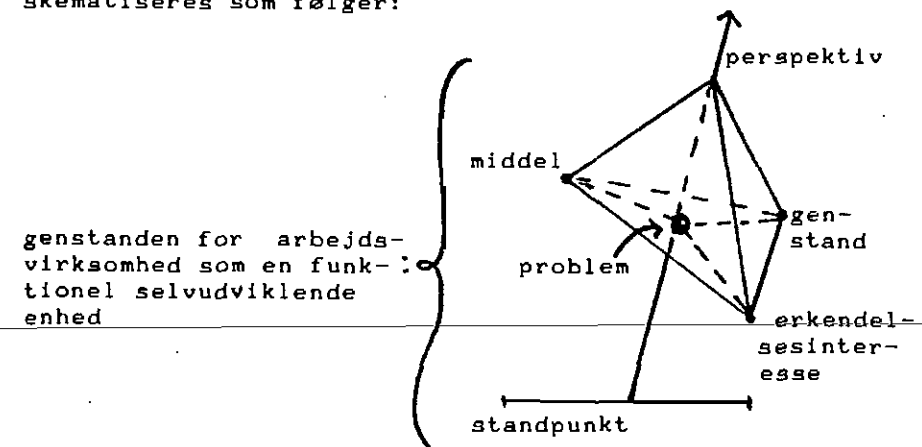

Og de tre instanser, der indgår er:

- 1: Der er dem, der formulerer en opgave og udøver en aktivitet i forhold hertil;
- 2: Der er de forudsætninger af teoretisk og metodisk art, som der gås til opgaven med; og
- 3: Der er opgaven eller genstanden selv (Haug).

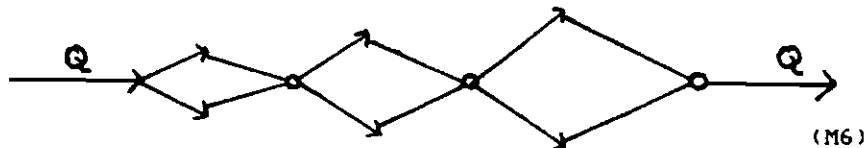
Og det er den begrundede - og historisk-empirisk rekonstruerbare - formidling af disse til en arbejds-genstand for een, for os, som det drejer sig om at praktisere. Og for at der ikke skal herske nogen tvivl, så er standpunktstransformation både en metode til at komme ud af eget udgangspunkt og et teoribegreb for, hvordan en genstand udvikler sig fra en logisk form til en historisk anden/næste.

Udviklingslogisk kan genstanden for arbejdsvirksomhed skematiseres som følger:

Ovenstående tetraæde er at finde hos Marx - det aller-mest centrale sted, hvor Marx bestemmer arbejdet - og det skal her postuleres, at netop denne er den til grundliggende struktur for samfundsmæssig-menneskelig udvikling og for den bevidst formidlede skaben historie, og dette både i sociologisk og i personlighedsmæssig forstand.

Det som vi med tetraæden kan iægge bag os, er bevidsthedsfilosofiens manglende begreb om realhistorisk udvikling, idet binaritetstænkning kun tillader bestemmelse af spændingsophobning, spændingsudligning, ophobning på ny osv osv. Det er altså denne (udviklings)model, der lades bag os:

Vi har nu nogle centrale 'byggestenene' til en løsning af problemet om divergerende genstandsfelter. Og vi tager fat på det ved at bringe vores genstandsfelter sammen. Vi formidler dem med hinanden (bygger videre på model 3):

NU-I-DAG:

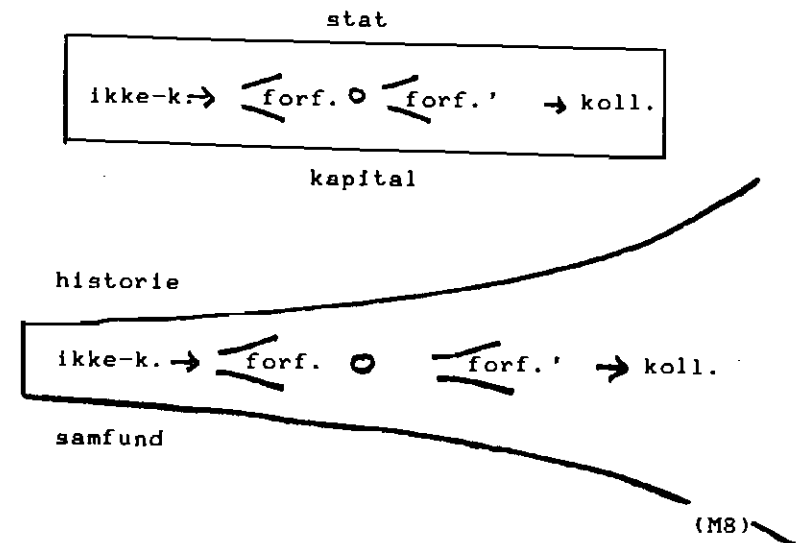

Modsigelsen i midten - markeret af de to '/' - er vores udgangspunkt, hvor ud fra vi stiller spørgsmålet om kollektive forformer.

Og dette er statskapitalismen bredt betragtet. Og først og fremmest. Men dette er samtidig også et standpunkt indenfor eller i samfundshistorien. Disse to bestemmelser kan nu ses at fange hver sin side i vores udgangspunkt: samfundshistorien som en kollektiv proces - det er af betydning for andre, hvordan jeg griber mit liv an, og omvendt - medens statskapitalismen med dens magtstruktur til at sikre, at kapitalen kan reproducere sig selv som kapital (:kapitalen er sit eget formål og

motiv = ikke-duelig-arbejdsvirksomhed) kan siges at være en ikke-kollektiv proces per excellence. Disse to bestemmelser giver os samtidig - hvad vi tidligere har måttet stille krav om - et bestemt udviklingsforhold i vores genstands logiske opbygning, idet statskapitalismen er særlig form for samfundshistorie.

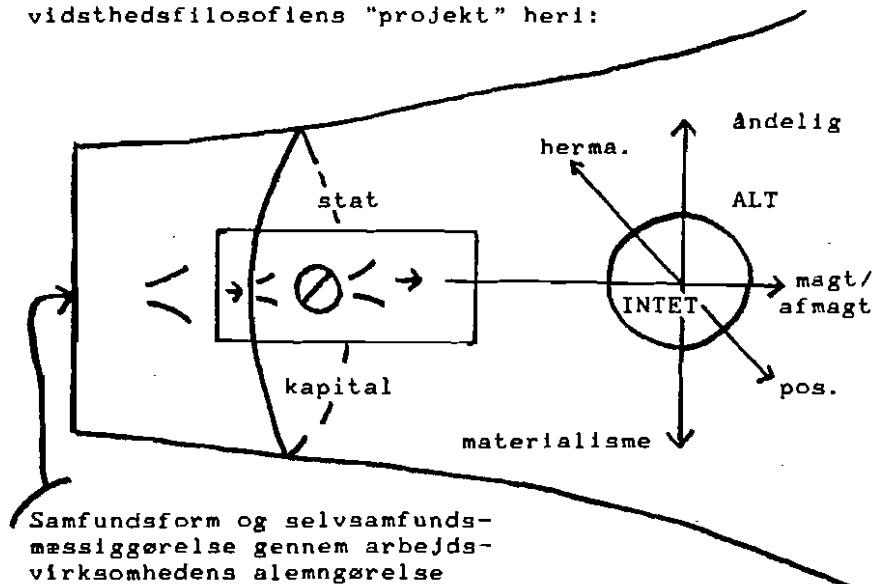
Skematiserer vi dette gennem en model for hver først:

Vi står i prikkerne i midten; den ene model er tegnet åbent, den anden lukket; men det har sine grunde, hvad der nu skal gås ind på.

Vi tegner dem sammen, og inplacerer også samtidig bevidsthedsfilosofiens "projekt" heri:

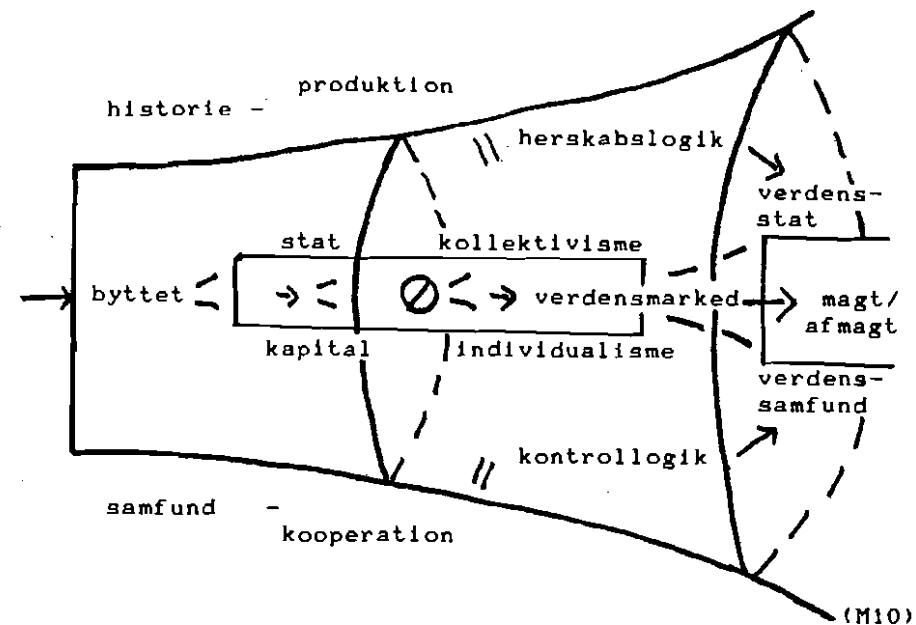
(M9)

Nu er siderne - den logiske modsigelse i vores udgangspunkt - placeret i vores genstand som et udviklingsforhold. Spørgsmålet er, hvad der realhistorisk har produceret netop dette bestemte udviklingsforhold. Det er problemet om præmisserne for dets opståen, og dets samfundshistoriske alengørelse.

Løsningen herpå er byttet som et socialt forhold mellem individer. Udviklingen af den midterste stat-kapital-blok er bestemt hos Marx, og formelen er:

byttet := kapital - penge - vare - verdensmarked,

hvilket er trinene i, hvordan bytteprocesser tager sig ud, når de alengøres og alengører sig. Tegner vi byttet og effekterne af byttets alengørelse på - sammen med de tidligere bestemmelser om magtens reproduktion indefra - så får vi følgende:

Til ovenstående model 10 er også tilføjet flere ting:

Der er knyttet en tråd mellem historie og produktion, og mellem samfund og kooperation, hvilket giver sig ud fra, at samfundshistorien grundlæggende er kooperativ produktion af livsfornødenheder gennem genstandsmæssig arbejde. Men der er også knyttet en tråd mellem stat og kollektivism på den ene side, og på den anden side mellem kapital og individualisme. Disse sidste tråde giver sig ud fra, at statskapitalismen - som subjekttrækker såvel historie-produktionen som samfunds-kooperationen med ind under en valoriseringslogik (:værdisættelse) - og dette qua byttets alengørelse samfundshistorisk. Perspektivet heri er det globale bytte, det er verdensmarkedet.

Dette perspektiv om et verdensmarked i kraft af statskapitalismens alengørelse er ikke nyt; det har været under opbygning/udfoldelse siden Århundredeskiftet. Og derfor er der også tegnet en nærværende global cirkel på model 10, idet dette næste verdenshistoriske trin til stadighed vokser frem af det nuværende. Det er så at sige en simpel logisk mulighed heraf - og det er også den eneste mulighed for det fremtidige indenfor logikken af byttets alengørelse. Centralt er her, at denne

logiks almengørelse også etablerer en verdensstat overfor et verdenssamfund - fremfor verdenshistorie som de forenede producenteres kooperative skaben af egen historie. Hvad byttet alene kan, når det får lov at almengøre sig, er derfor at reproducere en generel dimension af noget over og noget under (:den vertikale konfliktakse), og en ditto horisontal overforstillethed individerne imellem. Vores eksistensform under statskapitalismen kan derfor siges at være fordoblet: vi er både private borgere og offentlige statsindivider på een og samme tid. Og det er også indenfor denne fordoblede form for samfundsmæssigt liv, at logikkerne af herskab og kontrol er anvendelige til en fastholdelse - måske udvidelse - af magten på kort sigt. Hellere magt end afmagt - kunne man sige. Men selve denne akse peger ikke ud over sig selv, idet den ikke tillader andet end at lade det enkelte individ gå op i sig selv som objekt og verdensstaten som subjekt.

Opsummerende kan vi nu sige, at byttet - og dets udviklede former - ikke bringer kollektivitet til veje. Og endvidere at byttet ej heller er en forform herfor. Indenfor byttets former forsvinder derfor kollektive forformer, og dermed også kollektivitet som udviklingsretning, ud af blikfeltet.

Med ovenstående er vi endvidere nået til et centralt omdrejningspunkt i kritisk psykologisk forstand, idet den sociologiske model/teoribegreb, der er fremherskende indenfor forsøget på at skitsere et samfundsmæssigt grundlag for en videnskabelig psykologi - her særligt Osterkamps og også Holzkamps i "Grundlegung der Psychologie" - i sine grundlagsbestemmelser forbliver indenfor byttet og dermed også indenfor den statskapitalistiske form. Og dette på den måde, at stat og privatejendom konciperes som opstået samtidig med udviklingen af den samfundshistoriske proces - fremfor en koncipering af dem som et indre udviklingsprodukt af samfundsformen for menneskelig eksistensopretholdelse.

Nu er det måske lidt meget at postulere, at Osterkamp og Holzkamp "konciperer" stat og privatejendom som et udviklingsprodukt af "noget som helst". Mere korrekt er det at sige, at deres begrundelsessammenhæng er fraværende - stat og privatejendom falder så at sige 'ned fra himlen'. Og den går altså ikke. Hvad vi skal trække ud af dette er, at Osterkamp og Holzkamp begge mangler (at anticipere) et udviklingstrin; og dette er også det udviklingstrin, som den foregående analyse har bragt frem som fraværende, som

endnu manglende; nemlig det udviklingstrin - af strukturel art - og dets efterfølgende former, hvor igennem kollektivitet sætter sig igennem.

III - KOLLEKTIVE FORFORMER; FORTIDIGT, NUTIDIGT OG FREMTIDIGT.

Det udviklingstrin, som vi søger, er også det trin, der foregår byttet, men hvor ud fra at byttet er en mulighed.

Byttet kan siges at forudsætte magt over noget privat (:privatejendom) enten personer imellem indenfor et kollektiv eller imellem kollektivgrupper. Og den eneste måde, som dette historisk har kunnet opstå på - uden at forudsætte en magt, der står over den samfundsmæssige produktion i formen stat - er, at kollektiverne imellem og personer her indenfor er blevet splittet, adskilt og isoleret fra hinanden pga et ydre naturtryk; at samfundsenhedens samlede subjektagtighed mao. ikke har været tilstrækkelig til at overvinde naturmæssigt stillede problemer gennem forbund om en udvikling, formulering og løsning af dem på lang sigt. Problemer er blevet til konflikter, hvor de involverede er blevet tvunget til først og fremmest at søge at sikre sig selv og egen socialt-nære gruppe på kort sigt. Og disse individuelle sociale interesser har det så ikke senere været muligt globalt set - at overvinde gennem en strukturel udvikling af samfundsformen. Tvært imod har de individuelle sociale interesser udviklet sig til særinteresser, og i sidste instans til klasseinteresser. Og en stat - en magt over samfundet - har kunnet finde fodfæste, men er også blevet nødvendig for at holde sammen på det nu illusoriske fællesskab. Nutidens proletariat af lønarbejdere har i forlængelse heraf ingen samfundsmæssig særinteresse - men til gengæld en stat at slå med, at krænke af sig.

Det, der foregår byttet, er derfor at bestemme som brud på fællesheden. Og mao.: at samfundsmæssige differentieringsprocesser ikke har kunnet gribes i deres egenskab af fælles problemer, fænomener, felter eller genstande; eller også har måden, hvorpå de er søgt grebet, ikke været tilstrækkelig til, at de har kunnet udvikle sig til kollektiv-personlig arbejdsvirksomhed de involverede imellem.

Opgaven er nu en bestemmelse af den struktur - mere præcist: af samfundsformens selvsamfundsmæssiggørelses-

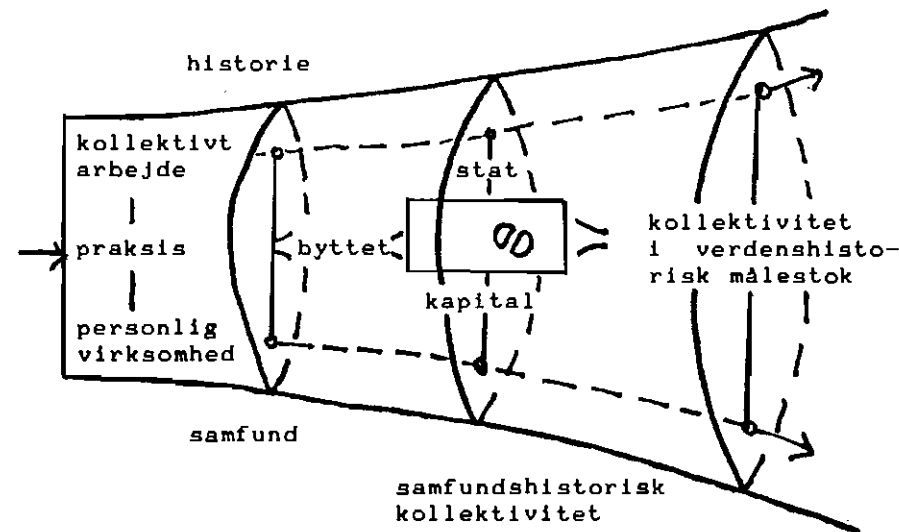

proces - der er bærende medium for samfundshistoriens reproduktionsproces. Med denne opgaveformulering bliver den gamle - og cirkulære - diskussion om for eller imod eksistensen af et empirisk forefundet urkommunistisk samfund hine gamle dage sat ud af kraft; og dette til fordel for en begrundelse af det forhold, at når det samfundsmæssige har sat sig igennem i historisk målestok - hvad Holzkamp kalder etableringen af "uafsluttet proces af stigende samfundsmæssiggørelse" som udviklingsretning - så omstrukturerer systemet sig efter denne nye funktion. Og en bestemmelse af denne omstrukturering er også det, som Holzkamp springer over/forbi-går.

Men mere endnu! Denne omstrukturering til samfundsformen for menneskelig eksistensopretholdelse producerer i sig selv en kvalitativ ny udviklingsretning, hvad vi tidligere har sat på begreb med selvsamfundsmæssiggørelse som kollektiv-personlig udvikling af selvbestemmende arbejdsvirksomhed. Dette sidste "mere" forbigås også af Holzkamp.

Ovenstående kan afvises som skolastik. Men det til grundlæggende problem kommer man dog ikke uden om. Nemlig at kritisk psykologisk teoriudvikling stadig efterlader en kategoriel tom plet i sine grundlagsbestemmelser: den kategorielle oparbejdning af den praktiske formidling mellem kollektivt arbejde og personlig virksomhed - og dette både på det sociologiske niveau af samfundsmæssige kollektiver/kollektivgrupper imellem som arbejdets almengørelse gennem personlig virksomhed, og på det psykologiske niveau af de involverede personer heri (:indenfor deres kollektiv) som virksomhedens almengørelse gennem kollektivt arbejde.

Skematiserer vi ovenstående opgave, får vi følgende:

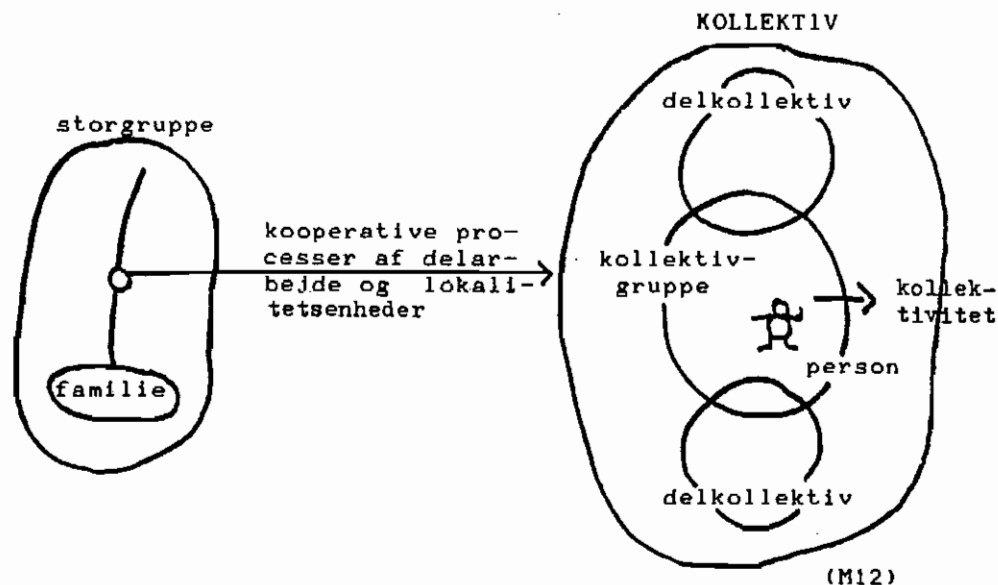
(M11)

Den struktur, som det derfor kommer på tale at arbejde med, er strukturen af kollektivt arbejde / praksis / personlig virksomhed, hvor praksis er at se som den samfundsmæssige kooperationsproces; det er en struktur af arbejdsvirksomheder og disses stadige reproduktion som praksisformer for kollektiv-personlig eksistensopretholdelse - praksisformer, der for udviklingen af selvbestemmelse må gribes i perspektivet almen arbejds-virksomhed.

Hvordan ovenstående struktur er bygget op og bygger sig selv op, er det muligt at rekonstruere via de naturhistorisk udviklede former for det samfundsmæssiges gennem-sætning herindenfor og udover til den nye kvalitet af samfundsformens selvsamfundsmæssiggørelse.

Det er et større arbejde begrundet at rekonstruere ovenstående struktur ud fra studiet af dyr-menneske-overgangsfeltet (for udledningsgrundlaget, se under egen litteratur bagest). Og det skal forbigås her. Det følgende får derfor primært postulatkarakter - hvor det dog kun er den fælles debat om selve rekonstruktionsgrundlaget og en fremvisning af selve den historisk-logiske udledningssammenhæng, der kvalitativt kan bringe problemstillingen videre.

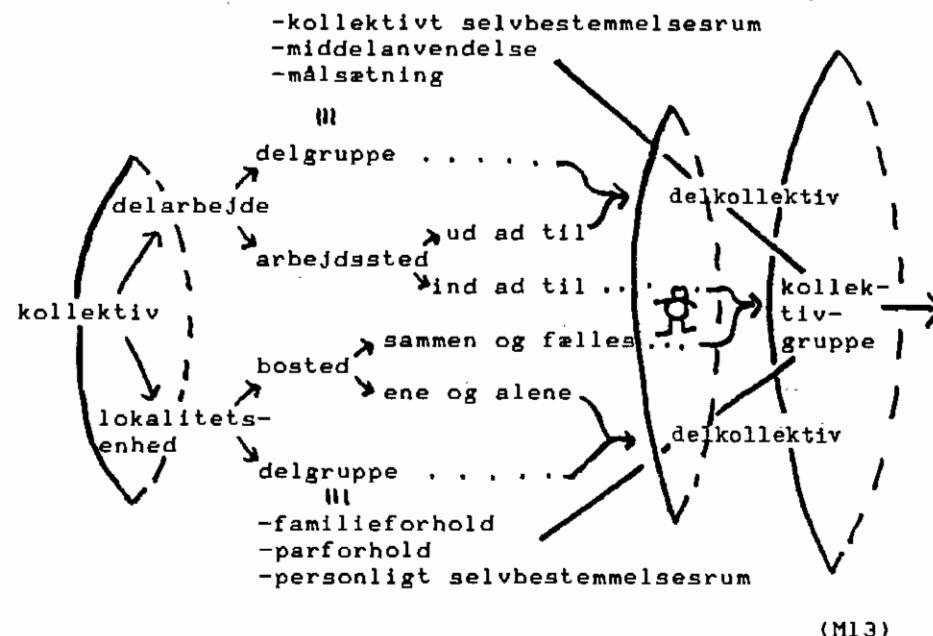
Går vi til dyr-menneske-overgangsfeltet så kan følgende struktur fremvises (storgruppe-familie dimensionen er fra Holzkamp):

Ovenstående kollektiv med dets delkollektiver, kollektivgrupper og personer i bestemte situationer, sammenhænge og positioner i forhold til hinanden må være - og tidligere have - struktureret sig således, at det i sig selv er duelig for selvsamfundsmæssiggørelse. Det er en synlig struktur af fælles forhold bundet op af lyst til at dele liv, være virksom, og at arbejde med det. Det kan siges på den måde, at strukturen spontant muliggør selvbestemmelsesudvikling ved at kollektivet kaster kraft af sig til den enkelte og omvendt. Det er det stadige møde kollektivister imellem om at gøre verden beboelig.

Og det er også ovenstående struktur, der er at se som kollektive forformer, hvorigennem der realiseres kollektivitet, når samfundsmæssige differentieringsprocesser i deres problemkarakter udvikles og løses gennem forbund om de problemstillinger, der stiller sig for en videreudvikling af stadig større selvbestemmende værensfylde (:det bevidst formidlede greb om arbejdsvirksomhedens selvsamfundsmæssiggørelse såvel kollektivt som personligt). Alt dette er kollektive forformer for i dag.

Strukturel kollektiv-personlig udvikling i duelig forstand som en udvikling af den samfundsmæssige Kooperation kan bestemmes således:

I ovenstående skitse må basis-overbygnings-forholdet tænkes liggende som et horisontalt udviklingsforhold. Og stående et hvilket som helst sted i strukturen af kollektive og personlige forhold, er det kun muligt at komme nærmere en kollektivgruppe, der kan reproducere sig selv som et samfundsmæssigt kollektiv ved at gribe de forhold, der er fælles arbejdsvirksomhedsgenstande, da dette er det eneste der muliggør langsigtet ophævelse af ens umiddelbare kortsigtede behov, interesser og motiver i kollektiv-personlig forstand, altså i omfattende og overgribende samfundsmæssighed.

Centralt er det at være opmærksom på, at de sidste modeller (M11 - M13) tilhører samfundsforskens selvsamfundsmæssiggørelse, hvorfor de strukturer, der her fremhæves med samfundshistorien, selv har undergået og til stadighed undergår en udvikling. Set fra i dag er det de potentielle strukturer, der trænger sig på for en samfundsmæssig almengørelse til verdenshistorie - en overgang der i forhold til samfundshistorien er at se

som en udvikling fra plan til rum.

Men det er også de strukturer, der - lige fra antikken eksisterer i en magtsammenhæng, hvor byttet og dets udviklede former har overlejet dem, trukket dem med som udviklet.

Det er endvidere de strukturer, hvor ud fra at brud på fællesheden må konciperes; endvidere hvordan disse brud sætter sig igennem som samfundsmæssige adskillelser/-spaltninger samfundshistorisk med antikken resp. den asiatiske produktionsmåde; og endelig hvordan disse selvstændiggør sig for at ende op med den fordoblede form for samfundsmæssig eksistens, som vi lever i og med i dag under statskapitalismen. (Hvis dette lyder for abstrakt, så er det værd at huske på, at det endnu ikke er lykkedes at skrive samfundshistorien ud fra kategorien om samfundsformationer. Ikke underligt, da der med formationsbegrebet skabes en typologi - fremfor bestemmelser af indre udvikling - der blander, idet (fx) kapitalismen ikke er et indre udviklingsprodukt af feudalismen; for feudalismen er kun et ydre betingelsesgrundlag for kapitalen!).

I det følgende skal der ikke gås nærmere ind på en bestemmelse af den samfundshistoriske udviklingsproces. Derimod skal vi prøve at runde af med nogle overvejelser over byttet ud fra ovenstående skitser; og i forlængelse heraf prøve at indkredse, hvorledes problemet om kollektivitet stiller sig i dag livspraktisk.

Vejen fra brudt fælleshed til byttet er en vej, hvor en nærværende situation, sammenhæng eller et moment indenfor et kollektiv eller positioner kollektiver imellem ikke kan gribes af de berørte heraf som arbejdsvirksomhedsgenstande. Og er der ikke en ydre mere væsentlig struktur herom, der fastholder det problem, der hermed stiller sig, så adskilles de involverede med en dimension af fremmedhed imellem sig. Det er en fremmedhed, der har de differentieringsprocesser til grund, der er et fælles anliggende på den ene side, men som på den anden side også har stillet de berørte overfor hinanden med hver sin identiske - men i sig selv - ufuldstændige halve del af helheden. Det er processer af dimensioner af ligheder, forskelle og sammenhænge, som der ikke længere finder forbund om, hvorfor deres væsentlighed som problem forbliver ubegrundet, uafklaret. Den faktiske væsentlighed vil så (senere) vise sig som en bestemt konfliktpænding. Og er det på dette udviklingstrin ej heller muligt at gribe og kollektivt-personligt almen gøre den for konfliktpændingen overgribende arbejdsvirksomhedsstruktur, så selvstændiggør fremmedheden sig

- og bliver til en fremmedbestemthed. Soges dette (nye) problem løst eller må det løses indenfor betingelserne kan det kun ske gennem en stadig tilpasning til hinanden under gensidig anerkendelse af fremmedbestemtheden - af dette abstrakte tredje - der står imellem. Og de berørte bliver til instrumenter for hinanden i deres omgang hermed; - og skridtet til socialt fjendskab og endelig samfundsmæssig isolation er betrådt - med mindre der er en kollektiv struktur, der i sin udvikling trækker problemet, dets væsentlighed frem til udvikling gennem forbund. I sin aktive formulering kan dette kaldes at "holde den usminkede sandhed for øje", hvilket frigør energi til arbejdsvirksomhed omkring mere grundlæggende nødvendige praksisformer. Hvis en sådan aktivitet ikke er mulig, så bliver det en binaritetslogik, der socialt og individuelt formidler konfliktspændingen mellem de berørte, der både er adskilte og bundet sammen på en og samme tid.

Binaritetslogikken på det sociale plan er byttet. Byttet kan udligne spændinger, men ikke løse problemet - det kan kun en strukturel udvikling af de samfundsmæssigt udviklede forhold, der foregår byttet; men udlignes spændinger via byttet trækkes dimensioner af forskelle, ligheder og sammenhænge ind i en struktur af magt over de berørte. Omvendt er de berørte allerede individuelt stillet afmagtige, og da byttet ikke udveksler sig selv - det gør virksomhedens brugsværdiforventning (Haug) - så er det subjektive betingelsesgrundlag for samfundsmæssig formidling via byttet at finde i en magtbestemt kerne i personlighedens selvbestemmelsesudvikling, hvad vi skal begrebsliggøre med fascination.

Udvekslingen af isolerede fællesheder via bytteformer producerer mao. strukturelle modsigelser de involverede imellem og i de berørte; modsigelse der er de involverede fremmed som kerner af magt, hvorfor de også aktivt kan besættes symbolsk-sanseligt. Magten over disse kerner gi'r i sig selv herskabs- og kontrolmuligheder men vel at mærke kun indenfor i forvejen for begrænsede eksistensbetingelser. Og hvad der er kommet til syne her er bevidsthedsfilosofiens "udviklings"-tankeform. Den er sit eget skæve problem.

Hvad der er centralt at fastholde er, at enhver virksom fælleshed, der ikke udvikles til arbejdsvirksomhedsgenstand, kan trækkes ind i en bytteformalogik med en dertil svarende fascinationsspænding i den individuelle personlighed. Dvs. at det ikke at almenføre og udvikle det fælles virksomme, overlader det til statskapitalismen at gøre det modsatte.

Køns-dimensionen er et eksempel herpå. Fremfor videreudvikling af den kollektive struktur for kønnenes reproduktion på basis af den naturlige arbejdsdeling - der vel næppe er andet end at føde som avle børn - er samfundshistorien blevet forlenet med en køns-modsigelse, der reproduceres gennem alskens former af personlig uudviklethed, herskabs- og kontrolbestræbelser over for såvel sig selv som andre fæller af modsat eller samme køn; en køns-modsigelse, der med betingelsesgrundlaget for dybdepsykologien og den nye psykoterapibevægelse kan realisere sig som en køns-antagonisme direkte i subjektets eget selvbestemmelsesperspektiv: det er tvækønnetheden som privat arbejds-genstand.

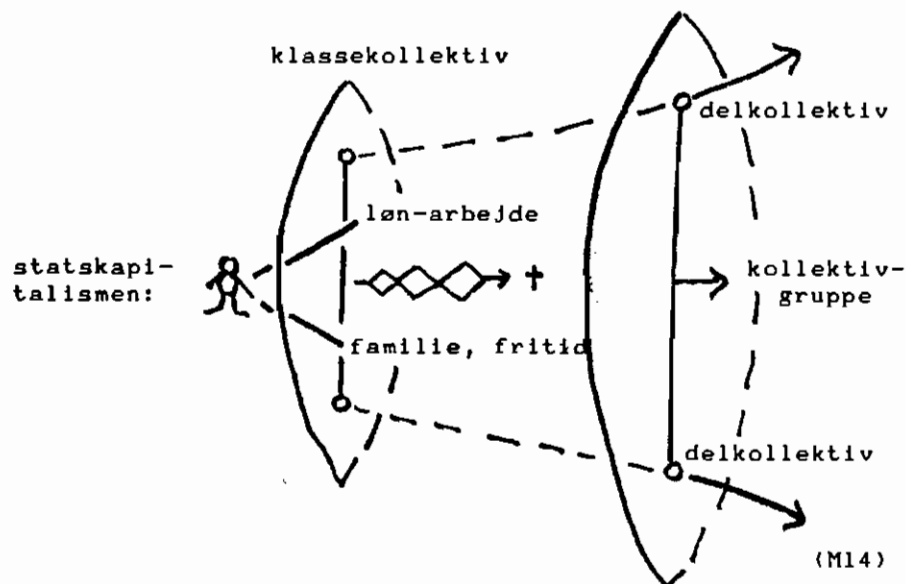
Den moderne/æstetiske forelskelse har ovenstående til grund. Forelskelse og praktisk nyttemulighed - i en eller anden grad - muliggør parforhold og familiestrukturer. Men disse former er tragisk nok ikke forformer for kærlighed og solidaritet. Det er tværtimod kun det, at fællerne sammen formår at holde de livspraktiske problemer i stadig bevægelse hen imod en samfundsmæssig løsning af dem, der er bredere end deres forelskelse, parforhold eller familiodynamik; og dette samtidig med arbejdet på at overflødigsgøre selve besættelsen som motor for samværsformerne. De fascinationskerner, der er i en forelskelse - og for dennes videre forløb fremfortæller ikke andet end om identiske tab af fælleshed. Men dette kan også være meget. Og megen livskraft kan frisættes, hvis der finder forbund sted om dette i samfundsmæssig forstand; altså forbund om generobring af nogle identiske/analoge strukturer af subjektiv værensfylde, der for de berørte er blevet tabt, efterladt fortidigt, stjålet.

Hvis ikke dette dobbeltarbejde lykkes - eller kan lykkes - så henvises man til at leve i en aktivt afgrænsende kernefamiliestruktur eller alene gennem en åben-tom eremitform. Disse - i bund og grund restriktive - alternativer har pudsigt nok megen strukturelighed med familie- og individualiserings-logikkerne fra dyr-menneske- overgangsfeltet, hvorfor de i samfundsmæssig forstand er gennemgangsstrukturer. Og mere endnu: det er strukturer, der i sig selv ikke er samfundsmæssige i kollektiv forstand, heller ikke med de personer, som de gennemleves med! Som gennemgangsstrukturer er de kun samfundsmæssige i personlig forstand i den grad, at deres betingelsesgrundlag er ophævet i en større kollektiv sammenhæng.

Vi forlader byttet og køn. Og vender os -til slut- mod, hvordan kollektivitet stiller sig livspraktisk i dag.

Den eksisterende struktur er at bestemme som klassekollektiv af individer, hvor betingelsesgrundlaget er gennemskåret af løn-arbejdsforhold og af familie-fritids-forhold, der endvidere er uddelegeret til to adskilte rum/livssfærer.

For en enkelt-person kan dette skematiseres således:

Og hvad der kommer ud af dette er, at de former som det gælder om at gribe og bevidst formidle sit liv med, er de former, der ligger ud over eller bag ved som uudviklet ved de aktuelle praksisformer, som man opretholder sin eksistens igennem, idet det er den strukturelle almengørelse af disse som arbejdsvirksomhedsgenstande, der alene lader udvikling finde sted på ikke-statsskapis-talistisk måde. Ophævelsen af løn-arbejdet, kernefamilien og fritiden kan altså ikke ophæves gennem disse selv, men kun ved at udvikle strukturen bag: den konkrete utopi kan denne kaldes.

Det er også ovenstående forhold af kollektive forformer på den ene side overfor selvstændiggørelsen af bruddene (:statsskapis-talismen projekt), der ubemestret til stadighed trækker en spaltning af venstrebevægelsen med sig i en revisionistisk og en reformistisk side: enten at gå ind på systemets præmisser eller stille sig udenfor. Og begge er lige håbløse, umulige og falske -for kun gennem overflødiggørelse af præmisserne for brud er det muligt at komme ud af den fordoblede form, som livet i dag for-

nedres i. Hvad der derfor er duelige mål - på kort som på langt sigt - er mål, der i deres perspektiv trækker kollektive forformer med sig frem. Det er strukturel udvikling af forholdet mellem person og kollektiv, og mellem kollektivgrupper horisontalt - som overflødiggørelse af gennemgangsstrukturernes (:løn-arbejde, kernefamilie, fritid)'s iboende begrævnelsesigte. Dette er ikke andet end en livspraktisk begrundet kvalificering af perspektiverne for den kommende kollektivitet.

AFSLUTNING.

Her til sidst skal der gås ind på nogle af de konsekvenser, som det ovenstående får for praktisk teoriarbejde. Og i forlængelse heraf også, hvad det er for forskellige forhold, der gør, at det er så småmuligt i dag koncentreret at arbejde med disse - så at sige - allermest væsentlige genstandsniveauer.

Først til de praktiske konsekvenser.

Overordnet er det nu teoretiske genspejlinger af de forskellige praksisformers bevægelse, som individer formidler deres liv med det sociale igennem, som det drejer sig om at afdække. Det er afklaring af disse formers mulige udvikling til selvbestemmende arbejdsvirksomhed; og dette er også en bestemmelse af hvilke logiske trin en sådan udvikling gennemløber.

Det kommer i al sin væsentlighed til at dreje sig om bestemmelse af selvbestemmelsesudvikling for de berørte og involverede - ikke kun af niveauet for handlefærdighedsudvikling - både personligt som i dens kollektivgruppemæssige formidling; og omvendt. Et gammelt dogme indenfor kritisk socialpsykologi må her nuanceres kraftigt: at fremfor abstrakt at snakke om/operere med individets modstilling samfundet under kapitalismen, så må der gås ind på det bestemte forhold af modstilling og medstilling, der karakteriserer enhver livspraktisk sammenhæng, hvor det er selve forholdet der teoriledet må bringes videre med modstillingens praktiske overflødiggørelse. Enhver praksisform under kapitalismen kan siges at eksistere qua et sådant forhold, hvor det er bestemmelsen af det særegne herved, der karakteriserer praksisformen som specifik kapitalbestemt samfundsmæssigt arbejde. For terapi er dette forhold til eksempel individuel overforstillethed det sociale - ud fra, at det der går forud, er personlig læsning og henvisthed til givne kollektivgruppemæssige betingelser.

Hvad den kritiske psykologi derfor først og fremmest har brug for er oparbejdning af en bæredygtig sociologisk

teori, samt af en videreudvikling af de psykologiske funktions-analytiske bestemmelser, der allerede haves, hen imod bestemmelser af kollektiv-personlig selvbestemmelsesudvikling.

Går vi til det besværlige ved at gribe kollektivitet-via de kollektive forformer - så støder vi først og fremmest på os selv og vores praksismuligheder: at i den grad disse ikke er bundet ind i forhold til bredere kollektive rum, eller der stresses op indenfor et begrænset rum af lønarbejde/studier, familie og fritid uden at der findes kraft til at bryde det, så vil ens spontanbevidsthed være bundet op i den binære kode, hvor man spontant tænker og handler ud fra poler; at stå udenfor, overfor sine betingelser og nære kære, og samtidig langes efter dem. Hertil er der også den undertrykkelse - de fascinationskerner af magt - som det biografiske bagland er blevet forlenet med. Alt dette har sine generelle betingelser i statskapitalismen, hvor kortsigtede og langsigtede interesser sættes under pres og til stadighed rives fra hinanden - med de kortsigtede, der får lov at fylde det hele, på cyklisk måde uden nogen sinde reelt også at blive tilfredsstillet fuldt ud. Til dette kommer også, at staten siden 1950-erne stadig mere aktivt søger at strukturere de sociale rum - og disses integrative udvikling - fra oven.

Men dette pres mod det enkelte individ er også svært at imødegå aktivt, hvis der ikke er begreber til at gribe, hvad der måtte være af kollektivitetens muligheder indenfor rækkevidde. Og i praksis vil det da også være muligt at holde disse problemstillinger stangen, enten gennem en aktiv satsning på karriere og en lykkelig privat familie, eller så længe det stadig synes muligt for een at reintegrere en løn-arbejdsfunktion og en ditto familiefunktion. Til gengæld må man så acceptere den stille udvikling af resignation - og af angst, der som bekendt æder sjæle op.

Kollektivt-personlige begreber er derfor nødvendige.

/Kalle Birck-Madsen

Litteratur:

BORG, K: "Kontrol med tid og krop - eller tab .." i Kontext 50/86; BRECHT: "Klassedigte", Charte 72; DREIER, O: "Den Kritiske Psykologi", Rhodos 79; ELFERDING, W: "The relevance of the Withering-Away-of-

the-State-Thesis" i "Rethinking Marx", AS 109; Engels, F: "Socialismens udvikling fra utopi til videnskab" i Udvalgte Skrifter II, Tiden Forlag 76; HAUG, F: "Dialektisk teori og metode" i Udkast 1/81; HAUG, W, F: "Bestimte Negation" i DA 74/72; "Zur Dialektik von gesellschaftlichen Basis und politischen Überbau in Sozialismus" i DA 106/77; "Ideologie/Warenästhetik/Massenkultur", SH 33/79; "Warenästhetik und Kapitalistischen Massenkultur I", Argument Verlag 80; "Hält des Ideologischen Subjekt Einzugs in die Kritischen Psychologie" i AS 93/83; "Krise oder Dialektik des Marxismus" i AS 100/83; "Die Camera obscura des Bewusstseins, Kritik des Subjekt/Objekt-Artikulation in Marxismus" i AS 70/84; "Pluraler Marxismus", Argument Verlag 85; HOLZKAMP, K: "Grundlegung der Psychologie", Campus 83; "Aktualisierung oder aktualität des Marxismus" i AS 100/83; HJØRIS, O: "Evolutionens problematikken i antropologien" i Philosophia 4/79; JAEGER: "Die gesellschaftliche Genese der Psychologie", Campus 78; MARX, K: "Kapitalen", Rhodos 70; "Det kommunistiske manifest", Rhodos 71; "Indledning til kritik af den politiske økonomi", Rhodos 74; "Den Tyske Ideologi", Rhodos 74; LENIN: "Staten og revolutionen", Gyldendals Uglebøger 67; OSTERKAMP, U: "Grundlagen der psychologischen Motivationsforschung I / II", Campus 75 og 76; PIETILA, V: "Ideologie und Wissenschaft. Eine Theoretischer Skizze" i AS 70/84; POULSEN, E: "Evolution og historie" i Philosophia 4/79; SEIDEL, R: "Denken", Campus 76; MAO: "Om Modsætninger", Oktober; ZELENY, J: "Die Wissenschaftslogik und Das Kapital", Europäische Verlagsanstalt Frankfurt 62.

(AS = Argument Verlag; SH = Argument Studiehæfte; DA = Das Argument).

Engne referencer: "Subjektiviteten mellem teori og praksis" /84; "Samfundsmæssiggørelse som selvudviklingen af kollektiv og personlig historie" /86 - begge sammen med Jens-Peter Poulsen; samt "Terapi, samfundsform, subjektivitet" /speciale 86, hvor nogle af grundtrækkene i dette oplæg er søgt anvendt specifikt til afdækning af den terapeutiske praksisforms mulige udvikling til selvbestemmende arbejdsvirksomhed.

REFERAT FRA

6. Kritisk Psykologiske Seminar, weekenden 6-8. februar 1987.

Også dette semester fik sit indledende seminar; denne gang om "Kollektivit-
tet og samværsformer". Et tema, der længe havde spøgt i kulisserne, så dagens
lys. Men lige så spændende og vigtigt det kunne være, lige så svært blev det
at behandle.

Herved kom seminaret til at ligne den daglige studiepraksis med dennes fagpo-
litiske og sociale aspekter. Men her hører ligheden også op, idet det ikke
blev de dagligdagstypiske former af konkurrence, brødnid, slagmålet om de for
få krummer, fjendskabet osv osv, der kom til at dominere. Tvært imod blev det
til et intenst arbejde med at få vendt og drejet - og nytematiseret - kollek-
tivitet i såvel teori som konkret praksis: ligefra det samfundshistorisk mu-
lige over enklaven af parforhold til den individuelle omgang med affekter. Og
hertil kom også et konkret forsøg på at indkredse effekten af den borgerlige
subjektivering af det menneskelige liv: at personligheden gøres til statist
for fremmede interesser uden endog at kunne gribe fat heri!

Svært var det imidlertid at få hold på, hvad det hele drejede sig om. Men da
tiden aldrig stiller spørgsmål op, før den også er moden til at svare og ud-
vikle løsninger derpå, så er trøsteren, at det første skridt blev taget.

Seminaret var velbesøgt. 45 ca var vi, da vi var flest. Og en bred vifte af
interesser var repræsenteret: i temaet, i kritisk psykologi, i marxismen, i
at afklare hvad Kritisk Psykologisk Forum er for noget; og også i det at få en
fagligt og socialt skub til dagligdagen.

I forlængelse heraf skal det tilføjes, at det er seminarernes formål at gi'
rum for debat og visioner, samt plads til faglig input til den studenterpoli-
tiske udvikling af faget og af en psykologi, der er i de berørtes interesser -
"the never ending story". Og planlægningen af næste seminar er også allerede
så småt i gang til sandsynlig afvikling første week-end i september.

Men først til referatet af det sidste, der er struktureret som følger:

- 1 - "Kollektive forformer, fortidigt, nutidigt og fremtidigt", "Nutidens angreb på al øvrig tid", og gruppedisk af disse.
- 2 - "Parforhold og følelser", og gruppedisk heraf.
- 3 - Aftenrapport.
- 4 - "Affekter" og gruppedisk.
- 5 - Arbejdsgrupper indenfor "Kritisk Psykologisk Forum".
- 6 - Evaluering og ny intro-sang.

I a: "KOLLEKTIVE FORFORMER; FORTIDIGT, NUTIDIGT OG FREMTIDIGT."

Oplægget tog sit udgangspunkt i temaet om "Kollektiviteten og samværsformer", hvor det hurtigt kan konstateres, at samværsformer finder overalt, medens kollektivitet er en underlig ubestemt størrelse, der langt fra er intens til stede i alverdens små som store sammenhænge. Hertil også, at de eksisterende samværsformer med kapitalismens omsiggrubende udvikling mest minder om - snart nærværende - endegyldig destruktion af samtlige naturbetingelser, sociale livsrum og af individuelle reproduktionsevner; - medens socialismen som konkret nærværende perspektiv og de globale subjektive kræfter for en fælles kollektiv sikring, udvidelse og forbedring af menneskelig livsfylde synes at være så svag som evigt forår i januar.

Fremfor alt kan der derfor siges at mangle bevidst fælles langsigtet greb om de allerede eksisterende kollektive strukturer, der kan og skal videreudvikles samt om de strukturer - kollektive forformer - der i sin videre udvikling producerer kollektivitet som effekt, som livskraft til personlig samfundsmæssig udvikling.

Oplægget forsøgte - via en begrebslogisk tilgang - at kredse kollektivitet som udviklingsretning ind, hvor konklusionen var, at det er de former, der foregår byttet - og dermed også foregår byttets samfundshistorisk udviklede former af kapital, penge, vare og verdensmarked (:det globale bytte). Eller mao: at stillede problemer enten automatisk qua statskapitalismen trækkes ind i en valoriseringsproces med konkurrence og instrumentalisme, fjendskab osv for de berørte til følge, eller de kan søges udviklet af de berørte gennem det bevidte formidlede arbejde med at almenføre den struktur, der stiller problemet overblikket. Kollektive forformer blev derfor set som et begreb ^{for} "bagvedliggende" strukturer, der ellers udviklet gør mennesket til objekt, men som udviklet til kollektiv-personlig arbejdsstand øger et social kollektivs subjekt-agtighed.

Til eksempel er der hverken subjekt-agtighed eller kollektivitet som udviklingsretning i de typiske kapitalsatte strukturer af svingdørslogik mellem lønarbejde og kernefamilie/fritid. Indenfor denne logik er man enten henvist til underlæggelse under en abstrakt apersonlig sag, eller til konkret personliggørelse af alverdens livsproblemer; hvor imod strukturen før/udenom - arbejds-sjakket, der faglige klub, beboer-/bydelsorganiseringen mv - potentielt indeholder muligheden for hver enkelt som person at undslippe svingdørens livsfornægtende perspektiv - men dette dog kun på lang sigt i den udstrækning, at det lykkes at integrere lønarbejdets, kernefamiliens og fritidens forskellige perspektiver på en strukturel - personlig som for kollektivgruppen - kvalitativ ny måde.

KOLLEKTIVE FORMER, FORTIDIGT, NUTIDIGT & FREMTIDIGT

Oplægget er disponeret i tre skridt: 1 - genstandsbestemmelse; 2 - problemet om divergerende genstandsfelter; og 3 - fænomenbestemmelse af kollektive former, fortidigt, nutidigt og fremtidigt.

I første omgang var fremtidsdimensionen i dette oplæg ikke taget med; den blev kun markeret af nogle 'prikker'. Og historien herfor skal kort beskrives, idet den fortæller noget væsentlig om den nutid, som oplægget tager sit standpunkt fra.

Historien bag er, at oplægget er kommet til veje ud fra det overordnede tema for dette kritisk psykologiske seminar om "Kollektivitet og samværsformer" - et tema der lidt står for en gammel drøm indenfor Forum om også sammen at kunne arbejde med de problemstillinger, der lader noget dueligt nyt opstå - fremfor at måtte forblive ved nytematiseringer af problemstillinger, der allerede har antaget konfliktkarakter, fx terapi, mænds opportunisme, kvindeundertrykkelse, Aids mv. Dermed ikke sagt, at der ikke ud af konfliktstillinger kan drages ny fremadrettet erfaring; men kun at focus på konfliktstillinger som effekt kan ha' en spontan indfangethed af det nærværende, samt af kortsigtede løsningstiltag alene heroverfor.

Men stående med temaet "Kollektivitet og samværsformer", så melder konfliktkarakteren sig imidlertid også spontant. Kollektivitet! Hvad fanden er det for noget? En følelsen, en stemning, en udviklingsretning, og hvor findes den? I kollektiver? langt fra næppe! Samværsformer - derimod - er over alt og har at gøre med samfundsmæssigt liv overhovedet; og mere endnu: det har med kvaliteter af samfundsmæssig liv at gøre.

En spontan præcisering af forholdet imellem kollektivitet og samværsformer kan derfor lyde således: hvor kollektivitet altid udtrykker sig gennem samværsformer, så behøver samværsformer ikke nødvendigvis at udtrykke sig igennem kollektivitet - lige det modsatte kan også være tilfældet, hvad der med de eksisterende samværsformer sådan i det små og globalt set må siges at være det aktuelle.

Der kan her tænkes på den globale og individuelle ødelæggelse, der er meget nærværende, og hvor konsekvenserne af den hidtidige måde at producere sammen på er begyndt at vise sig klart: ligefra omformning, opløsning og ødelæggelse

- a: at det refererer til de former af i morgen - fremtidigt - der ikke er kollektive af i dag; og
- b: at det refererer til de former af i går - fortidigt - der er kollektive af i dag.

Fortid og nutid er her med aktuelt; og fremtiden potentielt som en mulighed i formen forform og/eller kollektiv.

Men skal ovenstående resultat rummes i sin helhed, så er det værd af bemærke, at nutiden kvalificeres gennem en logisk modsigelse af både at være ikke-kollektiv og kollektiv på samme tid - afhængig af om den nærmes nedefra, ud fra det foregående, eller oppefra via det fremtidigt mulige. Vi får et "nu" eller mere præcist: vi stilles i og med et nu, der som vores eget standpunkt ikke vil vide af sig selv; - både kollektivt og ikke-kollektivt er det. Altså

a+b: ikke-kollektiv // kollektiv (Tl/M)

Konsekvensen heraf er først og fremmest, at vi ikke med karakteren af vores nuværende standpunkt kan fastholde hele vores genstand- eller vores genstand i sin indre fylde; den kan siges at knække over i to gensidigt udelukkende genstandsfelter.

2 - Problemet om divergerende genstandsfelter.

På det nye problem, der her har meldt sig, vil det ikke være en løsning simpelt at vælge det ene eller det andet genstandsfelt, da vi så ikke kan fastholde totaliteten af vores genstand på entydig måde. Og hvis vi skulle vælge, hvad kunne så kvalificere vores valg? Næppe andet end vilkårlige argumenter er der til rådighed, idet vi ikke ved (på nærværende tidspunkt) om de er genstandsrelevante.

Det første om entydighed kommer ud fra, at vi bevæger os på et begrebs-logisk niveau. Og det skal være en påstand, at problemet om entydiggørelse løber man altid ind, når man nærmer sig en genstand begrebs-logisk eller -analytisk. Til overvindelse heraf er det værd at hæfte sig ved, hvordan dette problem traditionelt er blevet taklet.

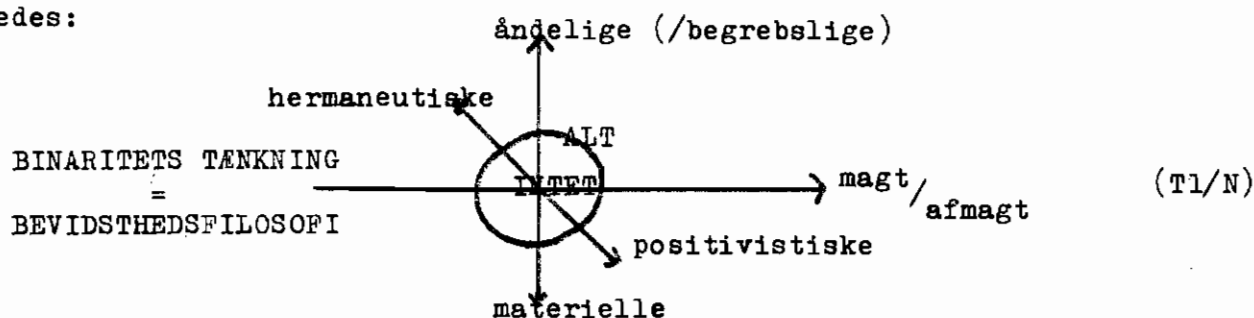
Den mest eminente taskenspiller - Hegel - fortjener opmærksomhed på dette punkt. Hegel løser det gennem konceptet om negationens negation. Men dette er ikke en reel løsning, da kravet om entydiggørelse så løses med den effekt, at der kan finde abstrakt udvikling sted - og abstrakt udvikling findes kun gennem antagelsen om "en eller anden sustans" (i sidste instans Hegel's ånd), der ligger bagved, ovenover eller udenfor det konkrete, men som hjemsøger og styrer det konkrete bevægelse.

Om løsnings

er medium herfor har tabt sin overgribende magt qua dens adskillelse fra staten i de udviklede statskapitalistiske lande. Og dette til fordel for hver sin Gud - lille eller stor. Og det holistiske ALT eller ALTING er da også sat på dagsordenen med vældig kraft.

I forsøgene på at trænge ind i materiens "inderste" har Bohr' opdagelse, at betragteren interagerer med eller påvirker det, de skal måles, markeret et vendepunkt eller mere præcist: milepæl - for i forsøgene på at komme videre her er det store INTET kommer frem: at der i sig selv ikke er noget. Alt som en ^{konvention.}

Samles de foregående binariteter op, så kan de illustreres tredimensionelt således:

Nu kan man enten lade vores tema gå op i magt/afmagt, eller i ALTING/INTET. Men man kan også vende sig mod Marx, der netop har søgt at bryde med ovenstående "bevidsthedsfilosofi", der til grund har, at subjektet/betragteren/anskueren enten tænker sig som stående udenfor, overfor sin genstand, og dette som en lille purk overfor en egenrådig verden, eller på lige så illusorisk måde forestiller sig at være centrummet for det hele, og det hvor ud fra alt går. Det lille og store subjekt eller Gud overfor ditto objekter.

Og alligevel står vi også i verden med dette som udgangspunkt. Vi må ud af det. Hvordan?

Det er ikke nok bare at vælge den materialistiske vej indenfor dette udgangspunkt; hvilket var Feuerbachs vej. Vi må helt ud i en slags praksisfilosofi, hvor vores standpunkt i sin modsigelsesfuldhed får praktiske ben at gå på i forhold til den genstand, som vi allerede står i og med. Vi må derfor snakke om historisk bevægelse.

Og dette er Marx' standpunkt, lige såvel som det er løsningen på problemet. Bohr's "epokegørende" opdagelse - i borgerlig forstand - indenfor det naturvidenskabelige område ligger allerede hos Marx 75 år før i relation til den samfundshistoriske proces: at vi selv er en del af vores genstand. Og de eneste duelige udsagn er derfor udsagn om historien i genstandene vores. Dette er også det positive - det almene - i begrebet om videnskab, at der kun findes en type videnskab: den historiske videnskab.

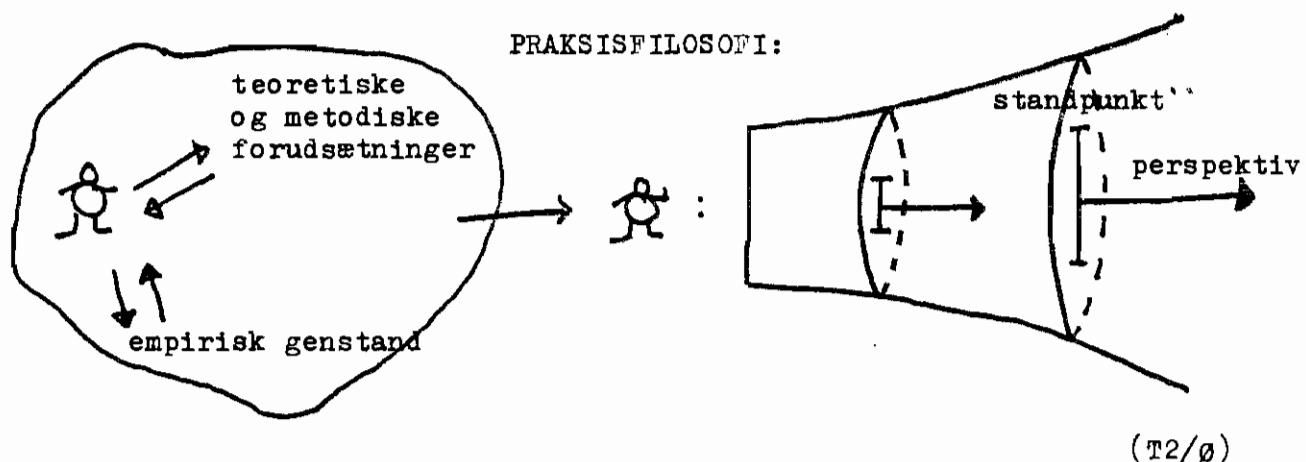
Fører vi den historiske dimension ind i vores standpunkt, så er det ikke længere nødvendigt at nøjes med relative magtudsagt om alt som intet - der i sin strømlinede udgave i dag er den eksistentielle syntese af østlig filosofi og vestlig erfaring (:narcissistisk paradigmenproduktion) - men vi kan...

åbne vores genstand indefra.

Den opgave, der derfor stiller sig, er at koble sit eget standpunkt fra via en begrundet transformation af dets iboende præmisser til fordel for en oparbejdning af genstandens eget standpunkt og dets perspektiviske udviklingslogik. Målet er at spejle genstanden historisk; Spejle hvordan den bygger sig op, og bygges op gennem aktiviteten herom. Og i den grad dette lykkes kan man tale om almen betragtninger på vej.

Dette kan kaldes standpunktstransformation - den ene af Marx' tre metoder af transsocial relatering og standpunkts relatering - hvorfor den samlede opgave er, at komme til bevidsthed om vores genstands eget standpunkt og udviklingslogik.

Skematisk kan vores proces afbildes således:

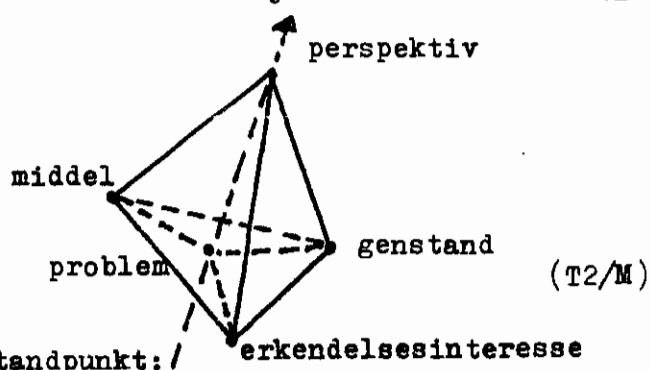
Og de tre instanser, der indgår er:

1. Der er dem, der formulerer en opgave og udøver en aktivitet i forhold hertil.
2. Der er de forudsætninger af teoretisk og metodisk art, som der går til genstanden med; og
3. der er genstanden selv.

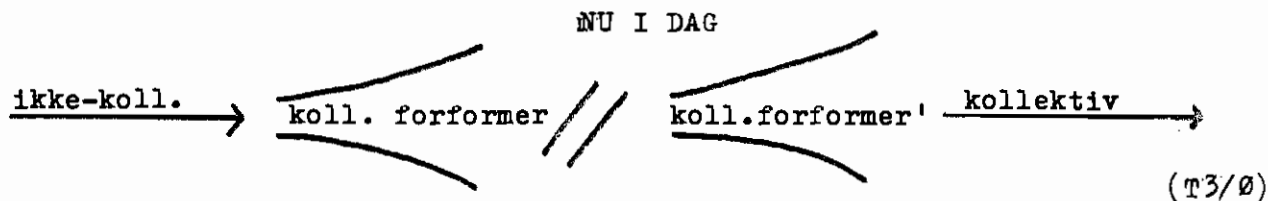
Og det den begrundede - og historisk empirisk rekonstruerbare - formidling af disse til en arbejds-genstand for een, for os, som det drejer sig om at praktisere.

Udviklingslogik og historisk kan genstanden for arbejdsvirksomhed skematiseres som følger:

genstanden for arbejdsvirksomhed som en funktionel selvudviklende enhed:

Vi starter med at bringe vores genstandsfelter sammen. Vi formidler dem med hinanden:

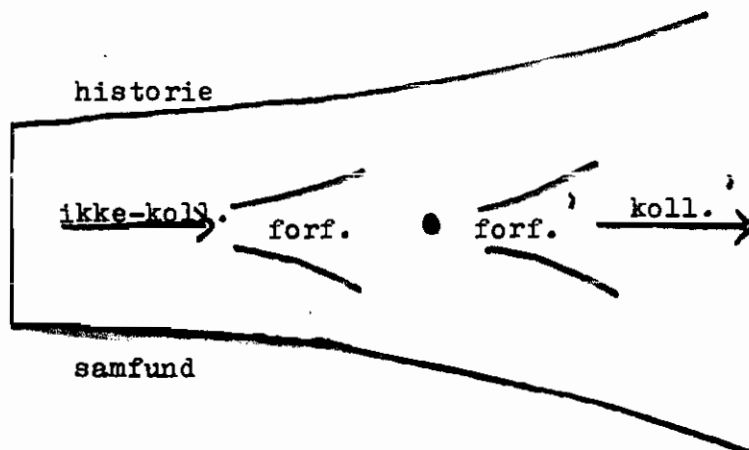
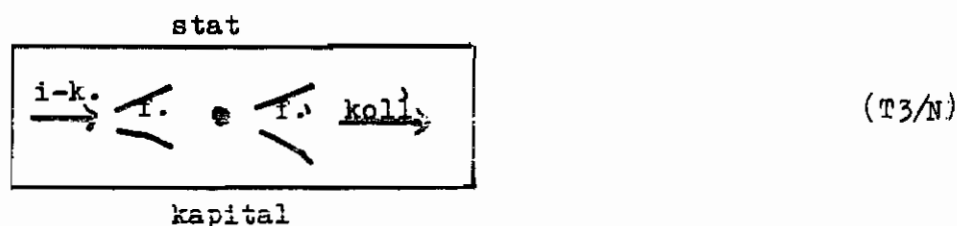
Modsigelsen i midten - markeret af de to '/' - er vores standpunkt, hvor ud fra vi stiller vores spørgsmål om kollektive forformer. Det er vores "nu" her-og-nu.

Og dette er statskapitalismen bredt betragtet. Først og fremmest. Men dette er samtidig også et standpunkt indenfor eller i samfundshistorien.

Disse to bestemmelser fanger hver sin side i vores standpunkt: samfundshistorien som en kollektiv proces - det er af betydning for andre, hvordan jeg griber mit liv an, og omvendt - medens statskapitalismen med dens magt til at sikre, at kapitalen kan reproducere sig som kapital (:kapitalen er sit eget formål og motiv, = ingen duelig arbejdsvirksomhed) kan siges at være en ikke-kollektiv proces per excellence.

Dette to bestemmelser fortæller også samtidig om et bestemt udviklingsforhold i vores genstands standpunkt, idet statskapitalismen er særlig form for samfundshistorie.

Skematiserer vi dette gennem en model for hver først:

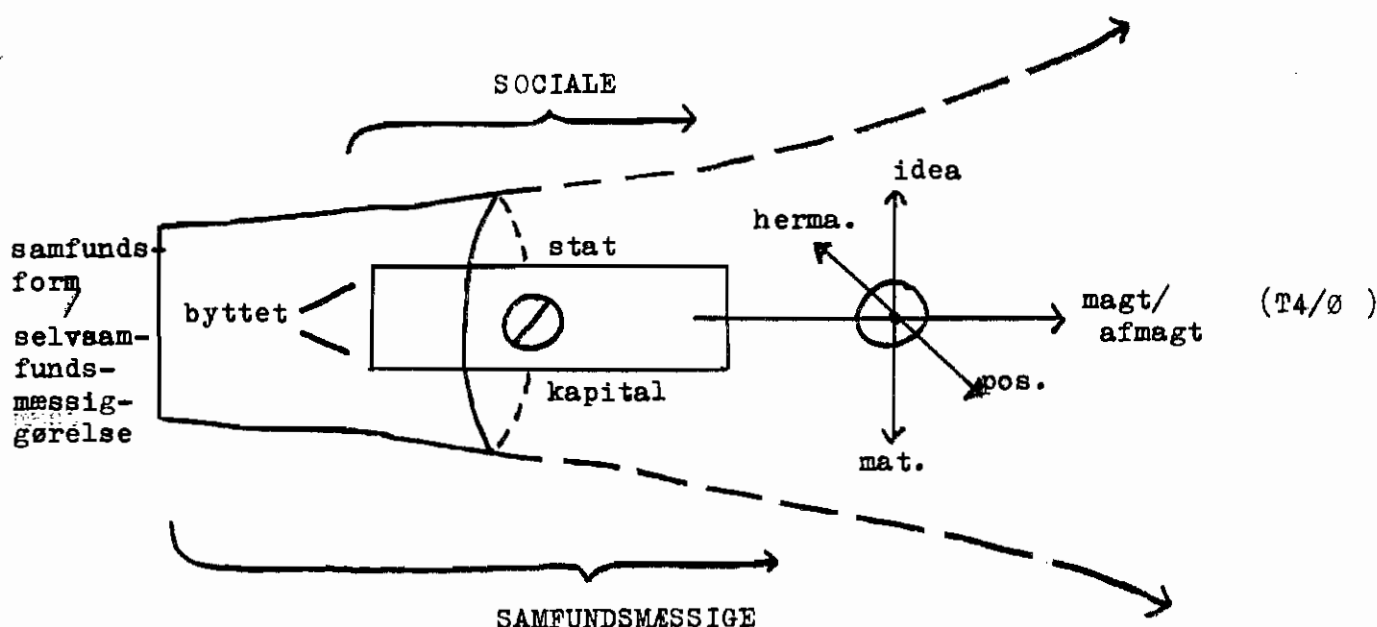

Vi står i prikkerne i midten; og vi kan præcisere disse via en skelnen fra Engelsted om det sociale og det samfundsmæssige - en skelnen der er duelig, idet den fanger et samfundshistorisk udviklingsforhold, (hvad den dog ikke anvendes til hos Engelsted, der ikke vil vide af real-historisk udviklingsprocesser, da han opfatter udvikling som trin, som tilstanden - og historie er frem for alt proces!).

Statskapitalismen ses derfor som en social udviklingsproces indenfor det samfundshistoriske, altså det samfundsmæssige, samfundsmæssighed.

Den ene er tegnet åbent, den anden lukket; men det har sine grunde, hvad der nu skal gås ind på.

Vi prøver at tegne dem sammen:

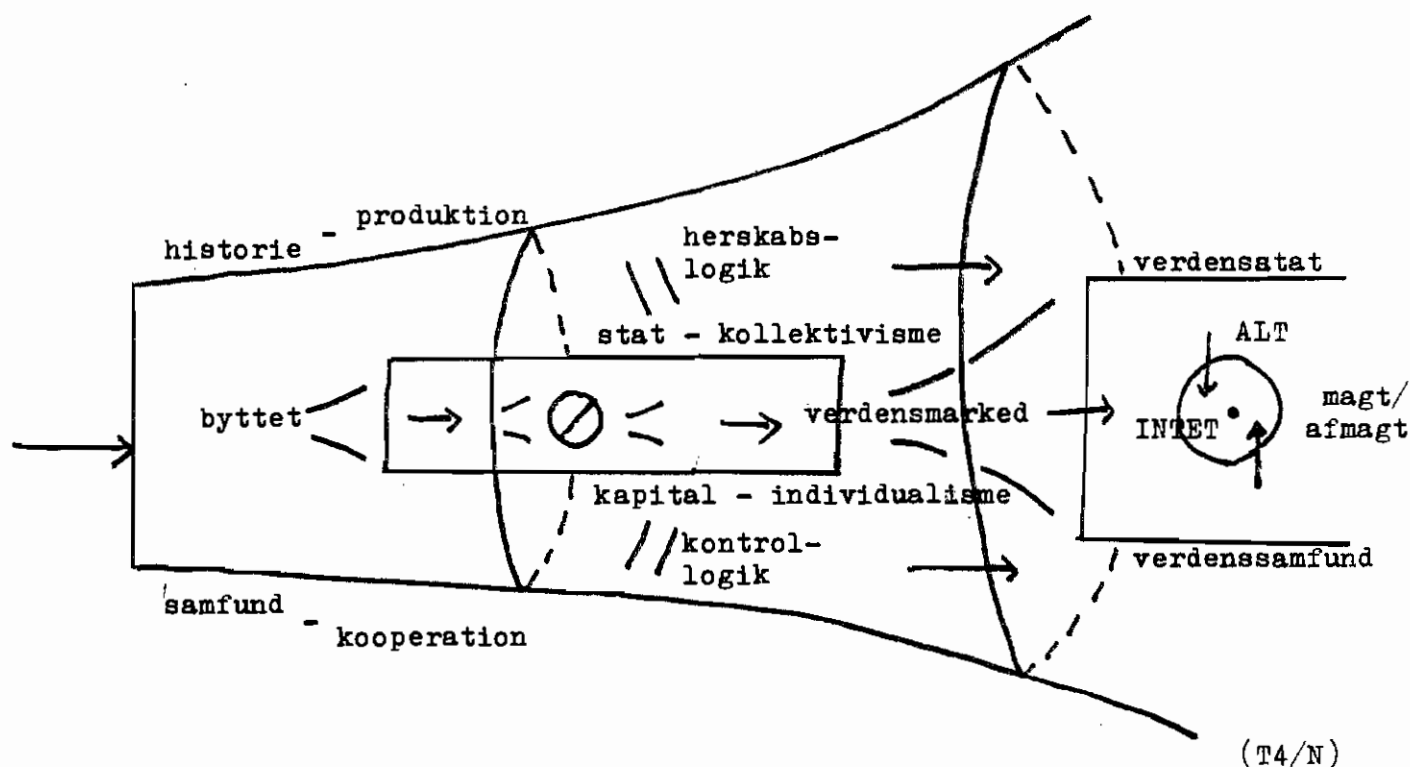
Nu er siderne - den logiske i vores standpunkt - placeret i vores genstand som et udviklingsforhold. Spørgsmålet er nu, hvad der realhistorisk har produceret netop dette bestemte udviklingsforhold. Det er problemet om præmisserne for dets opståen, og dets samfundshistoriske almengørelse.

Løsningen herpå er byttet som et socialt-samfundsmæssigt forhold. Udviklingen af den midterste stat-kapital-blok er bestemt hos Marx, og formelen er:

$$\text{bytte} =: \text{kapital} - \text{penge} - \text{vare} - \text{verdensmarked}, \quad (T3/n_n)$$

hvilket er trinene 1, hvordan bytteprocesser tager sig ud, når de almengøres og almengører sig.

Tegner vi nu byttet og effekterne af byttets almengørelse på - sammen med de tidligere bestemmelser om magtens reproduktion indefra - så får vi følgende:

Til ovenstående model er der også tilføjet flere ting.

Der er knyttet en tråd mellem historie og produktion, mellem samfund og kooperation, og mellem stat og kollektivism på den ene side og på den anden side mellem kapital og individualisme; og relationen mellem historie-produktion og stats-kollektivism er sat på begreb med herskabslogik, medens relationen mellem kapital-individualisme og samfund-kooperation er blevet bestemt som kontrollogik. For sidstnævnte relationer er den aktive pol henh. stats-kollektivism og kapital-individualisme, hvorfor de kan siges at udøve henh. en herskabsbestræbelse og en kontrolbestræbelse.

Ovenstående vil igen sige, at statskapitalen - som subjekt - trækker såvel historie-produktionen som samfunds-kooperationen med ind under en valoriseringslogik (:værdisættelse), der har verdensmarkedet - det globale bytte - som perspektiv. Men dette perspektiv etablerer også en verdensstat overfor et verdenssamfund - fremfor verdenshistorie. Dette kan også begrundes gennem udviklingsperspektivet i den cirkulære relation mellem herskab og kontrol: kun ved at kunne kontrollerede rammerne for det man ønsker herskab over, kan man fastholde den magt, som herskab forudsætter; og omvendt: kun ved at styrke kontrollen over indholdet i rammerne kan man opnå den magt over rammerne, som kontrollen i sig selv ikke tillader. Og denne relation kan kun almengøre sig gennem magtens reproduktion, og dette som noget "over" med noget "under".

Perspektivet om et verdensmarked i kraft af statskapitalens almengørelse er ikke nyt; det har været under opbygning lige siden århundredeskiftet. Og derfor er der også tegnet en nutidig global cirkel på tegningen ovenfor, idet det næste verdenshistoriske trin tilstedelighed vokser frem af det nuværende. Det er så at sige en simpel logisk mulighed heraf - og det er også den eneste mu-

lighed for det fremtidige indenfor logikken af byttets almengørelse. Man kan derfor sige, at byttet - og dets udviklede former - ikke bringer kollektivitet til veje. Og endvidere at byttet ikke er en forform herfor. Hvad byttet alene kan, når det for lov at almengøre sig, er at reproducere en generel dimension af noget over og noget under, og en ditto horisontal modstilling indviderne imellem. Mao: sociale forhold kan - og har - antaget magt over det samfundsmæssige. Vores eksistensform kan derfor siges at være fordoblet. Det pudsige - men også uhyggelige - ved alt det her er to ting.

Det ene er, at kollektive forformer - og dermed kollektivitet som udviklingsretning - er forsvundet ud af blikfeltet. Det kan udtrykkes på den måde, at systemet (:statskapitalismen) kører i en art stresspænding, der er fraspaltet og fordoblet i forhold til samfundsformens egen selvsamfundsmæssiggørelsesproces, og at den ikke kan andet end reproduktion af de brud på kollektiviteten - dem der ligger til grund for byttet - i stadig mere global målestok. Dette forhold af kollektive forformer overfor selvstændiggørelsen af brudene herpå er også det forhold, der ubemæstret tilstedelighed trækker en spaltning af venstrebevægelsen med sig i en reformistisk side og en revisionistisk side: enten at gå ind på systemets præmisser, eller stille sig udenfor. Og begge er lige håbløse, umulige og falske - for kun gennem overflødiggørelse af præmisserne for brud kan man komme ud af den fordoblede form, som livet i dag fornædres i.

Når brud sætter sig igennem og selvstændiggør sig, så produceres afmagt hos de involverede/berørte. Og idag må det derfor dreje sig om centrale brydninger, idet dommedagstanker - eller resignation - florerer med en utrolig kraft. Men der er også en historisk lighed, der ikke er særlig behagelig. Nemlig at dommedagstankerne i dag har træk til fælles med, hvad der blev produceret af de marginaliserede grupper i Tyskland i 20-erne og 30-erne. Hvor Hitler bevidst forsøgte at anvende forholdet mellem herskab og kontrol i opbygningen af sin verdensstat, så lykkedes det dog ikke i første omgang; men til gengæld har tiden herefter systematisk arbejdet i Hitlers fodspor.

En anden pudsig ting ved ovenstående model - hvor kollektive forformer forsvinder ud af diskursen - er, at to sociologiske modeller, der er fremherskende indenfor forsøget på at skitsere et samfundsmæssigt grundlag for en videnskabelig psykologi - Holzkamps og Engelsteds - begge i deres grundlagsbestemmelser forbliver indenfor den statskapitalistiske form. I kritisk forstand sættes en humanisering på dagsordenen - fremfor en samfundsmæssiggørelse. Deres sociologiske skitser er vidt forskellige, men de har begge byttet som implicit motor for den samfundshistoriske proces: enten åbent som hos Engelsted med hans kønsklasse-modsigelse, eller skjult/ureflekteret som hos Holz-

kamp, som lader stat og privatejendom opstå samtidig med udviklingen af den samfundshistoriske proces.

Og dette er lidt af et større problem at overvinde, når målet er udviklingen af en kritisk psykologi. Men hvad vi her skal trække ud af det, det er, at de begge mangler (at koncipere) et udviklingstrin; nemlig det udviklingstrin og dets efterfølgende former, hvor igennem kollektivitet sætter sig igennem. Og det er også dette, der hidtil har været fraværende i vores modeller.

Hvad der ligger tilbage at afklare er derfor, hvad byttet sætter af fra. Hvad er præmisserne for, at et realhistorisk forhold - eller forhold som sådan - kan trækkes (og er blevet trukket) ind i en byttelogik - fremfor at være blevet almengjort gennem personlig og kollektiv arbejdsvirksomhed.

3 - Kollektive forformer; fortidigt, nutidigt og fremtidigt.

Skal vi fange dette manglende trin, så er det trinnet, der foregår byttet, men hvor udfra byttet er en mulighed.

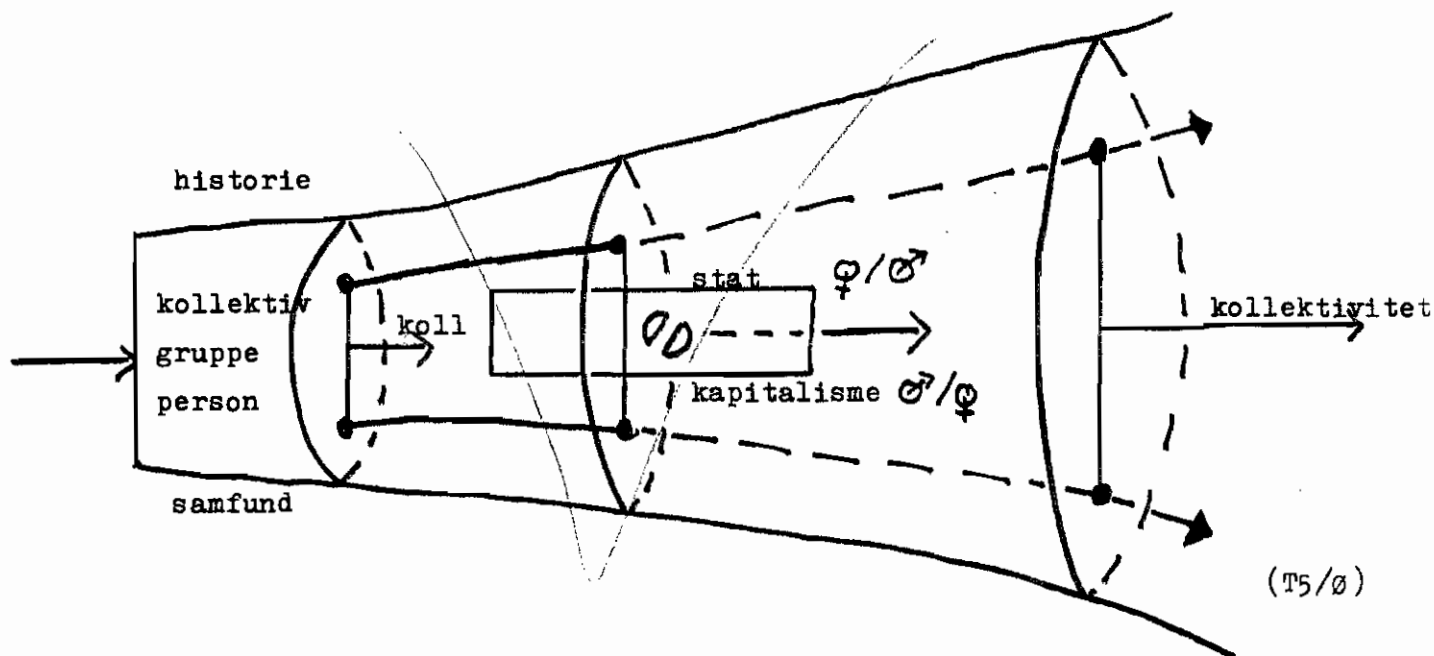
Og til dette kan vi sige, at byttet forudsætter privatejendommen indenfor et kollektiv eller kollektiver imellem. på den ene side, og på den anden side - da byttet ikke udveksler sig selv - må der være en subjektiv kraft, der gør det funktionelt at udveksle noget der haves til fordel for at opnå noget, der ikke haves - og denne kraft kan kaldes brugsværdiforventningen. Det er forventningen om, at noget bestemt kan afgives til fordel for opnåelsen af noget bestemt andet med effekten af større selvbestemmelse i forhold til behovsbefrielse.

Det, der foregår byttet, er derfor brud på fællesheden. Og mao: samfundsmæssige differentieringsprocesser har ikke kunnet gribes i deres egenskab af fælles problemer, fænomener, felter eller genstande, eller også har måden som de er blevet grebet på ikke kunnet udvikle sig til arbejdsvirksomhed.

Og den eneste måde dette historisk har kunnet forgå på - uden at forudsætte en stat, en magt, stående over - er, at kollektiverne imellem og personer herindenfor er blevet splittet, adskilt og isoleret fra hinanden. pga af et ydre naturtryk, altså at samfundsenhedens samlede subjektagtighed ikke har været tilstrækkelig til at overvinde naturmæssigt stillede problemer. Problemer er blevet til konflikter, og har her igennem tvunget kortsigtede løsningsperspektiver frem.

Det trin, der således foregår byttet, er derfor et trin af forhold mellem person og kollektiv og af kollektiver imellem. Det er trinnet (eller formen) af

selvbestemmelsesudvikling indenfor samfundshelheden via forholdet mellem person og kollektivgrupper. Det er en struktur af kollektiv - gruppe - person, hvor gruppeniveauet også kan ses som den samfundsmæssige Kooperation ('sproces').

Hvordan ovenstående struktur er bygget op og bygger sig selv op, er det muligt at rekonstruere via de naturhistorisk udviklede former for det samfundsmæssiges gennemsætning her indenfor og udover til den nye historiske kvalitet af samfundsformens selvsamfundsmæssiggørelse.

Og det er også ovenstående struktur, der er at se som kollektive forformer, og hvor igennem der realiseres kollektivitet, når differentieringsprocesser udvikles, formuleres og løses gennem forbund om de problemer, der er på tale for udviklingen af stadig større selvbestemmelse (: det er bevidst formidlet greb om arbejdsvirksomhedens selvsamfundsmæssiggørelse såvel kollektivt som personligt). Alt dette er kollektive forformer for i dag.

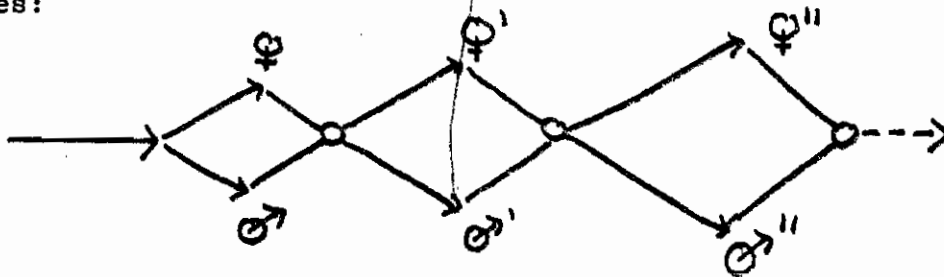
Byttet - her over for - har de differentieringsprocesser til grund, der er et fælles anliggende på den ene side, men som på den anden side også har stillet de berørte overfor hinanden med hver sin identiske - men i sig selv ufuldstændige - halve del af helheden. Det er de dimensioner af ligheder, forskelle og sammenhænge, der i deres problemkarakter ikke finder forbund om, men som udvikler sig til, hvad der kan kaldes konfliktspændinger mellem personer inden for et kollektiv eller personer kollektiver imellem. Byttet kan hermed udligne spændinger, men ikke løse problemet - det kan kun en strukturel udvikling af de forhold der foregår byttet; men udlignes spændinger via byttet trækkes dimensionen af ligheder, forskelle og sammenhænge i en struktur, af magt over de berørte.

kan trækkes til bage, 20

berørte. Udveksling af isolerede fællesheder via bytteformer producerer mao strukturelle modsigelser mellem de involverede; modsigelser der er de involverede fremmed som kerner af magt, hvorfor de også aktivt kan besættes symbolsanseligt. Magten over disse kerner gi'r i sig selv herskabs- og kontrolmuligheder. Den mytiske struktur er kommet til syne. Og den kendteste heraf indenfor psykologien er vel nok Freuds ødipuskompleks - en realeffekt af bytteformens nedslag i og supsumtion af familien i et i forvejen udskilt reproduktionsområde, hvor barnet må samfundsmæssiggøre sig via forældreinstansernes gensidige instrumentalisme mv.

Køns-dimensionen kan mao også - hvad der er den rationelle kerne hos Engelsted - trækkes ind i en bytteformslogik. Fremfor udviklingen af den kollektive struktur for kønnes reproduktion på basis af den naturlige arbejdsdeling - der vel næppe er andet end at føde som avle børn - er samfundshistorien blevet forlenet med en kønsmodsigelse, der reproduceres gennem alskens former af personlig uudviklethed, herskabs- og kontrolbestræbelser over for såvel sig selv som andre fæller af modsat eller samme køn; en kønsmodsigelse, der med dybdepsykologien og den nye psykoterapibevægelse kan realisere sig som en kønsantagonisme direkte i subjektets eget selvbestemmelsesperspektiv. (: tvekønnetheden som privat arbejdsgenstand).

Køns-modsigelsen - og overhovedet binariteters bevægeform - kan illustreres således:

(T2/N)

Det er opståelsen af en spænding, udligning, ny spænding osv osv. Og freuds driftsmodel er faktisk kommet til syne. Det er derfor heller ikke en tilfældighed, at det reelt er denne som Engelsted tænker social udvikling med - for Engelsteds samfundssyn er identisk med Freuds: samfundet som et system af overenskomster, af normer. Eller med de ord, der er brugt her i oplægget: magtkerner som besatte områder indenfor såvel den kollektive som personlighedsmæssige strukturs reproduktion. Et samfundssyn a la dette tillader ikke bestemmelse af de for samfundshistorien duelige udviklingsforhold.

Tager man til ovenstående forelskelse som eksempel. Her kan man sige, at forelskelse (den moderne i grund æstetiske form) og praktisk nyttemulighed - i en eller anden grad - muliggør parforhold og familiestrukturer. Men disse former er tragisk nok ikke forformer for kærlighed og solidaritet, eller for menneskelighed fæller imellem. Det er tyært imod kun det, at fællerne imellem sammen

formår at holde de livspraktiske problemer i stadig bevægelse hen i en social løsning, der er bredere end deres forelskelse, parforhold eller familiedynamik, og dette samtidig med arbejdet på at overflødigsgøre selve besættelse som motor for samværet. De fascinationskerner, der i en forelskelse - og for dennes videre forløb frem - siger ikke andet, ^{end at det er ful} men det kan også være meget hvis der arbejdes med dette i samfundsmæssig forstand, at nogle identiske strukturer for de involverede er blevet tabt, efterladt fortidigt, stjålet.

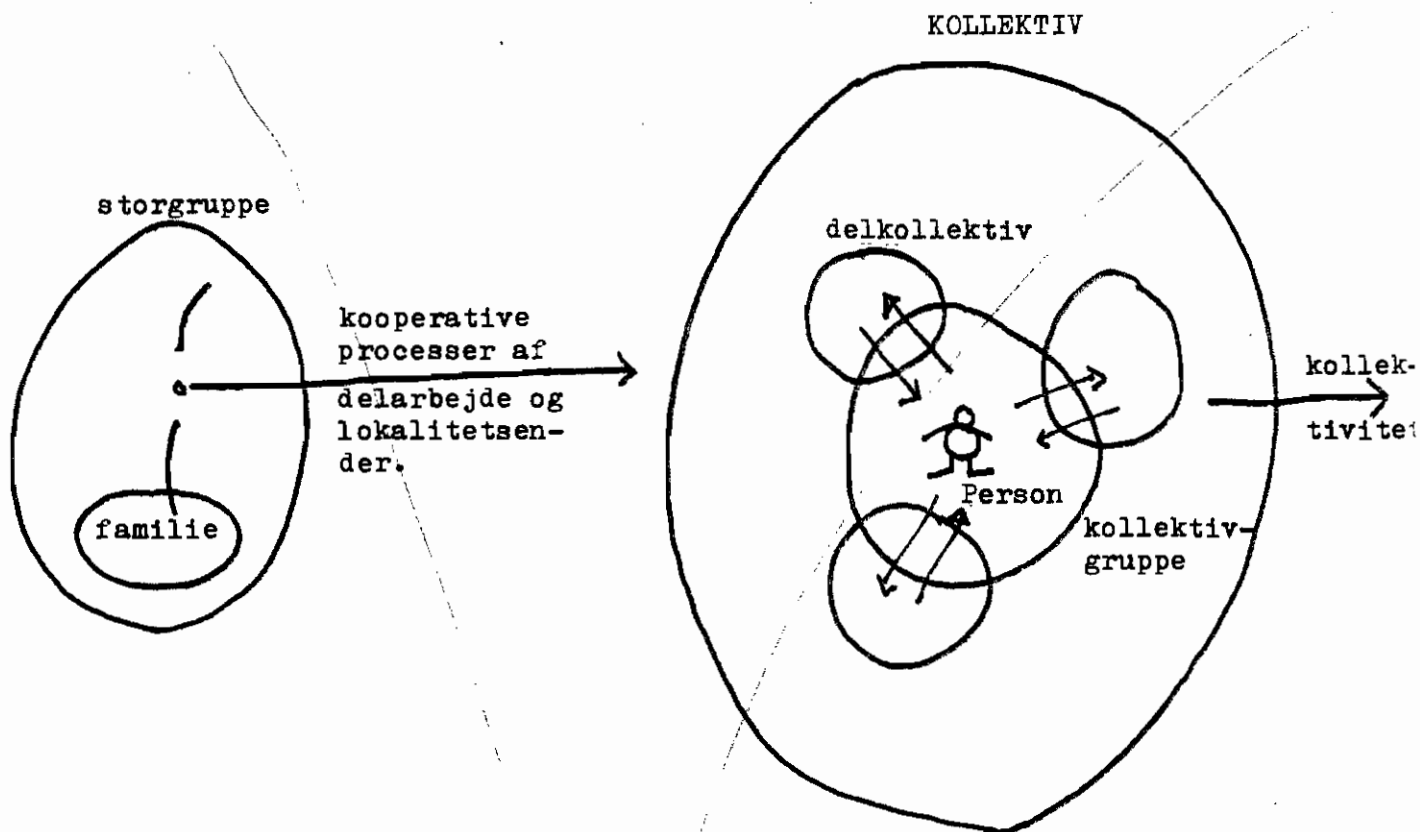
Hvis ikke dette dobbeltarbejde lykkes - eller kan lykkes - så henvises man til at leve i en aktiv afgrænsende kernefamiliestruktur eller alene gennem en åben- tom erimitstruktur.--Og hvad det senere skal vise sig: leve sit liv i samfundsmæssige gennemgangsstrukturer, strukturer der i sig selv ikke er samfundsmæssige i kollektiv forstand, heller ikke med de personer, som de gennemleves med. Vi forlader byttet og køn i denne omgang.

Og hvad der kommer ud af ovenstående er, at de former som det gælder om at gribe og bevidst formidle sit liv med, er de former, der ligger ud over eller bag ved de aktuelle praksisformer, som man opretholder sin eksistens igennem, idet det er den strukturelle almengørelse af disse som arbejdsvirksomhed, der alene lader udvikling finde sted på en ikke-statskapitalistisk måde.

Vi må da også konstatere, når vi kigger tilbage på udviklingsgangen i dette oplæg, at i samme grad som kollektive forformer og kollektivitet som udviklingsretning er kommet med/frem i vores overvejelser, så tvinges vi automatisk ind i at snakke samfundshistorie som et strukturelt kooperativt udviklingsforhold mellem kollektiv og person, og dette via det genstandsmæssige produktion af livsforholdigheder gennem greb om almene arbejdsvirksomheder.

Det indre forhold, der er mellem individ og samfund - hvilket er en gammel selvindlysende sandhed indenfor marxismen - skal altså differentieres ret meget før det er muligt bevidst at arbejde med kollektivitet i ens livspraktiske hverdag. Bliver man blot stående med individ-samfunds-forholdet, så er der ikke langt til en spontan binær udvikling af dette forhold - ved at de simpelt ses som poler i et system. De er de i sig selv ikke på det konkrete plan, for de finder kun formidlingsprocesser sted mellem personer indenfor deres kollektiver, samtidig med at der finder formidling sted mellem kollektivgrupper og mellem personer indenfor forskellige kollektivgrupper.

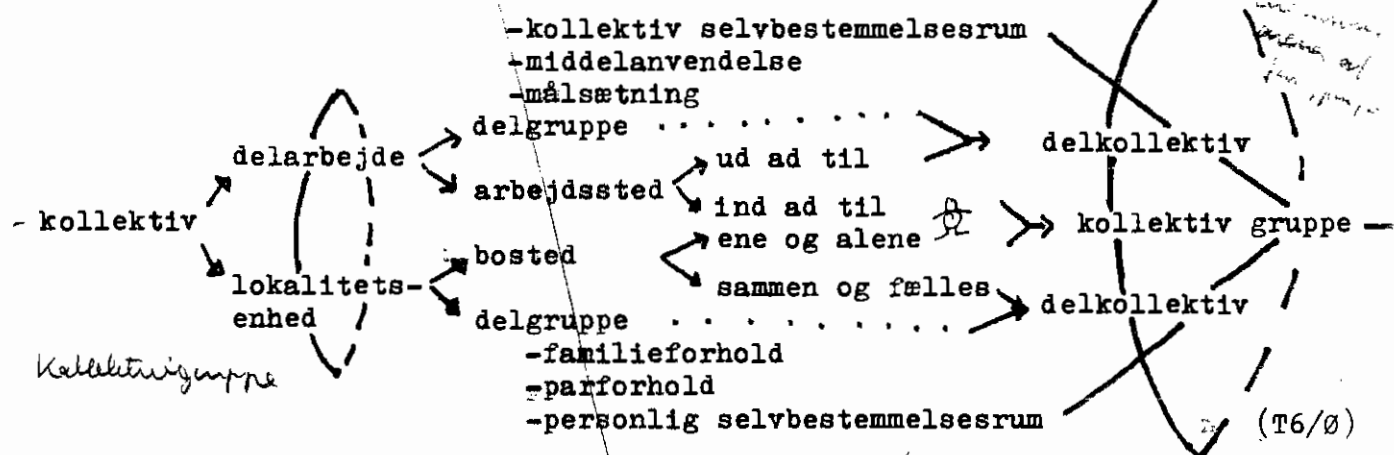
Skematisk drejer det sig om følgende struktur, der kan begrundes historisk-logisk ud fra studiet af dyr-menneske-overgangsfeltet:

(T5/N)

Ovenstående kollektiv med dets kollektivgrupper og personer må være - og tidligere have - struktureret sig således, at det i sig selv er duelige for selv-samfundsmæssiggørelse. Det er en synlig struktur af fælles forhold - bundet op af lyst til at dele liv, og at arbejde med dette. Det kan siges på den måde, at strukturen spontant muliggør selvbestemmelses-udvikling ved at kollektivet kaster kraft af sig til den enkelte og omvendt. Det er det stadige møde kollektivister imellem.

Strukturel kollektiv - personlig udvikling som duelig udvikling af den samfundsmæssige Kooperation kan bestemmes således:

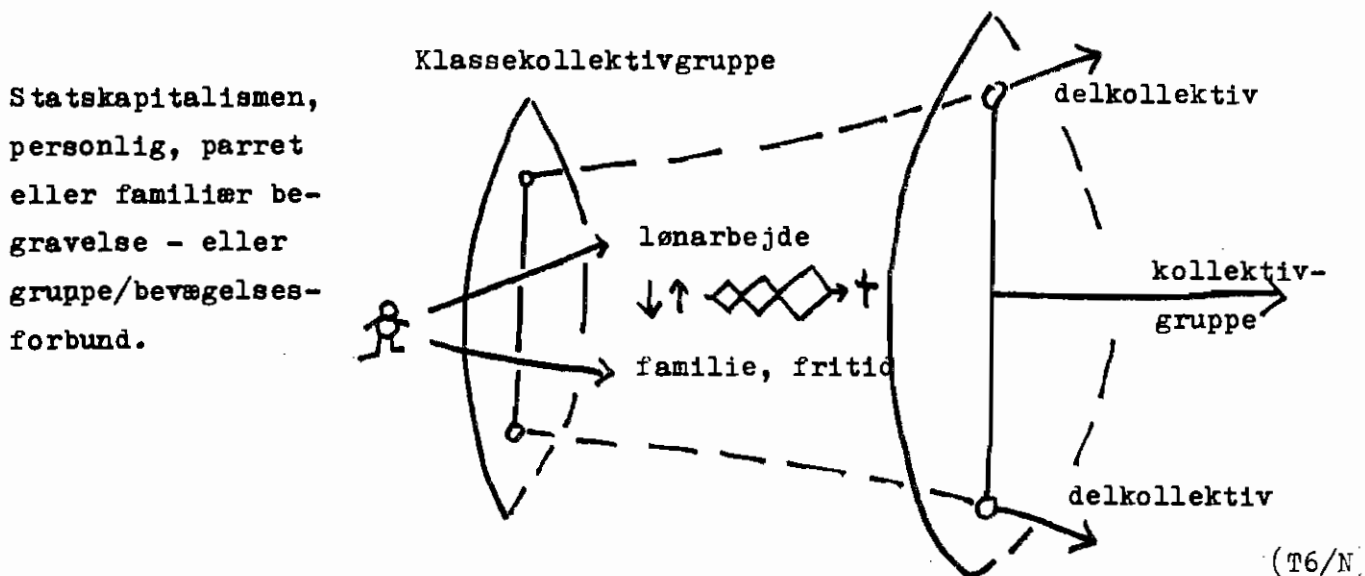

Stående et hvilket som helst sted i strukturen af kollektive og personforhold, så er det kun muligt at komme nærmere en kollektivgruppe, der kan reproducere sig selv som et samfundsmæssigt kollektiv, ved at gribe de forhold, der går forud som arbejdsvirksomhedsgenstande. Det er problemet om langsigtet ophævelse af ens umiddelbare kortsigtede interesser, motiver og behov.

Ovenstående struktur er en almen struktur af arbejdsvirksomhedens udvikling på det sociologiske niveau, hvor basis-overbygnings-forholdet må tænkes som et horisontalt forhold.

Jeg skal ikke gå nærmere ind i at udrede disse strukturer i deres samfundsmæssige udvikling. Men blot nævne, at de i dag eksisterende strukturer er klassekollektivgrupper af personer, der begge er gennemskåret af løn-arbejdsforhold og af familie-fritids-forhold, der endvidere er uddelegeret til to adskilte rum.

For en enkelt person i dag kan dette skematiseres således:

Ophævelsen af lønarbejde, kernefamilien og fritiden kan altså ikke ophæves gennem disse selv. Men kun ved at udvikle strukturen bag - den konkrete utopi kan denne kaldes.

Og i forhold hertil er det lidt tragisk, at en nyere artikel om kritisk familieforskning (af S.Mørch og H.Andersen) ender op med at konkludere, at kernefamilien i sig selv ikke nødvendigvis er problematisk - for hvis man kan takle paralleludvikling og yde støtte til børns individualisering, så kan familieproblemer nærmest undgås. Glæmt er, at såvel kernefamilien som lønarbejdet er strukturer, der er analoge til to centrale strukturer, der efterlades ved dyr-menneske-overgangsfeltet. Og at de derfor kun er mulige at leve og overleve i, i samme grad som der er en kollektiv struktur uden om dem. De er så at sige gennemgangsstrukturer, der i sig selv ikke kan bringe kollektivitet til veje. Men det funktionelle ved disse to strukturer er, at man kan bilde sig ind at overleve i dem frit svævende uden for klasserne - det er mellemlagsstrukturer.

Hvad der derfor er duelige mål - på kort og lang sigt - er mål, der i deres perspektiv trækker kollektive forformer med sig frem. Det er strukturel udvikling mellem person og kollektivgruppe - som overflødigsgørelse af gennemgangsstrukturernes (:lønarbejde, familie, fritid) iboende bevende begravelsessigte. Dette er ikke andet end en livspraktisk begrundet kvalificering af perspektivet.

Afslutning:

Her til sidst skal der gås ind på nogle af de konsekvenser, som det ovenstående får for praktisk teoriarbejde. Og i forlængelse heraf også, hvad det er for forskellige forhold, der gør, at det er så småumuligt i dag koncentreret at arbejde med disse - så at sige - allermest væsentlige genstandsniveauer.

Først til de praktiske konsekvenser.

Overordnet kræver de nu teoretiske genspejlinger af de forskellige praksisformer, som individer formidler deres liv med det sociale igennem. Det er afklaring af disse formers mulige udvikling til selvbestemmende arbejdsvirksomhed. Og dette er en bestemmelse af hvilke logiske trin, som en sådan udviklingsproces gennemløber.

Det kommer også i al væsentlighed til at dreje sig om bestemmelse af selvbestemmelsesudvikling - ikke kun af niveauet for handlefærdighedsudvikling - personligt som i dens kollektivgruppemæssige formidling, og omvendt.

Et gammelt dogme indenfor kritisk socialpsykologi må her nuanceres kraftigt: at fremfor at snakke om individets modstilling samfundet under kapitalismen, så må der snakkes om bestemte forhold af modstilling og medstilling, hvilket netop er det, der karakteriserer specifikke praksisformer i deres udvikling. For terapi er dette forhold til eksempel personlig overforstilling det sociale - ud fra at det, der går forud, er individets løsrivelse og henvisthed til de givne kollektivgruppemæssige betingelser.

Går vi til det besværlige ved det at gribe kollektivitet, så støder vi først og fremmest på os selv og egen praksis: at i den grad denne ikke er bundet ind i forhold til bredere kollektive rum, eller man stresser op indenfor et begrænset rum af lønarbejde/studie og familie/fritid uden at finde kraft til at bryde det, så vil ens spontanbevidsthed været bundet op i den binære kode, hvor man spontant tænker og handler ud fra poler; at stå udenfor, overfor sine betingelser og nære ^{og samtidig løses efter dem,} kære. Her ud over er der så også den undertrykkelse - de fascinationskerner af magt - som ens biografiske bagland er blevet forlenet med. Alt dette har også sine generelle betingelser i statskapitalismen, hvor kortsigtede og langsigtede interesser sættes under pres, og hvor de tilstadighed rives fra hinanden - med de kortsigtede, der får lov at fylde det hele, på cyklisk måde. Til dette kommer så også, at staten stadig mere aktivt søger at strukturere de sociale rum - og disses integrative udvikling - fra oven.

Men dette pres mod det enkelte individ er også svært at imødegå aktivt, hvis der ikke er begreber til at gribe, hvad der måtte være af kollektivitetens muligheder indenfor rækkevidde. I praksis vil det da også være muligt at holde disse problemstillinger stangen, enten gennem en aktiv satsning på karriere eller lykkelig privat familie, eller så længe det stadig synes muligt for een at re-

integrere

en delarbejdsfunktion og en ditto familiefunktion. Til gengæld må man så nok æde den stille udvikling af resignation - og angst, der som bekendt æder sjæle op.

Så hvad den kritiske psykologi først og fremmest har brug er oparbejdningen af en bæredygtig sociologisk teori gennem praktisk arbejde, og af en videreudvikling af de psykologiske funktions-analytiske overvejelser, man har, hen imod bestemmelser af personlig selvbestemmelsesudvikling under de forhåndenværende betingelser med særlig vægt på, hvad der peger dueligt fremad.

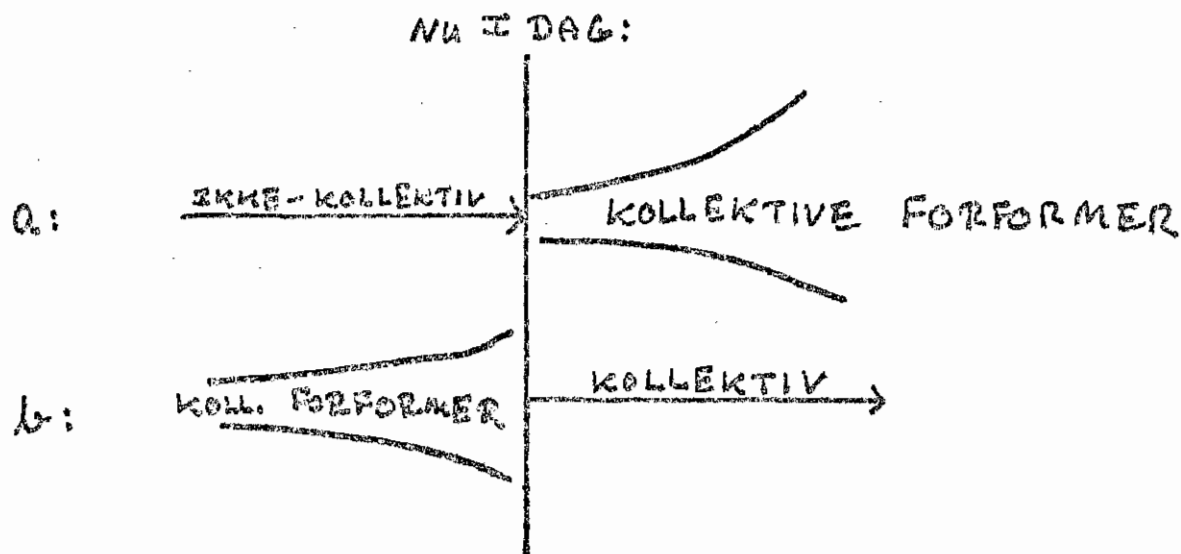
Kalle

Litteratur:

Bader, K: "Wider die "therapeutisierung" von sozialer Arbeit und Erziehung" i "Objektive und Subjektive Widersprüche in der Sozialarbeit/Sozialpädagogik", Verlag Arbeiterbewegung und Gesellschaftswissenschaft 84; Braun/Holzcamp: "Karl Marx und die Wissenschaft vom Individuum", 83; Brecht: "Klassedigte", Charté 72; Borg, K: "Kontrol med tid og krop - eller tab .." i Kontext 50, 86; Dreier, O: "Den kritiske psykologi", Rhodos 79; "Individualitetsproblemet i dialektisk materialistisk belysning", Nordisk Psykologi 2/77; "Psykologiens som en historisk materialistisk videnskab", Psyke&Logos 1/81; Elfferding, W: "The relevance of the Withering-Away-of-the-state-thesis" i "Rethinking Marx", AS 109; Engels, F: "Supplement og efterskrift til III bog af "Kapitalen", i Marx 70; "Karl Marx" "Bidrag til kritik af den politiske økonomi", i Marx 74; "Socialismens udvikling fra utopi til videnskab" i Udvalgte Skrifter II, Tiden 76; Engelsted, N: "Springet fra dyr til menneske", Dansk Psykologisk Forlag 84; Freud, S: "Der Mann Moses" og "Totem und Tabu", GW; "Massepsykologi og jeg-analyse" i Olsen "Freud: Metapsykologi", Reitzel 76; Haug, F: "Dialektisk teori og empirisk metode", Udkast 1/81; Haug, W.F.: "Bestimte Negation", DA 74; "Zur Dialektik von gesellschaftlichen Basis und politischen Überbau in Socialismus", DA 106; "Ideologie/Warenästhetik/Massenkultur", SH 33/79; "Warenästhetik und Kapitalistischen Massenkultur (I)", Argument Verlag 80; "Strukturel Hegemoni", DA 129/81; "Hält des Ideologischen Subjekt Einzug in die Kritischen Psychologie", AS 93/83; "Krise oder Dialektik des Marxismus" i AS 100/83; "Die Camera obscura des Bewusstsein, Kritik der Subjekt/Objekt-Artikulation in Marxismus", AS 70/84; "Pluraler Marxismus", Argument Verlag 85; Holzcamp: "Grundlegung der Psychologie", Campus 83; "Aktualisierung oder aktualität des Marxismus", AS 100/83; Hjørnis, O: "Evolutionsproblematikken i antropologien", Philosophia 4/79; "Rethinking Ideology", AS 84/83; Jaeger: "Die gesellschaftliche Genese der Psychologie", Campus 78; Jensen, U.J.: "Om betingelserne for analysen af humane produktors tilblivelse og udvikling", Philosophia 1-2-3/79; Krarup: "Arbejdsretten", Hans Reitzel 80; Lenin: "Staten og revolutionen", Gyldendals Uglebøger 67; Marx: "Kapitalen", Rhodos 70; "Det kommunistiske manifest", Rhodos 71; "Der tyske ideologi", Rhodos 74; "Indledning til kritik af den politiske økonomi", Rhodos 74; Odgaard, I: "Springet fra naturhistorie til historie", Kronik i Information 10/7.1984; Pietila, V: "Ideologie und Wissenschaft. Eine Theoretische Skizze", i AS 70/84; Poulsen, E: "Evolution og historie" i Philosophia 4/79; Seidel, R: "Denken", Campus 76; Séve, L: "Über die materialistische Dialektik", Verlag Marxistische Blätter 76; Sobolev, A.R.: "Dialektik som politisk proces", Ny Dag 76; Østerberg: "Forståelsesformer", Pax 72; Zelený, J.: "Die Wissenschaftslogik und Das Kapital", Europäische Verlagsanstalt Frankfurt 62.

Hertil også "Terapi, samfundsform, subjektivitet", speciale 86/Kalle, hvor nogle af grundtrækkene i oplægget er søgt anvendt specifikt på den terapeutiske praksisform.

BEGREBSLOGISK OM GENSTANDEN :

(B)

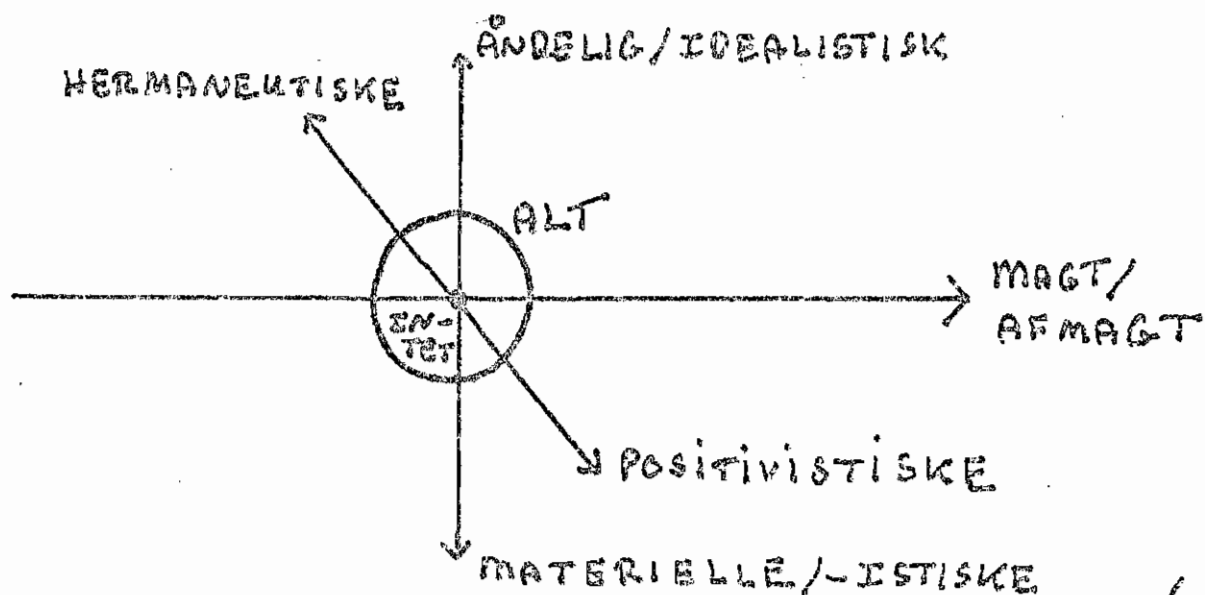
LOGISK MODSIGELSE:

a + b: IKKE-KOLLEKTIV // KOLLEKTIV

(M)

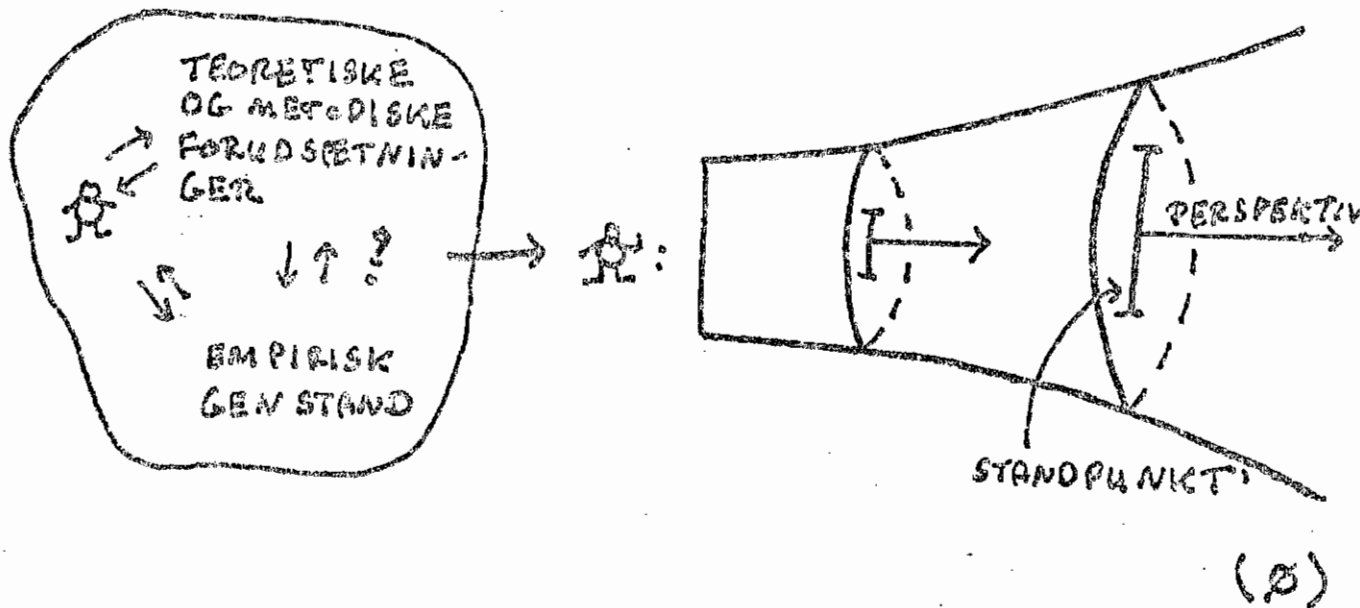

IKKE-LØSNING VED BINARITETS TÆNKNING/ BEVIDSTHEDSFILOSOFI:

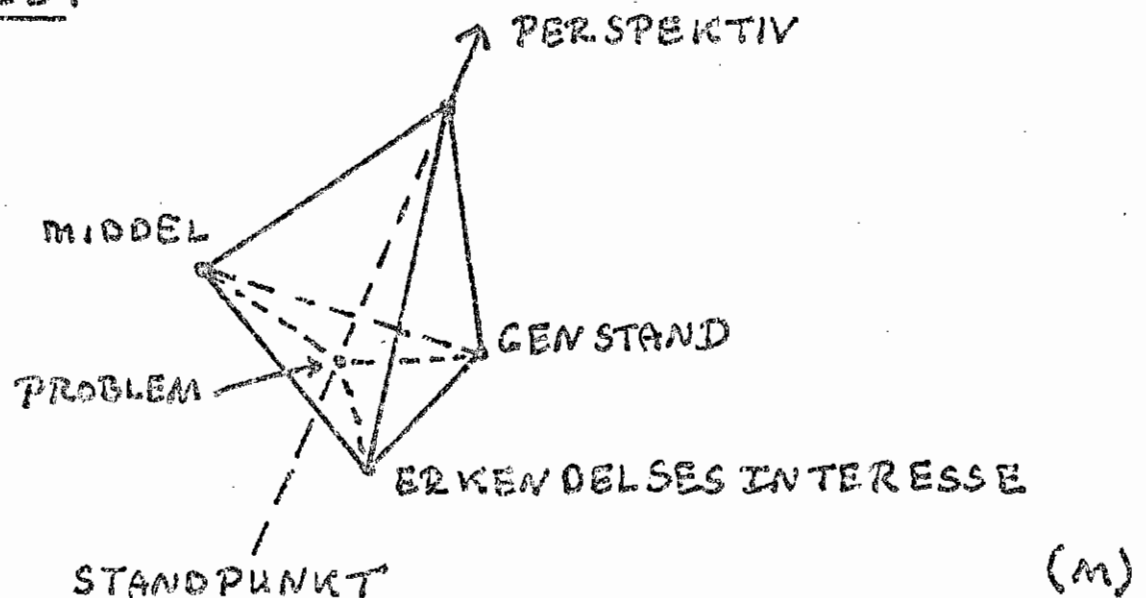

(N)

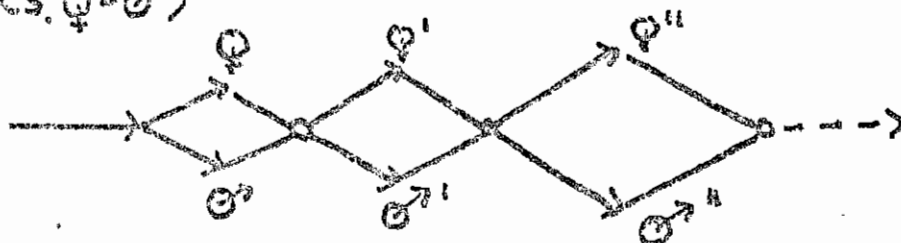
PRAKSISFILOSOFISK LØSNING:

GENSTANDEN FOR ARBEJDSVIRKSOMHED SOM EN FUNKTIONEL SELVUDVIKLENDE ENHED:

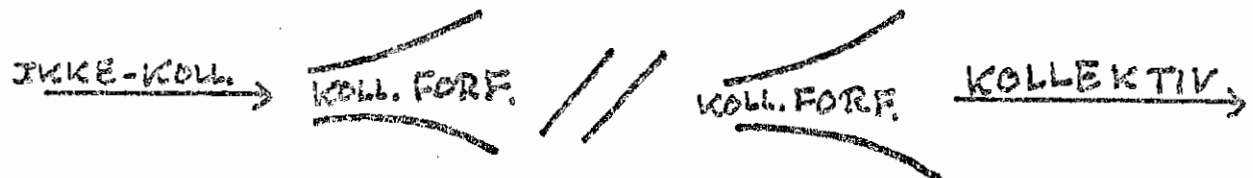
↓
OVERFØR BINARITETERES UDVIKLINGSFORM:
(EKS. $Q-Q'$)

SPENDING - UDLIGNING - NY SPENDING -

UDVIKLING AF LOGISK MOESIGELSE I VORES STANDPUNKT:

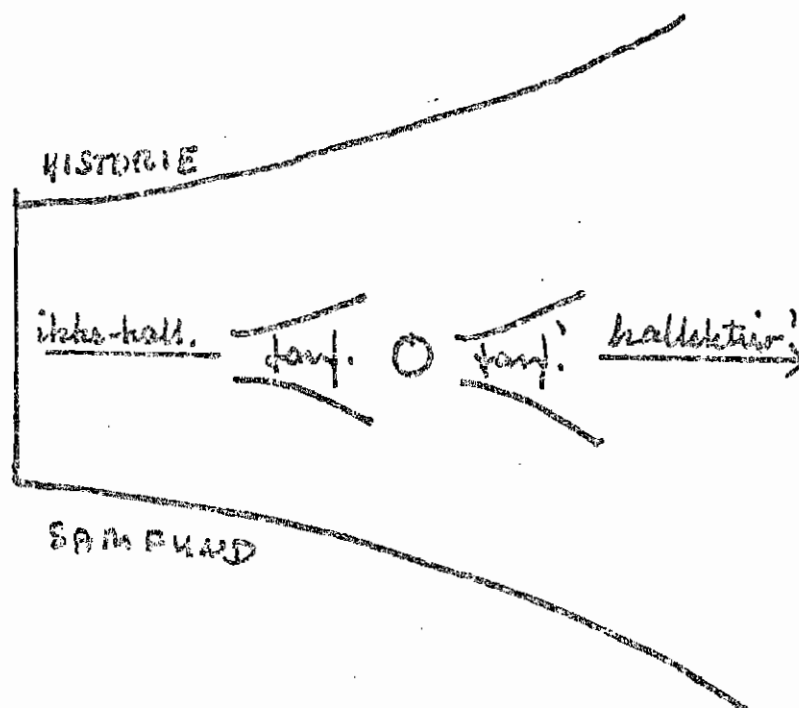
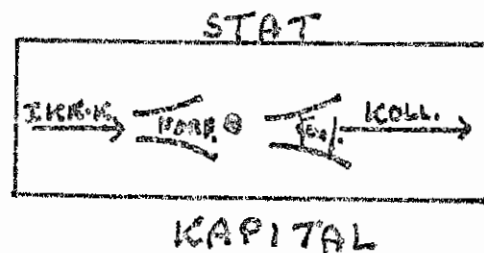
NU I DAG:

(Ø)

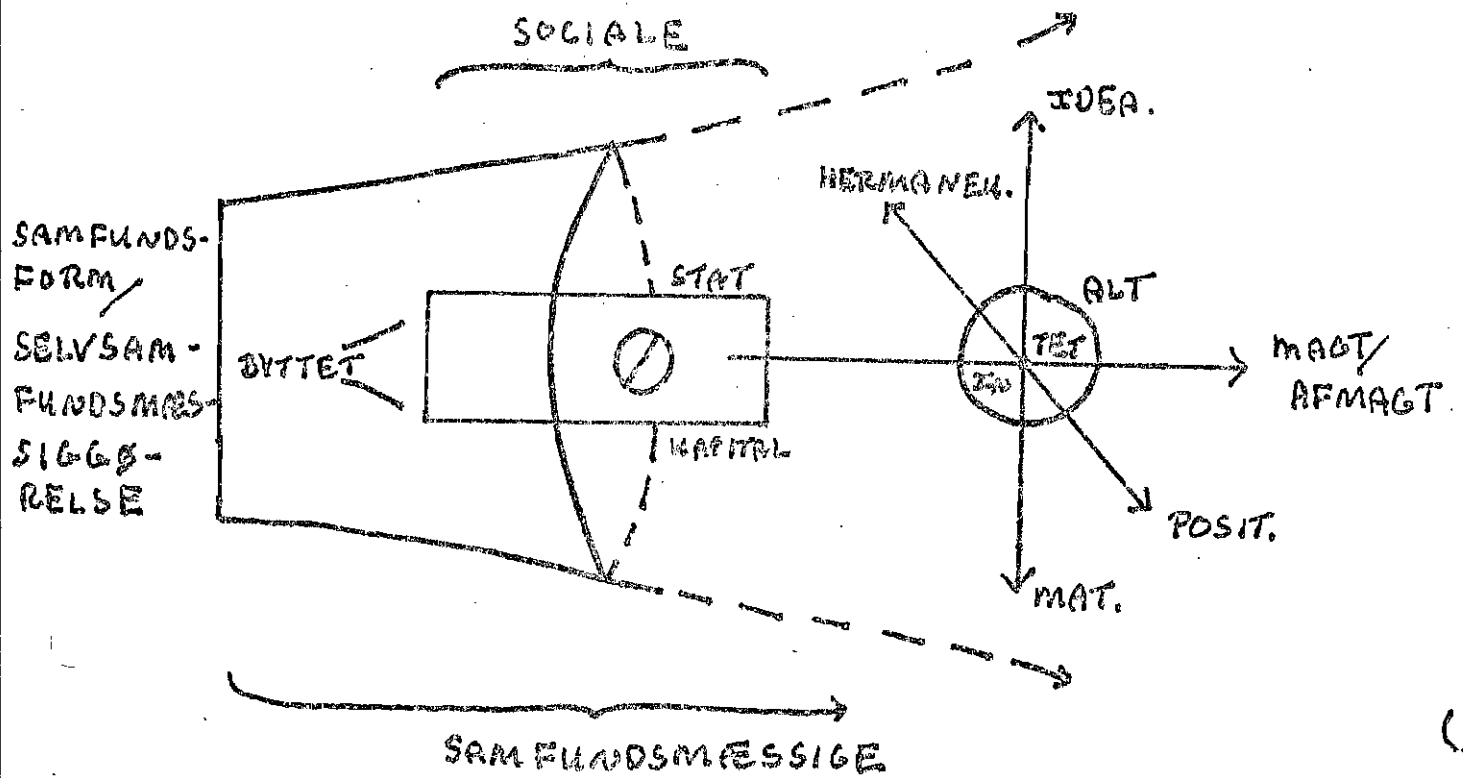

MODEL FOR HVER "SIDE" I STANDPUNKT:

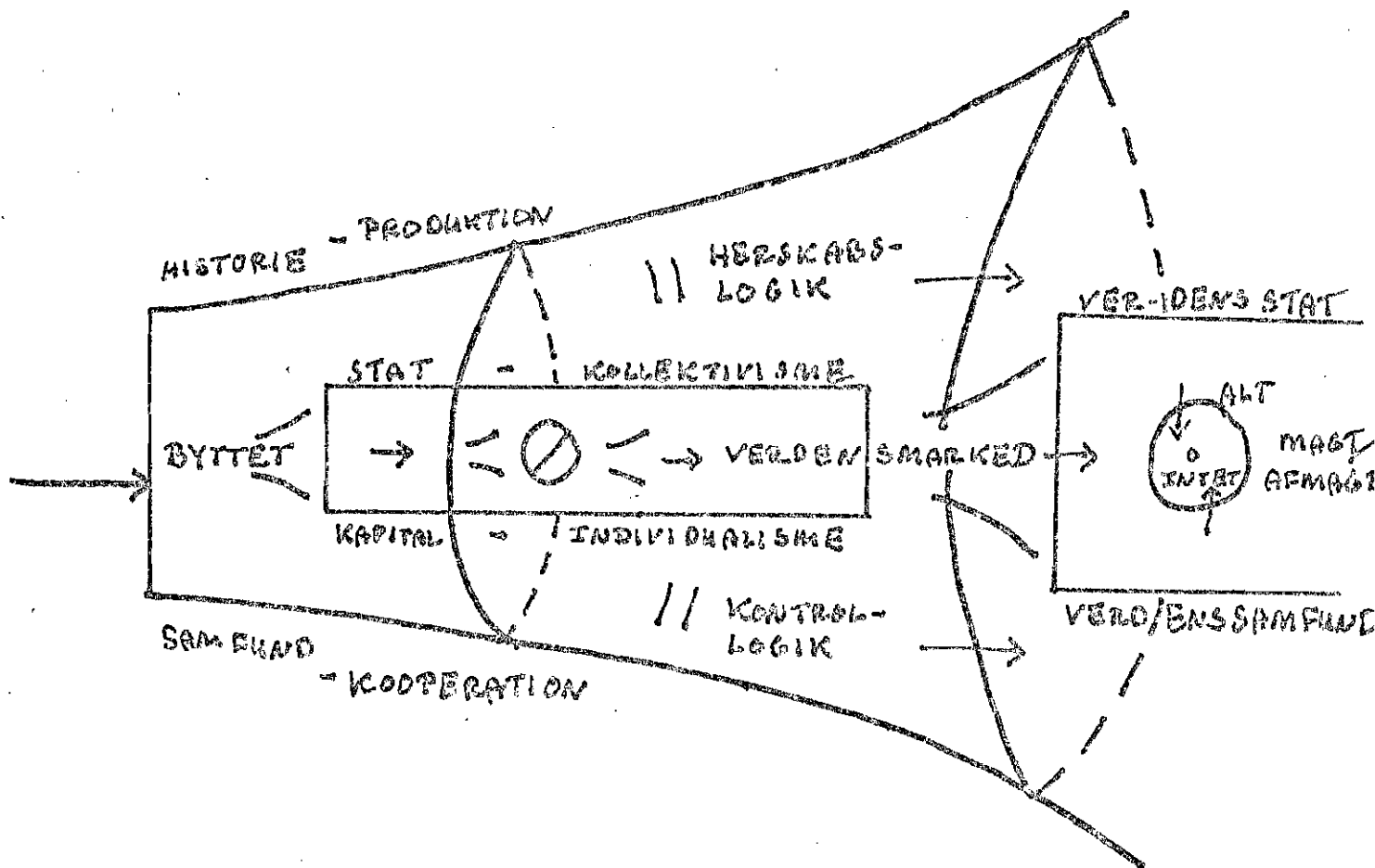

(N)

STATSKAPITALISMEN I VORES STANDPUNKT:

(B)

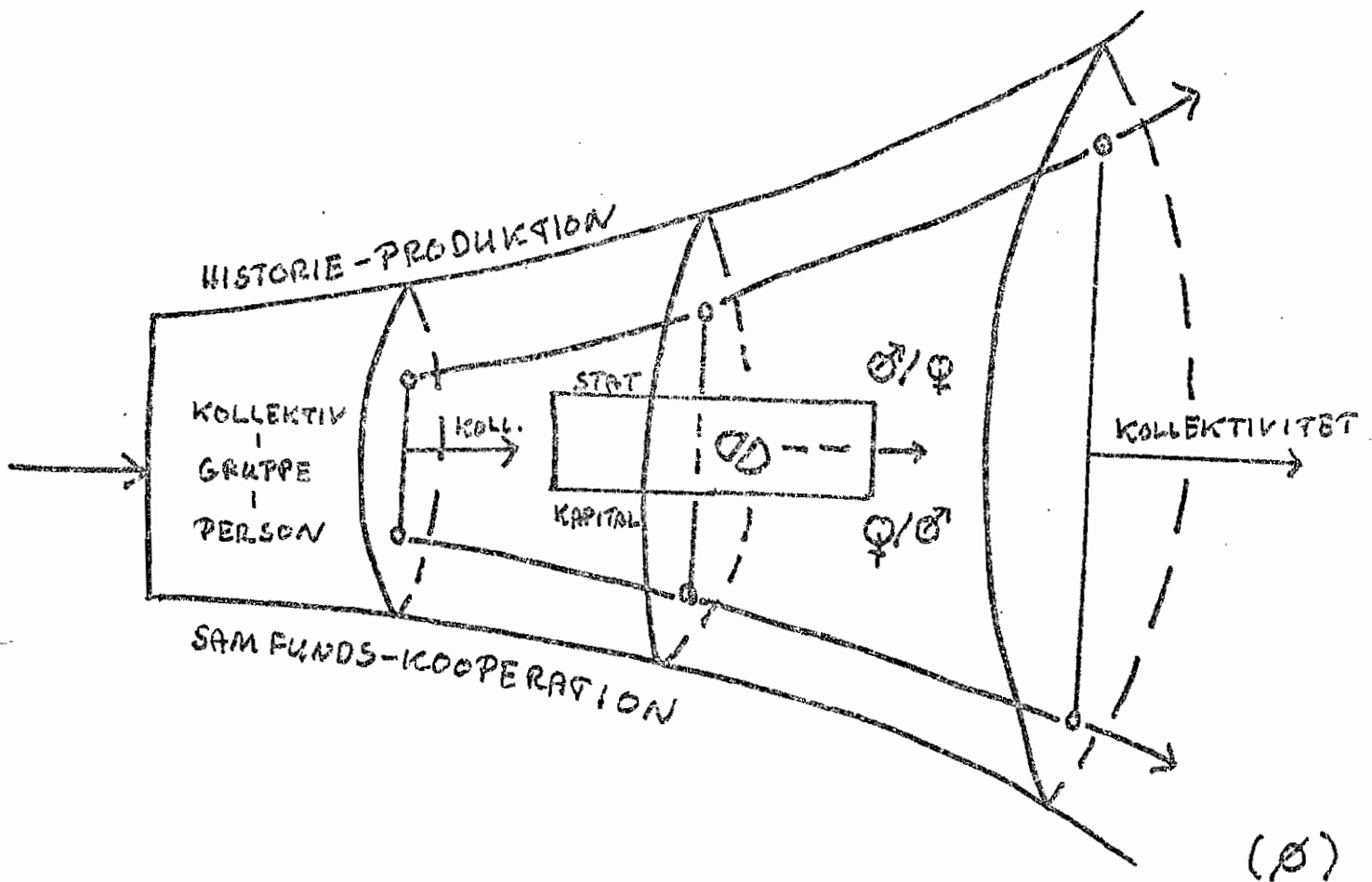

BYTTET := KAPITAL - PENGE - VARE - VERDENSMARKED

(A)

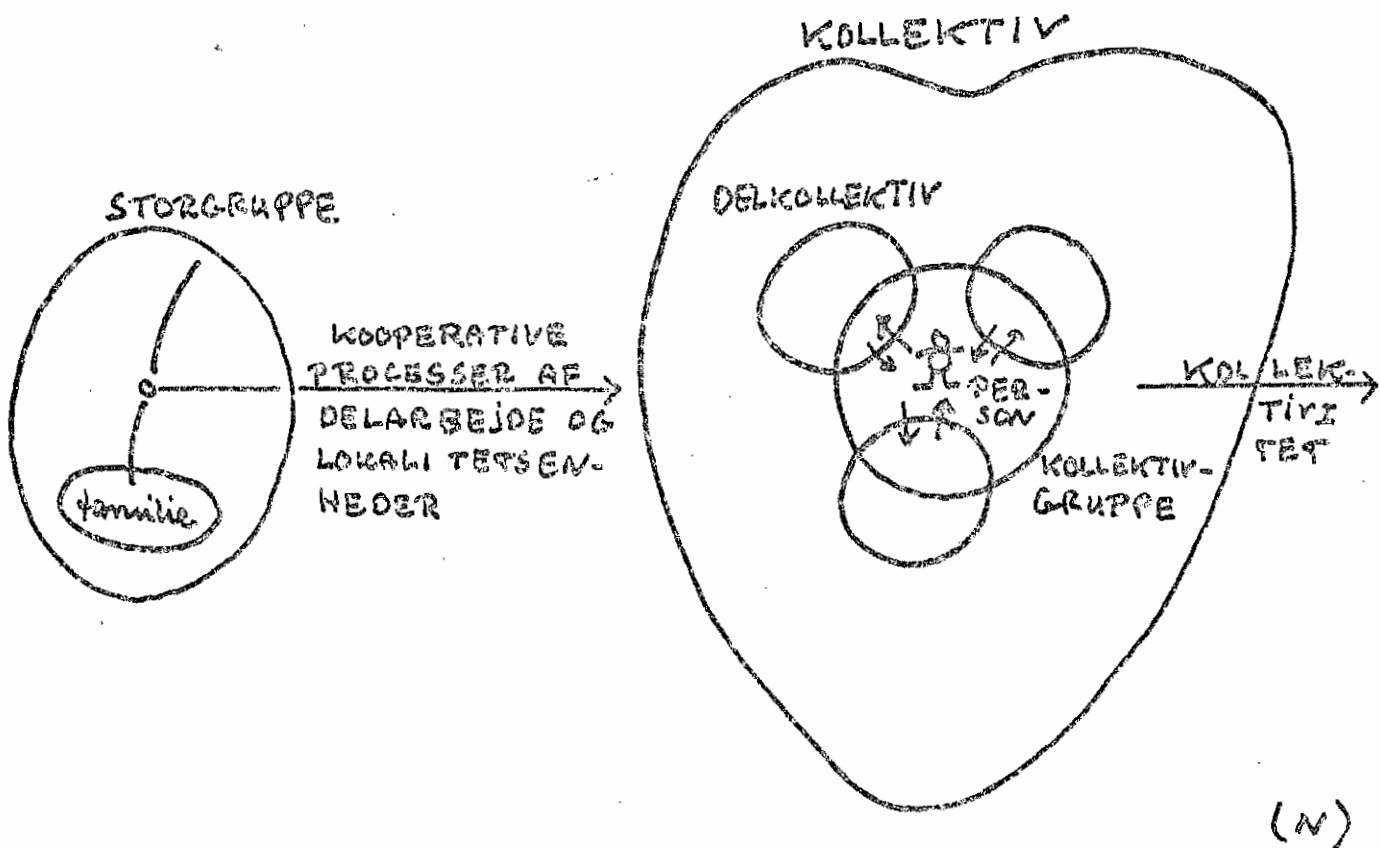
KOLLEKTIV VERDENSHISTORIE:

T5

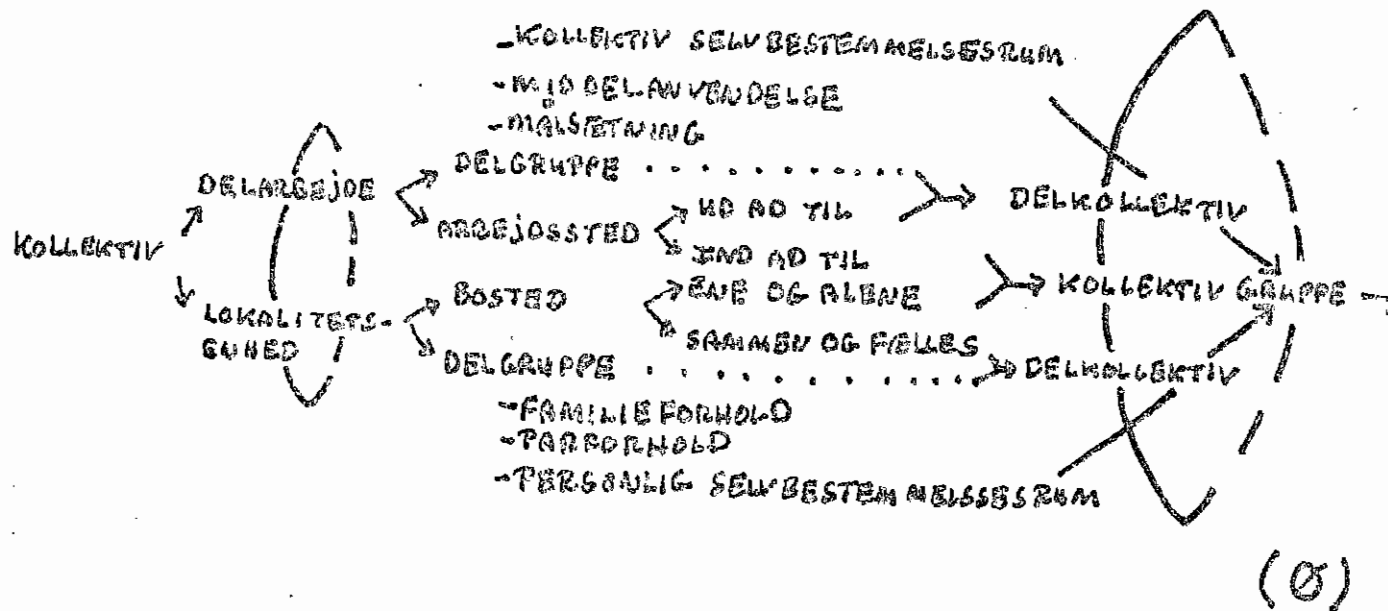
SAMFUNDS HISTORIENS KOLLEKTIV:

(FRA NATUR- TIL SAMFUNDSHISTORIE)

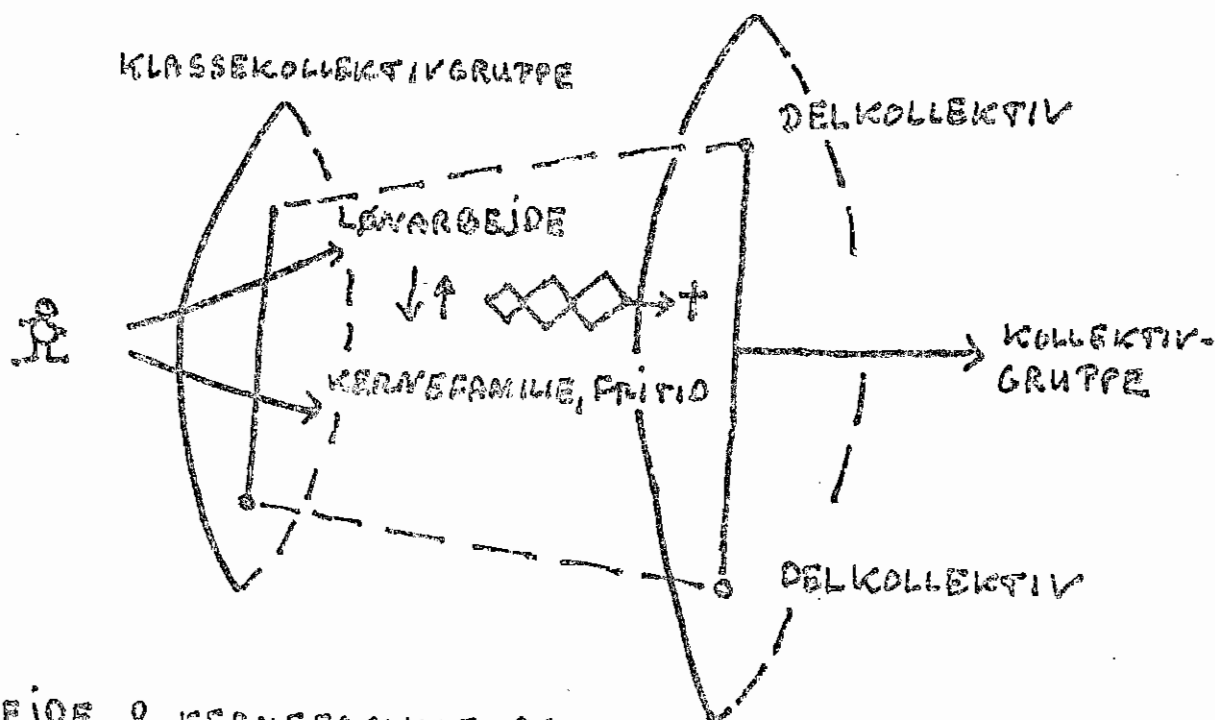

T6

DET SAMFUNDSMÆSSIGE KOLLEKTIV'S SELVSAMFUNDS-
MÆSSIGGØRELSE Gennem ALMEN ARBEJDSVIRKSOMHED:

KLASSEKOLLEKTIV REPRODUKTION:

LØVARBEJDE & KERNEFAMILIE OG
 FRITID SOM GENNEMGANGSSTRUKTURER
 MOD + ; - ELLER PERSON & KLASSEKOL-
 LEKTIVGRUPPE SOM DUELT KORT SOM
 LANGSIGTET UDVIKLINGSFORHOLD HER EMD

FORSLAG TIL

DISKUSION, DEBAT, KRITIK & PRAKSIS, TEORI, PERSPEKTIV

- Springes det over at lukke øjnene for alvortet og tages der distance til kravene om egenoverlevelse gennem ensomhedens dobbelte tohed, er det vel et åbent spørgsmål, om der er kollektiv fremtid forude. Oplægget prøver at bestemme det evolutionære for og i revolutioner (:spring), men er det også her det sker i dag? Eller er det den permanente revolution, der egentlig er det eneste duelige og det nødvendige bare for simpel overlevelse? Og i så fald, hvordan vil den tage sig ud, og hvordan kobler man sig på den?
- Er kritikken af Engelsted og Holzkamp - at begge har byttet som præmis - rigtig? Og hvilke andre løsninger end den foreslåede om bestemmelse af samfundsformens selvsamfundsmæssiggørelse (:kollektiv // personlig selvbestemmelsesudvikling) er der ellers til rådighed?
- Hvordan er - vil være - mennesket, når det får lov at udvikle sig som køn?